

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА» МОН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА» МОН УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КАЛІТЕНКО ДАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 657.37[347.72+346.2]](043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ АНАЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ Д.О. Калітенко

Науковий керівник: Ямборко Галина Анатоліївна, кандидат економічних наук,
доцент

Київ – 2020

АНОТАЦІЯ

Калітенко Д.О. Фінансова звітність та її аналітична інтерпретація. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2020.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню теоретичних і методичних підходів, розробці науково-практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення методики та організації аналізу фінансової звітності підприємств України.

Актуальність сучасного дослідження порядку формування та аналітичної інтерпретації фінансової звітності пояснюється впливом економічної інтеграції і співробітництва України з Європейським Союзом, адже глобалізація економіки впливає на активність суб'єктів господарювання й урізноманітнює їх організаційно-правовий устрій. Водночас кожен суб'єкт господарювання, незалежно від організаційної та правової форми, зобов'язаний подавати фінансову звітність. Недостатній рівень дослідження теоретично-методичних і організаційних положень аналітичної інтерпретації фінансових та нефінансових показників фінансової звітності зумовив вибір теми дисертаційної роботи.

У роботі виокремлено проблеми, які стоять на заваді підвищенню якості фінансової звітності, що складається відповідно до вимог чинного законодавства: недосконалість нормативно-правового регулювання; несвоєчасність адаптування вітчизняного законодавства до змін у МСФЗ; недосконалість методики аналізу; недостатність зворотного зв'язку між користувачами звітної інформації та розробниками нормативно-правових актів з регулювання ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Саме тому актуальним є системне дослідження порядку регулювання фінансової звітності відповідно до запитів користувачів, що обумовлюється необхідністю узгодження норм законодавчих актів України, національних і міжнародних стандартів фінансової

звітності та Директив ЄС, які регулюють порядок подання щорічної фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та пов'язаних з ними звітів і розкриття в них нефінансової інформації суб'єктами господарювання.

У роботі проаналізовано й систематизовано законодавчі положення, які встановлюють вимоги щодо розкриття суб'єктами господарювання інформації у фінансовій звітності. Систематизовано та уточнено термінологічні відмінності щодо ідентифікації суб'єктів господарювання у нормативно-правових актах. Обґрунтовано доречність використання у законодавчих актах України одного з двох термінів: або «фінансова звітність юридичних осіб», або «фінансова звітність суб'єкта господарювання», який переважно застосовується у МСФЗ, але із позначкою «за винятком фізичних осіб-підприємців».

Встановлено, що на даний час окремі положення нормативно-правових актів з регулювання порядку ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності не повністю адаптовані до законодавства ЄС і, відповідно, не повною мірою відповідають сучасним вимогам реформування економіки України, зокрема в частині впровадження МСФЗ та їх застосування суб'єктами господарювання України.

У результаті логічного аналізу та систематизації нормативно-правових актів з регулювання методологічних засад формування фінансової звітності їх згруповано за ієрархічним принципом та комплексно відображено як шестирівневу систему нормативно-правового регулювання. Теоретичне значення результатів дослідження полягає у визначенні пріоритетних напрямів подальшого удосконалення нормативно-правового регулювання методичних засад формування та аналізу фінансової звітності.

Характерною особливістю наукового дослідження є активізація застосування терміну «транспарентність фінансової звітності». Це пояснюється тим, що суттєва інформація про діяльність суб'єкта господарювання, яка необхідна користувачам для прийняття рішень, відображається у фінансовій звітності. До розвитку транспарентності і підвищення прозорості та відкритості фінансової звітності спонукають запити користувачів економічної інформації.

Узагальнено визначення понять транспарентності суб'єктів господарювання та транспарентності фінансової звітності, що дало підстави для застосування кількох підходів до розуміння сутності транспарентності. Транспарентність як характеристика фінансової звітності означає прозорість і зрозумілість фінансової інформації, як процес – формування доступного і відкритого користувачам інформаційного середовища про суб'єкт господарювання задля налагодження комунікацій підприємства з іншими учасниками економічних відносин. Транспарентність фінансової звітності рекомендовано також розглядати як принцип створення сприятливого середовища, в якому звітна інформація доступна і відкрита всім користувачам. Досліджуючи сутність характеристики транспарентності виявлено відсутність чітких законодавчих вимог до переліку її компонентів, за допомогою яких першочергові користувачі обліково-аналітичної інформації зможуть отримати належний рівень обізнаності стосовно різних аспектів діяльності підприємства.

Саме тому, у роботі виокремлено важливі чинники забезпечення транспарентності фінансової звітності, рекомендовано застосовувати аналітичні показники транспарентності фінансової звітності суб'єкта господарювання, зокрема показники залежності між транспарентністю та ефективністю діяльності підприємства.

Автором обґрунтовано гіпотезу, що високий рівень транспарентності фінансової звітності сприяє зростанню прогностуючої та підтверджуючої цінності інформації про суб'єкт господарювання. Для оцінки транспарентності фінансової звітності рекомендовано використовувати поширений в теорії аналізу метод багатовимірною рейтингового аналізу, модифікувавши його для визначення рейтингу транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Визначено, що важливим засобом досягнення транспарентності фінансової звітності в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій є таксономія фінансової звітності, як методологічний комплекс у форматі специфікацій XBRL, що є відкритим стандартом обміну діловою інформацією, який широко використовується у світі.

Автором обґрунтовано необхідність формування і подання інтегрованої звітності, у зв'язку із зростаючими запитами щодо нефінансової інформації власників, регуляторних органів, фінансових аналітиків, кредиторів та інвесторів, громадськості. Через її складання суб'єкт господарювання спроможний представити інформацію, що підтверджує виконання ним зобов'язань щодо захисту навколишнього середовища, соціальних питань і трудових ресурсів. Особливо актуальною є проблема забезпечення користувачів доречною інформацією для аналітичної інтерпретації її змісту, яка забезпечить можливість оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

В роботі обґрунтовано необхідність гармонізації національного законодавства із Директивами ЄС в частині вимог і рекомендацій щодо розкриття нефінансової інформації в інтегрованій звітності. Логіка формування моделі розвитку впровадження інтегрованої звітності в практику підприємств України вимагає розробки єдиного узагальненого підходу розкриття фінансової і нефінансової інформації з урахуванням національних особливостей та визначення індикаторів сталого розвитку підприємства для здійснення аналізу ефективності використання ресурсів.

Автором досліджено основні підходи до визначення сутності фінансового стану підприємства, виокремлено основні групи показників, що використовуються при його оцінці, зокрема кредиторами. Представлено методику розрахунку показників фінансового стану за формами фінансової звітності та виокремлено роль і значення основних аналітичних показників. Обґрунтовано сутність та мету аналітичного трактування основних коефіцієнтів, встановлено важливість оцінки фінансового стану в системі управління фінансами підприємства. Проаналізовано методи розрахунку інтегральної оцінки фінансового стану, досліджено концептуальні засади формування звітних показників і сформовано уніфіковану методику їх аналітичної інтерпретації.

Для вдосконалення методики комплексної оцінки платоспроможності позичальників фінансового капіталу запропоновано доповнити перелік показників аналізу фінансового стану, зокрема такими: ліквідності (абсолютної і поточної);

ліквідності при мобілізації засобів та коефіцієнтом власної платоспроможності; фінансової стійкості (фінансової залежності, забезпечення власними оборотними засобами, співвідношення мобільних і іммобільних активів, довгострокового залучення позикових коштів, постійного активу); рентабельності від операційної діяльності (відношення руху грошових коштів від операційної діяльності до доходу; відношення руху грошових коштів від операційної діяльності до активів; надходження грошових коштів на власний капітал; коефіцієнт покриття боргу, коефіцієнт рентабельності грошових потоків, коефіцієнт ліквідності грошових потоків, коефіцієнт ефективності руху грошових коштів від операційної діяльності).

Окреслено переваги та недоліки методики визначення кредитоспроможності позичальника відповідно до Положення «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затвердженого Постановою Правління Національного банку України 30 червня 2016 року № 351. Зокрема основним недоліком визнано недостатність визначення показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності для здійснення комплексного та об'єктивного аналізу всього комплексу інформації, що впливає на оцінку ризику платоспроможності позичальника—суб'єкта господарювання.

В процесі дослідження методики аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторами удосконалено процедуру визначення інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства з використанням результатів коефіцієнтного аналізу фінансового стану за звітний період. В основу розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства, яким узагальнюються значення ключових фінансових коефіцієнтів, скоригованих відповідно до вагомості їх впливу на фінансовий стан, покладено результати коефіцієнтного аналізу ринкової активності потенційного об'єкта інвестування. Це сприяє формуванню управлінським персоналом суб'єкта господарювання розуміння наявності попиту на акції підприємства та середньої окупності інвестиції в акції підприємства.

Розвиток методології аналізу фінансової звітності з метою удосконалення оцінки фінансового стану підприємств запропоновано здійснювати за двома напрямками: розрахунок показників оцінювання фінансового стану підприємства в межах існуючої методології аналізу фінансової звітності або ж за запропонованими в роботі аналітичними показниками, що уможливить розширення можливостей аналітичної інтерпретації реформованої фінансової звітності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в обґрунтуванні рекомендацій з удосконалення методичних засад формування та подальшого розвитку інструментарію аналізу фінансової звітності.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою «Актуальні проблеми розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку, економічного аналізу та контролю в інституційних секторах економіки» (реєстраційний номер 0116U001429). Практичне значення отриманих у дисертаційній роботі результатів полягає у тому, що викладені в дисертаційній роботі теоретичні та методичні розробки і пропозиції застосовуються у практичній діяльності підприємств України. Результати дисертаційної роботи використовуються ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» в навчальному процесі.

Ключові слова: фінансова звітність, фінансовий стан підприємства, фінансова стійкість, аналітична інтерпретація, комплексний аналіз, концепція аналізу, інтегрована звітність, транспарентність, сталий розвиток.

ABSTRACT

Kalitenko D.O. Financial Statements: Analysis and Interpretation. – Qualification research paper should be treated as a manuscript.

The dissertation for the degree of doctor of philosophy in speciality 071 – Accounting and Taxation. –Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, 2020.

The dissertation is devoted to the study of theoretical and methodological approaches, the development of scientific and practical recommendations for improving the methods to analyse financial statements of Ukrainian enterprises.

The relevance of modern research on the procedure for preparation and analytical interpretation of financial statements is explained by the impact of economic integration and cooperation of Ukraine with the European Union, as economic globalization affects the activity of economic entities and diversifies their organizational and legal structure. At the same time, however, every entity, regardless of organizational and legal forms, is required to submit financial statements. The reason for choosing the research topic was the insufficient level of studying theoretical, methodological and organizational provisions of analytical interpretation of financial and non-financial reporting indicators.

The paper outlines a number of problems hindering the quality improvement of the prepared in accordance with the current legislation financial reports: imperfect legal regulation; untimely adaptation of domestic legislation to changes in International Financial Reporting Standards (IFRS); imperfection of analysis methods; inadequate feedback between users of reporting information and developers of legal acts on regulation of accounting and preparation of financial statements. For this reason, it is important to systematically study the procedure for regulating the financial statements in accordance with user requests, which is necessitated by the harmonization of legislative acts of Ukraine, national and international standards of financial reporting and the EU Directives governing the submission of annual financial statements,

consolidated financial statements and related reports, and the disclosure of non-financial information by economic entities.

The paper analyzes and systematizes the legal provisions that lay down the requirements for financial statement disclosures by economic entities. Terminological differences in the identification of economic entities in regulatory acts are systematized and clarified. Substantiation of the expediency of using in the legislative acts of Ukraine the term "a legal entity's financial statements " or "an entity's financial statements", mainly used in International Financial Reporting Standards but with the indication "except for sole proprietorships".

It has been determined that, at present, some provisions of acts on regulation of accounting procedures and preparation of financial statements are not fully adapted to EU legislation and, accordingly, do not fully meet the current requirements to reform the economy of Ukraine, in particular, it regards the implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS) and their application by economic entities in Ukraine.

As a result of logical analysis and systematization, normative legal acts on regulation of methodological foundations for preparing financial statements have been grouped according to the principle of hierarchy and comprehensively reflected as a six-tier regulatory system. The theoretical significance of the study lies in determining the priority directions to further improve the legal regulation of methodological foundations for preparing financial statements.

A characteristic feature of the scientific research is the increasing use of the term "transparency in financial statements". This is because the important information about the entity's activities, needed by users to make decisions, is shown in the financial statements. The users' requests for economic information prompt the increase in financial reporting transparency.

It has been generalized the definition of the concepts of transparent entities and transparency in financial statements, which has given a reason to speak about the use of several approaches to understanding the essence of transparency. As a feature of financial statements, transparency means clarity and comprehensibility of financial

information, as a process, it is the creation of an accessible and open information environment for a business entity in order to establish communication between an enterprise and other participants in economic relations. It is also recommended to consider transparency in financial statements as a principle of creating a supportive environment where reporting information is accessible and open to all users. Researching the essence of transparency attributes, the following has been found: lack of clear legislative requirements for the list of its components, by which the primary users of accounting and analytical information will be able to obtain an adequate level of awareness in various enterprise activities.

For this reason, the paper highlights the important factors for ensuring transparency in general-purpose financial statements, and recommends using analytical indicators of transparency in an entity's financial statements, in particular, indicators of dependance between transparency and efficiency of an enterprise.

The author substantiates the hypothesis that the high level of transparency in financial statements contributes to the growth of predictive and confirmatory value of information about an entity. To measure transparency in financial statements, it has been recommended to use the multidimensional scaling (MDS) method, commonly used in analysis theory, having modified it, in order to define the ranking of transparency in entities' financial statements.

It has been determined that, in terms of modern IT development, an important means for achieving transparency in financial statements is Financial Reporting Taxonomy as a methodological complex in XBRL format, which is a widely used open standard for business information exchange.

The author substantiates the need to formulate and submit integrated reports in connection with the growing requests for non-financial information from owners, regulators, financial analysts, creditors and investors, and the public. Due to its compilation, an entity is able to provide information that confirms its compliance with environmental, social and labor commitments. Particularly urgent is the problem of providing users with relevant information for the analytical interpretation of its content, which will provide an opportunity to evaluate the effectiveness of the entity. Especially

actual is the problem of providing users with relevant information for the analytical interpretation of its content, which will provide an opportunity to evaluate the efficiency of entity resource distribution.

The paper substantiates the need for harmonization of national legislation with the EU Directives in terms of requirements and recommendations for disclosure of non-financial information in integrated financial reports. Creation of the development model for implementing integrated reporting in the practice of Ukrainian enterprises requires the development of a generalized approach to the disclosure of financial and non-financial information, taking into account national characteristics and identification of indicators of sustainable enterprise development to analyse resource use efficiency.

The author investigates the main approaches to determine the essence of an enterprise's financial position and identifies the main groups of indicators used in evaluation, in particular by creditors. Calculation methodology of financial conditions indicators according to the forms of financial reporting is presented, and the role and importance of the main analytical indicators are highlighted. The essence and purpose of the analytical interpretation of the basic coefficients are confirmed, and the significance of evaluation of the financial position in the enterprise financial management system is established. The methods for calculating the integrated assessment of the financial position are analyzed, the conceptual foundations for creating reporting indicators are investigated, and unified methods for their analytical interpretation are created.

To improve the methodology for comprehensive assessment of solvency of indicators of financial position analysis, the following indicators are added: liquidity indicator (current liquidity ratio, absolute liquidity ratio); fundraising liquidity indicator and own funds solvency ratio; financial stability indicator (financial independence ratio, working capital ratio, mobile and immobile assets ratio, long term debt ratio, fixed assets ratio); operating profit ratio (cash to income ratio, cash returns on asset ratio, cash flow to equity, debt coverage ratio, cash flow ratio, cash flow liquidity ratio, operating cash flow ratio)

The advantages and disadvantages of the methods for determining the borrower's creditworthiness in accordance with the Regulation for Measuring Credit Risk Generated by Banks' Asset Operations, approved by NBU Board Resolution № 351 dated June 30, 2016 are outlined. The main disadvantage is insufficiency of indicators of liquidity, financial stability and profitability for carrying out a comprehensive and objective analysis of a full set of information, which influences the assessment of a borrowing entity's solvency risk.

In the course of the research of the methods for analytical interpreting financial statements, investors have developed a procedure for determining the integral evaluation of an enterprise's investment attractiveness using the results of the ratio analysis of the financial position for the reporting period. Calculation of the integral indicator of an enterprise's investment attractiveness, which summarizes the values of key financial ratios adjusted according to the importance of their impact on the financial condition, is based on the results of the ratio analysis of the market activity of a potential investment object. This helps entity managers to understand the existing demand for the shares of an enterprise and the average return on investment in the shares of an enterprise.

It has been proposed to develop the methodology for analyzing financial statements aimed at improving the assessment of an enterprise's financial position in two directions: to calculate indicators of a company's financial condition within the existing methodology for financial statements analysis, or on the analytical indicators proposed in the research paper, which will enhance the possibilities for analytical interpretation of the reformed financial reporting.

The practical significance of the study results refers to the substantiation of the recommendations for improving the methodological foundations for the creation and further development of financial statement analysis tools.

The research has been carried out in accordance with the research plan of the Credit and Budget Institutions Accounting and Economic Analysis Department, State Higher Educational Institution «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman» on scientific topic "Current problems in the development of

accounting theory and practice, economic analysis and control in the institutional sectors of the economy" (register number 0116U001429). The practical significance of the research results is that the theoretical and methodological developments and proposals outlined in the dissertation are applied in the practical activity of Ukrainian enterprises. The results are used in the educational process at State Higher Educational Institution «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman».

Keywords: financial statements, enterprise's financial position, financial stability, entity's investment attractiveness, complex analysis, corporate governance, socially responsible business, integrated reporting, transparency, sustainable development.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях України:

1. Калітенко Д.О. Аналіз та систематизація нормативно-законодавчого регулювання формування фінансової звітності підприємств України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. 26. Ч. 2. С. 118-120. (0,5 д.а.).
2. Калітенко Д.О. Таксономія та аналітична інтерпретація фінансової звітності підприємств суспільного інтересу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19. С. 14-19. (0,9 д.а.).
3. Калітенко Д.О. Комплексний аналіз фінансової звітності (DUE DILIGENCE) як стратегічний імператив корпоративного управління. *Фінанси облік і аудит*. 2018. № 32(2). С. 308-329. (1,2 д.а.).

У періодичних наукових виданнях іноземних держав:

4. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація фінансової звітності постачальниками фінансового капіталу. *European Journal of Economics and Management*. 2019. Vol. 5. Is. 3. С. 96-105. (1 д.а.).

5. Kalitenko D. Problem aspects borrower solvency evaluation in Ukraine. *Slovak international scientific journal*. 2019. № 29. Vol. 1. Р. 12-19. (0,6 д.а.).

В інших виданнях:

6. Калітенко Д.О. Правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств України. *Економічний розвиток країни в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. економічного спрямування. Тернопіль, 2016. С. 36-39. (0,1 д.а.).

7. Калітенко Д.О. Сучасні підходи до автоматизації формування і аналізу фінансової звітності підприємств України. *Актуальні питання сучасної економіки*: матеріали VIII Всеукр. наук. конф., 24 груд. 2016 р. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. Ч. 1. С. 57-58. (0,1 д.а.).

8. Калітенко Д.О. Імплементация міжнародних норм у сфері бухгалтерського обліку і звітності в національне законодавство України. *Інноваційний потенціал сучасної економічної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. економічного спрямування. Тернопіль, 2017. С. 69-72. (0,2 д.а.).

9. Калітенко Д.О., Ямборко Г.А. Концептуальні та регуляторні засади фінансової звітності та нефінансової інформації суб'єктів господарювання. *The global competitive environment development of modern social and economic systems: international scientific conference*, April 21, 2017. Chisinau, Republic of Moldova: Baltija Publishing. Р. 119-123. (0,2 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: окреслено необхідність запровадження інтегрованої звітності як умови забезпечення соціально відповідального підприємництва).

10. Ямборко Г.А., Калітенко Д.О. Транспарентність фінансової звітності суб'єктів господарювання України в умовах сталого розвитку. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю від дня

народження д.е.н., проф. Василя Васильовича Сопка; 7 груд. 2018 р. Київ: КНЕУ, 2018. С. 110-112. (0,2 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: розглянуто «Звіт про управління» та «Звіт про платежі на користь держави» в контексті розвитку транспарентності підприємств).

11. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація і оцінка транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World Conference Proceedings: International Scientific Conference, December 28 th, 2018. Lisbon. Portugal: Baltija Publishing. P. 118-121. (0,2 д.а.).*

12. Калітенко Д.О. Комплексний аналіз (DUE DILIGENCE) як аналітичний інструмент корпоративного управління. *Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціальності економічного розвитку*: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 16 лют. 2019 р. : у 2-х ч. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 2. С. 38-41. (0,2 д.а.).

13. Калітенко Д.О. Вимоги і якісні характеристики як компоненти транспарентності фінансової звітності. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 10 лист. 2018 р.: у 8 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 6. С. 33-34. (0,2 д.а.).

14. Калітенко Д.О. Нормативно-правове забезпечення розвитку фінансової звітності в умовах євроінтеграції України. *Напрями та сучасні фактори розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти*: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 груд 2018 р.: у 2-х ч. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 2. С. 61.-63. (0,2 д.а.).

15. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація інтегрованої звітності в контексті сталого розвитку. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28 бер. 2019 р., м. Львів. Тернопіль : Крок, 2019. С. 165-167. (0,2 д.а.).

ЗМІСТ

ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	28
1.1. Порядок подання фінансової звітності суб'єктами господарювання України різного організаційно-правового статусу	28
1.2. Нормативно-правове регулювання порядку формування фінансової звітності	50
1.3. Загальні вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності суб'єктів господарювання	74
Висновки до розділу 1	86
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ	91
2.1. Вплив євроінтеграції на транспарентність фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання	91
2.2. Інтегрована звітність як компонент транспарентності та стратегічний імператив розвитку методики аналітичної інтерпретації фінансової звітності	109
2.3. Відповідність методики рейтингової оцінки транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання комунікаційним запитам користувачів	127
Висновки до розділу 2	143
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ КАПІТАЛОМ	147
3.1. Концептуальний формат аналітичної інтерпретації фінансової звітності загального призначення першочерговими користувачами	147
3.2. Аналітична інтерпретація фінансової звітності кредиторами та оцінка платоспроможності позичальника	162
3.3. Аналітичний інструментарій інтерпретації фінансової звітності інституціями інвестування	179
Висновки до розділу 3	199
ВИСНОВКИ	203
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	208
ДОДАТКИ	230

Перелік умовних позначень

- ЗУ – Закон України;
- ГК – Господарський кодекс;
- ЦК – Цивільний кодекс;
- МСФЗ – міжнародний(ні) стандарт(и) фінансової звітності;
- МСБО – міжнародний(ні) стандарт(и) бухгалтерського обліку;
- П(С)БО – положення (стандарт) бухгалтерського обліку;
- НП(С)БО – національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку;
- Закон України – Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- КМУ – Кабінет Міністрів України;
- ЄС – Європейський Союз;
- ПАТ – публічне акціонерне товариство;
- Мінфін – Міністерство фінансів;
- НПА – нормативно-правовий(і) акт(и);
- Директива 2013/34/ЄС – Директива «Про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств»;
- РМСБО – Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасна інтеграція України в європейський економічний простір і поглиблення міжнародних глобалізаційних процесів актуалізують необхідність формування якісної, достовірної та зрозумілої інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання. Це важливо як для зовнішніх, так і для внутрішніх зацікавлених користувачів, особливо для потенційних інвесторів. Сьогодні важливим комунікаційним компонентом інформаційної системи, здатним реалізувати амбітні плани щодо ефективного стратегічного розвитку підприємства, по праву вважається модернізована фінансова звітність. Сучасний розвиток ринків капіталу в умовах міжнародної глобалізації призвів до динамічного розвитку законодавства в частині формування фінансової звітності загального призначення суб'єктів господарювання. За статистикою близько 32 відсотків суб'єктів господарювання складають понад 16 різних форм звітності. Їх використання для цілей репрезентації здобутків і посилення інвестиційного інтересу є важливим завданням сучасної науки та практики. Водночас формування фінансової звітності в Україні тісно пов'язане з низкою специфічних явищ, що посилюють цю тезу. Важливо виокремити такі: запровадження концепції сталого розвитку та відповідні зміни інформаційних запитів користувачів, зокрема розкриття нефінансової інформації та формування інтегрованої звітності; посилення тенденцій до розкриття інформації у фінансовій звітності на засадах МСФЗ; подальша модернізація законодавства і правовідносин щодо фінансової звітності суб'єктів господарювання України з урахуванням рекомендацій директив ЄС і МСФЗ. Зазначене потребує підвищення якості фінансової звітності суб'єктів господарювання України без порушення чинних вимог щодо формування її показників й актуалізує фахове регулювання порядку аналітичної інтерпретації фінансової інформації зацікавленими користувачами.

Розв'язанню питань розвитку теоретико-організаційних і методичних засад формування фінансової звітності та аналітичної інтерпретації її показників у

різних галузях економіки присвячено науковій праці й дослідження багатьох вітчизняних науковців, зокрема: І. Бланка, Ф. Бутинця, В. Галасюка, С. Голова, О. Головащенко, З. Задорожного, С. Зубілевич, В. Костюченко, Я. Крупки, С. Кузнецової, Т. Кучеренко, Л. Ловінської, Г. Нашкерської, В. Осмятченка, В. Пархоменка, М. Пушкаря, Н. Тарасенко, Н. Ткаченко, М. Шигун, Н. Хорунжак.

Досить вдалі пропозиції та розробки в частині удосконалення фінансової звітності підприємств України та інтерпретації її показників базуються на результатах досліджень зарубіжних учених. У цьому контексті слід звернути увагу на доробки таких науковців, як: О. Абат, Х. Андерсен, Дж. Бенстон, З. Боді, Р. Бол, С. Браг, М. Ван Бреда, Т. Варфілд, Дж. Вейгандт, Г. Велш, Д. Кіесо, Д. Колдуел, В. Мак-Кензі, Р. Мертон, М. Метьюс, К. Назер, Б. Нідлз, Д. Панков, М. Перера, Г. Скіліт, К. Уолш, Е. Хендріксен, А. Хорін, Д. Шорт.

Суттєвий інтерес й отримані наукові результати щодо фінансової звітності та інтерпретації її показників забезпечують вирішення низки наявних проблем з цього питання. Не применшуючи вагомість здобутків, у тому числі і у вітчизняній науці, слід зауважити, що динамізм сучасних економічних процесів вимагає продовження дослідження окресленої проблематики. Зокрема, актуально уточнити концептуальний формат аналітичної інтерпретації фінансової звітності. Є також потреба у проведенні подальших досліджень, спрямованих на вдосконалення змісту, порядку складання, подання та використання фінансової звітності підприємств, забезпечення її відповідності запитам користувачів. Важливо також узагальнити в теоретичному і практичному плані зарубіжний досвід формування й аналітичної оцінки показників фінансової звітності, можливості його використання в Україні. Значення обраного напрямку дослідження полягає в методичному обґрунтуванні й удосконаленні положень щодо аналітичної інтерпретації фінансової звітності підприємств, як інформаційної основи прийняття користувачами управлінських рішень.

Важливістю, науковою та практичною значущістю окреслених проблем обґрунтовується вибір теми дисертації, її актуальність, мета, завдання і зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Державного вищого навчального закладу “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” за темою «Актуальні проблеми розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку, економічного аналізу та контролю в інституційних секторах економіки» (реєстраційний номер 0116U001429). У рамках цієї теми автором розроблено пропозиції з удосконалення методичних засад аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності суб'єктів господарювання з урахуванням вимог оновленого законодавчого регулювання порядку формування і подання фінансової звітності, сформовано практичні рекомендації з аналізу фінансової звітності підприємств України кредиторами та оцінки їх платоспроможності.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – окреслити теоретичні, методичні засади формування та аналітичної інтерпретації фінансової звітності суб'єктів господарювання й розробити рекомендації щодо підвищення інформативності та корисності такої інформації для користувачів у процесі прийняття економічних рішень. Мета дослідження зумовила постановку і вирішення таких завдань:

- здійснити критичний аналіз змісту чинних нормативно-правових актів загальної дії в частині правових основ господарської діяльності (господарювання), уточнення критеріїв класифікації суб'єктів господарювання для їх узгодження з вимогами до формування та подання фінансової звітності;
- систематизувати положення нормативно-правових актів спеціальної дії, якими встановлено обов'язкові вимоги до подання фінансової звітності, з метою імплементації в них позитивного інноваційного досвіду та практичного використання суб'єктами господарювання в Україні;
- уточнити зміст, роль і значення фінансової звітності, дослідити генезис її розвитку, виокремити логічні взаємозв'язки концептуальних основ

подання і процедур удосконалення з урахуванням потреб користувачів облікової інформації;

- обґрунтувати напрями забезпечення прозорості фінансової звітності, уточнити сутність поняття «транспарентність», дослідити її види, ідентифікувати складові елементи й умови забезпечення на вітчизняних підприємствах;

- уточнити порядок розкриття нефінансової інформації у звітності суб'єктів господарювання з метою підвищення якості інформаційного забезпечення зацікавлених сторін щодо результатів діяльності суб'єкта господарювання;

- обґрунтувати доцільність та засади формування інтегрованої звітності як інструмента оприлюднення інформації економічного, соціального та екологічного характеру;

- розвинути методичні положення оцінки транспарентності з метою практичного запровадження порядку її рейтингової оцінки;

- розкрити цінність теорії зацікавлених сторін з точки зору розвитку практики використання її підходів до формування корпоративної звітності та її аналітичної інтерпретації в Україні;

- сформувати базові положення концепції розкриття інформації фінансової звітності через формування деталізованого опису аналітичних процедур за окремими напрямками здійснення аналізу;

- запропонувати порядок аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності як об'єкта інституційного аналізу та оцінити вплив трансформаційних процесів в економіці України на формування, складання й оприлюднення фінансової звітності;

- дати критичну оцінку методичним засадам аналітичної інтерпретації фінансової звітності першочерговими користувачами й розробити практичні рекомендації з удосконалення методики визначення платоспроможності суб'єктів господарювання відповідно до їх запитів;

- розробити покрокову схему й керуючий алгоритм запровадження аналітичної інтерпретації фінансової звітності інституціями інвестування.

Об'єктом дослідження є фінансова звітність суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних засад формування й аналітичної інтерпретації фінансової звітності суб'єктів господарювання в умовах глобалізації та нестабільності економічних процесів.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано загальнонаукові методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень: історичний метод та системний підхід застосовано при дослідженні періодизації нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності; діалектичний – до розгляду теоретичних і методичних питань формування показників фінансової звітності та їх використання при ухваленні управлінських рішень; методи порівняння й узагальнення – для зіставлення змісту теорій фінансової звітності. Для вирішення поставлених завдань щодо оцінки нормативно-правових вимог, уточнення їх змісту в частині формування фінансової та інтегрованої звітності й їх інтерпретації, обґрунтування рекомендацій з питань опису аналітичних процедур за окремими напрямками здійснення аналізу, розробки порядку інтерпретації, його окремих елементів, зокрема методики визначення платоспроможності, застосовано такі загальнонаукові методи, як: аналізу, синтезу, порівняння, логічної абстракції, аналогії, дедукції, індукції, групування, деталізації, узагальнення, моделювання та розрахунково-аналітичні прийоми, методи порівняльного аналізу, синтезу й підходи до виявлення причинно-наслідкових зв'язків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти та нормативні документи з регулювання порядку складання фінансової звітності в Україні, Концептуальна основа та Міжнародні стандарти фінансової звітності, праці вітчизняних і зарубіжних учених за напрямом дослідження, довідкова і статистична інформація.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні й науковому обґрунтуванні комплексу теоретико-організаційних, концептуальних і методичних положень процесу формування та аналітичної інтерпретації фінансової звітності.

Наукову новизну дисертації визначають такі положення:

удосконалено:

- організаційне забезпечення процесу формування фінансової звітності: систематизовано регулятивні норми за їх юридичною силою в розрізі класифікаційних ознак суб'єктів звітування; розроблено рекомендації щодо трактування різних понять в єдиному значенні, що забезпечує однозначне розуміння показників звітності;

- правила узгодженості окремих положень нормативно-правових актів в частині формування і подання фінансової звітності через систематизацію норм та обґрунтування порядку запровадження шестирівневої системи нормативно-правового регулювання з метою забезпечення взаємозв'язку владних приписів із запитами користувачів в умовах економічної євроінтеграції;

- склад елементів транспарентності фінансової звітності для упорядкування інструментарію аналітичної інтерпретації її показників та прогнозування розвитку підприємницької діяльності. Розроблено базовий комплекс аналітичної інформації для її відображення у фінансовій звітності в обсязі, що достатній для задоволення потреб користувачів, та підвищення довіри суспільства до діяльності конкретного суб'єкта господарювання;

- організаційно-інформаційні питання розкриття інформації про вплив діяльності суб'єкта господарювання на суспільство, економіку, навколишнє середовище відповідно до концепції сталого розвитку та теорії зацікавлених сторін, що підтверджує характеристику інтегрованої звітності, як важливого чинника транспарентності суб'єктів господарювання України;

- базові положення оцінки рівня транспарентності результатів господарської діяльності суб'єктів господарювання: визначено набір показників і коефіцієнтів, порядок їх застосування та поглибленого трактування їх змісту відповідно до оновленого порядку формування й подання фінансової звітності з елементами нефінансової інформації, що підвищить рівень обґрунтованості інвестиційних рішень;

- організаційні положення аналітичної інтерпретації фінансової звітності відповідно до запитів користувачів: розроблено алгоритм порівняння результатів

діяльності суб'єкта господарювання за різні періоди в контексті оцінки їх потенціалу. Його практичне запровадження створює належні умови для розширення інформаційної бази процесу обґрунтування рішень на всіх рівнях управління;

- методичні положення аналізу кредитоспроможності на прикладі підприємств енергетичної галузі: уточнено алгоритм розрахунку: аналітичних показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності і результативності діяльності та порядок їх використання для оцінювання рівня платоспроможності позичальника. Поглиблено концептуальний формат аналітичної інтерпретації фінансової звітності акціонерних товариств енергетичного сектору економіки з урахуванням особливостей змістовного наповнення її статей;

- систему результативних показників фінансового стану позичальників, яку доповнено показниками достатності та ефективності грошових коштів від операційної діяльності. Це дасть змогу зовнішнім користувачам отримувати обґрунтовану та надійну інформацію щодо здатності суб'єкта господарювання розраховуватися за своїми зобов'язаннями;

- методичний інструментарій аналізу інституціями інвестування фінансової звітності суб'єкта господарювання. Зокрема, систематизовано етапи визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості об'єкта інвестування, що дозволить обґрунтувати рішення щодо надання ресурсів суб'єкту підприємницької діяльності;

набули подальшого розвитку:

- визначення економічної сутності поняття «суб'єкт господарювання». У цьому ракурсі доведено доречність використання в законодавчих актах України одного з двох термінів: або «фінансова звітність юридичних осіб», або «фінансова звітність суб'єкта господарювання», який переважно застосовується у МСФЗ, але з позначкою «за винятком фізичних осіб-підприємців»;

- системні дослідження однозначності змістовного трактування термінів, визначення форм звітності, їх складу, вимог обов'язковості включення до звітності нефінансових показників та оприлюднення звітності відповідно до

концептуальної основи фінансової звітності, міжнародних і національних законодавчих актів, міжнародних і національних стандартів фінансової звітності та директив Європейського Союзу, що повною мірою відповідає створенню формалізованої інформаційної бази у світовому масштабі;

– комплексна модель оцінювання транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання через розробку пропозицій з визначення рейтингу її транспарентності з використанням методу рейтингового аналізу. Зазначене суттєво підвищить рівень прогностної та підтверджувальної цінності інформації про суб'єкт господарювання;

– регулюючі положення аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності, як самостійного напрямку фінансового аналізу. Актуалізація значимості теорії інституціоналізму та комунікативності фінансової звітності посилить можливості обрання дієвих аналітичних інструментів. Це сприятиме об'єктивності аналітичної оцінки підприємницької діяльності, підвищенню рівня впевненості у правильності прийняття рішень постачальниками капіталу в частині фінансування суб'єкта господарювання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Теоретико організаційні, методичні та прикладні положення дисертаційної роботи доведено до рівня практичних розробок, придатних для використання у практичній діяльності підприємств і навчальними установами.

Зокрема, у практичній діяльності ТОВ «ДІМ Трейд» використано методику рейтингової оцінки транспарентності фінансової звітності, що сприятиме прозорості підприємницької діяльності (довідка № 35 від 15 листопада 2019 року). У практиці АТ «Харківобленерго» реалізовано методику оцінювання кредитоспроможності позичальника з урахуванням запропонованих критеріїв і аналітичних розрахунків, що дозволило якісніше охарактеризувати фінансовий стан, ефективність діяльності з урахуванням особливостей енергетичної галузі (довідка № 02-25/12745 від 21 листопада 2019 року). У практичній діяльності ТОВ «РКДЗ» використовується оцінка інвестиційної привабливості підприємства, яка сприяє визначенню результатів діяльності об'єкта інвестування в минулих

періодах і його поточного стану, встановленню майбутніх можливостей отримання інвестиційного доходу і ризиків, пов'язаних з цими можливостями (довідка №158 від 25 листопада 2019 року). АТ «ОЩАДБАНК» взято до розгляду методику комплексного аналізу показників фінансового стану і визначення узагальнюючого оціночного аналітичного показника кредитоспроможності позичальника з урахуванням запропонованих уточнених нормативних значень (довідка № 286 від 25 листопада 2019 року).

Основні теоретичні та методичні положення, а також отримані практичні результати дисертації використовуються в навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні дисциплін «Організація бухгалтерського обліку», «Звітність підприємств», «Аналіз господарської діяльності» (довідка від 22 жовтня 2019 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним науковим дослідженням. Наукові ідеї, положення, теоретичні, методологічні і практичні розробки щодо формування та аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності отримані автором особисто у процесі наукового пошуку. Положення наукової новизни опубліковані в наукових статтях у фахових виданнях і репрезентовані на наукових конференціях.

Апробація результатів дисертації. Одержані у процесі дослідження наукові результати апробовані на десяти наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції економічного спрямування «Економічний розвиток країни в умовах євроінтеграції (Тернопіль, 2016 р.); VIII Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні питання сучасної економіки» (Умань, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал сучасної економічної науки» (Тернопіль, 2017 р.); International scientific conference «The global competitive environment development of modern social and economic systems» (Chisinau, Republic of Moldova April 21, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права» (Полтава, 2018 р.); V Міжнародній науково-

практичній конференції «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку», присвяченій 90-річчю від дня народження д.е.н., проф. Василя Васильовича Сопка (Київ, 2018 р.); International Scientific Conference Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World Conference Proceedings (Lisbon, Portugal December 28 th, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціально-економічного розвитку» (Ужгород, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Напрями та сучасні фактори розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти» (Ужгород, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень» (Львів, 2019 р.).

Публікації. Основні положення роботи опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 15 наукових працях, із них: 3 – у наукових фахових виданнях України; 2 – у періодичних наукових виданнях іноземних держав; 10 публікацій за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць складає 6,2 д.а., з них особисто автору належить 6 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 181 сторінку друкованого тексту. Дисертація містить 29 таблиць на 25 сторінках, 13 рисунків на 7 сторінках, 16 додатків на 50 сторінках. Список використаних джерел налічує 214 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Порядок подання фінансової звітності суб'єктами господарювання України різного організаційно-правового статусу

Важливим чинником формування сучасного економічного простору та інтеграції національних економік є взаємодія і взаємозалежність держави й суб'єктів господарювання, для яких характерні різні види діяльності, організаційно-правові статуси, що потребує законодавчого регулювання їх діяльності з урахуванням вимог глобалізації та сталого розвитку. Інтеграція України в європейський політичний, економічний та соціальний простір і світові глобалізаційні процеси впливають на активність суб'єктів господарювання та урізноманітнюють їх організаційно-правовий устрій. Серед сучасних тенденцій розвитку підприємництва в Україні слід виокремити: зростання кількості юридичних осіб та індивідуальних підприємців; зрощення капіталу вітчизняних і зарубіжних підприємців; інтенсивний розвиток комерційного підприємництва при незначному розвитку виробничого підприємництва.

Попри це, основною ланкою національної економіки України і типом господарювання продовжує залишатися підприємство. У статті 42 Господарського кодексу України (далі - ГК України) *підприємство* представлено як самостійний господарюючий суб'єкт, створений органами державної влади чи іншими суб'єктами для задоволення особистих чи суспільних потреб, який систематично здійснює виробничу, торговельну та іншу господарську діяльність в порядку, передбаченому законодавчими актами [1].

З огляду на тенденції розвитку інформаційного середовища, кожний суб'єкт господарювання зобов'язаний подавати фінансову звітність. Відтак важливо обґрунтувати порядок її подання суб'єктами різних організаційно-правових форм

і видів економічної діяльності. Обов'язковість подання фінансової звітності всіма юридичними особами визначено на законодавчому рівні. Законодавчими актами встановлено вимоги до формування звітності окремими категоріями підприємств, зокрема: банками, страховиками й іншими фінансовими установами, публічними акціонерними товариствами, бюджетними установами, суб'єктами малого підприємництва, інститутами спільного інвестування. Різноманітність підходів пояснюється наявними методологічними особливостями формування фінансової звітності перерахованих вище суб'єктів. На порядок складання фінансової та консолідованої фінансової звітності поширюються вимоги, зокрема: Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО), Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), НП(С)БО в державному секторі, Національного банку України (далі – НБУ), які є організаційними та методологічними основами складання фінансової звітності.

Методика формування фінансової звітності суб'єктів господарювання України відрізняється за різними ознаками, встановленими регуляторами, а саме: за організаційною і правовою структурою підприємства, формами й порядком звітування. З огляду на це, при дослідженні порядку формування та подання фінансової звітності різними суб'єктами підприємницької діяльності доречно виокремити ознаки їх сегментації за різними класифікаційними критеріями, узгодивши сегментальну ознаку саме з вимогами, пов'язаними зі звітністю. Передусім, слід дослідити поширений підхід, за яким виокремлюється сегментація вимог формування звітності за масштабом і видом підприємницької діяльності та організаційно-правовою формою суб'єктів господарювання.

Зокрема, це стосується фінансової звітності корпоративного сектору, великих, малих і середніх підприємств, установ державного і банківського секторів економіки. Не менш важливо виокремити законодавчі особливості формування й подання фінансової звітності окремими категоріями підприємств, а саме: банками, страховиками та іншими фінансовими установами, публічними акціонерними товариствами, бюджетними установами, суб'єктами малого підприємництва, інститутами спільного інвестування, суб'єктами господарської

діяльності, які відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон України) належать до великих підприємств, та підприємства, які здійснюють господарську діяльність за певними видами [2], які зобов'язані складати фінансову та консолідовану фінансову звітність за МСФЗ.

Слід підкреслити, що дія зазначеного Закону України, як основного нормативно-правового акту (далі – НПА) з регулювання порядку подання фінансової звітності, поширюється на всіх юридичних осіб [2]. Проте, зміст, форми звітності та вимоги до розкриття інформації в кожній із форм залежать від організаційно-правового статусу юридичної особи. Ідеться про сегментацію суб'єктів підприємницької діяльності та відмінності в нормативному забезпеченні і правовому регулюванні порядку формування й подання фінансової звітності. Крім того, важливо для дослідження порядку подання фінансової звітності акцентувати увагу на термінологічній неоднозначності понять: «суб'єкт господарювання», «юридична особа», «підприємство», «суб'єкт підприємництва», «установа». Термінологічна неоднозначність понять і перелік суб'єктів подання звітності (підприємств, юридичних осіб), норм і правових засад регулювання складання й подання фінансової звітності відповідно до Закону України наведено у додатку А.

Унаслідок дослідження вимог Закону України встановлено низку відмінностей у нормативних засадах формування фінансової звітності підприємствами України в частині її складу та форм, порядку подання [2]. Різноманітність термінів щодо ідентифікації суб'єктів підприємницької діяльності наявна і в інших нормативно-правових актах. Ідеться, по-перше, про порядок подання фінансової звітності різного складу, який поширюється на юридичних осіб, залежно від форми власності й організаційно-правової форми, що законом зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. По-друге, крім норм Закону України [2], порядок і методологічні засади розкриття інформації у фінансовій звітності загального призначення суб'єктів господарювання, визначені МСФЗ, Міжнародними стандартами бухгалтерського

обліку (далі – МСБО), зокрема МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [3], в якому використовується термінологія, доречна для господарюючих суб'єктів, мета яких – отримання прибутку. Якщо мова йде про суб'єкти господарювання приватного чи державного сектора, які не мають за мету отримання прибутку, то в них може виникнути потреба змінити назви окремих рядків у фінансовій звітності [4].

Це означає, що в МСБО 1, як і в інших МСФЗ, застосовується лише термін «суб'єкти господарювання», який уточняється з урахуванням особливостей організаційно-правової форми чи виду діяльності.

Важливо зазначити, що суб'єкти підприємницької діяльності України формують фінансову звітність не лише за МСФЗ, а й згідно з вимогами, встановленими НП(С)БО, з урахуванням класифікаційних ознак сегментації суб'єктів господарювання. Зазначимо, що юридичні особи, які подають звітність відповідно до законодавства (крім банків та бюджетних установ), використовують форми фінансової звітності, що визначені НП(С)БО 1 [5]. Нормами НП(С)БО 1 встановлено вимоги до фінансової і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб, які законодавчо зобов'язані подавати фінансову звітність [5].

Таким чином, при дослідженні правового регулювання порядку створення та діяльності суб'єктів господарювання в Україні, одночасно з аналізом наявних теоретичних засад, нормативного забезпечення формування й подання фінансової звітності, виявлено різні термінологічні підходи до трактування базових понять фінансової звітності. Унаслідок цього виникає необхідність систематизації норм законодавства України щодо суб'єктів звітування. Важливо уточнити методологічні засади, розробити практичні рекомендації та за можливості нівелювати відмінності понятійного апарату дослідження, оскільки через нормативно-правову неузгодженість важливих понять виникає термінологічна й сутнісна невизначеність на рівні наукового дискурсу та на практиці. Передусім, слід вказати на відмінності порядку формування й подання фінансової звітності відповідно до класифікації юридичних осіб згідно з нормами законодавства України та обґрунтувати доречність і правильність застосування терміну

«фінансова звітність суб'єкта господарювання», який, переважно, застосовується у МСФЗ чи «юридичної особи або підприємства, установи», зіставивши їх суть і значення з термінологією законодавчих актів України й національних стандартів бухгалтерського обліку.

Для цього проаналізуємо вимоги основних нормативних актів, які регламентують діяльність суб'єктів господарювання в Україні, а також порядок їх створення, зокрема норми ГК України та Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) й окремих спеціальних законів. Згідно зі статтею 55 ГК України, суб'єктами господарювання є: 1) господарські організації; 2) фізичні особи, що зареєстровані підприємцями відповідно до законодавства та провадять господарську діяльність [1].

Класифікацію суб'єктів господарювання відповідно до загальних положень ГК України ілюструє рис 1.1.

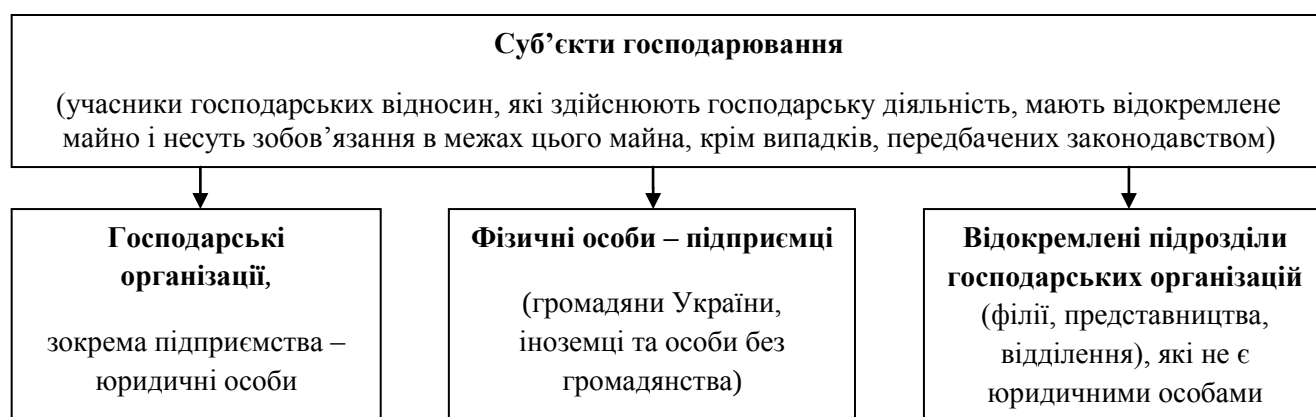

Рис. 1.1. Класифікація суб'єктів господарювання

Джерело: сформовано автором на основі [1]

У сучасних умовах розвитку суспільних відносин і реформування законодавства України основним суб'єктом економіки є юридична особа, а тому важливо визначити її вид і статус, як суб'єкта цивільних чи господарських правовідносин.

Загалом поняття «*юридична особа*» започатковане німецьким правом у першій половині XIX ст., яке в процесі історичного розвитку увійшло до законодавства різних країн, зокрема й України. Становлення та розвиток інституту юридичної особи, як сукупності правових норм, що регулюють процес

виникнення, функціонування і припинення діяльності юридичних осіб, відбувалися під впливом римського права, християнської теології та німецької класичної філософії. З цього приводу варто зазначити, що на сучасному етапі розвитку суспільних відносин в Україні правове регулювання діяльності юридичних осіб, їх класифікація, визначення можливостей та правових засад діяльності регулюється правовими актами різних рівнів.

До основних НПА, які регулюють підприємницьку діяльність, логічно віднести: ЦК України [6], ГК України [1], Закони України «Про господарські товариства» [7], «Про акціонерні товариства» [8], «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [9]; укази Президента України; постанови та рішення Кабінету Міністрів України (далі – КМУ).

Важливо зазначити, що загальні положення про юридичну особу встановлюються ЦК України, в якому зазначено, що *юридична особа* – це організація, створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна і зареєстрована в порядку, встановленому законом [6]. Статтею 81 ЦК України передбачено діяльність юридичних осіб приватного права та публічного права. Юридичні особи приватного права, як окремі суб'єкти функціонують на базі різних форм власності (державної, комунальної, приватної), в різних організаційно-правових формах (установа, фонд, підприємство, товариство), мають різні цілі (як комерційні, так і некомерційні). Водночас порядок створення юридичних осіб регулюється Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [10].

В оновлених законодавчих актах України розширено перелік норм щодо визначення та класифікації правового статусу юридичних осіб. Оскільки цивільне право, як чинник приватного права, регулює порядок створення й діяльності юридичних осіб приватного права, зокрема юридичних осіб, які створені приватними особами та переслідують приватні цілі, їх діяльність не є публічно-правовою та не здійснюється на загальнодержавному рівні [11, с. 131]. Важливо зазначити, що законодавством виокремлено такі юридичні особи публічного права, яким притаманні державно-владні повноваження: держава, яка виступає в

майнових відносинах як особливий суб'єкт – казначейство, державні установи та організації.

Згідно зі статтею 83 ЦК України, залежно від організаційно-правової форми юридичні особи можуть бути створені, як товариства, установи чи в інших формах, визначених законом. Установа – це організація, яка створюється особами, які не беруть участі в управлінні нею. Товариства визначено як організації, створені громадянами та/або юридичними особами шляхом об'єднання їх майна та які мають право участі у цьому товаристві [6].

Товариства за ЦК України залежно від мети класифікуються як підприємницькі та непідприємницькі. Непідприємницькі – не мають на меті одержання прибутку, але поряд з основною діяльністю такі товариства можуть здійснювати підприємницьку діяльність, якщо вона не заборонена законодавством та відповідає меті створення. Метою ж діяльності підприємницьких товариств є одержання прибутку задля подальшого його розподілу між учасниками [6].

Така класифікація товариств уможливорює визначення мети діяльності – суспільної, благодійної чи іншої. Наведена класифікація має практичне значення, оскільки мета діяльності товариства впливає на його правовий статус (формування статутного капіталу, порядок складання та подання фінансової звітності, порядок оподаткування, умови припинення товариств). Наприклад, для непідприємницьких товариств частиною 3 статті 11 Закону України встановлено обов'язок подавати баланс та звіт про фінансові результати (скорочена фінансова звітність), окрім тих, які складають фінансову звітність за МСФЗ [2].

Водночас підприємницькі товариства створюються, як господарські товариства або виробничі кооперативи. Господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками [6,7]. Законом України «Про господарські товариства» уточнюється визначення «господарського товариства», яким вважаються підприємства, установи, організації, створені юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх підприємницької діяльності, майна та метою діяльності яких є одержання прибутку [7].

До господарських товариств належать: АТ, ТОВ, ТДВ, повні товариства та командитні товариства [1], які відрізняються умовами створення, функціонування та відповідальності. Господарські товариства та їх організаційно-правові форми є поширеними організаційними формами суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, різновид юридичної особи (табл. 1.1).

Слід зазначити, що в країнах-учасниках ЄС створюються такі товариства, як: акціонерні товариства; товариства з обмеженою відповідальністю; господарські товариства або торгівельні товариства; командитні товариства; виробничі кооперативи [13, с. 43]. Організаційні засади господарських товариств регламентуються Законом України «Про господарські товариства», зокрема статтею 18 передбачено, що господарські товариства ведуть бухгалтерський облік, складають і подають статистичну інформацію у встановленому порядку [7].

Така кодифікація норм зручна для використання, проте для повного визначення суті функціонування й статусу юридичних осіб різних видів, для конкретизації певних понять необхідно звертатися до специфічних вузькопрофільних законів, зокрема Закону України «Про акціонерні товариства» [8], «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [9].

Таблиця 1.1

Кількість юридичних осіб України за організаційно-правовими формами

	станом на 01.01.2017	станом на 01.01.2018	станом на 01.01.2019
1	2	3	4
Усього юридичних осіб, у тому числі:	1185071	1235024	1298435
фермерське господарство	44409	45035	45654
приватне підприємство	202352	200295	199990
державне підприємство	3982	3893	3822
казенне підприємство	32	32	32
комунальне підприємство	11677	11640	12842
дочірнє підприємство	12266	12068	11823
іноземне підприємство	670	653	637
підприємство громадського об'єднання (релігійної організації, профспілки)	3313	3276	3268
підприємство споживчої кооперації	1234	1213	1193
акціонерні товариства	15206	14710	14310
з них:			
публічне акціонерне товариство	3122	2186	1727
приватне акціонерне товариство	4348	5076	5304

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
товариство з обмеженою відповідальністю	532401	576554	632231
товариство з додатковою відповідальністю	1392	1453	1502
повне товариство	1378	1344	1322
командитне товариство	384	377	370
Кооперативи	26460	26975	275224
органи влади, організації (установи, заклади)	101277	99033	96397
з них:			
державна організація (установа, заклад)	11322	10708	10147
комунальна організація (установа, заклад)	62167	61782	60508
приватна організація (установа, заклад)	998	1060	1111
організація (установа, заклад) громадського об'єднання	1581	1536	1517
Асоціація	2331	2376	2422
Корпорація	564	558	556
Консорціум	69	74	73
Концерн	195	191	188
спілка споживчих товариств	323	319	318
інші об'єднання юридичних осіб	767	753	750
товарна біржа	613	622	622
кредитна спілка	1090	1079	1068
споживче товариство	4400	4420	4425
недержавний пенсійний фонд	72	73	73
політична партія	15817	15791	15485
громадська організація	75988	80461	84608
громадська спілка	990	1254	1455
релігійна організація	24072	25223	26075
профспілка, об'єднання профспілок	26899	27601	28026
творча спілка (інша професійна організація)	292	311	314
благодійна організація	16837	17726	18433
об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	26080	27999	29916
орган самоорганізації населення	1497	1552	1572

Джерело: [12]

Необхідно зазначити, що право вибору організаційно-правової форми вписується в межі дії принципу свободи господарської діяльності, який уможливорює в момент заснування господарської організації (підприємства) її самостійний вибір. Проте, це право не є безмежним, а в окремих випадках чітко регламентоване в частині узгодженості організаційно-правової форми та можливостей здійснювати певний вид господарської діяльності.

ГК України визначено засади господарювання в Україні й регулювання господарських відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання. Цей документ – основа встановлення правових засад господарської діяльності підприємства [1].

Слід зауважити, що, крім врегульованого НПА поняття «юридична особа»,

визначеного ЦК України, у ГК України також використовується поняття «суб'єкт господарювання». Поділ статтею 55 ГК України суб'єктів господарювання на юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців призводить до колізії: так частиною 6 статті 145 ГК України встановлено обов'язок суб'єктів господарювання на основі даних бухгалтерського обліку складати фінансову звітність за встановленими формами. Водночас громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які зареєстровані, як підприємці, не зобов'язані складати фінансову звітність нарівні з юридичними особами і проводити інвентаризацію майна, хоч відповідно до положення статті 55 ГК України вони підпадають під класифікацію суб'єктів господарювання [1]. Такого ж змісту положення є в Законі України, де в частині 1 статті 2 чітко вказується, що закон поширюється на юридичних осіб, а в частині 1 статті 11 зазначено, що на основі даних бухгалтерського обліку саме підприємства зобов'язані складати фінансову звітність, і аж ніяк не підприємці [2].

Заразом наявні й позитивні моменти в законодавчих нормах. Так, частиною 8 статті 19 ГК України уточнюється, що всі суб'єкти господарювання, крім громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, які провадять господарську діяльність і зареєстровані підприємцями, зобов'язані вести облік та звітувати згідно із законодавством.

Водночас відповідно до частини 3 статті 55 ГК України суб'єкти господарювання поділяються на суб'єктів малого підприємництва, мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва. За статистичними даними, наприклад, у ЄС частка малих та середніх підприємств становить до 99 % від загальної кількості всіх підприємств. Частка зайнятих у малому бізнесі в Європі становить приблизно 70 %, що дорівнює близько 65 млн робочих місць [14, с. 232]. За даними Державної служби статистики України у 2017 р. питома вага суб'єктів малого та середнього підприємництва склала 95 % від загальної кількості суб'єктів господарювання, у 2018 році така тенденція збереглася, що загалом відповідає європейським стандартам.

Структуру вітчизняного підприємництва за розміром підприємств за період

2010-2018 рр. наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання України з розподілом відповідно до їх розмірів

Рік	Кількість суб'єктів господар разом із фізичними особами-підприємцями, одиниць	У тому числі									
		Підприємства									
		Всього, одиниць	Всього у % до загальної кількості суб'єктів господарювання	великі		середні		малі		з них мікропідприємства	
				одиниць	у % до загальної кількості підприємств	одиниць	у % до загальної кількості підприємств	одиниць	у % до загальної кількості підприємств	одиниць	у % до загальної кількості малих підприємств
2010	2183928	378810	17	586	0,2	20983	5,5	357241	94	300445	84
2011	1701620	375695	22	659	0,2	20753	5,5	354283	94	295815	83
2012	1600127	364935	23	698	0,2	20189	5,5	344048	94	286461	83
2013	1722070	393327	23	659	0,2	18859	4,8	373809	95	318477	85
2014	1932161	341001	18	497	0,1	15906	4,7	324598	95	278922	86
2015	1974318	343440	17	423	0,1	15203	4,4	327814	95	284241	87
2016	1865530	306369	16	383	0,1	14832	4,8	291154	95	247695	85
2017	1805059	338256	19	399	0,1	14937	4,4	322920	95	278102	86
2018	1839593	355877	19	446	0,1	16057	4,5	339374	95	292772	82

Джерело: розроблено автором з використанням даних статистики [15]

Дані, узагальнені в таблиці, характеризують кількість і структуру суб'єктів господарювання України.

Вони визначаються тими законодавчими положеннями, які регламентують організаційно-правові форми діяльності. Однак, є низка норм щодо цього питання, які ідентифікують суб'єктів господарювання з іншої позиції, наприклад з точки зору бухгалтерського обліку. Зокрема, Закон України «Про бухгалтерський

облік і фінансову звітність в Україні», уточнена редакція якого набула чинності з 01 січня 2018 року. Відповідно до нього підприємства поділено на такі групи, як: мікропідприємства, малі, середні та великі [2]. Критеріями такого поділу господарюючих суб'єктів є: *балансова вартість активів підприємства, чистий дохід від реалізації, а також середня кількість працівників*.

Водночас оновлена класифікація суб'єктів відрізняється від класифікації, визначеної ГК України. Тому цілком логічною є потреба внесення змін до цього НПА з метою приведення його положень у відповідність із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [16].

Для виявлення схожих рис і розбіжностей проведено порівняльний аналіз критеріїв, за яким здійснюється класифікація суб'єктів господарювання відповідно до норм ГК України та законодавства у сфері бухгалтерського обліку та звітності (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Порівняння критеріїв віднесення суб'єктів господарювання до мікропідприємництва, малого, середнього або великого підприємництва згідно з чинним законодавством станом на 2018 рік

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Господарський кодекс України
1	2
Мікропідприємство	
- балансова вартість активів — до 350 тис. євро; - сума чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг - до 700 тис. євро; - середньооблікова чисельність працівників - до 10 осіб* <i>*показники суб'єкта господарювання на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передував звітному, мають відповідати мінімум двом із зазначених критеріїв</i>	- річний дохід від діяльності – до 2 млн євро за середньорічним курсом НБУ; - середньооблікова чисельність працівників – до 10 осіб* <i>* показники суб'єкта господарювання за звітний період (календарний рік) мають відповідати двом критеріям</i>
Мале підприємство	
- балансова вартість активів — до 4 млн євро; - сума чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг — до 8 млн євро; - середньооблікова чисельність працівників — до 50 осіб* <i>*показники суб'єкта господарювання на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передував звітному, мають відповідати мінімум двом із зазначених критеріїв</i>	- річний дохід від діяльності - 10 млн євро за середньорічним курсом НБУ; - середньооблікова чисельність працівників - до 50 осіб* <i>*показники суб'єкта господарювання за звітний період (календарний рік) мають відповідати двом критеріям.</i>

1	2
Середнє підприємство	
- балансова вартість активів - до 20 млн євро; - сума чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг — до 40 млн євро; - середньооблікова чисельність працівників — до 250 осіб* <i>*показники суб'єкта господарювання на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передував звітному, мають відповідати мінімум двом із зазначених критеріїв</i>	- річний дохід від діяльності від 10 млн. до 50 млн євро; - середньооблікова чисельність працівників від 50 до 250 осіб* <i>*показники суб'єкта господарювання за звітний період (календарний рік) мають відповідати двом критеріям.</i>
Велике підприємство	
- балансова вартість активів суб'єкта господарювання - понад 20 млн євро; - сума чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг - понад 40 млн євро; - середньооблікова чисельність працівників - більше 250 осіб* <i>*показники суб'єкта господарювання на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передував звітному, мають відповідати мінімум двом із зазначених критеріїв</i>	- річний дохід від діяльності – більше 50 млн євро за середньорічним курсом НБУ; - середньооблікова чисельність працівників - більше 250 осіб* <i>* показники суб'єкта господарювання за звітний період (календарний рік) мають відповідати двом критеріям.</i>

Джерело: розроблено автором на основі [1;2;16]

Слід підкреслити, що передбачені класифікаційні категорії визначались для нових підприємств за першим звітним періодом 2018 року (рік з дати початку створення підприємства до 31 грудня), оскільки відповідність критеріям оцінювалась на дату складання річної фінансової звітності. Підприємство відповідної категорії може бути перекваліфіковане, якщо за показниками річної фінансової звітності впродовж двох років воно не відповідає критеріям своєї групи [2]. Отже, є можливість переходу з однієї категорії до іншої. Підприємство кожної організаційно-правової форми виступає самостійним суб'єктом господарювання та підпадає під дію положень багатьох НПА.

Для дослідження фінансової звітності та її інтерпретації особливе значення мають: форма власності, правовий статус і обрана сфера діяльності, галузь, розмір, мета й характер діяльності з урахуванням територіальної цілісності, які наразі розкриваються у ГК України. Відповідне групування підприємств узагальнене в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація підприємств України відповідно до законодавства України

За метою створення і функціонування							
комерційні, діяльність яких здійснюється з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» (ст. 42 Господарського кодексу України),			некомерційні, господарська діяльність яких має на меті одержання економічних, соціальних, інших результатів, а не прибутку (ст. 52 Господарського кодексу України).				
Залежно від форми власності							
приватне	колективне	державне	комунальне	спільне	змішане		
основою діяльності є приватна власність громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи)	основа діяльності - колективна власність засновників (виробничі кооперативи, релігійні організації)	діє на основі державної власності, або підприємства, у статутному капіталі якого частка державної власності становить 50 і більше відсотків	засноване на власності відповідної територіальної громади	засноване на договірних засадах спільного фінансування певними територіальними громадами - суб'єктами співробітництва	засноване на змішаній формі власності (в результаті об'єднання майна не залежно від форм власності)		
За фінансуванням							
національне		підприємство з іноземними інвестиціями		іноземне підприємство			
якщо в статутному фонді відсутні іноземні інвестиції, капітал належить підприємцям України		якщо в статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція не менше десяти відсотків		створене за законодавством України, але основою діяльності є власність іноземців чи іноземних юридичних осіб, або ж це діюче підприємство, яке придбане ними повністю у власність			
За способом утворення та формування статутного капіталу							
унітарне		Корпоративне					
створюється одним засновником (держава, об'єднання громадян, приватний власник)		має двох або більше засновників, які створюють підприємство згідно з рішенням чи договором, діє на підставі об'єднання майна, діяльності засновників, спільного управління підприємством завдяки корпоративним правам (кооперативи, господарські товариства та інші)					
За кількістю працівників та суми доходу від реалізації продукції за звітний рік							
мікропідприємництво		мале		середнє		велике	
* класифікацію деталізовано у таблиці 1.3							
За видами економічної діяльності							
такі, що здійснюють діяльність у сфері сільського господарства, мисливства, лісового господарства; рибальства, рибництва	здійснюють діяльність у сфері промисловості	здійснюють діяльність у сфері будівництва	здійснюють діяльність у сфері торгівлі	здійснюють діяльність у сфері фінансової діяльності	здійснюють діяльність у сфері державного управління, освіти; охорони здоров'я, соціальної допомоги та інші		
У випадку залежності одного підприємства від іншого							
дочірнє підприємство - суб'єкт господарювання, контрольований іншим суб'єктом господарювання			материнське підприємство (холдинг) - має одне або кілька дочірніх підприємств.				
За метою створення і функціонування							
комерційні, діяльність яких здійснюється з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» (ст. 42 Господарського кодексу України),			некомерційні, господарська діяльність яких має на меті досягнення економічних, соціальних та інших результатів, а не досягнення прибутку (ст. 52 Господарського кодексу України).				

Продовження табл. 1.4

Залежно від форми власності					
приватне	колективне	державне	комунальн е	спільне	змішане
основою діяльності є приватна власність громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи)	основа діяльності - колективна власність засновників (виробничі кооперативи, підприємства споживчої кооперації, релігійні організації)	діє на основі державній власності, або підприємство, у статутному капіталі якого частка державної власності становить 50 і більше відсотків	засноване на власності відповідної територіальної громади	засноване на договірних засадах спільного фінансування певними територіальними громадами - суб'єктами співробітництва	засноване на змішаній формі власності (на основі об'єднання майна різних форм власності)
За фінансуванням					
національне		підприємство з іноземними інвестиціями		іноземне підприємство	
якщо в статутному фонді відсутні іноземні інвестиції, капітал належить підприємцям України		якщо в статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція не менше десяти відсотків		створене за законодавством України, але основою діяльності є власність іноземців/ іноземних юридичних осіб, або ж це діюче підприємство, яке придбане ними повністю у власність	
За способом утворення та формування статутного капіталу					
унітарне		Корпоративне			
створюється одним засновником (держава, об'єднання громадян, приватний власник)		має двох або більше засновників, які створюють підприємство згідно з рішенням/договором, діє на основі об'єднання майна, підприємницької чи трудової діяльності засновників, спільного управління підприємством на основі корпоративних прав (кооперативи, господарські товариства та інші)			
За кількістю працівників та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік підприємства					
мікропідприємництво		мале	середнє	велике	
* класифікацію деталізовано у таблиці 1.3					
За видами економічної діяльності					
такі, що здійснюють діяльність у сфері сільського господарства, мисливства, лісового господарства; рибальства, рибництва	здійснюють діяльність у сфері промисловості	здійснюють діяльність у сфері будівництва	здійснюють діяльність у сфері торгівлі	здійснюють діяльність у сфері фінансової діяльності	здійснюють діяльність у сфері державного управління, освіти; охорони здоров'я, соціальної допомоги та інші
У випадку залежності одного підприємства від іншого					
дочірнє підприємство - суб'єкт господарювання, що його контролює інший суб'єкт господарювання			материнське підприємство (холдинг) - суб'єкт господарювання, в якого є одне або декілька дочірніх підприємств.		

Джерело: розроблено автором з використанням [1;6;7]

Як бачимо з даних таблиці, класифікація підприємств — це групування їх за певними ознаками, що дає можливість цілеспрямовано вивчати підприємства та детальніше аналізувати їх діяльність у різних аспектах.

Класифікацію підприємств за правовим статусом і формою господарювання ілюструє рис 1.2.

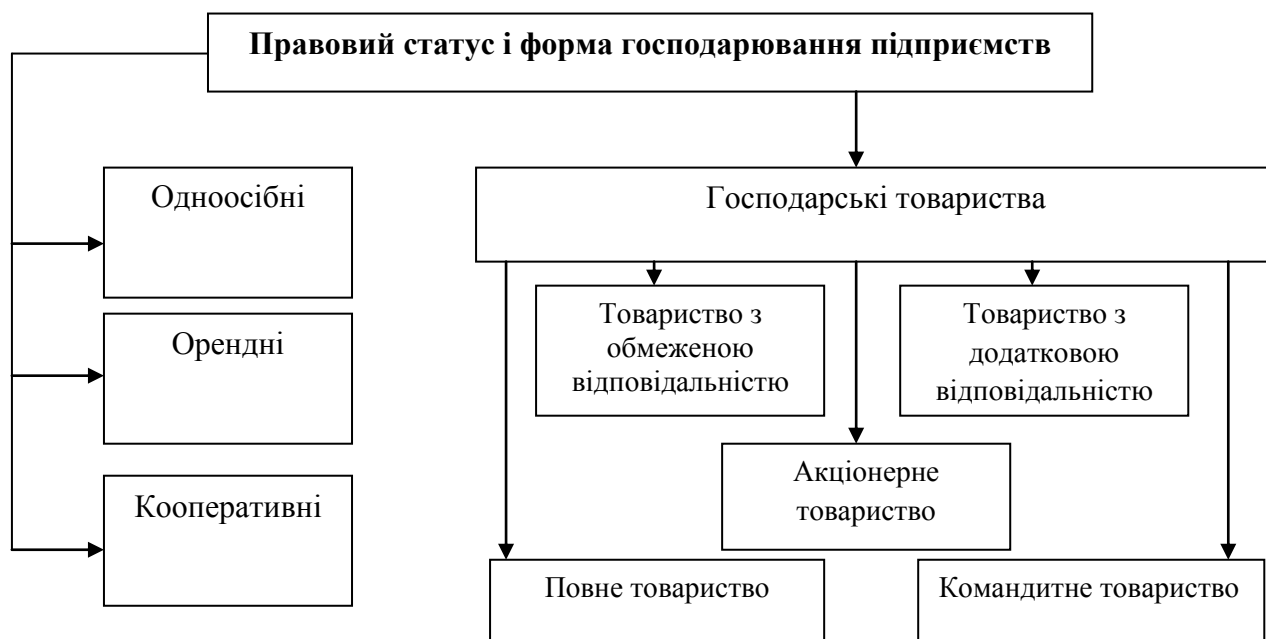

Рис. 1.2. Правовий статус і форма господарювання підприємств

Джерело: розроблено автором з використанням [1]

Як свідчать проведені дослідження, НПА України встановлено різні класифікаційні ознаки суб'єктів підприємницької діяльності. Такий підхід дещо ускладнює порівняльність, визначає специфіку та особливості, які певним чином завуальовують дійсний стан суб'єкта, його місце на ринку. Тому використання множини класифікаційних ознак у законодавстві негативно позначається на інформаційному забезпеченні управління, призводить до суб'єктивних оцінок і викривляє реальні показники діяльності. Для вирішення цієї проблеми важливо проаналізувати позитивний зарубіжний досвід для можливості його запровадження у вітчизняну практику.

Зокрема, у зарубіжній економічній літературі за ознакою власності розрізняють лише *приватні й державні (публічні) підприємства*. Найпоширенішими в розвинених країнах є приватні підприємства. Аналіз законодавчих вимог свідчить, що поділ юридичних осіб на приватні й публічні за

ЦК України є ознакою процесу адаптації вітчизняного законодавства до законодавства, передусім, країн-учасниць ЄС.

Недолік у цьому випадку – використання назви «*публічні*» щодо групи державних суб'єктів господарювання. Більш прийнятним було б вживання слів «державні (публічні) підприємства». Синонімом прикметника «публічний» є слово «*прилюдний*», що викликає певний дисонанс у розумінні цього поняття в ЦК України.

Окрім того, дискусійним є питання щодо практичного застосування такого поділу, оскільки для майнових й особистих немайнових відносин (складових предмета цивільного права) не має значення, які юридичні особи (приватного чи публічного права) беруть у них участь. Не вирішеним поки що залишається й питання регламентації у ЦК України класифікаційних ознак приватних підприємств в Україні. Серед недоліків класифікації за ГК України, з одного боку, слід відмітити недоречність регламентації окремих видів підприємств, а з іншого – закріплення існування тих видів, які рідше використовуються на практиці.

Попри це, незалежно від класифікації, кількості працюючих та доходів від діяльності, суб'єкти господарювання зобов'язані на основі показників бухгалтерського обліку формувати та подавати фінансову звітність відповідно до законодавства. Слід зазначити, що обов'язок подання фінансової звітності врегульовано Законом України [2] та Порядком подання фінансової звітності, затвердженим Постановою КМУ від 28 лютого 2000 р. № 419 [31] (далі – Порядок), відповідно до яких фінансову звітність мають подавати всі юридичні особи, які створено згідно з законодавчими актами України. Відповідно до статті 14 Закону України і пункту 2 Порядку річна фінансова звітність подається: органам, до сфери управління яких належить підприємство; трудовим колективам; власникам (засновникам), згідно з установчими документами; іншим користувачам, зокрема органам статистики [2, 31]. Вимоги до подання фінансової звітності згруповано в додатках Б, В.

Фінансова звітність, обов'язкова для подання суб'єктами господарювання, включає такі форми: «*Баланс (звіт про фінансовий стан)*» (форма № 1); «*Звіт про*

фінансові результати (звіт про сукупний дохід)» (форма № 2); *«Звіт про рух грошових коштів»* (за прямим методом – форма №3, за непрямим методом – форма №3–н); *«Звіт про власний капітал»* (форма № 4); *«Примітки до річної фінансової звітності»* (форма № 5), що передбачено НП(С)БО 1, в якому й розкривається їх зміст [5]. Проте, посилання на обов'язковість подання перелічених форм всіма суб'єктами господарювання не точне, оскільки не виключена можливість подання скороченої звітності, порядок складання якої визначено П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [32]. Частиною 3 статті 11 Закону України [2] розширено перелік таких суб'єктів з включенням до нього мікропідприємництва та непідприємницьких товариств. Водночас фінансову звітність (Баланс (форма № 1-м) і Звіт про фінансові результати (форма № 2-м)) складають суб'єкти малого підприємництва, а підприємства-суб'єкти мікропідприємництва законодавчо зобов'язують формувати та подавати звітність за формами № 1-мс та №2-мс.

Відрізняється від інших і звітність підприємств (холдингов), що мають дочірні підприємства. *Холдингова компанія* – це ПАТ, яке має у володінні, користуванні, а також розпорядженні корпоративні пакети акцій двох чи більше корпоративних підприємств. Такі підприємства, окрім власної фінансової звітності про господарські операції, складають та подають *консолідовану фінансову звітність*, що передбачено статтею 12 Закону України [2], а також НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [33]. Консолідована фінансова звітність застосовується групою підприємств, материнським (холдинговим) підприємством разом із дочірніми (не застосовується до груп підприємств, які зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ, або якщо у групі материнське підприємство складає фінансову звітність за МСФЗ) [33]. *Консолідована фінансова звітність* відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств, як єдиної економічної одиниці. На думку Я.Д. Крупки, таке визначення містить окремі неточності. По-перше, під юридичною особою розглядається лише материнська компанія, водночас у практиці й об'єкти інвестування (дочірні, спільні підприємства) також можуть

бути наділені правами юридичної особи. По-друге, можна навести приклади, коли консолідовану звітність складає група підприємств, серед яких відсутня материнська компанія, тобто жодне з підприємств не має суттєвого впливу, контролю 50 % капіталу інших членів. По-третє, незрозуміле застосування до зазначених суб'єктів поняття «економічна одиниця». У законодавстві України його визначення відсутнє [34, с. 176].

Відповідно до частини 6 статті 55 ГК України підприємствами, які підпадають під контроль інших підприємств, можуть бути філії, представництва юридичних осіб або ж інші відокремлені підрозділи, звітність яких теж потрібно презентувати [1]. У частині 5 статті 8 Закону України наявне положення, згідно з яким підприємство може виділити на окремий баланс відокремлений підрозділ (філію, представництво), що зобов'язаний вести бухгалтерський облік з наступним включенням його показників до фінансової звітності підприємства [2]. З огляду на це, З. В. Задорожний пропонував до визначення консолідованої звітності, крім «дочірніх підприємств», додати «і структурних підрозділів, які складають свою фінансову звітність, але не є юридичними особами». Ця пропозиція забезпечить складання консолідованої фінансової звітності всіма юридичними особами, до складу яких входять великі структурні підрозділи [35]. Загалом на практиці під консолідацією звітності розуміється об'єднання звітів групи підприємств в єдине ціле.

Відповідно до абзацу другого пункту 2 Порядку [31] фінансову і консолідовану фінансову звітність складають згідно з НП(С)БО або МСФЗ [31]. Причому для окремих суб'єктів господарювання законодавством зобов'язано складати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів. У зв'язку зі змінами, внесеними до Закону України, з 01 січня 2018 року розширено перелік підприємств, які повинні подавати звітність відповідно до вимог МСФЗ. Зокрема, згідно зі статтею 12 зазначеного Закону України [2], фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність з дотриманням вимог МСФЗ складають: 1) підприємства, які становлять суспільний інтерес; 2) ПАТ; 3) підприємства, що провадять діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного

значення; 4) підприємства, які здійснюють господарську діяльність, визначену КМУ, за видами, передбаченими Порядком [31], абзацом третім пункту 2 [16, 31].

Для дотримання порядку подання фінансової звітності важливо обґрунтувати законодавчо встановлену категорію і групу підприємств суспільного інтересу. До цієї групи відносяться: банки; страховики; підприємства-емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію; недержавні пенсійні фонди; інші фінансові установи; підприємства, які згідно із Законом України відносяться до великих підприємств і становлять суспільний інтерес [2].

Проте, підприємства, які на вимогу законодавчих актів складають *фінансову звітність за МСФЗ*, повинні забезпечити ведення бухгалтерського обліку згідно з обліковою політикою за міжнародними стандартами після першого подання фінансової звітності за МСФЗ, що визнається такою в порядку, визначеному міжнародними стандартами [36]. Решта підприємств самостійно визначають доцільність застосування МСФЗ у своїй діяльності для складання фінансової звітності.

Водночас фінансова звітність за МСФЗ має складатись на основі *таксономії фінансової звітності*, яка передбачає склад статей фінансової звітності, показників та перелік елементів, що підлягають розкриттю. Ідеться про таксономію електронної фінансової звітності (візуалізацію фінансової звітності) у форматі XBRL (*англ. eXtensible Business Reporting Language*, розширена мова ділової звітності) з урахуванням вимог МСФЗ [37].

Цей порядок формування й подання фінансової звітності сприяє спрощенню процесу надання інформації користувачам та отриманню фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності від суб'єктів господарювання в автоматичному режимі, що спрощує та одночасно сприяє підвищенню прозорості у відносинах суб'єктів господарювання, зокрема підприємств, які становлять суспільний інтерес.

З метою дослідження порядку подання фінансової звітності важливо зазначити, що звітний період для складання фінансової звітності, згідно зі статтею 13 Закону України [2], складає календарний рік.

Усі підприємства зобов'язані подавати *річну* фінансову звітність та щокварталу *проміжну* (крім суб'єктів мікропідприємництва), яка формується наростаючим підсумком з початку звітного року. Звітність може також складатися і за інші періоди, якщо це передбачено обліковою політикою підприємства. Встановлені терміни подання річної фінансової звітності наведено на рисунку 1.3.

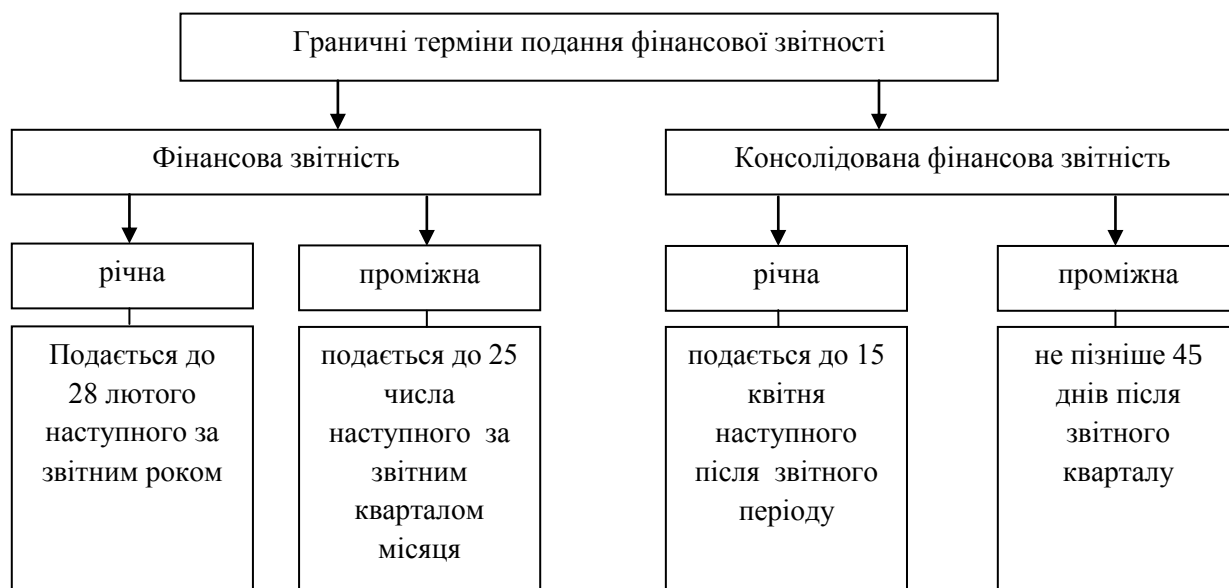

Рис. 1.3. Терміни подання фінансової звітності

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Зокрема, законодавством встановлено такі терміни подання фінансової звітності, як: *органам статистики* – не пізніше 28 лютого; *фіскальним органам* – у терміни, передбачені для подання декларації з податку на прибуток (відповідно до закону, яким внесено зміни до Податкового кодексу України [38]. Річна декларація подається протягом 60 календарних днів від останнього дня звітного року), але не пізніше 1 березня.

Фінансова звітність включає інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [2]. У наведеному переліку відсутнє посилання на звіти про рух грошових коштів (форми № 3 і № 3-н), що пояснюється тим, що перелік

статей фінансової звітності, які в ній розкриваються, та форми звітності варіюються залежно від розміру підприємства [39]. Склад форм повної фінансової звітності встановлюється Міністерством фінансів України (далі – Мінфін України) за погодженням Державної служби статистики України (частина 4 статті 11 Закону України) [2]. Повний річний пакет фінансової звітності, як вже зазначалося вище, включає: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до річної фінансової звітності.

У примітках до фінансової звітності згруповані показники, які деталізують і обґрунтовують статті фінансової звітності, а також містять іншу інформацію, яку повинні розкривати підприємства, що передбачено НП(С)БО або МСФЗ [5]. Наказом про Примітки до річної фінансової звітності визначено порядок складання приміток, затверджено форму фінансової звітності № 5, а також вимоги суб'єктів складання цієї форми [40].

Аналіз форми № 5 свідчить, що до неї включаються не всі показники, які підлягають розкриттю згідно з вимогами П(С)БО. У зв'язку з цим підприємства, які обов'язково оприлюднюють фінансову звітність, додатково мають розкривати інформацію, відповідно до НП(С)БО 1, П(С)БО 6, 7, 8, 9, 10, 16 [36]. Слід зазначити, що така інформація наводиться підприємствами у формі таблиць, графіків, письмових пояснень. Додатком до приміток є звіт за формою № 6 «Інформація за сегментами», в якому розкривається інформація щодо доходів і витрат, активів та зобов'язань, фінансових результатів звітних сегментів, юридичних осіб, які за нормами П(С)БО 29 зобов'язані заповнювати зазначену форму у складі річної фінансової звітності [41].

Порядок формування та розкриття інформації за кожною статтею фінансових звітів визначено Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності [42]. Фінансові звіти складаються зі статей, зміст і склад яких визначаються положеннями (стандартами) [43, с. 1].

Разом із фінансовою звітністю окремі підприємства зобов'язані подавати *Звіт про платежі* [44] та *Звіт про управління*, який включає фінансову та

нефінансову інформацію, подання якого передбачено Директивою №2013/34/ЄС [17]. Форма Звіту про управління визначається Мінфіном України з Державною службою статистики України. Від складання Звіту про управління звільнені лише мікро- і малі підприємства. Середні підприємства також мають право не вносити до нього нефінансову інформацію. У цьому звіті розкривається інформація про ймовірні перспективи розвитку, діяльність у сфері досліджень та розробок, про придбання акцій, використання підприємством фінансових інструментів, схильність підприємства до ризиків (ціновий ризик, кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик грошових потоків). Замість загальної оцінки компанії, управлінська звітність орієнтована на сегменти бізнесу, за допомогою чого можна ознайомитися з деталями і проаналізувати рушійні сили бізнесу та необхідність прийняття стратегічних рішень [45]. *Ці два звіти не є складовими фінансової звітності, а подаються «разом із річною фінансовою звітністю».*

Порядок подання звітності залежить від виду, до якого належить підприємство. Серед майже 400 тис. підприємств сьогодні не всі з них зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність. Отже, виникає проблема транспарентності бізнес-діяльності, що ускладнює розвиток корпоративності бізнесу.

1.2. Нормативно-правове регулювання порядку формування фінансової звітності

Правове регулювання передбачає регулювання суспільних відносин на основі норм права та всієї сукупності правових засобів [46, с. 589], яке здійснюється органами державної влади у встановлених процесуальних формах з використанням певних методів та юридичних засобів. *Методи правового регулювання* – це різні прийоми, способи, засоби впливу права на суспільні відносини.

У науковій правовій літературі виокремлено імперативний та

диспозитивний методи (рис. 1.4.).

Важливе значення для суспільних відносин в частині регулювання фінансів, обліку та оподаткування мають способи правового регулювання, які варіюються залежно від обраного методу. Зазвичай це дозволи, заборони і зобов'язання та не менш важливий спосіб – заохочення. Водночас дозвіл трактується, як надання суб'єкту права на здійснення певних дій, наприклад – обрання організаційно-правової форми підприємства, вибір можливого варіанту облікової політики. *Зобов'язання* – юридично закріплена необхідність діяти певним чином за тих чи інших умов, обставин, зокрема покладання на юридичних осіб обов'язку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. *Заборона* – це юридична необхідність утримуватись від вчинення певних дій. Прикладом заборони може бути положення норм права про заборону підприємствам здійснювати певні види діяльності без передбачених законодавством дозволів (ліцензій). *Заохочення* – встановлення в нормах права одержання певних пільг і переваг за здійснення бажаних або корисних для держави й суспільства діянь [47, с. 259].

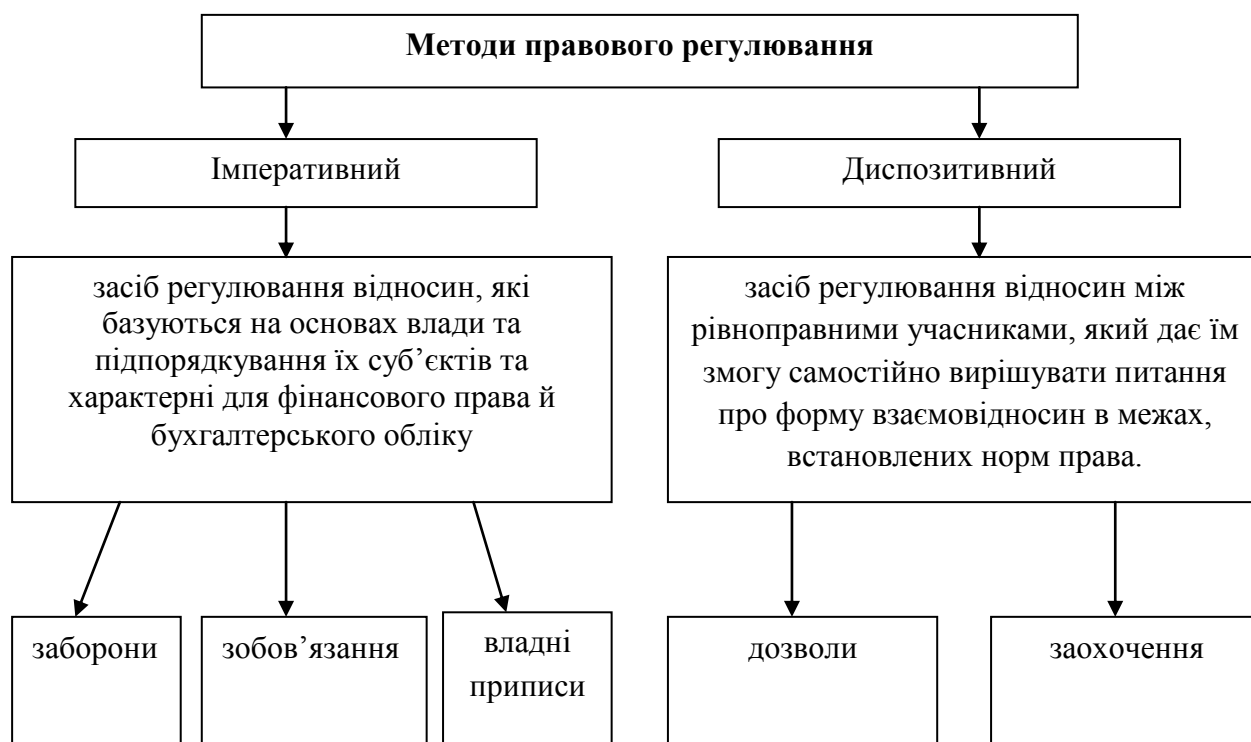

Рис. 1.4. Методи правового регулювання

Джерело: розроблено автором на основі [47]

Таким чином, *правове регулювання* – це сукупність правових засобів впливу держави на суспільні відносини з метою їх впорядкування та розвитку. Норма права є загальнообов'язковим правилом поведінки, яке встановлюється, санкціонується, охороняється державою і складається з гіпотези, диспозиції та санкції. Водночас для суб'єктів господарювання суб'єктивні юридичні права – це можливий або необхідний варіант поведінки та суб'єктивний юридичний обов'язок, як міра необхідної поведінки. Водночас диспозиція встановлює безпосередньо правило поведінки, гіпотеза вказує на умови, за наявності або відсутності яких вступає в дію правило поведінки, а санкція містить вказівки щодо юридичних наслідків порушення правила, зафіксованого в диспозиції. Норми права проявляються в нормативно-правових актах, які забезпечують їх дієвість. Водночас НПА є нормативною основою механізму правового регулювання.

За обсягом суспільних відносин, на які поширюється правове регулювання, виділяють нормативне (загальне) правове регулювання та індивідуальне (піднормативне). Нормативне правове регулювання регламентує загально-соціальні відносини за допомогою правових норм, закріплених у НПА, які (норми) призначені для багаторазового застосування за наявності передбачених ними обставин. Обсяг суспільних відносин, на які поширюється нормативне регулювання, не визначається кількісно, коло осіб не визначається особисто, часові межі норм чітко не встановлені (невизначена тривалість). Нормативне регулювання включає в себе сукупність законодавчих і нормативних актів, які є частиною національної правової системи і тому повинні враховувати особливості розвитку економіки країни й суспільства.

Нормативне правове регулювання охоплює законодавче і підзаконне регулювання. Законодавче регулювання поділяється на:

- а) повне законодавче регулювання, яке виключає підзаконне;
- б) основне регулювання, що передбачає конкретизацію підзаконними актами державних органів чи об'єднань громадян. Регламентація суспільних

відносин правовими нормами, які закріплені в таких підзаконних актах, визначається, як підзаконне нормативне регулювання.

Узагальнюючи наведене, можна дійти висновку, що *поняття «правове регулювання», а в нашому випадку «нормативно-правове регулювання», ширше від поняття «законодавче регулювання» або ж «нормативне», оскільки обсяг джерел права перевищує власне законодавчі джерела.*

Саме тому нормативно-правове регулювання формування і подання фінансової звітності в умовах євроінтеграції України спрямоване на уможливлення застосування МСФЗ з урахуванням економічно-правового середовища в Україні. Нормативно-правове регулювання порядку формування фінансової звітності суб'єктів господарювання України обов'язкове для всіх підприємств. Воно гарантує, захищає інтереси користувачів, здійснюється з метою забезпечення ефективності корпоративного управління. Сучасні умови глобалізації економіки України визначають необхідність перегляду й оновлення нормативно-правового забезпечення фінансової звітності, що зумовлено вимогами сучасного розвитку економіки та відповідного розширення кола користувачів, які приймають рішення на основі аналітичної інтерпретації фінансової звітності. Ототожнювати правове забезпечення із законодавчим або нормативно-правовим, із нормативно-правовим регулюванням недоцільно, оскільки право не зводиться лише до норм, а включає природне право і суб'єктивні права та виражається формулою: «Право створюється суспільством, а закон — державою».

Враховуючи зазначене, термін «правове забезпечення» розкриває нормативну основу процесу й об'єднує питання впливу, взаємозв'язку і трансформації природного та суб'єктивного права. Використання терміну «законодавче забезпечення бухгалтерського обліку» певною мірою дискусійне. Суспільні відносини щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності різноманітні й багатопланові, відтак застосування лише законів, як регуляторів цих відносин, суттєво звужує можливість держави у виконанні своїх функцій. Саме тому акцентується Концептуальна основа фінансової звітності, інші

міжнародні норми, закони, кодекси, положення, стратегії, програми і плани. Таким чином, перелік юридичних засобів не зводиться лише до законів. Застосування терміну «нормативно-правове забезпечення» найбільш вдало відображає сутність та зміст питання врегулювання суспільних відносин у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності за допомогою юридичного інструментарію. Водночас *нормативно-правове забезпечення* – це правові механізми, які діють на національному та міжнародному рівнях. Вони можуть бути обов’язковими і примусовими (національні закони, договірні зобов’язання) або добровільними. У комплексі вони утворюють юридичну основу регулювання відносин у сфері обліку та звітності.

Для забезпечення відповідності інформаційних потреб користувачів фінансової звітності та вимог сучасних інтеграційних процесів, важливо проаналізувати теоретичні і практичні положення, міжнародний досвід з метою їх врахування у процесі реформування системи нормативно-правового забезпечення методології фінансової звітності суб’єктів підприємницької діяльності України. Необхідно зазначити, що мета розвитку фінансової звітності полягає у встановленні необхідних норм, методик, положень і рекомендацій щодо підготовки повної, правдивої та неупередженої обліково-економічної інформації для зацікавлених користувачів (інвесторів, працівників підприємств, кредиторів, контрагентів, держави і громадськості). З огляду на це, зміни в економіко-правовому середовищі в Україні супроводжуються реформуванням та створенням уніфікованої нормативно-правової бази регулювання фінансової звітності суб’єктів господарювання. Євроінтеграційні процеси в Україні та розвиток міжнародного співробітництва потребують подальшого реформування нормативно-правового забезпечення порядку розкриття інформації за МСФЗ для забезпечення відкритості, прозорості та зіставності показників фінансової звітності підприємств. Дослідженням питання нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку та відповідного порядку формування фінансової звітності суб’єктів господарювання України займалися відомі вітчизняні науковці: С. Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев [48], В.П. Пантелеев [49],

В.М. Пархоменко [50], Н.І. Петренко [51], М.С. Пушкар [52], Л.К. Сук [53], Ф.Ф. Бутинець [54]. Крім важливих наукових напрацювань, вони здійснили практичний внесок в оновлення Закону України [2], НП(С)БО, порядку національного регулювання фінансової звітності та заходів щодо запровадження МСФЗ. Проте, розвиток нормативно-правового забезпечення методики формування фінансової звітності суб'єктів підприємницької діяльності України потребує подальшого удосконалення та наукового дослідження. Слід відзначити важливу роль в організації активного обговорення названої проблематики вітчизняних науковців, зокрема професора Ф.Ф. Бутинця, який регулювання бухгалтерського обліку визначає соціальною функцією суспільства, яка здійснюється через економічне, правове та морально-етичне регулювання [54, с. 42].

Слід також актуалізувати твердження відомого вченого Г.Г. Кірейцева про складність формування прогресивних систем і моделей, нормативно-правової бази бухгалтерського обліку. Це пояснює важливість високого рівня підготовки вчених і практиків для вдосконалення системи бухгалтерського обліку» [48, с. 21].

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку – це система нормативно-правих актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарську діяльність і виконує зобов'язання щодо ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Як правило, нормативні акти мають ієрархічну підпорядкованість [55, с. 106]. З цього приводу, М.М. Шигун обґрунтовує систему регулювання, яка складається з трьох рівнів, а саме:

1) регулювання на рівні держави (базове регулювання на основі Закону України) [2];

2) методологічне та професійне регулювання, здійснюване Управлінням методології бухгалтерського обліку Мінфіну України та Методологічною радою з бухгалтерського обліку на основі П(С)БО, Планів рахунків, методичних рекомендацій та інших НПА з регулювання питання бухгалтерського обліку та звітності;

3) методичне регулювання (здійснюється через функціонування державних виконавчих органів, а сутність регулювання полягає в розробці та затвердженні методичних актів міністерствами та іншими ЦОВВ) [56, с. 425-427].

Водночас М.М. Шигун зазначає, що М.С. Пушкар та М.Т. Щирба «розглядають нормативно-правове регулювання обліку в Україні на чотирьох рівнях: законодавчому, нормативному, методичному і організаційно-розпорядчому» [52, с. 41].

Л.К. Сук та П.Л. Сук стверджують, що «нормативно-правовою основою регламентації бухгалтерського обліку в Україні є такі документи: Закон України [2], П(С)БО, Плани рахунків бухгалтерського обліку (повний і спрощений) та Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [53, с. 30-31]. Доцільно розглянути систему регулювання бухгалтерського обліку, запропоновану В.М. Пархоменком та О.М. Петруком [57, с. 110]. Ця система нормативно-правового регулювання включає п'ять рівнів: 1) закони України, тобто НПА акти вищої юридичної сили; 2) акти КМУ; 3) П(С)БО та інші нормативні документи з бухгалтерського обліку та звітності, затверджені Мінфіном України; 4) акти (інструкції, положення, інструкції) Мінфіну України та інших органів, розроблені на основі П(С)БО; 5) рішення (розпорядження та накази) про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві, прийняті власником (керівником) підприємства на підставі попередніх чотирьох груп документів [50, с. 5].

Заслужують на увагу публікації В.А. Дерія, який, вивчаючи нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та контролю, зазначає, що НПА щодо бухгалтерського обліку, фінансової звітності можна розділити на такі рівні: 1) міжнародний (МСФЗ, директиви ЄС); 2) національний (нормативно-правові акти Президента України, Верховної Ради України (далі – ВРУ), КМУ); 3) загальнообліковий (акти Мінфіну України, органів статистики України, Державної казначейської служби України, НБУ, Державної податкової служби України); 4) галузевий (відомчий) - акти спеціалізованих міністерств та відомств; 5) регіональний (НПА обласних та районних державних адміністрацій, управлінь,

відділів, служб); 6) внутрішньофірмовий (внутрішньогосподарський) [58, с. 80]. Цієї ж думки дотримується й А.М. Лисенко, поставивши міжнародно-правові норми на перший рівень регулювання з включенням до них Міжнародних стандартів фінансової звітності та Міжнародних стандартів аудиту [59, с. 239].

Такі твердження дещо сумнівні, оскільки міжнародними джерелами права першого рівня вважаються тільки міжнародно-правові акти, які є результатом діяльності міжнародного правотворчого органу, що видає офіційний документ, юридична сила якого поширюється на територію двох та більше держав. Правотворчим органом сьогодні в Європейському Союзі є Європейський парламент, який приймає регламенти та директиви. Проте, ухвалену Європейським парламентом 26 червня 2013 року Директиву №2013/34/ЄС [17], з положеннями якої Україна має гармонізувати своє національне законодавство, нелогічно вважати НПА першого рівня регулювання, так як її застосування в Україні визначається одним із заходів імплементації Угоди про асоціацію [60].

Ця Угода є міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а тому є підстави віднести її до першого (міжнародного) рівня регулювання. Ратифікація (підтвердження договору компетентним органом державної влади) міжнародних договорів України здійснюється через прийняття закону про ратифікацію, невід'ємною частиною якого є текст міжнародного договору. Угоду про асоціацію ратифіковано Верховною Радою України 16 вересня 2014 року [60].

Загалом міжнародно-правові акти приймаються одностороннім рішенням спеціального міжнародного правотворчого органу. Проте, *МСБО та МСФЗ розробляються Радою з МСФЗ*, а саме – незалежною групою експертів з різних країн.

Впровадження МСФЗ здійснюється за допомогою НПА вищих органів державної влади України. Ще в 1998 році урядом ухвалено Програму реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням МСФЗ (далі – Програма) [61]. У 1999 році набув чинності Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [2]. У 2004 році цим Законом України

затверджено Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС, відповідно до якої бухгалтерський облік визнано однією з пріоритетних сфер адаптації законодавства України [62]. У 2007 році КМУ затверджено Стратегію застосування МСФЗ в Україні [63], якою передбачено законодавче врегулювання порядку застосування МСФЗ. Також в 2007 році постановою КМУ затверджено Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр., якою зобов'язано окремі категорії підприємств цілковито перейти на МСФЗ.

У 2011 році ВРУ внесено зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в частині необхідності подання звітів за МСФЗ публічними акціонерними товариствами та фінансовими установами. Зміни набули чинності з 2012 році, а вже у 2013 році Мінфіном України затверджено оновлені форми фінансової звітності для підприємств, які використовують МСФЗ. В 2017 році розпорядженням КМУ схвалено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, а у 2018 році – Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року, мета якої – підвищення якості, повноти та достовірності даних фінансової звітності, на основі яких приймаються управлінські рішення у сфері державних фінансів [64].

МСФЗ – це наднаціональні документи рекомендаційного характеру [59]. В Україні вони застосовуються в обов'язковому порядку чи на добровільних засадах. Базовою основою для розробки МСФЗ є *Концептуальна основа фінансової звітності*. Редакцію Концептуальної основи ухвалено ще у вересні 2010 року. Нині вона перебуває у процесі доопрацювання. Хоча Концептуальна основа не є МСФЗ, у ній наведено стандарти для окремих випадків оцінки або розкриття інформації, що не виключає виникнення суперечностей між Концептуальною основою і вимогами МСФЗ. За наявності таких вимоги МСФЗ домінують над вимогами Концептуальної основи.

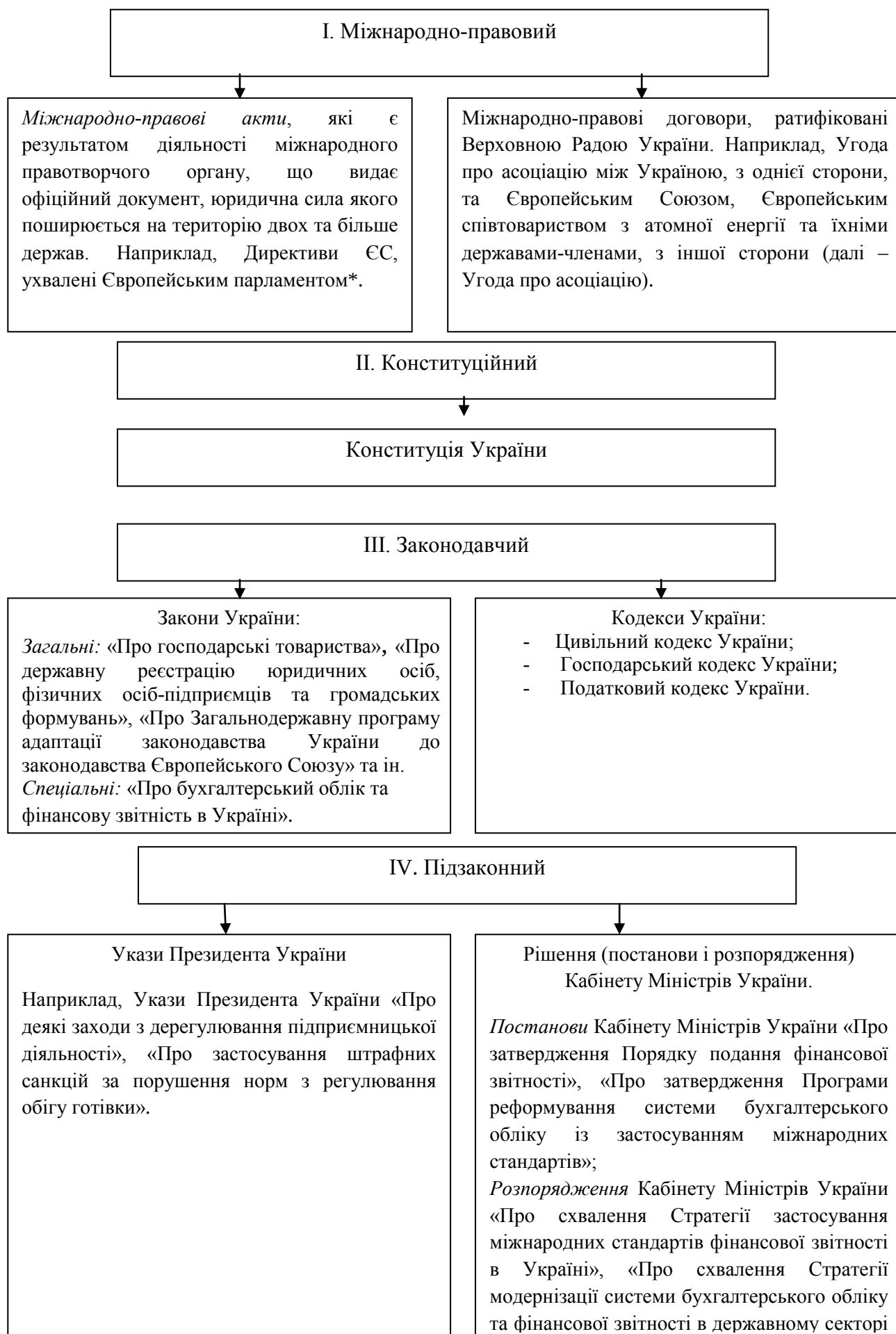
У переліку нормативних документів з бухгалтерського обліку підприємств України окремий документ – Концептуальна основа П(С)БО, не передбачений, а

принципи та теоретичні засади обліку наведені у Законі України [2] та НП(С)БО 1. У процесі дослідження історичного генезису розвитку фінансової звітності суб'єктів господарювання України доведено, що початковою точкою слід вважати Програму [61].

Однією з найбільш вагомих проблем, яка має місце в системі нормативно-правового регулювання обліку та звітності в Україні є узгодженість між усіма документами такого спрямування. Зокрема Н.М. Хорунжак, досліджуючи генезис системи обліку і її регулювання, зазначає, що стандарти повинні бути належним чином узгоджені з нормативними документами вищого порядку, бо без такого узгодження їх застосування практично неможливе [65, с. 71]. Окрім цього, науковець робить справедливий висновок, що нормативно-правове регулювання є чи не найпершим чинником модернізації системи обліку. Тому цьому питанню слід приділяти належну увагу й правильно обирати послідовність удосконалення чинних норм.

Приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність із вимогами міжнародних стандартів здійснювалося за такими напрямками: 1) законодавче закріплення принципів бухгалтерського обліку; 2) формування нормативної бази – положень (стандартів) бухгалтерського обліку; 3) методичне забезпечення – підготовка інструкцій, методичних вказівок, коментарів; 4) кадрове перезавантаження – підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації бухгалтерів; 5) міжнародне співробітництво – вступ до міжнародних спеціалізованих професійних організацій та активна робота в них.

Регулювання ведення бухгалтерського обліку і розвитку фінансової звітності вимагає дотримання господарюючими суб'єктами вимог Закону України [2] та інших нормативних актів, які формують комплекс бухгалтерського законодавства і визначають умови державного регулювання на єдиній методологічній основі. Рівні їх регулювання наведені на рис. 1.5.

* Директиву № 2013/34/ЄС «Щодо річної фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та пов'язаних з ними звітів окремих типів підприємств», з положеннями якої Україна має лише гармонізувати своє національне законодавство, не можна вважати НПА першого рівня регулювання, так як її застосування вирішується в Україні, як один із заходів імплементації Угоди про асоціацію.

Рис. 1.5. Рівні нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні

Джерело: розроблено автором

До першого рівня НПА, як джерел регулювання бухгалтерського обліку і звітності, необхідно відносити міжнародно-правові акти/договори, в яких закріплені норми та принципи міжнародного права, що регулюють міжнародні відносини за участю держав і міжнародних організацій. У Конституції України зазначено, що частиною національного законодавства є лише ті міжнародні договори, згоду на обов'язковість застосування яких надано ВРУ, тобто ті міжнародні договори, які нею ратифіковані.

Відповідно до класифікації, поданої на рис. 1.4, *другим рівнем регулювання* та першоосновою формування та функціонування національної правової системи є Конституція України, як єдиний НПА найвищої юридичної сили, яким встановлюються основи правопорядку у сфері господарювання (стаття 5 ГК України), а також врегульовуються найважливіші відносини на загальному рівні задля правової регламентації суспільних відносин.

Нормативно-правове регулювання відносин у підприємницькій діяльності набуває організованого, системного характеру через ГК України, як базовий НПА, в якому комплексно визначено основні вимоги до організації та здійснення господарської діяльності, що конкретизуються в законах спеціального характеру, запровадження яких передбачено відповідними статтями ГК України. З огляду на це, *наступним рівнем нормативно-правового регулювання* порядку формування фінансової звітності суб'єктів господарювання України є закони та кодекси України. До законодавчих актів, на рівні із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», норми якого поширюються на всіх юридичних осіб, що створені згідно із законодавством України, та на представництва іноземних суб'єктів господарювання, і яким регламентується принципи організації обліку на підприємстві та встановлено основні вимоги до фінансової звітності [2], відносяться: Цивільний, Податковий, Бюджетний та Господарський кодекси України, Закони України «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про банки і банківську діяльність», «Про страхування» та ін., які включають загальні положення регулювання з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

Державне регулювання обліку та звітності в Україні, відповідно до вимог Закону України, визначається створенням і вдосконаленням єдиних правил бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які обов'язкові для всіх юридичних осіб і захищають інтереси користувачів [2]. Суб'єктами державного регулювання є Мінфін України, НБУ, Державна казначейська служба України, міністерства та інші органи виконавчої влади.

Підзаконні НПА залежно від компетенції законодавчого органу та сфери його застосування поділяються на загальні, відомчі, локальні і відносяться до *четвертого рівня регулювання*. Загальні НПА включають укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, обов'язкові для виконання на всій території держави. Наприклад, важливою постановою КМУ щодо регулювання системи бухгалтерського обліку є затвердження Порядку подання фінансової звітності [31].

До *п'ятого рівня* відносяться *відомчі акти*: методичні рекомендації, постанови, інструкції, рекомендації, накази, що розробляються органами спеціальної компетенції (Мінфіном України, НБУ, Державною казначейською службою, Державною службою статистики) та іншими відомствами, до компетенції яких належить право регулювання бухгалтерського обліку. Методичні вказівки, інструкції, рекомендації щодо нормативного регулювання обліку конкретизують основні положення, викладені в нормативних документах, з урахуванням галузевих та інших особливостей. Також Мінфіном України затверджуються стандартні форми документів, вказівки щодо порядку ведення обліку господарських засобів і операцій. До *локальних підзаконних НПА* включено нормативні акти органів державної влади, місцевого самоврядування, прийняті в межах їх повноважень, сфера дії яких обмежена за територіальною ознакою. Відповідно до статті 23 ГК України, такі правові акти є обов'язковими для всіх учасників господарських відносин, які знаходяться або провадять діяльність на відповідній території. Акт держави чи іншого органу є правовою формою рішень цих органів, тобто офіційним письмовим документом, що породжує певні правові наслідки, спрямовані на регулювання суспільних відносин і є обов'язковим для суб'єктів цих відносин [66].

Важливими складовими нормативного-правового регулювання формування фінансової звітності є Плани рахунків бухгалтерського обліку, П(С)БО, документи, які регулюють організаційно-методичні засади бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ. Міністерства, інші органи виконавчої влади, в межах своїх компетенцій на основі національних

П(С)БО розробляють методичні рекомендації з урахуванням галузевих особливостей.

Зміст НПА України, які регулюють порядок формування фінансової звітності, систематично досліджуються вченими-економістами і практиками (керівниками, головними бухгалтерами підприємств, організацій, закладів), що призводить до оновлення, внесення змін, уточнення та розробки нових, як правило, відповідно до зміни положень МСФЗ.

Інші нормативні акти включають місцеві (локальні) НПА, установчі документи підприємств (статути, положення), зокрема: наказ про облікову політику товариства, робочі плани рахунків, посадові інструкції та положення з оплати праці. Відповідно до статті 71 ГК України, інформацію, яка не передбачена законодавством, підприємства надають користувачам на договірній основі або в порядку, передбаченому їх установчими документами.

Під нормативним актом розуміється офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим державою органом у межах його компетенції, яким встановлюються, вносяться зміни або скасовуються норми права. Він має загальний або локальний характер і застосовується неодноразово. Що стосується актів ненормативного характеру (окремих індивідуальних актів), то вони пов'язані з правами та обов'язками лише того суб'єкта (або певного кола суб'єктів, визначених ними), кому вони адресовані [67].

До інших актів відносяться також державні стандарти, технічні умови та інші обов'язкові до виконання учасниками господарських відносин, порушення яких призводить до настання правових наслідків.

Сьогодні проблеми регулювання бухгалтерського обліку досліджуються дещо вибірково. Зокрема, З.-М. В. Задорожний, Крупка Я.Д., Омецінська І.Я «розрізняють кілька видів регулювання бухгалтерського обліку: 1. Соціальне – відноситься до реалізації комплексу заходів, завдяки яким суспільство з урахуванням своїх внутрішніх можливостей, впливає на конкретне явище. 2. Економічне – здійснюється на основі методичних рекомендацій щодо порядку ведення бухгалтерського обліку, обміну досвідом. Цей вид регулювання

спрямований, передусім, на отримання корисної інформації для забезпечення оцінювання ефективності діяльності товариства та прийняття щодо нього управлінських рішень, носить ненормативний характер і здійснюється не за принципом обов'язковості, а за принципом доцільності. Правове регулювання бухгалтерського обліку здійснюється державою, яка встановлює правові норми, що визначають межі можливої поведінки всіх суб'єктів. Ґрунтується воно на принципі дотримання правових норм, а саме їх обов'язковості» [68].

У процесі глобалізації світової економіки сформовано економічні передумови запровадження загальних вимог до ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Саме з цією метою створені та функціонують організації, які займаються регулюванням бухгалтерського обліку і фінансової звітності у світовому масштабі. Такі організації поділяються на дві групи – світові (міжнародні) та регіональні (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Світові організації з регулювання обліку і звітності

Регіональні	Міжнародні (світові)
Європейське економічне співтовариство	РМСФЗ (міжнародних стандартів фінансової звітності)
Європейська федерація бухгалтерів	Міжурядова робоча група експертів ООН з міжнародних стандартів звітності ООН
Міжамериканська асоціація громадських бухгалтерів	Міжнародна федерація бухгалтерів
Африканська Рада з бухгалтерського обліку	Організація Об'єднаних Націй
Південно-Азіатська федерація бухгалтерів	Організація економічного співробітництва і розвитку
Конфедерація бухгалтерів Азії та Тихого океану	
Південно - Азіатська федерація бухгалтерів	

Джерело: розроблено автором з використанням [69; 70]

Регіональні організації зазвичай є професійними та неурядовими організаціями, які регулюють питання освіти й загальне поширення інформації щодо глобалізації обліку і звітності. Міжнародні ж організації створені професійними організаціями та зацікавленими особами за добровільними ініціативами різних країн, проте не фінансуються урядом жодної країни. В окремих країнах створюються і діють професійні та громадські організації, зокрема в Україні це: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, яка є членом Міжнародної федерації бухгалтерів; Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів; ВПГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України»; Рада незалежних бухгалтерів та аудиторів (РНБА). Мета створення професійних організацій полягає у відстоюванні інтересів професійної спільноти, підвищенні фахового рівня та іміджу в суспільстві, якості професійних послуг, забезпеченні впровадження стандартів та новітніх напрацювань у систему бухгалтерського обліку підприємств України. Важливо зазначити, що громадські організації не здійснюють правового регулювання порядку формування фінансової звітності, що є функцією державних органів. Центральним органом виконавчої влади (далі – ЦОВВ), відповідальним за державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, визначено Мінфін України: розробляє стратегію розвитку національної системи бухгалтерського обліку; визначає уніфіковані методичні основи бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності, обов'язкові для всіх юридичних осіб (крім банків); здійснює адаптацію бухгалтерського законодавства в Україні до законодавства ЄС, впроваджує МСФЗ та публікує їх на офіційному веб-сайті Міністерства фінансів України [71]. Мінфін України затверджує НП(С)БО, інші НПА з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Як дорадчий орган при Міністерстві фінансів України діє Методична рада з бухгалтерського обліку, мета якої – організація розробки та перегляду проектів П(С)БО, на основі яких компетентні органи складають рекомендації щодо їх застосування [72].

У процесі аналізу нормативного регулювання та правового забезпечення бухгалтерського обліку та фінансової звітності акцентовано методологічні засади

порядку формування фінансової звітності. Дослідження хронології нормативно-правового регулювання реформування та розвитку фінансової звітності свідчить, що останні зміни внесено відповідно до законодавства ЄС. Важливим елементом процесу інтеграції вітчизняної економічної системи у світове господарство є адаптація облікової системи до загальноприйнятих міжнародних підходів відображення результатів фінансово-господарської діяльності та фінансового стану суб'єктів господарювання. Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» бухгалтерський облік визначено однією із пріоритетних напрямів адаптації законодавства України [62].

Рецепція міжнародно-правових норм у законодавстві України відповідно до законодавчих вимог ЄС призводить до зміни термінології, зокрема в частині таких понять, як: *«консолідована фінансова звітність»*, *«підприємство, що становить суспільний інтерес»*, *«таксономія фінансової звітності»*. При дослідженні нормативно-правового забезпечення порядку формування фінансової звітності необхідно враховувати прийняту Європейським Парламентом та Радою ЄС Директиву 2013/34/ЄС, якою оновлено вимоги до складання та оприлюднення фінансової звітності та порядок оцінки певних видів активів, зобов'язань, доходів та витрат. Відповідно до вимог Директиви ЄС 2013/34/ЄС щорічна фінансова звітність слугує досягненню різних цілей, вона не обмежується лише наданням інформації для інвесторів на ринках капіталу, а й містить дані про попередні операції та сприяє підвищенню якості корпоративного управління. У законодавстві ЄС про бухгалтерський облік та фінансову звітність важливо досягнути належного балансу між інтересами користувачів фінансової звітності та прагненням підприємств уникнути надмірного обтяження вимогами до звітності. Крім того, в межах ЄС необхідне встановлення мінімальних законодавчих вимог щодо обсягу фінансової інформації, яку повинні оприлюднювати підприємства [17].

Проведені дослідження свідчать, що окремі положення чинних законодавчих актів України щодо регулювання бухгалтерського обліку не

адаптовані до законодавства ЄС і, відповідно, не повною мірою відповідають сучасним вимогам реформування економіки України, зокрема в частині впровадження МСФЗ та їх застосування суб'єктами господарювання України. У сучасних умовах гармонізації законодавства України і ЄС щодо бухгалтерського обліку актуалізуються питання нівелювання відмінностей у порядку формування фінансової звітності суб'єктів господарювання європейських країн та України. Директивою 2013/34/ЄС зобов'язано привести національне законодавство країн-учасниць у відповідність до її положень. З метою створення єдиних правил формування інформації у фінансовій звітності виникає необхідність впровадження МСФЗ у практику підприємств України. Характерною ознакою процесу європейської інтеграції України та належного виконання Україною Угоди про асоціацію ЄС є прийняття 05 жовтня 2017 року Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [16], яким передбачено виконання засадничих положень Директив ЄС щодо удосконалення порядку застосування МСФЗ. Зміни в законодавстві України узгоджуються з рекомендаціями Директиви 2013/34/ЄС, для забезпечення імплементації норм якої її основні положення включені до Закону України [2].

У процесі реформування законодавства України створено *цілісну комплексну систему*, яка включає: оновлену Концептуальну основу фінансової звітності, міжнародні й національні стандарти фінансової звітності, директиви ЄС. Співробітництво України з ЄС базується на положеннях Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, якою передбачено, що Україна здійснюватиме впровадження міжнародних стандартів шляхом послідовного наближення законодавства України до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку [60]. Основні напрями та систематизація нормативного регулювання методики формування фінансової звітності відповідно до програми реформування та стратегії застосування МСФЗ в Україні подано в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

**Систематизація нормативно-правових актів
регулювання методологічних засад формування фінансової звітності**

Законодавчий акт	Сфера застосування та мета нормативного акта
Концептуальна основа фінансової звітності [73]	містить концепції складання і подання фінансової звітності зовнішнім користувачам Мета: - допомагати РМСБО в розробці МСФЗ та в перегляді наявних МСФЗ, в гармонізації положень, стандартів, які регулюють ведення обліку та подання фінансових звітів (з метою зменшення кількості альтернативних підходів, які дозволені МСФЗ); - допомагати органам з розробки стандартів обліку та звітності на національному рівні з питань розробки національних стандартів; - допомога особам, які складають фінансову звітність, у застосуванні МСФЗ; - бути основою для підготовки висновку аудитором щодо відповідності фінансових звітів МСФЗ; - надання користувачам фінансових звітів, складених відповідно до МСФЗ, тлумачення інформації, яка в них міститься [73].
Директива 2013/34/ЄС [17]	встановлює: - вимоги до подання, оприлюднення фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності; - Оновлений порядок оцінювання окремих видів активів, зобов'язань, доходів і витрат. Мета: досягнення балансу між інтересами користувачів фінансової звітності та прагненням суб'єктів господарювання уникнути надмірного обтяження вимогами до звітності [17].
Закон України [2]	визначає основні правові засади регулювання ведення бухгалтерського обліку, а також правові засади складання фінансової звітності в Україні. Мета: - встановлення єдиних правових і методологічних засад бухгалтерського обліку в Україні; - забезпечення здійснення уніфікованого обліку майна, належного суб'єкту господарювання, його зобов'язань та господарських операцій; - закріплення уніфікованих принципів збору і узагальнення інформації; - забезпечення користувачів необхідною достовірною інформацією про майновий стан, доходи і витрати суб'єкта господарювання [2].
МСФЗ	є системою принципів, правил, методів і положень зі складання і подання фінансової звітності Ухвалення і дотримання МСФЗ сприяє: - поглибленню міжнародної співпраці щодо порядку формування фінансової звітності; - однозначному розумінню фінансової звітності і зростанню довіри до її показників [74]. Мета: конвергенція загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності у різних країнах [74].
НП(С)БО	є нормативно-правовим актом, розробленим на основі МСФЗ і законодавства ЄС та затверджений ЦОВВ. Мета: встановлення принципів складання фінансової звітності суб'єктів господарювання окремих держав Мета: визначення принципів та методів ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання і складання ними фінансової звітності на рівні держави [2,5].

Джерело: розроблено автором на основі [2; 5; 17; 73; 74]

Узагальнюючи інформацію з таблиці, варто зазначити, що всі перелічені акти спрямовані на створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Важливо вказати на позитивну динаміку реформування законодавчих, методологічних, методичних актів щодо застосування МСФЗ при формуванні фінансової звітності суб'єктів господарювання [73]. Впровадження МСФЗ через їх адаптацію до економічного середовища в Україні визначено ще 1998 року Програмою [61]. У 2010 році Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку затверджено порядок заповнення форм розкриття інформації та змін до них емітентами акцій і облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу. У 2011 році внесено зміни, які набули чинності з 2012 року, до Закону України [2] щодо обов'язковості подання фінансової звітності публічними акціонерними товариствами та фінансовими установами за МСФЗ. Відповідно до вимог оновленого законодавства, Міністерством фінансів України затверджено нові форми фінансової звітності підприємств, що застосовують МСФЗ. Важливо зазначити, що застосування МСФЗ суб'єктами господарювання України уможливорює формування прозорості та доречної інформації для користувачів, залучення ресурсів для розвитку діяльності, підвищення ефективності системи управління підприємством. Впровадження МСФЗ у практику вітчизняних підприємств має й суспільне значення, оскільки достовірна інформація дозволяє приймати обґрунтовані рішення, забезпечуючи ефективне вкладення ресурсів для досягнення бажаних результатів. Загалом МСФЗ – це документи, які визначають загальний підхід до складання фінансової звітності, є рекомендаційними та згруповані за блоками: МСФЗ (*IFRS – International Financial Reporting Standards*); МСБО (*IAS – International Accounting Standards*); Тлумачення Міжнародного комітету з тлумачень міжнародної фінансової звітності (*IFRIC – International Financial Reporting Interpretations Committee*) або колишнього Постійного Комітету з інтерпретацій (*SIC – Standing Interpretations Committee*).

Доречно акцентувати значення Міжнародних стандартів фінансової звітності, якими встановлено загально методичні положення формування фінансової звітності (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Перелік МСФЗ, які визначають загальні правила формування фінансової звітності суб'єктів господарювання

МСФЗ	Коротка характеристика і мета стандарту
1	2
МСФЗ 1 Перше застосування МСФЗ	Встановлено вимоги щодо розкриття інформації у звітності суб'єкта господарювання, яка вперше сформована у відповідності вимогам та започатковує період обліку за МСФЗ. Розкрита якісна інформація є прозорою і порівняною за попередні звітні періоди та водночас витрати на розкриття інформації необхідно співставляти з вигідністю для користувачів [76].
МСФЗ 10 Консолідована фінансова звітність	Принципи, правила підготовки і подання консолідованої фінансової звітності у випадку контролювання суб'єктом господарювання одного чи більше суб'єктів господарювання.
МСБО 1 Подання фінансової звітності	Встановлено основи формування фінансової звітності загального призначення для можливого порівняння звітних показників за попередні періоди та інших суб'єктів господарювання. Розкрито загальні вимоги щодо обов'язкових компонентів змісту, структури звітності [3].
МСБО 7 Звіт про рух грошових коштів	Встановлено правила розкриття інформації про зміну грошових надходжень та видатків за минулі звітні періоди за видами діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової. Розкрита у звіті про рух грошових коштів інформація необхідна для аналізу спроможності суб'єкта господарювання генерувати потоки грошових коштів та прийняття рішення користувачами [77].
МСБО 8 Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки	Встановлено порядок формування, критерії зміни облікових політик та правила формування інформації про зміни в облікових оцінках, обліковій політиці та методи (перспективний і ретроспективний) виправлення помилок. Правила необхідні для підвищення достовірності і зіставності фінансової звітності за звітними періодами та з іншими суб'єктами господарювання [78].
МСБО 10 Події після звітного періоду	Встановлено правила і причини коригування показників фінансової звітності, порядок розкриття інформації про події після звітної дати до дати затвердження звітності суб'єкта господарювання [79].
МСБО 24 Розкриття інформації про пов'язані сторони	розкриття інформації у фінансовій звітності суб'єкта господарювання, зокрема про можливий вплив на показники звітності операцій та зобов'язань пов'язаних сторін [80].
МСБО 29 Фінансова звітність в умовах гіперінфляції	Встановлює правила формування фінансової звітності загального призначення та консолідованої фінансової звітності суб'єкта господарювання, якщо функціональною є валюта країни з гіпер інфляційною економікою [81].
МСБО 34 Проміжна фінансова звітність	Встановлено основний необхідний зміст проміжної фінансової звітності. Проміжна фінансова звітність уможливує оцінювання інвесторами, кредиторами та іншими користувачами фінансового стану і ліквідності та здатності підприємства генерувати прибуток та грошові потоки [82].

Джерело: розроблено автором з використанням [3; 76-82]

МСФЗ – ефективний інструмент підвищення якості інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання, відтак вони застосовуються країнами для

розробки національних стандартів і їх використання регулюючими органами, які вимагають подавати фінансові звіти відповідно до МСФЗ, а також суб'єктами господарювання, від яких таке подання вимагається. В Україні МСФЗ застосовуються як в обов'язковому порядку, так і на добровільних засадах. У Листі Мінфіну України «Про застосування МСФЗ» пояснюється, що з урахуванням внесених змін до Закону України [2] *МСФЗ обов'язково застосовуються* підприємствами, що становлять суспільний інтерес, ПАТ, підприємствами, які здійснюють видобування корисних копалин загальнодержавного значення, а також підприємствами, які провадять діяльність за видами, перелік яких визначено КМУ [31]; *добровільно* – інші суб'єкти господарювання, які самостійно визначили доцільність застосування ними МСФЗ (окрім бюджетних установ) [83].

Важливо вказати на окремі відмінні від правил МСФЗ положення Директиви 2013/34/ЄС. З огляду на це, підприємства, які складають фінансову звітність за МСФЗ, мають керуватися їх положеннями, як це передбачено Регламентом ЄС № 1606/2002 Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 липня 2002 року, решта ж підприємств застосовуватимуть НП(С)БО, приведені у відповідність із Директивою 2013/34/ЄС. Загальні вимоги щодо порядку формування фінансової звітності встановлено основними Н(С)БО, зокрема: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5], НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [33], П(С) БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» [85], П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [32], П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» [41].

У процесі економічних перетворень в Україні та реформування бухгалтерського обліку постали нові вимоги і проблеми правового забезпечення облікового процесу в державному секторі. Важливим напрямом реформування є продовження розроблення НП(С)БО в державному секторі та запровадження єдиного правового забезпечення облікового механізму в діяльності суб'єктів державного сектору. З метою наближення бухгалтерського обліку до

міжнародних стандартів державного сектору у 2007 році прийнято Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр. Мета Стратегії – вдосконалення системи бухгалтерського обліку державного сектору з урахуванням вимог міжнародних стандартів. Основні напрями та шляхи реалізації стратегії включають модернізацію системи бухгалтерського обліку в секторі державного управління, вдосконалення системи фінансової й бюджетної звітності, створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи [86]. У процесі реалізації Стратегії розроблено новий План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, затверджено Національні положення (стандарти). Продовжують здійснюватися заходи щодо формування єдиного правового забезпечення бюджетного обліку.

Для банківської системи основним державним регулятором у сфері бухгалтерського обліку і звітності, відповідно до статті 41 Закону України «Про НБУ», визначено НБУ, який встановлює обов'язкові для банківської системи правила ведення бухгалтерського обліку і формування фінансової звітності, відповідно до вимог законів України та МСФЗ [87].

Результати реформування бухгалтерського обліку в Україні досить вагомі. Однак, подальше вдосконалення національної системи бухгалтерського обліку та звітності залишається важливим завданням державних інституцій регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які повинні спрямувати дії на підвищення інформативності фінансової звітності, впровадження науково обґрунтованих форм і методів обробки, розкриття інформації у фінансовій звітності для повного задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів.

Використання фінансової звітності – основа успішних інвестиційних рішень. Саме тому нині існує розгалужена система нормативно-правового регулювання фінансової звітності. Однак, керівництво підприємств повинно чітко усвідомлювати рівень і результати діяльності для правильного застосування концептуальної основи, якою визначаються методичні вимоги до змісту звітності.

1.3. Загальні вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності суб'єктів господарювання

Світова глобалізація економіки, інтеграція вітчизняних підприємств та їх вихід на міжнародні ринки капіталу, потреба в залученні інвестицій вимагає реформування методики фінансової звітності, впровадження методології розкриття фінансової інформації відповідно до МСФЗ задля забезпечення транспарентності діяльності суб'єктів господарювання. Реформування економіки України зумовлює необхідність пошуку ефективних джерел фінансування, надійних контрагентів, забезпечення прибутковості функціонування вітчизняних підприємств. Ці заходи потребують належної інформації про результати діяльності та фінансовий стан підприємства, яку забезпечує фінансова звітність. Фінансова звітність суб'єктів господарювання важлива, передусім, для зовнішніх користувачів, оскільки надає повну, правдиву та неупереджену інформацію щодо діяльності господарюючого суб'єкта з можливістю аналізу окремої галузі, стану економічного розвитку держави загалом. Різноманітність інтересів та запитів впливають на аналітичну інтерпретацію та відповідні процеси аналізу, оцінки та прогнозування фінансового стану і результатів діяльності підприємства. Водночас актуалізується необхідність узгодження показників звітності із запитами користувачів, що потребує дотримання вимог розкриття інформації за змістом і структурою, встановлених МСФЗ чи національним законодавством. Сучасні вимоги, зміст, структура фінансової звітності загального призначення коригуються та трансформуються відповідно до запитів користувачів. Дотримання вимог, перш за все, пояснюється зростанням впливу структурованої й змістовної фінансової звітності на ефективність прийнятих рішень зацікавленими користувачами і розумінню ними сутності фінансової звітності. Варто зазначити, що зміст, структура й, відповідно, вимоги розкриття інформації оновлюються під впливом розвитку суспільних відносин і світової економіки та підприємницької діяльності, що призводить до зміни призначення фінансової звітності. Ідеться про

те, що розвиток фінансової звітності корпоративної власності зумовлений саме зміною запитів користувачів.

Суттєвим компонентом дослідження складу та основних вимог до фінансової звітності є *систематизація праць науковців щодо уточнення та узгодженості визначення бухгалтерського обліку та фінансової звітності*. Дослідженням теоретичних засад фінансової звітності займалися такі відомі вчені, як: Е.С. Хендріксен [88], П.П. Німчинов [89], А.М. Кузьмінський [90], Ф.Ф. Бутинець [54], Л.М. Кіндрацька [91], Бруханський [92]. На сучасному етапі проблемам якості фінансової інформації виробленню правил формування звітності згідно з міжнародними нормами присвячено дослідження багатьох українських науковців, серед яких слід виділити монографії та методичну літературу авторів С.Ф. Голова [93], М.М. Шигун [56, 94] і А.В. Озеран [95].

Представники американської економічної школи Е.С. Хендріксен та М.В. Ван Бред, досліджуючи хронологію розвитку фінансової звітності та аналізуючи вплив запитів користувачів на розвиток теорії бухгалтерського обліку, зокрема принципів і правил формування фінансової звітності, вказують, що *бухгалтерський облік* – це пізнання, вимірювання і повідомлення даних про господарську діяльність з метою інформаційного забезпечення користувачів для оцінки і прийняття рішень [88, с.70]. Саме такий науковий підхід покладено в базову теорію обліку, орієнтовану на запити користувачів фінансової інформації. Водночас необхідно зазначити, що з розвитком суспільних відносин, змінюється і орієнтованість на користувачів.

Е.С. Хендріксен та М. В. Ван Бред наводять висловлювання відомого фундатора теорії обліку економіста В.А. Патона (1922 року), який зазначав, що «функції та принципи, і методи обліку повинні трактуватися відповідно до запитів і цілей власників. В подальшому розвитку теорії обліку переваги надаються запитам спеціалістів та адміністративного менеджменту, а для прийняття обґрунтованих рішень щодо використання ресурсів – першочерговими користувачами визнано акціонерів, кредиторів та інвесторів» [88, с.70].

Видатний учений П.П. Німчинов вказував, що *звітність* є системою узагальнених економічних показників, які характеризують рівень виконання плану, наявність і використання засобів, результати господарської діяльності за звітний період. Серед завдань бухгалтерського обліку він виділяв своєчасне та якісне складання звітності, одержання необхідної системи показників. Для бухгалтерського обліку звітність, як система узагальнених показників, є директивною, вказівкою, в яких показниках слід узагальнювати дані поточного обліку [89, с. 134]. Ю.А Кузьмінський доречно визначає бухгалтерський облік як систему обліку, що складається із сукупності правил та процедур, методик обліку для виявлення, реєстрації, узагальнення, зберігання, а потім передачі зовнішнім користувачам інформації про результати діяльності суб'єкта господарювання, його фінансовий стан, а також внутрішнім користувачам – для прийняття управлінських рішень [90, с. 9].

Л.М. Кіндрацька характеризує *бухгалтерський облік* як систему, яка поєднує множину структурних елементів з різними функціями, пов'язаними єдиним інформаційним полем [91, с. 11]. Різні трактування і визначення фінансової звітності розкриваються у працях Шигун М.М., Іваненко В.О., які зазначають, що фінансову звітність можна визначити, як інформацію про фінансове становище економічного суб'єкта на звітну дату, фінансовий результат його діяльності та рух грошових коштів за звітний період, яка систематизована відповідно до вимог, встановлених законодавством. Під фінансовою звітністю розуміється бухгалтерська звітність, яка складається з відомостей про майновий та фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів за звітний період, що можуть бути використані її користувачами при прийнятті фінансових рішень [94, с. 441]. Точним і таким, що відповідає сучасним тенденціям розвитку фінансової звітності, є визначення, запропоноване Р.Ф. Бруханським: *звітність* є системою взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що характеризують фінансовий і майновий стан підприємства за звітний період. Звітність є одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку. Складанням звітності завершується повний цикл облікової роботи на підприємстві [92, с. 381].

Вітчизняний вчений Р.В Сидоренко, досліджуючи вимоги до фінансової звітності в сучасних умовах господарювання вказує, що «успішне функціонування підприємства завжди буде залежати від якості, достовірності, повноти та неупередженості інформації, отриманої про зовнішні зміни в умовах діяльності, а також про внутрішній стан підприємства. Внутрішня інформаційна система повинна задовольнити всіх зацікавлених користувачів при прийнятті необхідних управлінських рішень. Основним джерелом інформації як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів є *фінансова звітність*» [95].

Австралійський професор Мервін Кінг характеризує *фінансову звітність* як періодичний процес представлення інформації у звітності (включаючи примітки до неї) про фінансове становище і ефективність підприємства, яка надається як внутрішнім користувачам цього підприємства, так і зовнішнім, які мають відношення до цього суб'єкта господарювання, для надання їм допомоги у прийнятті обґрунтованих рішень. Це визначення хоч і не повною мірою характеризує фінансову звітність, але допомагає в розумінні відмінностей фінансової звітності від іншої звітності [96, с. 2]. Найбільш поширеним є визначення професора Н.М. Ткаченко: «*фінансова звітність* являє собою набір форм, які складаються на основі даних фінансового обліку задля надання користувачам узагальненої інформації про діяльність підприємства, його фінансовий стан, зміни у ньому протягом звітного періоду у встановленій формі для прийняття користувачами бізнес-рішень» [97, с. 679-680]. За своєю суттю фінансові звіти є інформаційним ресурсом і основним носієм важливої облікової інформації для користувачів. Тому Л. Волинець вказує, що *фінансова звітність* є структурованим наданням інформації про фінансовий стан і фінансові результати підприємства, без вказівки на вимоги до її розкриття [98, с. 33]. Водночас Н.В. Чебанова визначає *фінансову (бухгалтерську) звітність* як документи, що містять інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, грошові потоки підприємства за звітний період і т. д. [99, с. 10]. Слід зауважити, що такий підхід звужує сутність фінансової звітності до документальної форми, без конкретизації джерел походження, мети. Певна річ, ці документи включають комплекс

інформації, але звітність являє собою систему узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників, які розкриваються у звітах відповідно до чинного законодавства для забезпечення інформацією користувачів. На те, що фінансова звітність є системою узагальнюючих показників бухгалтерського обліку вказує також В. Андрієнко, уточнюючи, що ці показники структуровані у форми звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, грошові потоки та зміни власного капіталу підприємства за звітний період для прийняття користувачами відповідних рішень [100, с. 154].

Зважаючи на те, що представлення користувачам повної та об'єктивної інформації про фінансове становище підприємства для прийняття ними управлінських рішень є метою складання фінансової звітності, звітна інформація має давати можливість оцінювати спроможність стабільного функціонування підприємства, генерування прибутку, а також порівняння інформації за звітні періоди для виявлення тенденцій зміни окремих показників, що представляють інтерес для користувачів і фінансового становища в цілому [101, с. 67-68].

Також доречно систематизувати визначення фінансової звітності в нормативних актах, якими встановлюються загальні вимоги розкриття інформації у звітності, регламентується структура і зміст фінансової звітності загального призначення. Першочерговим регулятором порядку формування фінансової звітності та сучасною конституцією основних концепцій обліку, на яких базуються МСФЗ і відповідно національне законодавство і стандарти є Концептуальна основа подання фінансової звітності [73]. Питання нормативно-правового регулювання, забезпечення дотримання концепцій і вимог, керуючись якими суб'єкт звітування повинен підготувати й оприлюднити якісну фінансову звітність, крім Концептуальної основи фінансової звітності, визначено також міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності, Директивами ЄС.

Твердження і висновки авторів наукових публікацій базуються, насамперед, на визначеннях наведених у нормативних актах, які регламентують порядок формування фінансової звітності суб'єктів господарювання (табл. 1.8)

Таблиця 1.8

Визначення фінансової звітності за основними нормативно-правовими актами

Нормативно-правовий акт	Визначення і призначення фінансової звітності для аналітичної інтерпретації користувачами
Концептуальна основа подання фінансової звітності	<i>Фінансові звіти загального призначення</i> надають інформацію про економічні ресурси (фінансовий стан) суб'єкта господарювання. Фінансові звіти також містять інформацію про наслідки господарських операцій та інших подій, які спричинили зміни економічних ресурсів суб'єкта господарювання та вимоги до нього [73]
МСБО 1 Подання фінансової звітності	<i>Фінансова звітність загального призначення</i> («фінансова звітність») спрямована на задоволення потреб користувачів фінансової інформації, які не мають змоги вимагати від суб'єкта господарювання складати звітність відповідно до їх інформаційних потреб (запитів) [3]
МСБО 7» Звіт про рух грошових коштів	<i>Звіт</i> відображає грошові потоки протягом звітного періоду залежно від поділу на операційну, інвестиційну та фінансову діяльність. Така інформація про грошові потоки дає змогу оцінити здатність генерувати грошові кошти та їх еквіваленти суб'єктом господарювання [77]
МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність»	<i>Проміжна фінансова звітність</i> – це повний комплект фінансової звітності, визначений в МСБО 1 або з комплект стислої фінансової звітності за проміжний період. Достовірна і своєчасна інформація проміжної фінансової звітності сприяє оцінюванню інвесторами, кредиторами та іншими групами користувачів можливості генерувати прибуток і грошові потоки та фінансового становища і ліквідності [82]
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	<i>Фінансова звітність</i> є звітністю, яка містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [2]
НСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	<i>Фінансова звітність</i> – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства[5]

Джерело: систематизовано автором [2; 3; 5; 73; 77; 82]

Фінансова звітність підприємств формується з метою надання повної, правдивої та неупередженої інформації широкому колу користувачів щодо стану активів, зобов'язань, капіталу, доходів, витрат, результатів діяльності, сукупних прибутків і збитків, руху грошових коштів підприємства для прийняття рішень. Серед ефективних прийомів дослідження суті фінансової звітності – класифікація за різними ознаками, як умова важливого теоретичного судження на основі обґрунтованого визначення класифікаційних ознак. У наукових та інших джерелах наводяться різні підходи класифікації звітності підприємств, що сприяє розвитку знань про склад, структуру та призначення звітності особами, які її використовують для прийняття рішень. Для поглибленого дослідження

фінансової звітності підприємств систематизовану й узагальнену класифікацію, наведено у Додатку Г.

Фінансова звітність підприємств в умовах глобалізації економіки є основним засобом комунікації, важливим елементом інформаційного забезпечення обґрунтованих економічних рішень. У різних країн світу вона має певні відмінності та особливості, що зумовлені економічними, соціокультурними, політичними та іншими чинниками (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

**Чинники, що визначають особливості національної системи
бухгалтерського обліку та фінансової звітності**

Чинники впливу на особливості фінансової звітності						
Правова система	Культура	Податкова система країни	Теорія і модель обліку	Джерела фінансування підприємств	Рівень розвитку та рівень інфляції	Інші країни
Зумовлює відмінності в регулюванні. В одних країнах облікові правила чітко регламентовані на законодавчому рівні. В інших - облік регулюється не державою, а професійними бухгалтерськими організаціями.	Культурні традиції та цінності впливають на жорсткість регулювання, відповідальність суб'єктів господарювання перед державою та суспільством, що призвело наразі до виникнення нового поняття «нефінансова звітність»	З одного боку можливі випадки, коли податкове законодавство країни містить у собі правила ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності одночасно. З іншого боку податкові органи є користувачами облікової інформації.	Використання провідних бухгалтерських теорій і моделей впливає на виявлення ключових ознак національних систем бухгалтерського обліку.	Від цього залежить, на задоволення інтересів чиїх потреб спрямована фінансова звітність (державних установ чи перспективних інвесторів чи акціонерів). Різні джерела фінансування вимагають різної деталізації у фінансових звітах.	Країни з високим рівнем інфляції використовують методи коригування фінансової звітності на індекси інфляції.	Вплив правил бухгалтерського обліку одних країн та іншу матиме місце у зв'язку з економічною чи політичною залежністю країни, географічним положенням.

Джерело: розроблено автором з використанням [102]

Зазначені чинники визначають особливості національних систем бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Для досягнення мети фінансової звітності та надання інформації ширшому колу користувачів важливо нівелювати відмінності та дотримуватись концепцій і вимог, встановлених РМСБО у Концептуальній основі подання фінансової звітності. У Концептуальній основі зазначено, що метою фінансової звітності загального призначення є надання фінансової інформації про суб'єкт

господарювання, що є корисною для поточних та потенційних інвесторів, кредиторів при прийнятті рішень щодо надання ресурсів цьому суб'єкту господарювання [73].

В.К. Орлова та С.М. Кафка, вказуючи на відмінності у фінансовій звітності різних країн світу, обґрунтовують необхідність їх нівелювання запровадженням Концептуальної основи фінансової звітності: «єдина мета – забезпечити користувачів якісною фінансовою інформацією про діяльність суб'єкта господарювання». Фінансові звіти складаються суб'єктами господарювання всіх країн світу, але оскільки кожна країна має певні особливості, то фінансові звіти також відрізняються за формою чи змістом. Концептуальною основою фінансової звітності визначається мета фінансових звітів, їх склад та основні елементи, якісні показники, що характеризують корисність інформації у фінансовій звітності. Якісні характеристики фінансової інформації визначають види інформації, які можуть бути найбільш корисними для поточних і потенційних інвесторів, кредиторів при прийнятті рішень про суб'єкта, що звітує на основі інформації, представленої в його фінансовій звітності [103, с. 246].

Мету та склад, принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до розкриття її елементів врегульовано директивами ЄС, національними та міжнародними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Директивою 2013/34/ЄС передбачено мінімум законодавчих вимог до обсягу фінансової інформації, яку повинні публікувати підприємства. Це не повною мірою відповідає вимогам МСФЗ, якими встановлено нестандартизований формат подання фінансових звітів, що запобігає накопиченню недоречної інформації [94, с. 3]. Аналізуючи вимоги Директиви 2013/34/ЄС щодо складу фінансової звітності, необхідно наголосити на обов'язковості (не враховуючи окремі послаблення) таких елементів, як примітки та звіт про управління для всіх категорій підприємств.

Порівняльний аналіз складу та змісту фінансової звітності відповідно до вимог нормативних актів подано в таблиці 1.10.

Склад та зміст фінансових звітів за вимогами нормативних актів

НП(С)БО	МСБО	Директива 2013/34/ЄС	Зміст
Баланс (звіт про фінансовий стан) (форма № 1)	Звіт про фінансовий стан	Баланс	Розкривається інформація про фінансовий стан підприємства на звітну дату
Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма 2)	Звіт про сукупні прибутки і збитки	Звіт про прибутки і збитки	Розкривається інформація про доходи та витрати, фінансові результати діяльності за звітний період
Звіт про рух грошових коштів (форма № 3)	Звіт про рух грошових коштів	-	Інформація про грошові потоки за видами діяльності: операційна, фінансова, інвестиційна
Звіт про власний капітал (форма 4)	Звіт про зміни у власному капіталі	-	інформація про зміни у власному капіталі за звітний період
Примітки до фінансової звітності	Облікова політика та пояснювальні записки	Примітки до фінансових звітів	Деталізується звітна інформація та опис діяльності підприємства, елементи облікової політики
Звіт про управління	-	Звіт про корпоративне управління	Розкривається фінансова та нефінансова інформація про стан і перспективи розвитку, основні ризики щодо діяльності підприємства
Звіт про платежі на користь держави	-	-	подається інформація про суми платежів на користь держави підприємствами, які становлять суспільний інтерес та здійснюють видобуток корисних копалин загальнодержавного значення

Джерело: розроблено автором з використанням [3; 5; 17; 33; 40; 45; 76-82; 104]

Порівнюючи склад фінансової звітності за національними та міжнародними стандартами, зауважимо, що в них є відмінності в назвах окремих звітів, хоч за призначенням вони не відрізняються. Компоненти фінансових звітів взаємопов'язані, оскільки відображають певні аспекти господарської діяльності. Деталізація інформації у фінансових звітах надає користувачам можливість оцінювання результатів роботи керівництва підприємства та прогнозування майбутніх прибутків. У пункті 9 МСБО 1 передбачено заохочення щодо представлення фінансового огляду керівництвом з описом та поясненням

основних положень результатів діяльності підприємства та його фінансового стану. Законом України акцентовано підготовку Звіту про управління [2], запозиченого з Директив Європейського Союзу.

Досліджуючи питання обліку в зарубіжних країнах, Н.Б. Литвин теж акцентує на наявності відмінностей складу фінансової звітності в різних країнах. В Україні до складу звітності включено: *баланс, звіт про рух грошових коштів та фінансові результати, власний капітал та примітки*. У США річна фінансова звітність містить: баланс, звіт про прибутки і збитки, про рух грошових коштів, про акціонерний капітал, примітки до звітів, звіт щодо управлінського огляду та аналізу, звіт незалежних аудиторів. У Канаді фінансова звітність включає: баланс, звіти про прибутки і збитки, нерозподілений прибуток, зміни у фінансовому стані та примітки [102, с. 30-31].

За Законом України фінансова звітність характеризується як звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [2]. Це визначення значно скорочене порівняно з попередньою редакцією Закону України, в якій під фінансовою звітністю розумілась бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Відповідно до абзацу 37 пункту 3 НП(С)БО 1 *«фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та грошові потоки підприємства за звітний період»* [5]. Окрім визначення фінансової звітності в абзаці 3 пункту 3 НП(С)БО 1, наведено визначення бухгалтерської звітності, під якою розуміється *«звітність, складена на основі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів»* [5]. Узагальнюючи положення НП(С)БО 1 та Закону України, можна дійти висновку, що *фінансова звітність – це звітність, складена на основі даних бухгалтерського обліку, покликана задовольнити потреби користувачів і складається з інформації про фінансове становище, результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання за звітний період*.

МСБО надано можливість підприємствам подавати звіт про зміни у власному капіталі з відображенням у ньому або всіх змін, які відбулися протягом звітного періоду у власному капіталі, або змін за винятком тих, що зумовлені операціями з акціонерами. Водночас за вітчизняними стандартами метою складання Звіту про власний капітал є представлення інформації про зміни, які відбулися у складі власного капіталу [5]. При дослідженні складу й загальних вимог до фінансової звітності з урахуванням міжнародного досвіду доцільно систематизувати концепції, складання та подання фінансових звітів зовнішнім користувачам, викладені в Концептуальній основі подання фінансової звітності. Загалом у фінансовій звітності загального призначення має наводитися фінансова інформація про суб'єкт господарювання, корисна для поточних і потенційних інвесторів, кредиторів при прийнятті рішень (придбання, продаж, суб'єкта господарювання, надання йому позик та інших форм кредитів). Крім того, у термінології Концептуальної основи фінансова звітність – це структуроване відображення інформації про фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства.

Мета фінансової звітності – надання інформації щодо фінансового стану, фінансових результатів та руху грошових коштів підприємства широкому колу користувачі, яким така інформація необхідна для прийняти економічних рішень. Також фінансова звітність демонструє стан управління та розпорядження управлінським персоналом товариства доученими йому ресурсами [73]. В процесі аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності важливо зазначити, що першорядними користувачами фінансових звітів загального призначення є нинішні та потенційні інвестори, позикодавці та інші кредитори. Як правило, першочерговим користувачам необхідна інформація, яка дає змогу спрогнозувати чисті надходження грошових коштів від суб'єкта господарювання. З огляду на це підвищується значення інформації про вартість, стан ресурсів суб'єкта господарювання. Відповідно за аналітичними показниками ефективності і результативності використання ресурсів суб'єкта господарювання оцінюється можливість виконання обов'язків, нівелювання ризиків господарської діяльності,

забезпечення дотримання суб'єктом господарювання положень відповідних законів. Важливість для користувачів інформації щодо складу та вартості економічних ресурсів суб'єкта господарювання пояснюється необхідністю аналізу оцінки сильних і слабких фінансових сторін суб'єкта господарювання, зокрема: ліквідності й платоспроможності, потреби в додатковому фінансуванні, що дозволяє спрогнозувати розподіл майбутніх грошових потоків. Таким чином, для прийняття економічних рішень першочерговими користувачами фінансової звітності загального призначення важлива інформація звіту про фінансовий стан та звіту про результати діяльності.

Обов'язковими принципами подання інформації є: чіткість і зрозумілість для користувачів (принцип зрозумілості); можливість зіставлення фінансових показників звітів різних суб'єктів господарювання (співставність); важливість для користувачів, значущість (інформація не має містити непотрібних дрібниць); принцип об'єктивного, без помилок чи викривлень, відображення фінансового стану компанії (достовірність) [93, с. 25–27].

У МСБО 1 вказано, що «фінансові звіти загального призначення», під яким розуміється й «фінансова звітність», це звіти, метою яких є задовольняти потреби користувачів, які неспроможні вимагати від підприємства складати звітність відповідно до їх запитів. Згідно з пунктом 9 МСБО 1, фінансова звітність структуровано відображає фінансовий стан і фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання [3]. Реалізація цих завдань можлива за умови формування інформації у фінансовій звітності з дотриманням вимог до фінансової інформації, закріплених передусім Концептуальною основою фінансової звітності. У процесі аналізу положень МСБО 1 та НП(С)БО 1 виявлено, що до МСБО 1 включено положення, які визначають методологічні засади формування та складання всіх форм звітності (винятком є МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів»). Також зміст і структура Приміток до фінансових звітів на відміну від МСБО 1 не розглянуті у П(С)БО, а затверджені окремим наказом Міністерства фінансів України [40].

у сучасних умовах гармонізації законодавства України та Європейського Союзу щодо бухгалтерського обліку актуалізуються питання нівелювання відмінностей порядку формування фінансової звітності суб'єктів господарювання європейських країн та України. Оскільки національні стандарти розроблялися відповідно до МСФЗ, між ними не може бути протиріч, що суттєво спрощує перехід вітчизняних підприємств до складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Міжнародними стандартами детально визначено перелік користувачів фінансової звітності та їх інформаційні потреби, водночас у П(С)БО 1 відсутня класифікація користувачів фінансової звітності за певними групами.

Проаналізувавши склад, структуру та загальні вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності суб'єктів господарювання, можна стверджувати, що фінансова звітність є невід'ємним елементом сталого розвитку господарської діяльності та важливим компонентом прийняття управлінських рішень.

Висновки до розділу 1

Однією з найважливіших умов, актуалізованих у сучасних дослідженнях, що забезпечує якість фінансової звітності, є обґрунтування оптимального добору складових методологічного інструментарію регулювання порядку формування фінансової звітності, що включає широкий перелік нормативних актів. В частині реформування та розвитку фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ потребує вирішення комплекс питань організаційного і методичного характеру з оновленням положень нормативно-правового забезпечення відповідно до вимог сучасного розвитку держави та державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання.

1. Інтеграція України в європейський політичний, економічний та соціальний простір, глобалізація економіки впливають на активність суб'єктів

господарювання, урізноманітнюючи їх організаційно-правовий устрій та види економічної діяльності. Основним суб'єктом економіки сьогодні є юридична особа. Отже, важливо зазначити, що відповідно до вимог законодавства всі юридичні особи та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності зобов'язані подавати фінансову звітність.

2. Унаслідок дослідження нормативно-правового регулювання порядку формування і подання фінансової звітності проведено хронологічну інтерпретацію еволюційного розвитку фінансової звітності суб'єктів господарювання України, уточнено визначення понять «нормативне регулювання», «нормативно-правове регулювання та забезпечення» фінансової звітності та доведено доречність їх застосування.

3. У процесі аналізу законодавчих особливостей формування та подання фінансової звітності окремими категоріями підприємств виокремлено коло суб'єктів господарювання, які в обов'язковому порядку повинні формувати фінансову та консолідовану фінансову звітність за МСФЗ. При дослідженні вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено низку відмінностей у нормативних питаннях формування фінансової звітності підприємствами України в частині складових форм звітності та порядку подання звітності різними за організаційно-правовою формою суб'єктами господарювання.

4. Систематизовано та уточнено термінологічні відмінності щодо ідентифікації суб'єктів підприємницької діяльності в нормативно-правових актах і обґрунтовано застосування термінів «суб'єкт господарювання», «юридична особа», «підприємство», «суб'єкт підприємництва», «установа». Обґрунтовано доцільність і необхідність уточнення цих норм, з метою посилення державного та інституційного регулювання фінансово-економічних процесів. Нормативне врегулювання термінології щодо суб'єктів фінансового звітування з урахуванням його цільового призначення повинно відповідати термінології МСФЗ, директив ЄС, як більш формалізованої інформаційної бази.

5. Встановлено відмінності в змісті, формах звітності та вимогах до розкриття інформації залежно від організаційно-правового статусу юридичної особи. Виявлено неточності у класифікації суб'єктів підприємницької діяльності в нормативно-правових актах з питань регулювання порядку формування і подання фінансової звітності. Методика формування фінансової звітності суб'єктів господарювання України відрізняється за різними ознаками, встановленими різними регуляторами, зокрема: за організаційною і правовою структурою підприємства, формами і порядком звітування. У результаті дослідження порядку формування і подання фінансової звітності різними суб'єктами підприємницької діяльності виокремлено ознаки сегментації суб'єктів господарювання за різними класифікаційними критеріями та узгоджено їх сегментацію з вимогами подання фінансової звітності. Суспільне значення фінансової звітності, як інструмента інформаційного забезпечення зацікавлених сторін, про фінансово-майновий стан і результати діяльності суб'єктів господарювання свідчить про необхідність дотримання вимог до змісту, повноти, об'єктивності якісної інформації, що її наповнює з Урахуванням різноманітності регламентаційних вимог, які, певною мірою, визначають методологічні засади, формат і зміст фінансової звітності.

6. Систематизовано вимоги законодавства України, які суттєво трансформуються під впливом глобалізаційних процесів і реформування економіки. Зміни, внесені Законом «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», зумовлені необхідністю приведення законодавчих норм Закону у відповідність із законодавством ЄС, зокрема з положеннями Директиви № 2013/34/ЄС «Щодо річної фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та пов'язаних з ними звітів окремих типів підприємств». Сьогодні окремі положення чинних законодавчих актів України з регулювання бухгалтерського обліку не адаптовані до законодавства ЄС і, відповідно, не повною мірою відповідають сучасним вимогам реформування економіки України, а саме в частині впровадження МСФЗ та їх застосування суб'єктами господарювання України.

7. Для систематизації правового регулювання порядку формування і подання фінансової звітності загального призначення суб'єктів господарювання України досліджено норми міжнародних і державних законодавчих актів в частині розкриття інституційної суті фінансової звітності, впливу розвитку і реформування законодавчого забезпечення фінансової звітності на ефективність корпоративного управління та сфери державного регулювання. Унаслідок систематизації законодавчих і нормативних актів щодо регулювання методологічних засад формування фінансової звітності виокремлено класифікаційні ознаки та згруповано їх за порядком підпорядкованості та ієрархічними рівнями.

8. Обґрунтовано доречність використання в законодавчих актах України терміну «фінансова звітність суб'єкта господарювання», який переважно застосовується в міжнародних стандартах фінансової звітності, але із вказівкою «за винятком фізичних осіб», або «фінансова звітність юридичної особи».

9. Розкрито особливості змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», як основної складової реформування системи бухгалтерського обліку та розвитку фінансової звітності. Окреслено правові, економічні, соціальні та організаційні передумови поглиблення економічної інтеграції. Про це свідчать вимоги оновленого законодавства щодо затвердження нових форм фінансової звітності підприємств, які застосовують МСФЗ, що уможливило формування прозорості та доречної інформації для користувачів, і залучення додаткових ресурсів для розвитку діяльності, підвищення ефективності системи управління підприємством. Впровадження МСФЗ в практику вітчизняних підприємств має суспільне значення, оскільки достовірна інформація забезпечує прийняття обґрунтованих рішень, забезпечує ефективність вкладення ресурсів для одержання результатів. Крім того, перевага застосування МСФЗ порівняно з національними НП(С)БО пояснюється виходом вітчизняних підприємств на світові ринки капіталу, реформуванням фінансової звітності та впровадженням методології формування інформації, згідно з вимогами міжнародних стандартів

фінансової звітності з урахуванням особливостей розвитку підприємництва та законодавства в Україні.

10. Метою міжнародної гармонізації фінансової звітності є забезпечення зіставності фінансової інформації (для оцінювання фінансово-майнового стану і ефективності діяльності), як інструмента інформаційного забезпечення користувачів для прийняття економічних рішень. В процесі застосування МСФЗ виникає потреба у вирішенні комплексу методологічних та організаційних питань формування й розкриття обліково-аналітичної інформації у фінансовій звітності.

11. Гармонізацію систем бухгалтерського обліку та фінансової звітності (узгодження форматів фінансової звітності та їх змістовного наповнення) необхідно здійснювати через уніфікацію форм фінансової звітності різних облікових систем, принципів та підходів до їхньої побудови, вироблення єдиних положень презентації активів і зобов'язань в обліку та звітності, формулювання єдиних методологічних принципів обліку капіталу суб'єктів господарювання. В основі запропонованої концептуальної спрямованості гармонізації публічної корпоративної звітності полягає прийнятна для суспільства модель суспільно-економічних відносин. Водночас принципи її складання базуються на концепціях, прийнятних і для обліку та звітності (концепції збереження капіталу, визнання прибутку, сталого розвитку та інших), що дає змогу сформулювати відповідні засади стандартизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Основні результати розділу опубліковані в наукових працях автора [105-110].

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ

2.1. Вплив євроінтеграції на транспарентність фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання

Інтеграція України до Європейського Союзу породжує нові виклики розвитку економіки держави й потребує відповідної адаптації діяльності суб'єктів господарювання до світових економічних процесів. Передусім, виникає необхідність у створенні належних умов для формування національного капіталу, ефективної діяльності вітчизняних і міжнародних суб'єктів господарювання, монополій. Не менш важливо, разом із розвитком підприємницької діяльності, забезпечити збереження довкілля й національних природних ресурсів, підвищити відповідальність за енергетичну безпеку країни та захист її людського ресурсу, контроль за фінансовими й інформаційними потоками. На фоні розвитку держави та глобалізації економіки відбувається постійне удосконалення інформаційного середовища, що об'єднує суб'єктів господарювання й органи влади. Наявна потреба в діалозі та налагодженні ефективного зворотного зв'язку інститутів влади із суб'єктами господарювання за прикладом сучасних демократичних держав. Це пояснюється тим, що успішний розвиток підприємницької діяльності в умовах євроінтеграції та під впливом глобалізації обумовлюється прозорістю інформаційного середовища. Відповідно і розвиток демократичної держави розширює можливості відкритого діалогу між владними інституціями та суб'єктами господарювання з дотриманням публічності управління, прозорості прийняття рішень і доступності інформації. Саме *прозорість діяльності підприємств* позитивно впливає на зміну економічних процесів, забезпечує оперативність ділової і правової комунікації, публічність управління та

інтенсифікацію інформаційного обміну, успішність стратегії модернізації економіки держави. В цих умовах особливо актуалізується поширений у світовій практиці управління *принцип транспарентності*, сутність якого в найбільш загальному розумінні полягає в демократизмі і гласності, або прозорості. Остання характеристика максимально затребувана щодо об'єкта даного дослідження в тій площині, що дозволяє більш предметно та чітко проінформувати потенційних інвесторів й інших зацікавлених користувачів про фактичний стан і результати діяльності конкретного суб'єкта господарювання. Окрім цього є низка суб'єктів, які згідно законодавства зобов'язані оприлюднювати власну звітність. Це підтверджує важливість реалізації принципу транспарентності на державному рівні та поступової адаптації у вітчизняне комунікаційне середовище зарубіжних діалогічних моделей з форматом комунікації суб'єктів господарювання. Досліджуючи *транспарентність як принцип* економічної комунікації держави й суб'єктів господарювання, необхідно розглядати стан інформованості цих контрагентів комунікації та умови для вільного надання необхідного обсягу інформації зацікавленим користувачам у сукупності з можливістю повного і достовірного обговорення їх діяльності.

Слід констатувати, що в умовах глобалізації економіки і ринків капіталу, розширення інформаційного простору можливе за рахунок адаптації позитивних світових надбань у вітчизняну практику. Глобалізація створює можливості для підвищення світового добробуту, але водночас призводить до підвищення ризиків. Це свідчить про необхідність активізації участі кожної окремої держави в міжнародному співробітництві з метою ефективного впровадження прозорості та обміну інформацією, тобто дотримання принципу транспарентності. Ідеться про розвиток прозорості і транспарентності співпраці демократичних держав, започаткованої сесією Генеральної Асамблеї ООН (20 вересня 2011 року) ініціативою «Партнерство «Відкритий Уряд» і відповідним підписанням Декларації Партнерства [111]. Україна приєдналася до ініціативи у вересні 2011 року, ставши партнером у реалізації національного Плану дій Ініціативи, просуванні стандартів відповідального, належного, відкритого врядування,

впровадження системи електронного документообміну в різних сферах соціально-правової та економічної діяльності. Слід зазначити, що принцип транспарентності є загальнообов'язковою імперативною вимогою не тільки до органів державної влади, а також і до суб'єктів господарювання. Сьогодні важливість інформаційної відкритості держави – це елемент соціально-економічної стабільності та розвитку, а транспарентність діяльності суб'єктів господарювання – запорука розвитку економіки та глобалізації ринків капіталу.

Суб'єктам підприємницької діяльності необхідно враховувати зростаючі запити на прозорість їх діяльності, як умови підвищення рівня репутації підприємств й ознаки комунікації бізнесу. Саме *транспарентність діяльності суб'єктів господарювання* є важливою складовою їх інвестиційної привабливості у сучасних умовах. Безсумнівно, транспарентність, як ознака ефективності вільного ринку капіталу, особливо важлива для постачальників фінансового капіталу, тобто для учасників та емітентів ринку цінних паперів і банківської системи. Пояснюється це тим, що суб'єкт господарювання для залучення інвестиції повинен відповідати очікуванням потенційних акціонерів, насамперед, у сфері інформаційної прозорості бізнесу з дотриманням умов відповідного міжнародного корпоративного законодавства, кодексів і рекомендацій.

Високий ступінь деталізації інформації, відкритість і прозорість діяльності суб'єктів господарювання сприяє формуванню постійності взаємин компанії з інвесторами та залученню необхідних коштів для розвитку. Інвесторові необхідно розуміти мету, потенціал та якість корпоративного управління, що впливає на вартість бізнесу й цінних паперів компанії і є основою надійності та доцільності інвестування. Прикладом вимог щодо необхідності забезпечення прозорості та корпоративної транспарентності є заходи міжнародного рівня, зокрема: вимоги щодо публікації суб'єктами господарювання листів про наміри (Letters of Intent – LOI), розробка Кодексу рекомендацій щодо забезпечення прозорості даних у сфері грошово-кредитної політики (Code of Good Practices in Monetary and Financial Policies), публікації звітів щодо застосування міжнародних стандартів (Reports on the Observance of Standards and Codes – ROSC) [112, с. 125]. Важливо

зазначити, що транспарентність – це один із принципів законодавчих актів окремих держав-членів ЄС про свободу інформації та її максимальної відкритості. Його зміст полягає в тому, що державні органи зобов'язані розкривати інформацію, а кожний суб'єкт господарювання має відповідне право отримувати її.

З огляду на це, в умовах євроінтеграції України, автоматично актуалізуються питання розвитку інформаційної системи і відкритості всіх учасників економічних процесів: органів державної влади і суб'єктів господарювання. В Україні необхідність розвитку ефективної інформаційної системи і принципу транспарентності активно обговорюється науковцями, співробітниками державних установ, які здійснюють регулювання фінансового сектору, а саме: фахівцями Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національного банку України, міжнародними експертами, громадськістю. Це актуалізує необхідність еволюції ефективної транспарентної інформаційної системи постачальників фінансового капіталу, оскільки така система забезпечує діалог між суб'єктами господарювання і зацікавленими особами, сприяє формуванню моніторингової та аналітичної інформації ринку фінансових послуг, дотриманню пруденційних нормативів, зниженню системних ризиків та невизначеності підприємницької діяльності.

Транспарентність суб'єктів господарювання суттєво впливає на розвиток фондового ринку та банківської системи України. Для підприємств-учасників фондового ринку транспарентність є важливим показником ефективності сучасного корпоративного управління, як чинник системної взаємодії між акціонерами і керівництвом компанії (акціонерного товариства, корпорації), включаючи раду її директорів, а також з іншими зацікавленими особами, що забезпечує реалізацію права акціонерів (інвесторів) контролювати діяльність керівників компанії. Наприклад, відкрита і прозора інформаційна політика НБУ сприяє оновленню довіри до банківської системи та стабільному розвитку діяльності всіх суб'єктів підприємницької діяльності й економіки держави загалом. За визначенням, поданим на офіційному сайті НБУ, «*Транспарентність*

(*transparency*) – розкриття банком всім зацікавленим особам (кредиторам, інвесторам, громадськості) інформації щодо цілей діяльності, правових, інституційних і економічних основ, принципових рішень і їх обґрунтування, даних та інформації, прямо або опосередковано пов'язаних з діяльністю банку, а також умов підзвітності в повному обсязі, в доступній формі та на своєчасній основі» [113, с. 436].

Таким чином, транспарентність – це елемент підвищення довіри до діяльності суб'єктів господарювання і необхідна умова прийняття управлінських рішень та аналізу, планування і прогнозування економічного розвитку. У сучасній економічній ситуації прозорість є суттєвим чинником стратегії розвитку держави та її зв'язків із зацікавленими сторонами. Виклики сучасності обумовлюють потребу у формуванні повної, правдивої й неупередженої аналітичної інформації для зацікавлених користувачів. Досліджуючи питання важливості транспарентності діяльності суб'єктів господарювання для розвитку економіки країни, необхідно визначитись із сутністю зазначеного поняття. Результати аналізу термінологічного тлумачення сутності поняття «транспарентність» у науковій літературі та нормативній документації неоднозначні й потребують уточнення. Насамперед, широковживаний термін «транспарентність» (*англ. “transparency”*) перекладається як «прозорий». Однак, загальноприйнятим вважається єдине походження відповідного поняття з латині, де “*transparere*” дослівно перекладається, як «прозоре та зрозуміле». Слід зазначити, що *транспарентність* – необхідна властивість, умова відповідальності та ефективності діяльності суб'єктів господарювання, форма взаємодії з користувачами інформації та інструмент, який забезпечує двосторонній зв'язок і контроль між зацікавленими сторонами. Відповідно, недостатній рівень транспарентності суб'єктів господарювання знижує інвестиційну привабливість і стримує розвиток окремих підприємств і галузей економіки. При дослідженні сутності терміну доцільно виокремити транспарентність суб'єкта підприємницької діяльності з подальшим аналізом чинників впливу на досягнення прозорості бізнесу, зокрема фінансової звітності підприємства.

Поняття *прозорості (транспарентності) діяльності суб'єктів господарювання* започатковане з 70-х років XX століття в контексті розвитку теорії та практики корпоративного управління. Основоположником концепції транспарентності вважається американський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки (1995) Роберт Лукас, який обґрунтував узгодженість економічних рішень. Відповідно недостатній рівень транспарентності суб'єктів господарювання знижує інвестиційну привабливість і стримує розвиток окремих підприємств і галузей економіки та раціональних очікувань ринкових агентів. У теорії раціональних очікувань Р. Лукаса вивчається реакція учасників економічної діяльності на зміну кон'юктури на основі теорії раціональних очікувань. Р. Лукас стверджує, що економічні суб'єкти не будуть пасивно очікувати змін в економіці, а на основі аналізу інформації передбачатимуть можливі наслідки цих змін, екстраполюючи процеси й тенденції і відповідно приймати раціональні рішення. При прогнозуванні очікувань економічні суб'єкти використовують доступну інформацію раціонально, а тому й їхні очікування, вважає Р. Лукас, є раціональні, тобто такі, що сприяють прийняттю рішень, які максимізують добробут. Це своєю чергою пояснює, що термін прозорість (транспарентність) бізнесу ширший за відкритість, адже передбачає не тільки повноту і достовірність розкриття інформації, а й зрозумілість для користувачів [114, с. 111].

В умовах формування єдиного інформаційного простору для учасників економічних відносин важливим чинником прозорості діяльності господарюючих об'єктів є транспарентність фінансової звітності.

Загальновизнано, що аналітична інтерпретація фінансової звітності, відповідно до запитів користувачів, є ефективним інструментом підвищення прозорості підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, що посилює об'єктивність розкриття фінансових ризиків звітуючих суб'єктів, порівняння результатів їх діяльності, оцінку їх потенціалу та ухвалення управлінських рішень. Зауважимо, що термін транспарентність багатовекторний. *Транспарентність* характеризується, як відкритість, прозорість, гласність, публічність і підзвітність процесу формування, розвитку та функціонування

органів державної влади різного рівня і процесу прийняття ними рішень. Водночас вітчизняні й зарубіжні науковці, що досліджують розвиток фінансової звітності суб'єктів господарювання, як правило, розглядають транспарентність у поєднанні з прозорістю і зрозумілістю фінансової інформації, комунікаціями підприємства з учасниками економічних відносин. Термін транспарентність фінансової звітності застосовується все частіше, що продукує нові наукові дискусії. Як правило, у наукових дискусіях потребує уточнення термінологічне значення транспарентності та доречність застосування терміну, зокрема: розмежування поняття транспарентність органів влади, суб'єкта господарювання та транспарентність фінансової звітності. Різновиди транспарентності в їх взаємозв'язку та визначення вживаних у наукових джерелах відповідних термінів ілюструє рис 2.1.

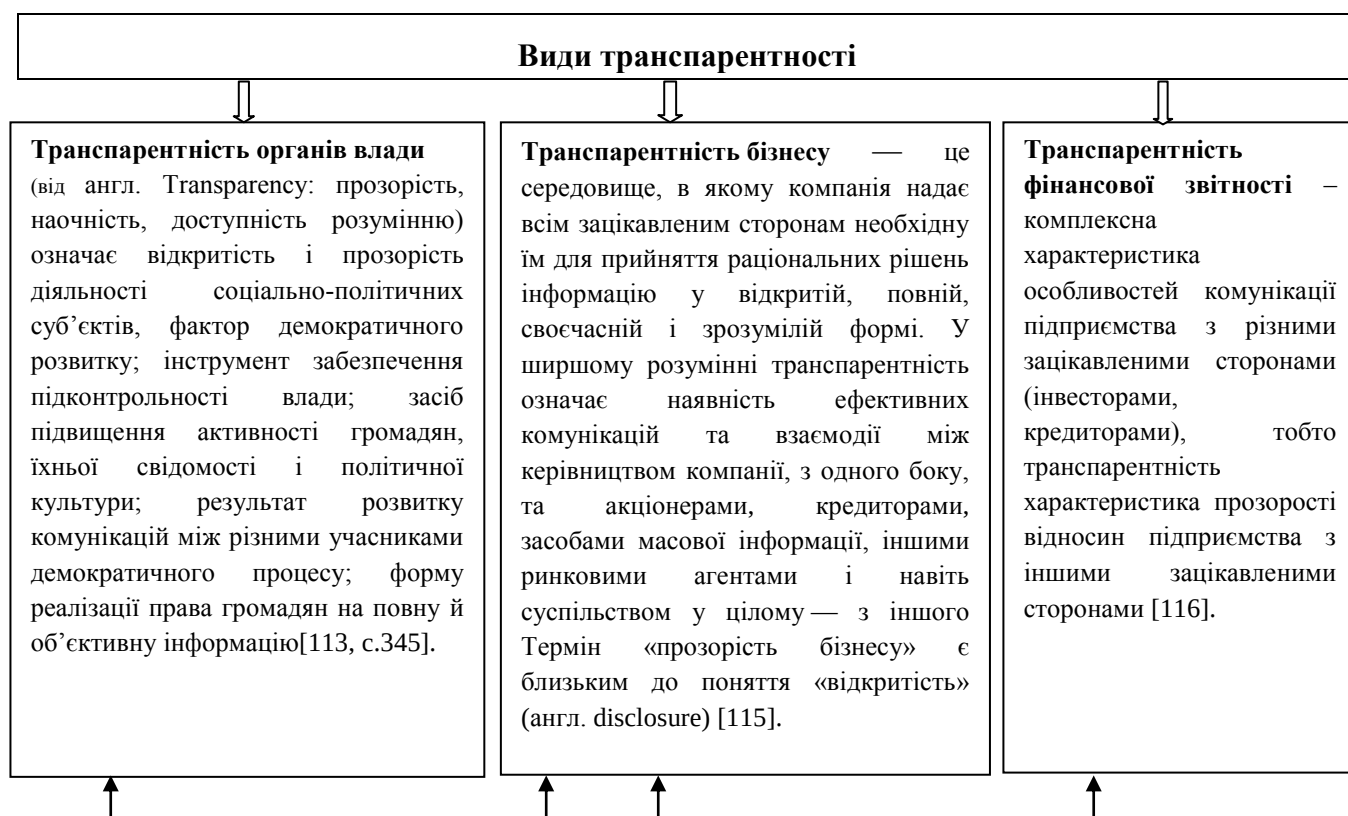

Рис. 2.1. Види транспарентності

Джерело: розроблено автором з використанням [113; 115; 116]

Результати узагальнення класифікаційних трактувань (рис. 2.1) доводять, що відносно суб'єкта господарювання науковці достатньо кваліфіковано розглядають та групують поняття транспарентність на певні сегментальні рівні. У

вузькому розумінні транспарентність пов'язують із прозорістю фінансової звітності господарюючого суб'єкта, але з обов'язковою ефективністю комунікацій підприємства з усіма зацікавленими сторонами (акціонерами, кредиторами, засобами масової інформації) [115, с. 264].

Характерною особливістю наукових досліджень є висока активність застосування терміну “транспарентність” до фінансової звітності. Це пояснюється тим, що суттєва інформація про діяльність суб'єктів економіки необхідна користувачам для прийняття рішень, відображається саме в ній. До розвитку транспарентності й підвищення прозорості та відкритості фінансової звітності спонукають запити користувачів економічної інформації. Важливо зазначити, що недостатній рівень транспарентності фінансової звітності свідчить про опортуністичну поведінку підприємства, руйнує довіру й погіршує ділове середовище, знижує інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів, оскільки унеможлиблює оцінку потенційних ризиків, можливостей, і, відповідно, прийняття ефективних і виважених рішень.

Важливість транспарентності фінансової звітності полягає у формуванні інформації з високим ступенем довіри між користувачами та фахівцями, що складають фінансову звітність. Водночас підвищується значення транспарентності фінансової звітності, як гнучкої, динамічної системи, яка відіграє позитивну роль в інтеграції держави у світове співтовариство. З огляду на це, важливо дослідити характеристики транспарентності фінансової звітності загального призначення, обґрунтувати показники оцінювання транспарентності суб'єкта господарювання й залежності між транспарентністю та конкурентною позицією підприємства. Питання термінологічної неоднозначності сутності та методики оцінювання транспарентності підприємства і, відповідно, транспарентності фінансової звітності розглянуто у працях М. Пашковської [117], В. Дерія [118], Н. Завгородньої [118; 119, с. 7], І. Суровцевої [120], Л. Богуцької [121], Т. Савченко [122]. Систематизація визначень терміну «транспарентність фінансової звітності» у працях вітчизняних і зарубіжних науковців представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Визначення поняття прозорості фінансової звітності суб'єкта господарювання в наукових джерелах

Автор	Визначення
В.М. Ігумнов	<i>Прозорість фінансова звітність</i> – це звітність, в якій повно і правдиво розкрито суттєву інформацію про діяльність підприємства, необхідну користувачам для формування судження про підприємства та прийняття обґрунтованих рішень щодо нього [123].
Харламова О.В	<i>Прозорість фінансової звітності</i> - якісна характеристика фінансової звітності, яку забезпечують її прозорість, відкритість та доступність. Прозорість конкретизується завдяки підвищеній репрезентативності, актуальності поданої, розкритої інформації та доступності до неї, що разом забезпечує функціональність фінансової звітності [124].
Богущка Л.	<i>Прозорість</i> – це достовірна і неупереджена презентація інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання стосовно всіх активів та зобов'язань, а також пояснень, які є достатніми для формування об'єктивного судження про підприємство [121, с.156].
І.Ю. Грицук	<i>Прозорість фінансової звітності</i> - прозорість, розуміння, інтерпретування даних, тобто достовірне і неупереджене подання інформації у звітності фінансових даних (всі активи і зобов'язання), а також даних, які включають аналітичні розрізи, примітки та пояснення для об'єктивного уявлення про фінансовий стан підприємства [125].
Н.В. Потриваєва, Т.О. Кореновська	<i>Прозорість фінансова звітність</i> – це головний фінансовий документ, який максимально повно та прозоро відкриває всі вагомі дані про діяльність підприємства, що надається внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття економічних рішень [126, с.1170].
В.В. Ковальчук, К.В. Новікова	<i>Прозорість фінансова звітність</i> - та, в якій максимально повно й правдиво розкрито всі суттєві відомості про діяльність організації, необхідні користувачам для винесення обґрунтованого судження про її фінансовий стан і результати діяльності з метою прийняття рішення про будь-які види взаємодії з нею [127].

Джерело: систематизовано автором за [121; 123-127]

Узагальнивши наведені в таблиці визначення, можна стверджувати, що *прозорість* – це прозорість, достовірність та доступність інформації про діяльність суб'єкта господарювання, а також наявність пояснень в частині достатності її даних для формування об'єктивного уявлення про фінансовий стан підприємства.

Зміст, структура, склад і порядок формування інформації у фінансовій звітності постійно удосконалюється з метою підвищення прозорості діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Транспарентна фінансова звітність є важливою складовою сталого розвитку як кожного суб'єкта господарювання, так і економіки й суспільства загалом. У процесі дослідження наукових джерел, нормативно-законодавчої бази виокремлено низку передумов та логічно послідовних етапів формування транспарентності фінансової звітності. Загалом умови транспарентності фінансової звітності формуються, передусім, на нормативно-правовому рівні через регламентування засад формування і подання звітності. Етапи розвитку та формування транспарентності фінансової звітності ілюструє рис. 2.2.

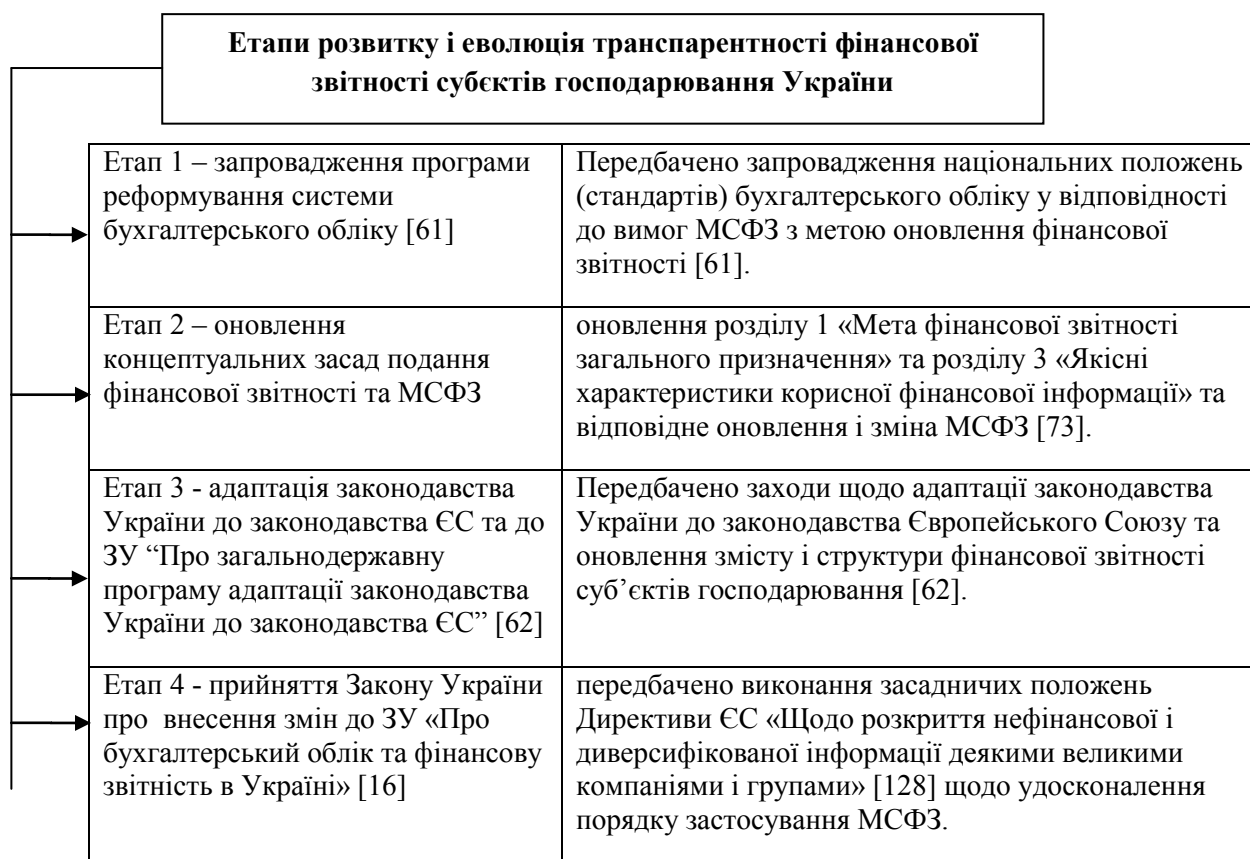

Рис. 2.2. Етапи еволюції транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання

Джерело: розроблено автором з використанням [16; 61; 62; 73; 128]

З метою нівелювання відмінностей у правилах формування інформації у фінансовій звітності суб'єктів господарювання різних країн активізувався процес впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності. Формування

фінансової звітності за МСФЗ забезпечує досягнення транспарентності, оскільки й укладачам фінансової звітності, і користувачам гарантується розуміння вимог МСФЗ та їх застосування. При запровадженні МСФЗ, положення яких постійно оновлюються, досягається мета щодо надання інформації, яка задовольнятиме запити першорядних користувачів, а суб'єкт господарювання зможе розкрити додаткову, найбільш корисну інформацію у фінансовій звітності.

Досягнення транспарентності фінансової звітності задля прозорості діяльності суб'єкта господарювання здійснюється через оновлення правил розкриття інформації. Для прикладу, суттєвий вплив на розвиток прозорості діяльності суб'єктів господарювання справило започатковане у 2010 році Радою з МСБО поступове оновлення низки параграфів Концептуальної основи фінансової звітності [73]. Зокрема, йдеться про розділ 1 «Мета фінансової звітності загального призначення» та розділ 3 «Якісні характеристики корисної фінансової інформації». Зміни до Концептуальної основи подання фінансових звітів пояснюються намаганням Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) посилити корисність інформації для прийняття економічних рішень. В оновленому розділі 1 Концептуальної основи зазначено, що метою фінансової звітності загального призначення є надання корисної для нинішніх та потенційних інвесторів, кредиторів фінансової інформації, важливої для прийняття рішень про надання ресурсів цьому суб'єкту господарювання. Як правило, рішення приймаються щодо придбання, продажу або утримування інструментів власного капіталу та боргових інструментів, надання або погашення різних форм позик (кредитів). Для цього нинішні та потенційні інвестори, позикодавці й кредитори повинні аналізувати фінансові звіти загального призначення, але не можуть вимагати надання додаткової інформації про діяльність суб'єкта господарювання. Саме тому вони є першорядними користувачами, на яких спрямовані фінансові звіти загального призначення [73]. Крім того, у Концептуальній основі фінансової звітності акцентується неможливість розкриття у фінансових звітах загального призначення всієї інформації, необхідної нинішнім і потенційним інвесторам, позикодавцям та іншим кредиторам, відтак за

необхідності рекомендовано використовувати релевантну інформацію з інших джерел [73]. Певна річ, інформація фінансових звітів загального призначення буде корисною і для інших користувачів, однак, її цільова спрямованість – першорядні користувачі фінансової інформації.

Таким чином, основою інформаційного забезпечення прийняття економічних рішень і, передусім, інвесторами та кредиторами є фінансова звітність загального призначення. Суттєво на розвиток транспарентності фінансової звітності впливає якість розкриття інформації, отже важливо дослідити якісні характеристики фінансової звітності, розкриті в оновленому розділі 3 Концептуальної основи основоположні та посилюючі якісні характеристики корисної фінансової інформації про економічні явища (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Якісні характеристики фінансової звітності загального призначення

Джерело: систематизовано автором [73]

Акцентуючи мету оновлення концептуальної основи і відповідно МСФЗ, є підстави стверджувати, що фінансова звітність вважається транспарентною, якщо включає доречну та правдиво подану інформацію щодо змістовних елементів і водночас забезпечує доступ широкого кола користувачів до показників щодо діяльності. Безсумнівно високий рівень транспарентності фінансової звітності сприяє підвищенню прогностної та підтверджувальної цінності інформації, що за Концептуальною основою фінансової звітності (МСФЗ) є одними з найважливіших якісних характеристик. Доречна фінансова інформація виключає відмінності у прийнятті рішень користувачами за наявності передбачуваної чи підтверджуючої цінності, які взаємопов'язані між собою. Відповідно фінансова інформація буде мати очікувану (передбачувану) цінність для користувачів за умови її використання, як вхідних даних для формування прогностної інформації про суми майбутніх доходів. Водночас як вказано у Концептуальній основі, звітна фінансова інформація не обов'язково буде передбаченням або прогнозом. Логічно, що для формування транспарентності фінансової звітності необхідно якомога більше максимізувати посилюючі якісні характеристики. Ідеться про застосування посилюючих якісних характеристик, як ітеративного процесу, який не відбувається за попередньо встановленим порядком. Подання у звітності доречної та правдивої інформації сприяє підвищенню впевненості у прийнятті рішення користувачами. Як наслідок, інвестори або кредитори отримуватимуть вигоди від ухвалення інформативно обґрунтованих рішень. У кінцевому результаті це призводить до підвищення ефективності функціонування ринків капіталу і відповідного зниження вартості капіталу для економічних суб'єктів кожної країни. Основним організаційним досягненням зміцнення транспарентності і відкритості діяльності підприємств України є адаптація законодавства України до законодавства ЄС відповідно до ЗУ «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС». Слід зазначити, що норми Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] відповідали положенням Четвертої Директиви Ради 78/660/ЄЕС та Сьомої Директиви Ради 83/349/ЄЕС. Проте, Європейським

Парламентом та Радою ЄС ухвалено Директиву [17], якою оновлено вимоги до складання й оприлюднення фінансової звітності та порядок оцінки певних видів активів, зобов'язань, доходів і витрат. З врахуванням цього в Україні діють законодавчі вимоги щодо співробітництва в частині впровадження на національному рівні міжнародних стандартів, поступового приведення законодавства України у відповідність з правом Європейського Союзу, спрямовування діяльності на обмін інформацією. Для розвитку фінансової звітності в Україні відповідно до європейського законодавства необхідно здійснити імплементацію положень Директиви 2013/34/ЄС у національне законодавство. У цьому сенсі важливо забезпечити гармонізацію законодавчих актів щодо формування показників фінансової звітності з Постановою Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу. Характерною ознакою процесу європейської інтеграції України та належного виконання Україною Угоди про асоціацію з ЄС, є прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», яким передбачено виконання засадничих положень Директив ЄС щодо удосконалення порядку застосування МСФЗ [16]. Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» одним із важливих напрямків адаптації законодавства України визнано регламентування методологічних засад бухгалтерського обліку і формування фінансової звітності [62].

Важливим етапом у розвитку транспарентності фінансової звітності є ухвалення Радою Європейського Союзу Директиви ЄС «Щодо розкриття не фінансової і диверсифікованої інформації деякими великими компаніями і групами» з метою підвищення прозорості фінансової звітності великих європейських компаній із соціальних та екологічних питань та розкриття не фінансової інформації. Відповідно до рекомендацій директиви компанії повинні звітувати про вплив на навколишнє середовище, соціальні аспекти та розкривати важливі аспекти корпоративного управління [129]. Слід наголосити, що *нефінансова звітність надає більше інформації про вплив діяльності суб'єкта*

господарювання на суспільство в цілому, економіку, навколишнє середовище, через детальний опис діяльності суб'єкта господарювання у відповідному суспільному контексті. Водночас зазначається, що сфера дії Директиви – це звітність великих компаній, що мають значення для всього суспільства (*large public-interest entities*), в яких працює понад 500 працівників, компанії з біржовим лістингом, а також банківські та страхові організації. Малі підприємства під вимоги подання додаткової звітності не підпадають. Прийняття зазначеної Директиви Європейського Союзу пояснюється необхідністю створення однакових умов на європейському ринку, оскільки окремі держави-члени вже запровадили вимоги до розкриття інформації. Показники фінансової звітності – це кількісні показники, узагальнені вартісними показниками, які відображають важливі фактори успіху (*critical success factors*) підприємства. Опис та нефінансові показники вважаються індикаторами ефективності управління та додатковим підтвердженням результатів діяльності. Традиційно в річній фінансовій звітності наводиться стисла інформація про екологічні, соціальні аспекти діяльності та корпоративне управління (*ESG – environmental, social, (corporate) governance*) компаній, зокрема щодо істотних ризиків у цих сферах. У нефінансовій звітності представлено значно більше інформації про вплив компанії на суспільство, економіку та навколишнє середовище, з описом діяльності компанії у відповідному суспільному контексті. *Однією з головних ознак фінансової звітності, складеної за МСФЗ, є її транспарентність, тобто прозорість, зрозумілість, інтерпретація показників, їх відкритість, доступність і гласність.* З огляду на те, що оприлюднення фінансової звітності є однією з умов транспарентності, у Додатку Г наведено узагальнений порядок оприлюднення фінансової звітності загального призначення.

Водночас підприємства, які класифікуються, як великі та середні, разом із фінансовою звітністю (включаючи консолідовану) зобов'язані подавати «Звіт про управління». Як зазначено у статті 19 Директиви 2013/34/ЄС «Звіт про управління» містить достовірний огляд розвитку, діяльності та стану підприємства, а також опис основних ризиків і невизначеностей. Опис має

представляти збалансований і комплексний аналіз розвитку, діяльності та стану підприємства, відповідно до розміру і складності бізнесу та подаватися в обсязі, необхідному для розуміння напрямів розвитку, діяльності та стану підприємства, включаючи як фінансові, так за необхідності і нефінансові основні показники щодо певного виду діяльності, зокрема – інформацію екологічного та соціального характеру [17]. По суті, до звіту про управління включається фінансова та нефінансова інформація, яка характеризує стан, перспективи розвитку підприємства й розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. Оновлену форму звітності «Звіт про платежі на користь держави», який містить деталізовану інформацію про податки, збори та інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави, зобов'язані подавати підприємства, що здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, або заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес.

Про розвиток транспарентності фінансової звітності свідчать зміни до законодавства України, якими встановлено вимоги подавати в електронному вигляді фінансову звітність, сформовану за МСФЗ на підставі таксономії, за єдиною формою, затвердженою Мінфіном України. Відповідно до Закону України [2] підприємства, що становлять суспільний інтерес, повинні складати та подавати користувачам фінансову звітність, сформовану за міжнародними стандартами в єдиному електронному форматі вже з 2019 року. Принагідно зазначимо про удосконалення порядку подання та оприлюднення фінансової звітності (у тому числі для підприємств, які застосовують МСФЗ) в єдиному електронному форматі із зобов'язанням підприємств надавати копії фінансової звітності за запитом юридичних і фізичних осіб. Державам-членам ЄС рекомендовано розвивати системи електронного оприлюднення інформації, що дозволяють підприємствам подавати облікові дані, у тому числі обов'язкову фінансову звітність у формі, яка надає користувачам можливість простого доступу і зручного користування інформацією та необтяжлива для малих і середніх підприємств.

Серед важливих напрямів досягнення транспарентності фінансової звітності в умовах сучасних інформаційних технологій виокремлюється таксономія

фінансової звітності, тобто методологічний комплекс у форматі специфікацій XBRL, що широко використовується у світі, як відкритий стандарт обміну діловою інформацією. Розглядаючи таксономію, як методологічну складову подання фінансової звітності, необхідно акцентувати увагу не лише на визначення поняття «таксономія», а й дослідити зміст характерних для цього поняття компонентів. Як правило, за визначенням таксономія – це система знань, умінь, навиків та набору електронних файлів певного формату для підготовки фінансової звітності у форматі XBRL, з урахуванням вимог МСФЗ (IFRS) для візуалізації фінансової звітності. Загальновизнано, що таксономія фінансової звітності, сформованої відповідно до вимог МСФЗ (IFRS Taxonomy), запроваджується з ініціативи Комітету з МСФЗ. Передусім, таксономія фінансової звітності є набором таксономічних схем й узгодженості, які сприяють систематизації показників та форм звітності (складу, структури і порядку формування), відтак важлива для користувачів [130].

Таксономія поєднує електронний формат єдиної бази передачі фінансової звітності, сформованої відповідно до вимог МСФЗ, та сприяє отриманню аналітичної інформації про діяльність підприємства. Таксономія, як важливий чинник транспарентності фінансової звітності, уможливорює аналітичну інтерпретацію фінансової інформації та підвищує довіру користувачів і відповідно забезпечує прийняття обґрунтованих економічних рішень. Важливим результатом впровадження технології збору та обробки звітності в електронному форматі XBRL є: забезпечення достовірності та якості формування показників звітності, уніфікація й автоматизація бізнес-процесів, поглиблення аналітичних можливостей та оперативного прийняття управлінських рішень, тобто підвищення прозорості фінансової інформації і розуміння інвестиційної привабливості підприємства, його ризиків і перспектив для користувачів, зокрема – інвесторів та кредиторів. Для посилення комунікативних можливостей звітності необхідна узгодженість та трансформація методики її формування й аналізу. Система обліку та аналізу повинна відповідати запитам користувачів та вимогам ринкових відносин і специфічним рисам трансформаційних процесів економіки

України. Це обумовлено, передусім, необхідністю досягнення економічних, соціальних конкурентних переваг суб'єктів господарювання, що потребує гнучкості прийняття управлінських рішень. У процесі реформування структурних ознак фінансової звітності та розширення й удосконалення методики розкриття інформації виникла необхідність формування інтегрованої звітності з урахуванням запитів користувачів фінансової звітності. *Транспарентність фінансової звітності* доцільно розглядати, як *принцип* створення сприятливого середовища, в якому звітна інформація доступна і відкрита всім користувачам, а ефект підвищення транспарентності фінансової звітності полягає в отриманні достовірної та всеохоплюючої інформації про діяльність компанії, формуванні відповідного іміджу її прозорості та довіри інвесторів, повному задоволенні інформаційних потреб існуючих та потенційних інвесторів, кредиторів і позикодавців. Своєю чергою підвищення транспарентності фінансової звітності сприяє зниженню вартості залученого капіталу, підвищенню корпоративної культури і найголовніше отриманню якісної фінансової інформації. Таксономія фінансової звітності на основі стандарту XBRL сприятиме покращенню методологічних і регуляторних процесів обробки й аналізу інформації, забезпечуючи оперативність та автоматичність формування звіту, можливість аналізу показників звітності відповідно до запитів користувачів.

Таким чином, *транспарентність фінансової звітності* доцільно розглядати як *процес* формування доступного і відкритого користувачам інформаційного середовища. Розвиток транспарентності фінансової звітності сприяє отриманню достовірної, доречної і зрозумілої інформації щодо діяльності компанії, що сприяє зростанню довіри існуючих та потенціальних інвесторів, кредиторів і позикодавців. Відповідно ефект транспарентності фінансової звітності полягає у зниженні вартості залученого капіталу, підвищенні корпоративної культури.

Загалом сутність *транспарентності*, як *характеристики фінансової звітності*, визначається достовірністю і зрозумілістю інформації, повнотою та розкриттям її для користувачів з дотриманням вимог комерційної таємниці.

Компонентами транспарентності фінансової звітності є законодавчо врегульований порядок розкриття інформації та дотримання якісних характеристик, вимог подання і складу фінансової звітності. Розвиток транспарентності, прозорості та відкритості суб'єктів господарювання і інституцій передбачає досягнення відповідного рівня корпоративної культури.

2.2. Інтегрована звітність як компонент транспарентності та стратегічний імператив розвитку методики аналітичної інтерпретації фінансової звітності

Світова глобалізація економіки стимулює суб'єктів господарювання до раціональнішого використання природних ресурсів, суспільної згуртованості, економічної конкурентоспроможності, корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку. Інтеграція до світового співтовариства неможлива без сучасної взаємодії держави і суб'єктів господарювання та посилення взаємної відповідальності в частині сталого розвитку суспільства. Відповідно корпоративна соціальна відповідальність включає систему цінностей, заходів і процесів, метою яких є поширення позитивного впливу діяльності компанії в економічній, екологічній, соціальній сферах як у внутрішній структурі організації, так і в навколишньому середовищі. Відповідно до *концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)* компанії повинні заохочувати взаємодію із зацікавленими сторонами і добровільно інтегрувати в діяльність соціальні та екологічні питання. Це великою мірою пов'язано з характерними для сучасної економіки обмеженими запасами дешевої нафти та сировини, інших видів природних ресурсів з одночасним підвищенням споживчого попиту, що породжує необхідність переходу від лінійної до циркулярної економіки. Перехід до циркулярної економіки характеризується прагненням відійти від економічного зростання за рахунок нераціонального використання природних ресурсів та

запроваджувати екосистеми для ефективнішого використання цих ресурсів, досягнення економічного, екологічного, соціального ефектів і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності і сталого розвитку економіки держави.

З огляду на це, соціально відповідальна діяльність суб'єктів господарювання, яка вже пріоритетна в економічно розвинутих державах світу, активно поширюється у практику великих, середніх і навіть малих підприємств різних держав. Враховуючи суспільну та економічну значимість корпоративної соціальної відповідальності, органи державної влади багатьох країн світу та провідні міжнародні організації приділяють особливу увагу регулюванню і стимулюванню її розвитку. Свідченнями підтримки розвитку корпоративної соціальної відповідальності міжнародними організаціями є Глобальний договір ООН (започаткований 2000 р.), як важлива ініціатива корпоративного управління. Доречно зазначити, що Глобальний договір Організації Об'єднаних Націй характеризується, як міжнародна ініціатива, спрямована на залучення підприємницьких структур до сталого розвитку та формування партнерства між державою і корпоративним сектором. Крім того, суттєвою є підтримка Міжнародної організації праці, UNICEF, UNIDO, Ради Європи, Європейської організації якості, Міжнародної організації стандартизації. В результаті підтримки та усвідомлення значимості корпоративної соціальної відповідальності до Глобального договору долучилося більше 12 тис. учасників із більше, ніж 160 країн світу [131; 132].

У ряді країн-учасниць Європейського Союзу вже розроблено та функціонують державні програми підтримки і стимулювання соціально відповідальної діяльності, державою визначаються напрями розвитку бізнесу, а компанії приватного й державного секторів долучаються до спільного виконання соціально важливих завдань.

Україна, обравши курс на євроінтеграцію, у вересні 2015 року на 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (м. Нью-Йорк, Саміт ООН зі сталого розвитку) приєдналася до глобального договору ООН, затвердивши нові орієнтири

державного розвитку. Варто зазначити, що на Саміті ООН в результаті діалогу між бізнесом, урядами, громадським суспільством та інтелектуальними авторитетами сформовано міжнародні принципи та 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), які окреслюють глобальні пріоритети та прагнення у світовому розвитку на період до 2030 року [133]. Ці принципи закликають компанії поважати універсальні права та дотримуватись певних мінімальних стандартів, що стосуються прав людини, довкілля та боротьби з корупцією і окреслюють мінімальні очікування від компаній, що долучаються до сталого розвитку. Україна, приєднавшись до глобального процесу сталого розвитку, враховуючи актуальність та важливість соціального розвитку, також запровадила Цілі сталого розвитку (2015-2030 рр.), які можливо досягнути через трансформацію економічної системи до циркулярної моделі, що обумовить зміни в економічній і соціальній системі та навколишньому середовищі. Впровадження засад циркулярної економіки вплине на трансформацію законодавства, реформування державного управління, а також на формування і розміщення продуктивних сил та інновацій в економіці. При Міністерстві соціальної політики (2013 рік) створено Науково-експертну раду з підготовки проєкту Концепції соціального розвитку на 2013-2023 рр. [134]. Запроваджені інформаційні, організаційні заходи управління характеризують стратегічну спрямованість, що необхідна для створення дієвих систем корпоративного управління підприємством з урахуванням стратегічних імперативів.

Сучасне позиціонування України в міжнародному середовищі доводить, що корпоративна соціальна відповідальність є суттєвою і невід'ємною складовою розвитку економіки. Обравши європейську спрямованість розвитку, вітчизняні підприємства повинні визнати такі пріоритетні напрями діяльності, як: дотримання прав людини; гарантування безпечних умов праці й можливостей для постійного розвитку та вдосконалення; підтримку духовних цінностей; турботу про молодь; відповідальність перед партнерами і клієнтами та запобігання корупційним проявам.

Перелічені вище напрямки сталого розвитку держави і відповідно корпоративної соціальної відповідальності потребують змін в інформаційному середовищі. Із підвищенням корпоративної соціальної відповідальності та уваги інвесторів і кредитних інституцій до врахування впливу діяльності компаній на економіку, навколишнє середовище та суспільство зростає потреба в якісній інформації про такий вплив. Процеси глобалізації світової економіки також передбачають необхідність забезпечення прозорості функціонування міжнародних ринків капіталу та посилення захисту прав інвесторів, що зумовлює нові підходи до розкриття інформації про діяльність суб'єктів господарювання.

Сьогодні обсяги операцій на міжнародних інвестиційних ринках і фондових біржах значно перевищують обсяги товарно-збутової діяльності, а лідерство у сталому розвитку є пріоритетним для конкурентоспроможного корпоративного розвитку. У цьому контексті чільне місце відводиться фінансовій звітності, як загальнодоступному джерелу інформації про діяльність підприємства. Сучасний розвиток фінансової звітності суб'єктів господарювання відкриває нові можливості для управління ресурсами та підвищує надійність інформації для користувачів. Суттєвим чинником розвитку фінансової звітності та корпоративної відповідальності щодо очікувань різних груп користувачів є концепція зацікавлених сторін, а взаємозалежність суб'єктів господарювання та користувачів фінансової звітності визначається важливою складовою успішності їх діяльності. Унаслідок еволюційного розвитку фінансової звітності відповідно до розвитку економіки і суспільних відносин, зростаючих запитів користувачів та досягнення транспарентності корпоративної звітності і прозорості інформації, виникла *необхідність розкриття описової інформації в примітках до фінансової звітності, з її доповненням нефінансовою інформацією та формуванням і поданням інтегрованої звітності*. Звертаючи увагу на розвиток концепції інтегрованої звітності, слід вказати на важливість забезпечення системи цілісності інформації при формуванні стратегії розвитку, рівня ризиків та цінностей суб'єкта господарювання.

При складанні інтегрованої звітності важливе наукове значення має обґрунтування включених до неї фінансових і нефінансових показників, які повинні характеризувати здатність організації створювати цінність в часі, намір використовувати ресурси, а також фактори створення цінності організації з врахуванням ризиків підприємницької діяльності. Для дослідження методики формування корпоративної звітності необхідно зазначити, що у світовій та вітчизняній практиці використовуються такі різні поняття, як: нефінансова інформація, нефінансова звітність, «інтегрований звіт» (*Integrated reporting*), «соціальний звіт» (*Social reporting*), «звіт із корпоративної соціальної відповідальності» (*Corporate Social Responsibility Reporting*), «звіт із корпоративної відповідальності» (*Corporate Responsibility Report*), «звіт зі сталого розвитку» (*Sustainable Development Reporting*) [135, с. 411].

Варто зазначити, що єдиної назви та форми такого виду звітності не встановлено, що пояснюється, насамперед, законодавчо не врегульованим порядком її формування та оприлюднення в Україні, а терміни скоріше запозичуються з міжнародної практики і нормативних актів. Попри те, що першочерговим є зміст, а не назва чи форма звітності, необхідно уникнути недоречної назви звітності. Водночас у багатьох дослідженнях науковці використовують назву «нефінансовий звіт» для характеристики звітів, в яких розкривається інформація про показники діяльності, відмінні від тих, що наводяться у фінансовій звітності суб'єктів господарювання. Такий підхід та варіативність термінології вказує на необхідність активізації зусиль державних органів, професійної спільноти, науковців в частині упорядкування та удосконалення звітності суб'єктів господарювання. Як зазначається у спільному звіті Асоціації присяжних сертифікованих бухгалтерів (*Association of Chartered Certified Accountants - ACCA*) та Ради зі стандартів розкриття інформації про екологічний вплив (*Climate Disclosure Standards Board - CDSB*), відсутність узгодженої стандартної термінології до певних компонентів системи звітності зі сталого розвитку призводить до надмірної складності в їхньому застосуванні. Вказуючи на відсутність сьогодні єдиного визначення та тлумачення терміну

«звітність зі сталого розвитку», професійними організаціями наведено низку пропозицій, щодо удосконалення звітності зі сталого розвитку. Важливо підкреслити, що в таких звітах підприємства розкривають економічні результати діяльності, інформацію щодо системи корпоративного управління, соціальних проблем, принципів взаємовідносин з постачальниками та споживачами, антикорупційних принципів, а також впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище та використання природних ресурсів.

Саме тому, основна мета процесу удосконалення звітності полягає в підтримці з найбільш важливих питань сталого розвитку в процесі підготовки звітності. Це має перетворити підготовку такої звітності в урегульовану практику. Для цього важливо розмежувати та виокремити: а) порядок регулювання процесу формування інформації у фінансовій звітності; б) порядок розкриття нефінансової інформації. *Стратегічні імперативи сталого розвитку*, закладені в соціальну, економічну та екологічну складові сталого розвитку економіки, мають бути орієнтовані на стандартизацію порядку формування інтегрованої фінансової звітності, як важливий чинник транспарентності корпоративного управління. При цьому важливо забезпечити органічний синтез фінансової і нефінансової інформації, кількісних та якісних показників звітності з метою досягнення синергетичного ефекту, особливо, як основи аналізу та довгострокового соціально-економічного планування, яке має стати стратегічним пріоритетом сталого розвитку. Мета сучасного регулювання фінансової звітності суб'єктів господарювання зводиться до надання нефінансової інформації у фінансових звітах та за межами фінансової звітності. Порівняльна характеристика порядку розкриття інформації у фінансовій звітності та подання нефінансової інформації наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Методично-організаційні засади подання фінансової звітності та розкриття нефінансової інформації суб'єктами господарювання

Фінансова звітність	Нефінансова інформація
<i>Нормативно-правове регулювання</i>	
Концептуальна основа фінансової звітності; Міжнародні стандарти фінансової звітності; Директиви ЄС; національні закони, стандарти бухгалтерського обліку	Концептуальна основа фінансової звітності; Міжнародні стандарти фінансової звітності; Директиви ЄС
<i>Форма подання звітності та розкриття інформації</i>	
Форми фінансової звітності встановлені МСБО 1, МСБО 7, НП(С)БО 1, П(С)БО 7, ПСБО 25	Форми звітності не встановлені, інформація подається в довільній формі
<i>Періодичність подання</i>	
Річна або проміжна звітність	Річна та проміжна звітність
<i>Обов'язковість подання</i>	
Є обов'язковою для подання	Добровільно. Підготовка обов'язкова для публічних і державних компаній в окремих країнах світу
<i>Відповідність стандартам</i>	
Обов'язкова відповідність прийнятим стандартам	Добровільне розкриття нефінансової інформації або відповідність рекомендаціям
<i>Користувачі</i>	
Теперішні та потенційні інвестори, позикодавці та інші кредитори	Теперішні та потенційні інвестори, позикодавці, кредитори та інші групи стейкхолдерів

Джерело: розроблено автором з використанням [3; 17; 31; 73; 76-82; 104]

Основи подання фінансової звітності загального призначення встановлено МСБО 1 «Подання фінансової звітності». МСБО 1 регулюється, передусім, зміст, форма та загальні вимоги до розкриття інформації в кожній із форм фінансової

звітності, які повинні забезпечувати ділову комунікацію між особами, що формують фінансову звітність та особами, зацікавленими в результатах діяльності суб'єкта господарювання [3]. Важливо зазначити, що відповідно до вимог п. 13-14 МСБО 1 суб'єктами господарювання, окремо від фінансової звітності, подається фінансовий огляд, складений управлінським персоналом, що містить опис і пояснення основних характеристик результатів діяльності суб'єкта господарювання, його фінансового стану, а також уточнення основних невизначеностей. До огляду може бути включено: а) основні чинники впливу на фінансові результати діяльності, на середовище, в якому господарює суб'єкт; опис політики суб'єкта господарювання, що стосується інвестування, включно з політикою щодо дивідендів; б) огляд джерел фінансування та запланованого співвідношення зобов'язань та власного капіталу; в) огляд ресурсів підприємства, не вказаних у звіті про фінансовий стан відповідно до МСФЗ.

Як доповнення до фінансової звітності, окремими суб'єктами господарювання подаються висновки та інші документи (екологічні звіти), особливо в тих галузях, де екологічні чинники є суттєвими [3].

Радою з МСФЗ у 2010 році опубліковано Положення з практики «Коментар керівництва» (далі – Положення з практики) з метою допомогти керівництву суб'єкта господарювання подати до фінансової звітності, підготовленої відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності, управлінські коментарі, які мають доповнювати фінансову звітність розкриттям інформації про компанію та результати її діяльності, умови і події, що призвели до формування інформації, не розкритої у фінансовій звітності, але важливої для керівництва компанії. Зауважимо, що коментар керівництва відноситься до категорії «інша фінансова звітність», яка трактується РМСБО, як інформація, що подається за межами фінансової звітності та допомагає в інтерпретації повного комплексу фінансових звітів або покращує здатність користувачів приймати ефективні економічні рішення [136]. Керівництво розкриває інформацію щодо майбутнього (forward-looking information) за наявності інформації про невизначеність чи фактори, які можуть вплинути на ліквідність компанії, капітал, доходи та інші

результати діяльності. Передбачається, що в результаті розкриття додаткової інформації (за потреби) буде досягнуто достовірності фінансової звітності.

До складу коментарів керівництва для розуміння діяльності компанії включено: опис бізнесу та зовнішнього середовища, галузі, основних ринків і конкурентної позиції, особливості норм законодавства, макроекономічного середовища і їх вплив на діяльність компанії, перелік основних продуктів компанії, послуг, бізнес процесів та способів дистрибуції; опис структури компанії, цілі керівництва і стратегії. Опис повинен надати розуміння пріоритетності дій керівництва, ресурсів, якими потрібно управляти, щоб досягти результатів. Це дало б користувачам фінансової звітності краще розуміння очікувань від подальшої діяльності компанії. У концептуальних основах наголошується, що коментарі керівництва, передбачені Концептуальною основою подання фінансової звітності, не є частиною МСФЗ і відповідно не обов'язкові для застосування компаніями, окрім випадків, коли це вимагається законодавством країни. Керівництво компанії окреслює межі інформації, яка буде розкрита у звітності відповідно до потреб і запитів стейкхолдерів фінансової звітності. Такими користувачами є теперішні і потенційні інвестори, позикодавці та інші кредитори.

Відповідно до норм Директиви ЄС №2013/34/ЄС та змін до Закону України про бухгалтерський облік, передбачено формування великими та середніми підприємствами звіту про управління, як доповнення до фінансової звітності підприємств [2; 17]. Ці звіти також містять фінансову та нефінансову інформацію, що характеризує стан підприємства й перспективи розвитку, розкриває основні ризики його діяльності. Порядок нормативного регулювання порядку подання нефінансової інформації, що формується поза межами фінансової звітності, подано на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Схема нормативного регулювання порядку формування фінансової звітності і подання нефінансової інформації

Джерело: розроблено автором на основі [2; 17; 73; 128]

Отже, суб'єкти господарювання, крім фінансової звітності загального призначення, повинні розкривати інформацію про екологічні, соціальні аспекти діяльності, корпоративне управління (ESG). У нефінансовій звітності наводиться значно більше інформації про вплив компанії на суспільство, економіку та навколишнє середовище з описом діяльності компанії у відповідному суспільному контексті. З огляду на це, важливо досліджувати еволюційний розвиток фінансової звітності та створення моделі, синтезу, об'єднання і взаємоузгодження фінансової звітності та нефінансової інформації в одну інтегровану звітність.

Глобальні виклики сучасності та зростаючі запити користувачів фінансової інформації вимагають уточнення та удосконалення теоретико-методологічних засад підготовки корпоративної інтегрованої звітності. У сучасних умовах ініціативи та рекомендації щодо складання корпоративної, екологічної та соціальної звітності розробляють ряд організацій, зокрема: Глобальний договір ООН, Глобальна ініціатива зі звітності (GRI), Рада зі стандартів розкриття інформації про екологічний вплив (CDSB), Міжнародна рада з інтегрованої звітності (IIRC), що потребує активізації діяльності професійних організацій. З огляду на це, на Всесвітньому конгресі бухгалтерів і аудиторів (2010 р., Малайзія) запропоновано реформування звітності в системі корпоративного управління через використання концепції сталого розвитку. Запровадження цієї концепції передбачає розширення змісту звітної інформації, насамперед, інтегрованих звітів, які ілюструють ефективність використання ресурсів: матеріальних, фінансових, людських, рівень соціальної відповідальності та якість корпоративного управління. *В інтегрований звітності підприємств розкривається узгодженість організаційної стратегії, фінансових результатів з соціальними, екологічними і економічними аспектами діяльності.* Проблемам корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та формування інтегрованої звітності, в частині розкриття нефінансової звітності соціального аналізу присвятили наукові праці вітчизняні й зарубіжні дослідники: К.В. Безверхий, В. Воробей, О. Герасименко, Т.В. Давидюк, І.В. Жиглей, Р.О. Костирко, Н.О. Лоханова, М.І. Сидорова, К.В. Сорокіна, О.М. Сорокіна, М.М. Шигун.

Зокрема, К.В. Безверхий визначає формування інтегрованої (нефінансової) звітності, як процес, що має завершення і включає два етапи: 1) підготовку методичної бази формування інтегрованого звіту; 2) організацію збору інформації [137, с. 23]. О.М. Барішнікова доводить, що *звітність сталого розвитку* є новим механізмом оприлюднення інформації про господарську діяльність, що дозволяє приймати інвестиційні рішення, які мають не лише економічний, але й соціальний та екологічний характер і враховують ризики як внутрішнього, так і зовнішнього середовища [138]. На думку В.Воробей, *«соціальна (нефінансова) звітність – це*

сукупність даних підприємства, яка оформлюється документально, що відображає середовище його існування та принципи, методи взаємозв'язку з групами впливу, результати діяльності підприємства в економічній, соціальній, екологічній сферах» [139]. Т.В. Давидюк зазначає, що підприємства використовують *звітність у сфері стійкого розвитку*, як один з аналітичних інструментів, що зумовлено зв'язком між його діяльністю щодо стійкого розвитку та вартістю акцій, між результативністю і ключовими факторами, що визначають його цінність, такими як репутація, імідж бренду та людський капітал [140, с. 123]. Вона також обґрунтовує, що «бухгалтерська звітність на підприємствах різних організаційно-правових форм всіх сфер і галузей розвивається у напрямі її інтеграції зі звітністю у сфері стійкого розвитку з урахуванням соціально-економічного розвитку суспільства. Багато вітчизняних підприємств вже працюють у напрямі інтеграції, публікуючи єдиний річний звіт з відображенням всіх складових результативності у фінансовій та соціальній звітності» [140, с. 127]. І. Жиглей наголошує на необхідності формування інтегрованої звітності великими компаніями: «чим більшим за обсягами діяльності є суб'єкт господарювання, тим суттєвіший вплив він здійснює на різні групи зацікавлених осіб і на суспільство загалом» [141, с. 20]. Безсумнівно твердження доречне, проте слід зауважити, що і інші суб'єкти господарювання повинні публікувати інформацію про позитивний чи негативний вплив своєї діяльності на навколишнє середовище, а саме: на екологію, участь у соціальних проектах та внесок у розбудову суспільства.

Р.О. Костирко акцентує, що «інтегрований звіт об'єднує інформацію, необхідну зацікавленим сторонам для ухвалення рішень, та є джерелом інформації під час розподілу фінансового капіталу. Він слугує інформаційною базою оцінювання ризиків і можливостей компанії щодо стійкого розвитку. Серед переваг інтегрованого звіту – його зручність для зацікавлених сторін, оскільки звіт об'єднує релевантну інформацію». *Інтегрована звітність*, за твердженням Р.О. Костирка, – це нова модель корпоративної звітності, в основу якої покладено концепцію інтегрованого мислення, що припускає взаємозв'язок фінансової та

управлінської звітності, звітів про корпоративне управління і винагороди та звітів щодо стійкого розвитку» [142]. На думку О.О. Герасименко, нині у фокусі соціальної відповідальності перебуває проблема розроблення методології та прикладних сценаріїв ведення соціального обліку, підготовки й оприлюднення нефінансової звітності, що дозволяє задокументувати виконання соціальних завдань, які опосередковано чи неповною мірою відображені в системі бухгалтерського обліку. Це сприятиме налагодженню зв'язків із громадськістю та завоюванню довіри зацікавлених сторін завдяки відкритому, об'єктивному висвітленню їхнього внеску в розв'язання економічних, соціальних, екологічних питань [143, с. 39]. К.В. Сорокіна характеризує інтегровану звітність як нову модель звітності для бізнесу та аналізує принципи її складання [144], звертаючи увагу на актуальність складання соціальної звітності, як способу підвищення відкритості господарюючих суб'єктів перед суспільством, державою, один перед одним [145, с. 297].

Поки що проблемні питання важливості концепції сталого розвитку та відповідного формування інтегрованої звітності, методологічного забезпечення формування нефінансової інформації, попри наявні наукові напрацювання, потребують систематизації теоретичних засад та опрацювання механізмів практичного застосування інструментів розкриття нефінансової звітності підприємствами України.

У цьому контексті варто зауважити, що в умовах переходу до концепції сталого розвитку та розвитку звітування відповідно до практик корпоративної соціальної відповідальності визначення обсягу, формату, змісту розкриття корпоративної звітності відповідно до Цілей сталого розвитку набуває першочергового значення. Враховуючи важливість інтегрованої звітності, доцільно дослідити еволюцію організаційних засад та регулювання порядку формування корпоративної звітності, яка сприяє оцінці економічної, соціальної та екологічної результативності господарської діяльності й відповідно дає змогу формувати якісний інформаційний простір управління.

Інтегрована звітність Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC) трактується, як процес, що призводить до подання організацією відомостей, які виражаються у випуску періодичного інтегрованого звіту про створення цінності протягом певного часу. *Інтегрований звіт* – це стислий виклад інформації стосовно того, як стратегії організації, управління нею, її діяльність та перспективи в контексті зовнішнього середовища, допомогли створити цінність в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі [146].

Як відповідь на запит суспільства щодо подання більших масивів нефінансових показників у 2011 році в США, створено Раду зі стандартів звітності сталого розвитку (SASB). Основна місія її полягає в налагодженні системи, в якій звітність сталого розвитку буде доповнювати фінансову звітність, а нефінансові та фінансові показники можна буде оцінювати сукупно. Відповідно в країнах Європейського Союзу підвищуються вимоги щодо розкриття нефінансової інформації. Так у 2010 році створено «Міжнародний комітет з інтегрованої звітності» (IIRC), у 2011 р. – «Раду з розробки облікових стандартів зі стійкого розвитку» (SASB), у 2013 р. представники організації «Глобальної ініціативи звітності» (GRI) опублікували документ «G4 Guideliness», в якому наведено рекомендації про порядок подання інформації про стійкий розвиток в інтегрованих звітах [147]. Відповідно 29 вересня 2014 року Рада Європейського Союзу з метою підвищення прозорості фінансової звітності великих європейських компаній із соціальних та екологічних питань і розкриття нефінансової інформації ухвалила Директиву 2014/95/ЄС «Щодо розкриття нефінансової і диверсифікованої інформації деякими великими компаніями і групами», зобов'язавши компанії звітувати про вплив на навколишнє середовище, соціальні аспекти, корпоративне управління (боротьба з корупцією, диверсифікація складу ради директорів) [129]. Сфера дії Директиви – звітність великих компаній, в яких працює понад 500 працівників, компанії з біржовим лістингом, а також банківські та страхові організації. Міжнародна федерація бухгалтерів, підтримавши запропоновану Радою з міжнародної інтегрованої звітності (the International Integrated Reporting Council) концептуальну основу інтегрованої звітності,

ухвалила документ «Удосконалення організаційної звітності: ключові аспекти інтегрованої звітності». У цьому документі наголошується, що інтегрована звітність є досягненням когерентної системи корпоративної звітності через прозорий алгоритм дій підготовки окремих звітів та створює цінність бізнесу в довготривалій перспективі, об'єднуючи фінансову та нефінансову інформацію, забезпечує прозорість суб'єкта підприємницької діяльності. Порядок формування інтегрованої звітності та вибір основних індикаторів моделі звітності сталого розвитку (інтегрованої звітності) встановлено міжнародними організаціями (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Порівняння положень стандартів формування інтегрованої звітності

Джерело: розроблено автором на основі [146-148]

Дедалі більшої популярності у світі набуває стандарт звітності, розроблений Міжнародною радою з питань інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council — IIRC), в якому зазначено, що особливістю інтегрованої звітності є подання інформації в розрізі капіталу: фінансового, виробничого,

інтелектуального, людського, соціально-репутаційного і природного капіталу [47] (рис. 2.6).

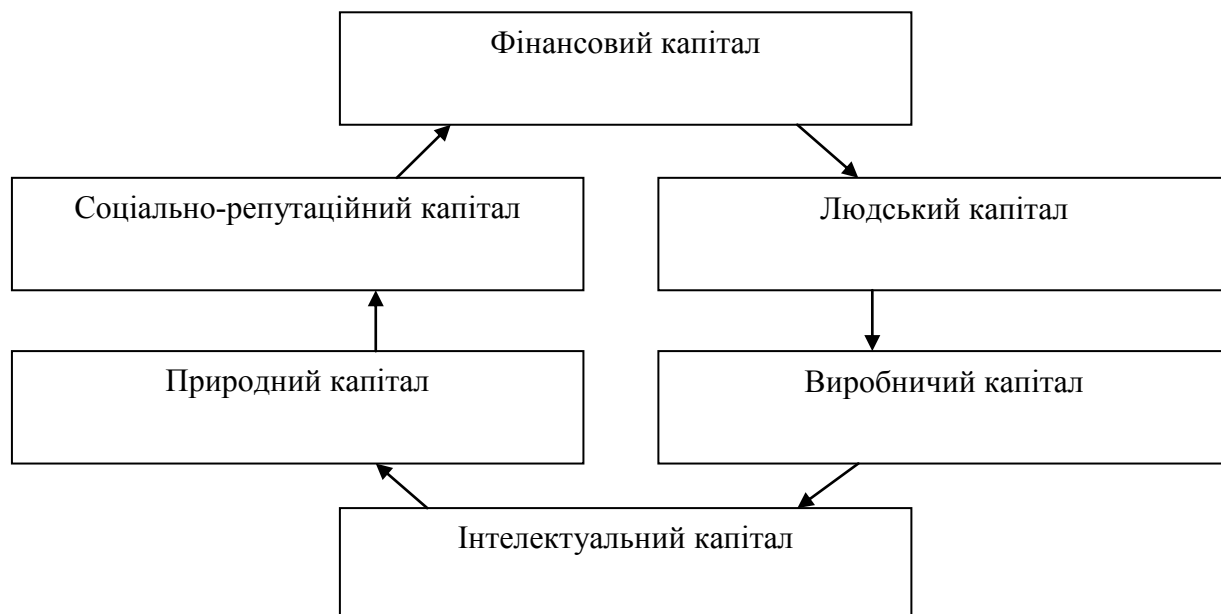

Рис. 2.6. Схема узгодженості розкриття інформації про види капіталу в інтегрованій звітності

Джерело: розроблено автором на основі [148]

В інтегрованій звітності (IR), концентруючись на шести типах капіталу розкриваються як фінансові, так і нефінансові показники діяльності суб'єкта господарювання. Відповідно до такого підходу інформація про ефективність діяльності підприємства розкривається не лише на основі ефективності використання фінансового капіталу, а й інших видів капіталу, що дасть змогу оцінити та підтримати вартість у довгостроковому періоді [149, с.177]. Представники компанії «Pricewaterhouse Coopers» вважають, що компаніям слід класифікувати капітал і вирішувати питання про його значущість залежно від конкретних обставин [150]. Один з напрямків стандартизації інтегрованої звітності узгоджується з пропозицією інтегрувати в річних звітах фінансову і нефінансову інформацію про результати діяльності компанії та сформувати модель звітності зі включенням до неї індикаторів звітності (табл. 2.3).

Модель, структура та індикатори змісту інтегрованої звітності

Складові змісту інтегрованої звітності	Коротка характеристика індикаторів моделі інтегрованої звітності
Опис суб'єкта господарювання та зовнішнього середовища	Відомості про організаційну структуру підприємства, органи управління підприємства, організаційну структуру підприємства; положення, роль, функції, принципи роботи і оцінки діяльності органів управління підприємства.
Корпоративне управління, стратегія, органи управління і ризики	Опис можливостей та ризиків, які впливають на спроможність продукувати додану вартість у коротко-, середньо- та довгостроковому періоді; опис основних ризиків (стратегічних, комерційних, операційних, фінансових); опис змін порівняно з планами, стратегіями для оцінки чи зниження ризиків; розкриття ефективності стратегій з управління цими ризиками. Важливо дати характеристику ризикам та невизначеностям, навести їх перелік та вказати на дотримання стандартів ділової поведінки підприємства.
Зв'язки із зацікавленими сторонами	Опис і ідентифікація суттєвих зв'язків зі стейкхолдерами, розкриття їх впливу на результати діяльності, вартість компанії та якість управління цими зв'язками.
Розміщення і використання ресурсів	Опис важливих фінансових та нефінансових ресурсів, які використовуються для досягнення цілей; аналіз структури капіталу компанії, фінансових планів, ліквідності та грошових потоків, людських та інтелектуальних ресурсів.
Результативність	Опис результатів фінансової та нефінансової діяльності компанії, визначення наскільки ці результати показові для оцінки діяльності компанії в майбутньому та узгоджені з цілями керівництва та стратегіями для досягнення цілей. На цій основі користувачі можуть розуміти основні тренди та фактори впливу на бізнес.
Бізнес модель і відповідальність за якість продукції	Опис управління процесами виробництва і реалізації продукції та послуг для визначення показників якості продукції та задоволеності клієнтів такою продукцією.
Перспективи на майбутнє	Наведення фінансових та нефінансових показників, що допоможе користувачам зрозуміти, плани керівництва щодо реалізації стратегії у довгостроковій перспективі. Опис найімовірніших ризиків та припущень. Розкриття інформації про імовірність їх настання та їх вплив на бізнес-моделі та результативність діяльності у майбутніх періодах.
Довкілля	Розкриття інформації про екологічні цілі, екологічні показники (електроенергія, відходи, водопостачання), їх відповідність нормативним вимогам.
Суспільство	Розкриття інформації про участь у місцевих громадах, протидія корупції, участь у державній політиці (лобіювання), поведінка на ринку (дотримання правил конкуренції), дотримання законів і правил.
Економічна відповідальність	Розкриття інформації про економічні цілі, досягнення і показники (доходи, державна підтримка і непрямі фінансові наслідки).
Людські ресурси	Розкриття інформації про управління персоналом, структуру персоналу (у тому числі плинність кадрів), реструктуризацію і припинення трудових відносин, показники гендерної рівності, схеми винагороди, навчання та підвищення кваліфікації кадрів, здоров'я та безпека персоналу.

Джерело: розроблено автором

Для широкого кола користувачів необхідна така інформація: огляд діяльності, зокрема результатів операційної діяльності; динаміка ринків; нова продукція; дослідження, розробка (R&D) та аналіз діяльності конкурентів; плани щодо розвитку; правочини з купівлі й продажу бізнесу (M&A); опис основних ризиків діяльності; фінансовий огляд (структура капіталу та фінансовий стан); біржова інформація (котирування акцій, дивіденди, основні акціонери); показники фінансової звітності про діяльність суб'єкта господарювання за попередні періоди (наприклад, за п'ять, десять попередніх років), оцінка довгострокових економічних тенденцій; управління ризиками й аналіз чутливості основних управлінських припущень; інші питання (частки участі директорів у капіталі); філософія управління компанією; важливі події після звітної дати; порядок денний зборів акціонерів; використання інформаційних технологій; спеціальна інформація, яка вимагається законодавством. При підготовці нефінансового звіту суб'єктів господарювання встановлюються періодичність звітності. Звіти складаються періодично, але регулярно, оскільки цінність інформації формує не разовий опис діяльності, а послідовне (раз на рік або на два роки) оприлюднення досягнутих результатів і нових планів для комунікації та зворотного зв'язку. Важливо зазначити, що *інтегрована звітність* удосконалюється в процесі поступового накопичення досвіду корпоративного звітування під впливом вимог користувачів і потребує формування й розвитку організаційно-методичного забезпечення, пошуку формату звітності, який синтезує як фінансову, так і нефінансову звітність та забезпечує інформаційну підтримку користувачів. Враховуючи, що корпоративна соціальна відповідальність в Україні перебуває на стадії становлення, необхідно зазначити, що суб'єкти господарювання України поки що не розкривають інформацію в повному обсязі і відповідно наведена у звітах інформація не завжди відповідає запитам користувачів.

Сучасний стан звітування за сталим розвитком суб'єктів господарювання України, насамперед, характерний для представництв іноземних компаній, які запроваджують сучасні світові практики, принципи і стандарти.

Важливо зазначити, що в умовах розвитку корпоративної соціальної

відповідальності підприємств України інтегрована звітність важлива з таких причин: використання інтегрованої звітності стимулює компанії, які розвивають корпоративну відповідальність, проаналізувати господарську діяльність та вплив на суспільство та екологію; інтегрована звітність може використовуватись для оцінки бізнесу – інвесторами, партнерами, менеджментом та матиме позитивний вплив на визначення його ролі в суспільстві; забезпечення корпоративного сталого розвитку, що визначається, як формування компаніями довгострокових цінностей у фінансовій, соціальній, екологічній та етичній сферах.

2.3. Відповідність методики рейтингової оцінки транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання комунікаційним запитам користувачів

На фоні глобалізації світової економіки та активної інтеграції України в Європейський Союз актуалізуються питання удосконалення теоретичних і практичних засад корпоративного управління, оновлення термінології, концепцій і принципів формування та подання фінансової звітності і методики аналізу, як важливого чинника сталого розвитку й корпоративної соціальної відповідальності. У більшості європейських країн відповідно до міжнародного та національного законодавств діяльність суб'єктів господарювання спрямовується на посилення корпоративної соціальної відповідальності і прозорості бізнесу. Корпоративна соціальна відповідальність передбачає формування ефективної корпоративної культури розвитку, впровадження інновацій і трансформації бізнес-моделі, формування системи комунікацій із зацікавленими сторонами і стейкхолдерами. В умовах сталого розвитку з метою формування довіри зацікавлених сторін до суб'єкта господарювання запроваджуються корпоративні кодекси та приймається комплаєнс-політика. Корпоративні кодекси етики або стандарти ділової поведінки підприємства включають перелік цінностей компанії,

її філософію та основи корпоративної культури. Корпоративні кодекси у сукупності з прийнятою комплаєнс- політикою передбачають прозорість розкриття інформації у фінансовій звітності та унеможливлення випадків зловживань у системі бухгалтерського обліку. Відповідно вплив транспарентної фінансової звітності суб'єктів господарювання на сталий розвиток підприємства визначається дотриманням стандартів корпоративного управління та законодавчих норм розкриття якісної інформації, передусім, для зовнішніх користувачів. Саме на підставі аналітичної інтерпретації фінансової звітності першочергові й інші користувачі приймають управлінські рішення та оцінюють рівень прозорості і транспарентності підприємства. *Серед важливих чинників розвитку корпоративного управління, як складової сталого розвитку, виокремлюється оцінка транспарентності суб'єкта господарювання та відповідно фінансової звітності.* Позитивним у вирішенні проблеми оцінки транспарентності фінансової звітності є зарубіжний досвід інших країн світу, зокрема країн-членів Європейського Союзу. Особливо актуальне використання такого досвіду з позиції прагнення України стати повноправним членом ЄС. Зважаючи, що підприємницька діяльність в Україні потребує більшої прозорості та підзвітності перед суспільством, слід позитивно оцінити посилення уваги вітчизняних учених до розвитку методики оцінювання транспарентності фінансової звітності з вивченням зарубіжних наукових і практичних здобутків. Зауважимо, що розвиток цього напрямку наукових досліджень узгоджується з перспективою розвитку методики складання і подання фінансової звітності та формування на цій основі нової системи комунікацій між суб'єктами господарювання і користувачами фінансової інформації. Поглиблених досліджень потребують процеси забезпечення обміну достовірною, об'єктивною, систематизованою інформацією та вибір засобів управління, прийняття узгоджених економічних рішень користувачами.

Слід зазначити, що сьогодні на систематичній основі за рекомендаціями Базельського комітету оцінку транспарентності вже здійснюють вітчизняні банки. Проте, загалом ці рекомендації першочергові лише для банків з іноземним

капіталом. З огляду на це, формула розрахунку інтегрального індексу прозорості ризиків діяльності державних банків та банків, в капіталі яких немає частки участі іноземних інвесторів, дещо модифікована. Проблематика прозорості розглядається у публікаціях вітчизняних вчених і практиків досить активно, але більшою мірою в частині оцінки прозорості монетарної політики центральних банків та оцінки ризиків банківської діяльності. При цьому для оцінки прозорості монетарної політики центральних банків на основі дослідження інформації, що оприлюднюється на їх офіційних веб-сайтах, використовується методика розрахунку індексу прозорості, яка розроблена Сильвестром Ейффінгером (Sylvester C.W. Eijffinger) з Центру економічних досліджень Тілбургського університету (Нідерланди) і Петрою Гераац (Petra M. Geraats) з Кембриджського університету. Цей підхід передбачає відбір показників та здійснення їх оцінки за шкалою 0; 0,5 та 1 [151, с.10].

Незважаючи на певні позитивні результати, подальші дослідження слід спрямувати на обґрунтування показників оцінювання прозорості фінансової звітності, виявлення залежності між прозорістю фінансової звітності та фінансовим станом суб'єкта господарювання.

Л.Т. Богуцька так характеризує результати дослідження прозорості вітчизняних підприємств: «що стосується інформації, яка не є обов'язковою для розкриття (соціальна звітність, показники ефективності діяльності підприємства тощо), що саме за такими показниками оцінюється індекс прозорості українських компаній. Автор вказує, що результати дослідження центру “Розвитку корпоративної соціальної відповідальності” показують середній рівень відкритості компаній України. Так, у 2017 р. цей показник складає 14%. Хоча дослідники зазначають, що це критично низький рівень показника відкритості, але зазначимо, що у 2012 р. він становив 5%, у 2014 р. – 8, а у 2016 р. – 15% [151]. При цьому автор рекомендує запровадити «характеристику прозорості підприємства, виокремивши такі рівні відкритості: повну закритість, відносну відкритість, повну відкритість» [121, с. 152].

Т.Г.Савченко досліджено інформаційну прозорість НАК «Нафтогаз

Україна» та корпорації «ExxonMobil», як одну з основних передумов забезпечення ефективного суспільного контролю за діяльністю, що спрямована на практичну реалізацію стратегії сталого розвитку. На основі опублікованої на офіційних сайтах підприємств інформації автором здійснена оцінка транспарентності із використанням засобів контент-аналізу та індексного методу. Необхідність оцінки прозорості діяльності критично важливих для національної економіки підприємств обґрунтовується важливістю досягнення цілей сталого розвитку [122]. Н.Г. Мельник проведено дослідження показників та індикаторів транспарентності на рівні держави, а також узагальнено досвід країн ЄС щодо покращання облікової транспарентності в державному секторі з метою оцінки можливості імплементації такої практики в Україні. Визначення поняття транспарентності обліку та пропозиції щодо модернізації обліку в державному секторі наведено з урахуванням досвіду країн ЄС, задля забезпечення єдиних вимог і правил розкриття інформації та високого рівня транспарентності для зовнішніх користувачів [153].

У межах розв'язання проблеми наукового обґрунтування методики оцінки транспарентності фінансової звітності науковцями розглянуто питання порядку формування фінансової звітності відповідно до запитів користувачів. Панков В.В., Несветаєлов В.Ф. та Кожухов В.Л. розглядають транспарентність обліку, як прозорість безпосередньо бізнесу, який є підзвітним широкому колу користувачів. Необхідність розкриття інформації для користувачів вимагається нормативно і передбачає формування звітності, що включає не лише фінансову інформацію, а й значний обсяг не фінансових даних [154]. Кожна категорія користувачів фінансової звітності має власні вимоги щодо змісту такої інформації. Як результат – підходи до визначення її корисності та якості також будуть різними для різних користувачів. Сучасні дослідження в галузі бухгалтерського обліку свідчать про підвищення зацікавленості проблемами оцінювання якості обліково-аналітичної інформації [155].

Варто зазначити, що *методикою оцінки транспарентності фінансової звітності передбачено узгоджене використання показників аналітичної*

інтерпретації фінансових звітів і нефінансової інформації про діяльність суб'єкта господарювання. У більшості наукових публікацій розглядається прикладний характер дослідження, що в поєднанні з високим теоретичним рівнем має практичне значення.

Питання оцінки прозорості діяльності суб'єктів господарювання та доступність інформації користувачам є важливими компонентами посилення взаємодії суб'єктів господарювання з органами влади задля ефективності економічних реформ у сфері доброчесності влади та розвитку підприємницької діяльності. У сучасних умовах розвитку економіки та необхідності підвищення ефективності корпоративного управління актуалізується питання методики оцінки транспарентності, яка виокремлюється в загальній структурі рейтингу компанії. Вже нині окремі рейтингові агентства проводять саме дослідження рейтингу транспарентності вітчизняних підприємств. З огляду на це, важливо зазначити, що на рівні держави, визначення рівня транспарентності, як правило, базується на оцінках незалежних, неурядових організацій чи рейтингових агентств на основі порівняльних характеристик різних держав.

У контексті важливості розвитку корпоративного управління та з метою підтримки інтересів інвесторів ряд рейтингових агенцій започаткували формування рейтингів корпоративного управління в частині транспарентності, які повинні сприяти, передусім, постачальникам фінансового капіталу у прийнятті управлінських рішень щодо оцінки ризиків та прогнозуванні діяльності суб'єктів господарювання. Перші рейтингові компанії виникли на початку ХХ сторіччя, діючи, як посередники, у розкритті інформації. У сучасних умовах розвитку економіки та корпоративного управління суб'єктів підприємницької діяльності України розрахунок рейтингу транспарентності здійснюється іноземними рейтинговими агентствами: Governance Metrics International, Institutional Shareholder Services, Standard & Poor's (S&P), а також вітчизняними рейтинговими компаніями. Загалом ефективність корпоративного управління оцінюється через присвоєння рейтингу, який є одночасно інтегрованою оцінкою якості корпоративного управління компанією та індикатором для інвесторів щодо рівня

ризиків діяльності. Основна умова визначення рейтингів корпоративного управління – надати інвесторам та іншим зацікавленим сторонам незалежну оцінку ризиків корпоративного управління. Найбільш впливовими вважаються рейтинг за простотою ведення бізнесу Doing Business («Ведення бізнесу») [156] та рейтинг за простотою сплати податків – Paying Taxes («Оподаткування») [157]. Прикладний характер має рейтинг Doing Business, який щорічно оприлюднюється Світовим банком та дозволяє оцінити прозорість діяльності і наявність сприятливих умов для ведення бізнесу, що ранжуються від 1 до 190 балів, згідно з кількістю проаналізованих країн. Високий рейтинг країни свідчить про створення урядом прозорого і сприятливого для підприємницької діяльності нормативно-правового середовища. У рейтингу Doing Business 2018 Світового банку Україна піднялася на чотири позиції та посіла 76-е місце серед 190 досліджених економік. Рейтинг Paying Taxes є одним зі складових дослідження Doing Business. Це щорічний спільний проект Групи Світового банку і компанії PwC, в рамках якого оцінюються кількісні та якісні аспекти сплати податків. Україна в рейтингу Paying Taxes 2018 піднялася на 43 позицію зі 190 країн порівняно з 84 місцем за результатами рейтингу «Оподаткування 2017» [158].

Водночас міжнародна громадська організація з дослідження питань корупції у світі Transparency International в Україні визнає транспарентність як структурний елемент належного управління підприємницькою діяльністю, включаючи й управління корупційними ризиками. Рейтинговим агентством «Transparency International» проведено дослідження за напрямком «Прозорість корпоративної звітності» та за міжнародною методологією оцінено рівень прозорості звітності приватних компаній і державних підприємств. Методику дослідження в Україні проведено із застосуванням міжнародного індексу транспарентності (ICK) Transparency International, який визнано корисним для загальної інформованості щодо прозорості діяльності підприємств України. Як вказано у звіті, опублікованому на офіційному сайті рейтингової компанії, у результаті дослідження «Прозорість корпоративної звітності» і визначення рейтингу прозорості 100 українських приватних і державних підприємств, які

здебільшого присутні в топ-списках Forbes за 2014 і 2015 роки, встановлено, що: «лише 38% приватних та державних вітчизняних компаній працюють на засадах прозорості та підзвітності». Вони отримали більше 5 балів із 10 можливих у рейтингу прозорості корпоративної звітності. Майже 62% – далекі від стандартів прозорості. Вони отримали менше 5 балів. У середньому компанії отримали 3 бали за прозорість. Найвищі показники прозорості мають ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укртелеком» – вони отримали майже по 9 балів з 10-ти. Також досить прозорими (7 балів і вище) є компанії ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг», ПАТ «Миколаївобленерго», Philip Morris Україна, ПАТ «Укргідроенерго», ПАТ «Хмельницькобленерго», ДП «Укрспирт», Сингента, ВАТ «Тернопільобленерго», Ferrexpo, ПУМБ, Cargill Україна і НАК «Нафтогаз України» [159]. Методика розрахунку індексу транспарентності базується на значній кількості незалежних опитувань й оцінок фінансової звітності, зокрема це опитування експертами Світового банку, організацій Freedom House, World Economic Forum. Методика розрахунку індексу транспарентності обрана для оцінки прозорості суб'єктів господарювання з урахуванням фактичних показників методом порівняння та з використанням інших аналітичних методів. В результаті застосування цієї методики експерти й аналітики визначають індекс транспарентності для відповідної оцінки прозорості та ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Безсумнівно важливими для суб'єктів господарювання є рекомендовані заходи з покращення доступності інформації і звітування, оскільки засади прозорості та підзвітності важливі для приватних та державних вітчизняних компаній. *У міжнародній практиці одним із найвідоміших способів узагальнення якісних характеристик прозорості є побудова відповідного індексу на основі бальної оцінки показників.* Цей підхід дає можливість скористатися перевагами якісних і кількісних методів для найбільш повної та об'єктивної оцінки об'єкта дослідження – транспарентності. Певна річ, що формувати методику оцінки транспарентності необхідно з урахуванням усталених знань через аналіз відмінностей у концептуальних підходах до оцінки прозорості діяльності

суб'єктів господарювання з використанням методології оцінки прозорості і комунікації фінансової звітності.

Враховуючи результати дослідження міжнародної практики та публікації вчених, слід визнати індексний метод оцінювання транспарентності, за яким визначаються головні оціночні показники та встановлюються вагові коефіцієнти найбільш поширеним. Індексні методики сприяють комплексному оцінюванню різних аспектів звітності, а їхній остаточний результат (загальний рейтинг) визначається перемножуванням оціночних показників на їх вагові коефіцієнти та додаванням отриманих результатів. Застосування індексних методик оцінювання діяльності та фінансового стану суб'єктів господарювання набуває дедалі більшого поширення в Україні. За цією методикою можливо визначити оціночні показники, яким присвоюються вагові коефіцієнти. Хоча методика достатньо поширена, проте її результативність великою мірою залежить від обрання комплексу найважливіших фінансових показників і критеріїв, які необхідно застосувати для оцінки. Методикою оцінювання ефективності корпоративного управління передбачено проведення аналізу якості розкриття інформації з використанням показників всіх форм фінансової звітності. Значну увагу дослідники-практики і вчені приділяють розвитку методології оцінки транспарентності фінансової звітності, як важливого компонента прозорості діяльності суб'єкта господарювання. Проте, слід зауважити, що розробка та запровадження методики оцінки транспарентності фінансової звітності загального призначення суб'єктів господарювання України, як важливого чинника сучасного корпоративного управління, потребує поглибленого дослідження.

У процесі оцінювання транспарентності фінансової звітності необхідно сформувати набір фінансових показників-критеріїв рівня відкритості інформації. Крім того, важливо, обравши методику й інструментарій оцінки транспарентності фінансової звітності, визначити рейтинг транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання. Доречно в процесі оцінювання транспарентності фінансової звітності використовувати поширений в теорії аналізу *метод багатовимірного рейтингового аналізу*. Його застосування дозволяє оцінити

транспарентність фінансової звітності з апробацією результатів на прикладі опублікованої на сайтах підприємств публічної фінансової звітності. Крім того, вибір методу багатовимірного рейтингового аналізу пояснюється його доступністю та максимальною наближеністю до методів, які застосовуються міжнародними і вітчизняними експертами для оцінки транспарентності суб'єкта господарювання і прозорості корпоративної звітності. Водночас слід зазначити, що метод багатовимірного рейтингового аналізу при певному суб'єктивізмі експертних технологій є одним з дієвих дослідницьких інструментів. Вибір методу багатовимірного рейтингового аналізу для оцінки транспарентності фінансової звітності та обґрунтування узгодженості прозорості звітності і результативності діяльності пояснюється метою фінансової звітності. Для обґрунтування методики аналізу зазначимо, що фінансова звітність – це структуроване відображення фінансового стану підприємства, його фінансових результатів, на підставі якого зовнішні і внутрішні користувачі приймають економічні рішення. У фінансовій звітності наводиться інформація про активи, зобов'язання, капітал, прибутки та збитки, грошові потоки. Ця інформація разом з іншою інформацією, яка розкривається в примітках, сприяє прогнозуванню користувачами фінансової звітності майбутніх грошових потоків підприємства.

Сутність методу багатовимірного рейтингового аналізу, адаптованого для оцінки транспарентності фінансової звітності, ідентифікується через такий доцільний покроковий алгоритм:

1. *Визначається система показників* для оцінки рівня транспарентності фінансової звітності суб'єкта господарювання та формування масиву інформації і відповідно формування матриці вихідних даних. Серед складних питань оцінки транспарентності фінансової звітності є проблема вибору чинників-індикаторів і їх вагомості. Формування матриці вихідних оціночних показників здійснюється на підставі обраної кількості ключових показників (m) для певної кількості об'єктів (n). Кожен обраний показник характеризується значенням відповідної кількості балів і в результаті формується матриця, рядки якої характеризують аспекти транспарентності фінансової звітності за обраними показниками-

індикаторами, а стовпці – суб'єкти господарювання.

2. Встановлюється кількість балів за кожним із показників. Важливим питанням дослідження є вибір показників-індикаторів. Автором обрано перелік основних вимог до формування фінансової звітності, якісні характеристики фінансової звітності (доречність та правдиве подання, зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість та відповідність інформації запитам користувачів та зацікавлених осіб) відповідно до МСБО 1 «Подання фінансової звітності». Для оцінки використано низку показників-індикаторів, з яких найбільш пріоритетними виявилися: дотримання вимог та принципів розкриття інформації, повний комплект фінансової звітності, трансформація звітності на МСФЗ, розкриття правових засад і організаційної структури суб'єкта господарювання та інформація про засновників, висновок аудитора, оприлюднення фінансової звітності та доступність інформації користувачам, розкриття нефінансової інформації (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Перелік індикаторів і оціночних показників транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання

№ п/п, умовне познач.	Показники-індикатори транспарентності фінансової звітності	Оцінка показника
1	2	3
1-П1	Дотримання принципів та вимог до розкриття інформації	0-10 (0,5,10)
1.1.	Правдиве (сумлінне) подання інформації	
1.2.	Відсутність упередженості до розкриття інформації	
1.3.	Перевага змісту над формою	
1.4.	Можливість перевірки (свобода від помилок)	
2- П2	Порядок розкриття інформації у фінансовій звітності	0-10 (0,5,10)
2.1.	Повний комплект фінансової звітності (звіт про управління)	
2.2	Опис і пояснення основних характеристик фінансових результатів діяльності, фінансового стану, грошових потоків суб'єкта господарювання	
2.3.	Достовірне подання та відповідність МСФЗ	
3- П3	Подання інформації та розкриття облікової політики, розкриття основних невизначеностей діяльності .	0-10 (0,5,10)
4- П4	Розкриття інформації про зміну в обліковій політиці, ретроспективний перерахунок, перекласифікація статей звітності, обґрунтування переоцінки необоротних активів	0-10 (0,5,10)
5 – П5	Розкриття інформації про розподіл прибутків, іншого сукупного доходу, виокремивши суми, неконтрольованих часток участі та власників материнського підприємства та інформацію про розподіл дивідендів	0-10 (0,5,10)
6 – П6	Примітки до фінансової звітності, їх впорядкованість, системне подання з врахуванням їх впливу на зрозумілість та порівнянність показників звітності.	0-10 (0,5,10)
7- П7	Відповідність та доступність інформації запитам користувачів та зацікавлених осіб	0-10 (0,5,10)
7.1	Публікація фінансової звітності на сайті компанії в установлені терміни	

1	2	3
7.2.	Публікація фінансової звітності в інших джерелах інформації (https://stockmarket.gov.ua/ та інші сайти для публікації звітності)	
8- П8	Висновок і звіт аудитора щодо річної фінансової звітності	0-10 (0,5,10)
9 – П9	Розкриття інформації щодо організаційної і правової структури підприємства, власників, корпоративної прозорості, про конфлікт інтересів, компетенцію органів управління; обмеження повноважень виконавчого органу	0-10 (0,5,10)
10 – П10	Розкриття нефінансової інформації в умовах сталого розвитку	0-10 (0,5,10)
10.1.	Розкриття інформації про екологічний вплив та заходи про збереження довкілля	
10.2	Розкриття інформації щодо соціального захисту працівників і розвиток соціальних заходів	

Джерело: розроблено автором

Для оцінки кожного компоненту транспарентності фінансової звітності запропоновано використати максимум 10 балів та мінімум - 0 балів, які розмежовуються по 5 балів, тобто 0,5,10 балів. За встановленими показниками-індикаторами визначається загальна кількість балів та визначається рівень транспарентності фінансової звітності суб'єкта господарювання.

3. За результатами оцінювання чинників транспарентності фінансової звітності рейтингові оцінки розміщуються за ранжиром та *визначається рейтинг* (місце) підприємства. Зауважимо, що кількість і перелік параметрів, за якими повинна проводитися рейтингова оцінка транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання, визначається загальновизнаною методикою рейтингового аналізу. Для апробації наведеного методичного підходу оцінювання транспарентності доречно використати дані підприємств, що функціонують у різних сферах економіки. Результати оцінювання транспарентності фінансової звітності узагальнено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Інформація оцінювання показників транспарентності фінансової звітності

Підприємство	Оцінювання показників-індикаторів транспарентності										Сума балів	Рейтинг
	П1	П2	П3	П4	П5	П6	П7	П8	П9	П10		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. ПАТ «Миколаївобленерго»	5	5	10	0	5	5	0	5	5	0	40	8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2. ПрАТ «Львівобленерго»	5	5	10	5	5	5	10	10	5	5	60	5
3. ПрАТ «Київобленерго»	5	5	5	5	5	5	0	5	5	5	45	7
4. АТ «Одесаобленерго»	10	10	5	0	10	5	0	5	5	0	50	6
5. АТ «Хмельницькобленерго»	5	5	10	10	5	10	5	5	5	5	75	2
6. АТ «Харківобленерго»	10	10	5	10	5	5	0	5	5	10	65	4
7. АТ «Херсонобленерго»	10	10	5	5	5	5	5	5	5	10	70	3
8. ПАТ «Фармак»	10	10	10	10	5	5	5	10	10	10	85	1

Джерело: розроблено автором з використанням [160]

Таким чином, за результатами оцінювання індикаторів транспарентності фінансової звітності встановлено її рейтинги, з яких видно, що найвищий рейтинг має звітність ПАТ «Фармак», загальна сума балів – 85.

Доречно зауважити, що за методикою рейтингового аналізу передбачена можливість залучення експертів для встановлення вагомості критеріїв в інтегральній оцінці. Експертам пропонується спочатку проранжувати показники за значимістю в порядку її убуття. Розрахований коефіцієнт конкордації (згоди експертів) дозволяє зробити висновок про рівень узгодженості висновків експертів та проранжувати критерії за важливістю. Таким чином, за теорією кваліметрії і застосовуючи бальну систему експертних оцінок вагомість кожного показника визначається за бальною шкалою на основі даних експертного опитування фахівців та обробки їх методами математичної статистики. Підсумкові величини вагових балів розраховуються, як середнє арифметичне балів, присвоєних експертами всім з обраних критеріїв. Надання кільком показниками однакових бальних вагових оцінок не допускалося. Далі обчислюються коефіцієнти, які характеризують транспарентність фінансової звітності з урахуванням рейтингу кожного з показників. Якщо оцінка транспарентності фінансової звітності розраховується з урахуванням вагових оцінок, то показники визначаються з урахуванням “вагомості” кожного коефіцієнта, тобто їх значущості, визначеної експертним методом, а потім визначається сумарне значення за кожним підприємством. Розраховані в такий

спосіб величини і є рейтинговими балами. У таблиці вихідних показників (сформована матриця) визначається максимальне значення обраного показника, прийнятого за одиницю. Далі ранжуються оціночні показники прозорості фінансової звітності за ступенем вагомості показника і встановлюється коефіцієнт вагомості кожного показника. За результатами дослідження теоретичних засад і практичного застосування методики матричного аналізу аналітична вагомість показників визначається експертним шляхом з урахуванням важливості показника і для оцінки прозорості фінансової звітності. Показник кожної графі (a_{ij}) ділиться на максимальне значення обраного елемента-еталона ($\max a_{ij}$) і в результаті формується матриця стандартизованих коефіцієнтів (x_{yj}):

$$x_{yj} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (2.1)$$

Доречно зазначити таке: якщо з економічних позицій кращим є мінімальне значення показника, то вже мінімальний елемент прирівнюється до одиниці. Далі мінімальне значення елемента підприємства-еталона співвідноситься з усіма іншими, за еталон приймаються найкращі значення показників у досліджуваній сукупності підприємств.

4. *Перевірка гіпотези щодо залежності між прозорістю фінансової звітності та показниками фінансового стану підприємства.* Для цього застосовано метод кореляційного аналізу та визначено коефіцієнт кореляції (r) між оцінкою прозорості і прозорості (Т) та відносними коефіцієнтами (К) показниками фінансового стану підприємства. Вибір методу кореляційного аналізу для перевірки гіпотези зумовлений неупередженістю та однозначністю висновків в частині коефіцієнта кореляції, оскільки його значення буде свідчити про певний тип та силу зв'язку між досліджуваними характеристиками. Для застосування методу кореляційного аналізу розраховано аналітичні показники оцінки фінансового стану та результативності діяльності досліджуваних підприємств. Фінансовий стан суб'єкта господарювання оцінюється за показниками: загальної ліквідності (K_1), абсолютної ліквідності (K_2), поточної ліквідності (K_3), фінансової незалежності (K_4), маневрування капіталу (K_5),

рентабельності продажу (K_6), рентабельності власного капіталу (K_7), рентабельності активів (K_8), оборотності кредиторської заборгованості (K_9), оборотності дебіторської заборгованості (K_{10}) (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Показники аналізу фінансового стану та результатів діяльності суб'єктів господарювання

Підприємство	Аналітичні індикатори фінансового стану підприємства									
	$K1$	$K2$	$K3$	$K4$	$K5$	$K6$	$K7$	$K8$	$K9$	$K10$
1. ПАТ «Миколаївобленерго»	0,33	0,01	0,25	0,28	1,69	0,01	0,13	0,05	5,60	15,65
2. ПрАТ «Львівобленерго»	1,1	0,02	0,41	0,75	1,16	0,03	0,01	0,01	57,3	98,83
3. ПрАТ «Київобленерго»	0,29	0,09	0,25	0,7	1,10	0,24	0,15	0,15	50,1	31,73
4. АТ «Одесаобленерго»	1,86	0,21	1,31	0,73	1,10	0,10	0,15	0,12	57,4	97,4
5. АТ «Хмельницькобленерго»	0,91	0,19	0,69	0,77	1,12	0,03	0,04	0,05	15,03	24,14
6. АТ «Харківобленерго»	1,47	1,41	0,06	1,70	1,14	0,05	0,01	0,01	16,8	3,78
7. АТ «Херсонобленерго»	1,23	0,96	0,08	1,23	1,45	0,07	0,04	0,02	31,3	19,6
8. ПАТ «Фармак»	2,29	0,08	1,32	0,75	1,12	0,23	0,36	0,49	8,18	6,02

Джерело: розраховано автором з використанням [160]

На основі використаного методу рейтингування суб'єктів господарювання побудована матриця стандартизованих показників. Для формування матриці за кожним аналітичним показником визначаються максимальне значення (приймається за одиницю) і кожний показник ділиться на максимальне значення визначеного показника. За результатами розрахунків формується матриця стандартизованих рейтингових показників та визначення рейтингу за аналітичними показниками (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Визначення рейтингу суб'єкта господарювання за аналітичними показниками

Підприємство	Визначення рейтингів за показниками фінансового стану суб'єкта господарювання та за показниками транспарентності		
	Загальна сума балів за показниками фінансового стану	Рейтинг фінансового стану	Рейтинг корпоративного управління в частині транспарентності фінансової звітності
ПАТ «Миколаївобленерго»	2,62	8	8
ПрАТ «Львівобленерго»	4,083	5	5
ПрАТ «Київобленерго»	4,191	4	7
АТ «Одесаобленерго»	5,272	2	6
АТ «Хмельницькобленерго»	4,292	3	2
АТ «Харківобленерго»	3,93	7	4
АТ «Херсообленерго»	4,05	6	3
ПАТ «Фармак»	5,32	1	1

Джерело: розраховано автором на основі [160]

Таким чином, гіпотеза «відкритість і доступність фінансової звітності свідчить про високу ефективність діяльності» та про узгодженість транспарентності фінансової звітності з високими аналітичними показниками, що підтверджено показниками ПАТ «Фармак», ПАТ «Хмельницькобленерго».

Для дослідження та оцінки узгодженості транспарентності фінансової звітності і фінансового стану можливо обрати ширше коло аналітичних показників, зокрема враховувати показники звіту про рух грошових коштів та нефінансову інформацію. Це пояснюється можливістю користувачів фінансових звітів оцінити не лише фінансовий стан підприємства (його ліквідність і платоспроможність), а й спроможність змінювати суми й період руху грошових коштів.

Інформаційним джерелом аналізу руху грошових коштів є баланс і звіт про рух грошових коштів. Мета Звіту про рух грошових коштів – розкриття інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах чи їх еквівалентах, а також спроможність підприємства їх генерувати та потреби підприємства в грошових коштах. Інформація звіту про рух грошових коштів дає можливість оцінити: зміни у активах підприємства, його фінансовій структурі;

платоспроможність (можливість погасити борги, коли це необхідно); ліквідність (наскільки швидко можна обернути активи й зобов'язання в грошові потоки); фінансову гнучкість (здатність вдаватися до активних заходів з метою зміни суми та часу надходження майбутніх потоків грошових коштів); здатність підприємства виконувати зобов'язання, сплачувати дивіденди в майбутньому; “чистий грошовий потік коштів” та “чистий прибуток” з метою аналізу та порівняння результатів діяльності різних підприємств за показниками про рух грошових коштів на противагу інформації про прибуток, а також проаналізувати рух грошових коштів за видами діяльності – операційна, інвестиційна та фінансова. З метою ефективного управління важливо проаналізувати, який вид діяльності генерує основний потік грошових коштів, зокрема: рух грошових коштів у результаті операційної діяльності; рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності; рух грошових коштів в результаті фінансової діяльності. В процесі аналізу грошових коштів здійснюється аналіз динаміки та структури і визначаються коефіцієнти руху грошових коштів, які поділяються на дві основні категорії: коефіцієнти результатів діяльності; коефіцієнти достатності. Коефіцієнти результатів діяльності розраховуються подібно до коефіцієнтів рентабельності через просту заміну суми “чистого прибутку” показником “Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності” (рядок 170 Звіту про рух грошових коштів). Коефіцієнти достатності характеризують достатність грошових коштів для покриття боргу, виплати відсотків та дивідендів, реінвестування. Коефіцієнти достатності, зокрема: коефіцієнт покриття боргу розраховуються, як співвідношення суми чистого руху грошових коштів від операційної діяльності та суми короткострокових зобов'язань; коефіцієнт боргу за фінансовими зобов'язаннями – це співвідношення суми чистого руху грошових коштів від операційної діяльності та суми фінансових зобов'язань. При аналізі грошових потоків застосовуються аналітичні показники, а саме: сальдо загального грошового потоку, як різниця між загальною сумою грошових надходжень та загальною сумою грошових видатків за звітний період; коефіцієнт ліквідності грошового потоку – співвідношення загальної суми надходжень грошей та

загальної суми платежів за звітний період; коефіцієнт ефективності грошового потоку – співвідношення суми чистого грошового потоку і загальної суми платежів за звітний період. Важливим показником, який характеризує фінансову стійкість підприємства, є ліквідний грошовий потік, що характеризує зміни в чистій кредитній позиції. Ліквідний грошовий потік у сукупності з фінансовим левериджом відображають межу, при якій діяльність підприємства покращується за рахунок позикового капіталу. Таким чином, методикою аналізу грошових потоків охоплено сукупність показників, які сприяють ефективності управління й оптимізації їх використання.

Наведене підтверджує, що на сучасному етапі розвитку економіки транспарентність фінансової звітності є важливим чинником прозорості діяльності суб'єкта господарювання та довіри користувачів. Водночас доречно зазначити, що, насамперед, фінансова звітність вітчизняних суб'єктів господарювання поки що оприлюднюється лише за вимогою законодавства.

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження актуальних питань розвитку фінансової звітності забезпечення відкритості всіх учасників економічних процесів, як основи прийняття управлінських рішень, здійснення аналізу і прогнозування економічного розвитку, зроблено низку висновків.

1. Узагальнення змісту термінів транспарентності суб'єктів господарювання та транспарентності фінансової звітності дає підстави вести мову про застосування кількох підходів до розуміння сутності транспарентності. У дисертації транспарентність фінансової звітності визначається, як якісна характеристика діяльності суб'єктів господарювання, що базується на трьох основних елементах: відкритості, прозорості та доступності, які у взаємозв'язку визначають інтегративний зміст досліджуваного поняття.

2. Дослідження багатовекторного термінологічного значення поняття транспарентності дало змогу розмежувати ознаки й уточнити визначення транспарентності органів влади, суб'єкта господарювання та транспарентності фінансової звітності. Транспарентність фінансової звітності розглядається в поєднанні з прозорістю і зрозумілістю фінансової інформації, комунікаціями підприємства з учасниками економічних відносин. З огляду на це, транспарентність фінансової звітності запропоновано розглядати, як процес формування доступного і відкритого користувачам інформаційного середовища.

3. Практика підтверджує необхідність створення в Україні правових, економічних та регуляторних умов для підвищення транспарентності фінансової звітності суб'єктів підприємницької діяльності, оскільки недоліки у правовому регулюванні та непрозорість державної регуляторної політики негативно впливають на транспарентність облікової інформації. Тому є підстави використовувати досвід країн Європейського союзу у площині запровадження МСФЗ, що призвело до покращення транспарентності фінансової звітності і позитивно вплинуло на загальну економічну ситуацію в кожній окремій країні.

4. Транспарентність з відповідною систематизацією складових елементів, зокрема прозорістю фінансової звітності і нефінансової інформації, є важливим чинником комплексної характеристики й оцінки діяльності суб'єкта господарювання. З урахуванням елементів транспарентності корпоративного управління сформовано сукупність показників, які характеризують прозорість управління і дозволяють оцінювати транспарентність фінансової звітності.

5. В результаті дослідження сутнісних характеристик транспарентності виявлено відсутність чітких підходів до формування переліку її компонентів відповідно до вимог нормативно-правових актів України, міжнародних стандартів фінансової звітності і, що особливо важливо, запитів першорядних користувачів обліково-аналітичної інформації. В дисертаційній роботі обґрунтовано складові характеристик транспарентності, використання яких уможливить проведення її якісної оцінки.

6. Методика оцінки транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання розроблена з використанням запропонованого переліку компонентів, які покладені в основу процесу оцінювання транспарентності. Особливий акцент зроблено на локальних компонентах, процедура застосування яких реалізується з використанням аналітичних інструментів і методів. Апробацію розробленого методичного підходу здійснено за показниками фінансової звітності підприємств України.

7. Сьогодні більшості досліджених підприємств, які мають високий та середній рівень транспарентності, необхідно розширити методичні засади публічного розкриття інформації у фінансовій звітності. Зокрема, йдеться про детальніше розкриття інформації про фінансові результати, фінансовий стан, стратегії й практики управління ризиками, облікової політики, управління та корпоративної фінансової звітності підприємств.

8. До напрямів досягнення транспарентності фінансової звітності в умовах сучасних інформаційних технологій віднесено таксономію фінансової звітності. Розглядаючи таксономію, як методологічну складову подання фінансової звітності, акцентовано увагу не лише на визначенні сутності поняття «таксономія», а й досліджено характерні для цього поняття компоненти, зокрема: систему знань, умінь, навиків та набору електронних файлів певного формату для підготовки фінансової звітності у форматі XBRL з урахуванням вимог МСФЗ (IFRS) для візуалізації фінансової звітності, тобто систематизації показників та форм звітності (складу, структури і порядку формування), що важливо для користувачів, оскільки сприяє отриманню аналітичної інформації про діяльність підприємства.

9. Еволюційний розвиток фінансової звітності відповідно до розвитку економіки та суспільних відносин, важливість забезпечення зростаючих запитів користувачів, досягнення транспарентності корпоративної звітності й прозорості інформації передбачає необхідність розкриття описової інформації в примітках до фінансової звітності, доповнення їх нефінансовою інформацією і зрештою – формування та подання інтегрованої звітності. Актуалізація інтегрованої звітності

підтверджує важливість формування цілісної системи інформації в частині стратегії розвитку, рівня ризиків і цінностей суб'єкта господарювання.

10. Методичні засади удосконалення та узгодженості розвитку методики аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності суб'єктів господарювання розкрито і систематизовано відповідно до оновленої структури, складу, змісту та порядку формування фінансової звітності і нефінансової інформації і розвитку на цій основі інтегрованої звітності. Напрямки подальших досліджень доцільно спрямувати на вивчення та запровадження практичного досвіду формування та інтерпретації показників фінансової звітності, зокрема – корисності і надійності нефінансової інформації для прийняття рішення користувачами.

Основні результати розділу опубліковані в наукових працях автора: [161-165].

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ КАПІТАЛОМ

3.1. Концептуальний формат аналітичної інтерпретації фінансової звітності загального призначення першочерговими користувачами

Реформування фінансової звітності суб'єктів господарювання України з одночасним її удосконаленням і розвитком здійснюється з метою надання інформації для захисту інтересів користувачів. Посилення глобальних впливів і розвиток економіки країни спонукає до якісного оновлення підприємництва та відповідного інформаційного забезпечення користувачів фінансової інформації. Необхідність підвищення інформаційної прозорості значною мірою пов'язана із забезпеченням сталого розвитку та макроекономічної стабільності держави. Водночас, вихід підприємств України на міжнародні ринки капіталу вимагає формування фінансової звітності з урахуванням вимог МСФЗ та узгодженості законодавства України із Директивами ЄС, які визначають загальні вимоги щодо змісту та порядку подання звітних форм.

Нормативно-правове регулювання в Україні поширено на зміст, форму та загальні вимоги до розкриття інформації в кожній із форм фінансової звітності, які повинні сприяти діловій комунікації між особами, що їх формують, та особами, зацікавленими в результатах такої діяльності. Фінансова звітність суб'єктів господарювання України подається різним групам користувачів, зокрема: органам управління суб'єкта господарювання, за необхідності та на вимогу трудовим колективам, засновникам і акціонерам, а також згідно із законодавством – іншим користувачам, державним органам управління. В результаті аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності користувачі

мають змогу оцінити ефективність розміщення й концентрації економічних ресурсів у господарських відносинах, оцінити потенціал зростання віддачі від їх подальшого перебування в господарському обігу та приймати рішення на основі обґрунтованих узагальнень.

Таким чином, здатність сприймати, аналізувати і діяти відповідно до отриманої інформації стає визначальною рисою розвитку економічного суб'єкта, а поняття аналітичної інформації доречно включити до системи наукових понять і категорій, що відображають динамізм економічної системи та є специфічним ресурсом діяльності. При дослідженні наукових інструментів аналітичної інтерпретації фінансової звітності суб'єкта господарювання важливо виокремити основні категорії, теорії, концепції, дослідити взаємозв'язок елементів методики аналізу та систематизувати теоретичні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, практичні розробки з удосконалення чи адаптації вітчизняної і зарубіжної теорій розвитку обліково-аналітичної системи.

У процесі формування змісту і спрямованості сучасних концепцій аналітичної інтерпретації фінансової звітності слід враховувати різноманітність класифікаційних ознак і напрямів розвитку теорії бухгалтерського обліку та сучасного порядку формування фінансової звітності. Йдеться про актуалізацію напрямів, які доречно застосовувати в процесі удосконалення порядку формування фінансової звітності та методики її аналітичної інтерпретації користувачами, що важливо для реформування фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання на засадах її гармонізації та стандартизації зі світовою практикою. Водночас доречно враховувати сучасні засади та розвиток теорії звітності загального призначення (General Purpose Reporting Theory), яка вже започаткована, а окремі її елементи відображено в концептуальних основах фінансової звітності та в окремих оновлених МСФЗ або в облікових стандартах деяких країн світу.

Досліджуючи теорію обліку, Е.С. Хендріксен і М.Ф. Ван Бред виокремили її різні напрямки, які відповідно впливають на формування та інтерпретацію фінансової звітності. Мова йде про податковий, правовий, етичний, економічний

(макроекономічний та мікроекономічний), соціально-корпоративний, біхевіористичний (поведінковий) та структурний підходи. Вченими також досліджуються окремі аспекти теорії бухгалтерського обліку, як мови бізнесу (синтаксична, семантична та прагматична) [88, с. 18-19]. Важливо зазначити, що жодна з теорій не вважається універсальною, що пояснюється інституційними обмеженнями (соціальними, політичними тощо). Водночас запровадження концепцій теорії звітності загального призначення суттєво впливатиме на подальший розвиток теорії та удосконалення облікової практики. Це гарантуватиме розвиток аналітичних запитів користувачів в частині фінансової інформації.

У сучасних умовах глобалізації економіки загальновизнаною умовою розвитку теорії фінансової звітності загального призначення є розуміння розвитку та фінансування підприємницької діяльності через соціалізацію фінансового капіталу, для якого відмежування розмежування менеджменту від власників суб'єктів господарювання. Важливо, що в сучасних умовах власники з позиції суб'єктів господарювання є постачальниками капіталу, тобто його інвесторами. Унаслідок цього фінансова звітність зі звітності загального призначення може стати цільовою, оскільки інтереси інвесторів не завжди співпадають із інтересами інших членів суспільства, які є користувачами фінансової звітності та мають відмінні інформаційні потреби. За таких умов актуалізуються запити зацікавлених у результатах діяльності користувачів щодо публічності фінансової звітності, зокрема кредиторів та інвесторів, як постачальників фінансового капіталу.

Першочерговими користувачами фінансової звітності розробники міжнародних облікових стандартів (IAS/IFRS) вважають інвесторів і кредиторів. При дослідженні напрямків розвитку теорії та концептуального формату аналітичної інтерпретації фінансової звітності суб'єктів господарювання України необхідно враховувати недостатню розвиненість фондового ринку, що призводить до ситуації, коли основним джерелом залучення фінансових ресурсів підприємств є фінансово-кредитні установи.

В основу дослідження сучасного напрямку розвитку фінансової звітності логічно покласти інституційну економічну теорію, започатковану відомими вченими Т. Вебленом, Дж. Коммонсом, У. Мітчеллом та теорію неоінституціоналізму, представниками якої є Г. Демсец, В. Вільямсон, Р. Коуз, Д. Норт [166]. В Україні інституційна теорія фінансової звітності набула значного розвитку завдяки працям вітчизняних і зарубіжних науковців. Ці проблеми досліджували К.В. Безверхий [167], В.М. Жук [168; 169], В.В. Панков [170], О.М. Петрук [57], І.Б. Садовська, Н.В. Семенишина [171], Л.О. Чайковська [172].

Зокрема, В.В. Панков вважає, що ніхто не відкидає інституційну парадигму, яка успішно застосовується в аналізі багатьох соціальних явищ та інститутів, а фінансова звітність розглядається, як об'єкт інституційного аналізу. Відповідно пропонуються і нові способи вирішення існуючих проблем у цій галузі [170].

Водночас важливо врахувати, що для сучасного облікового інституційного середовища характерний технологічний розвиток інформаційного середовища, що забезпечує здешевлення підготовки та поширення фінансової інформації, внаслідок можливості її оперативного одержання, систематизації, передачі користувачам фінансової звітності, що, своєю чергою, сприяє розвитку інституційних інвесторів [170]. К.В. Безверхий, досліджуючи роль інституційного середовища бухгалтерського обліку, вказує на необхідність вдосконалення звітності, розширивши її доповненнями і поясненнями до неї відповідно до вимог, перш за все, інституційного середовища. Даних, представлених у фінансовій звітності, нерідко недостатньо для оцінки зовнішніми користувачами (насамперед, інвесторами) всіх ризиків, тому надходять додаткові запити на необхідну інформацію [167, с. 304].

Доречно зазначити, що інституційна теорія фінансової звітності передбачає, насамперед, відповідність фундаментальним принципам та концепціям формування й оприлюднення фінансової звітності. Важливо при вивченні узгодження інституційної теорії з теоретико-методологічними основами розвитку та вдосконалення фінансової звітності враховувати вплив зовнішнього

інституційного середовища на трансформацію звітності суб'єктів господарювання.

У розвиток положень і концепцій інституційної теорії фінансової звітності суб'єктів господарювання України вагомий внесок здійснив В. М. Жук [168]. В процесі дослідження облікового інституціоналізму він виокремив наукові компоненти, зокрема: предмет, термінологічні поняття інституційної теорії щодо обліку та звітності. Наприклад: інститут і інституційна парадигма обліку, бухгалтерський імперіалізм та інжиніринг. Ним сформульовано основні завдання інституційної теорії бухгалтерської звітності та оцінено вплив інституційних явищ і процесів на процес її формування, складання і оприлюднення. Усвідомлення того, що облік вийшов за рамки управління підприємством та функціонує далеко за його межами, будучи невід'ємною частиною держави та економіки на глобальному рівні, як зазначає В.М. Жук, зумовлює визнання його в новій іпостасі – у статусі вагомого соціально-економічного інституту, який формує ефективні комунікації між учасниками економічного життя, забезпечує довіру, порозуміння між ними та значною мірою відповідає за керованість процесів, які відбуваються в соціально-економічному середовищі [169, с. 72]. Таким чином, фінансова звітність суб'єктів господарювання в сучасних умовах розвитку економіки і суспільства є важливим мовним компонентом бізнес середовища та повинна розвиватися відповідно до змін інституційного середовища.

За результатами досліджень праць вітчизняних і зарубіжних учених зроблено таке узагальнення: фінансова звітність є засобом комунікації для національних і міжнародних ринків капіталу. Базові терміни теорії інформації, інформація та інформативність чітко вписуються в межі мовної комунікації. Йдеться про здатність мови, як природної знакової системи, передавати інформацію, що впливає з її найважливішої соціальної функції – комунікативної, завдяки якій відбувається процес спілкування між індивідами та уможливорюється процес еволюції людства. Тобто, мовою не передаються знання, а тільки інформація, а від кожної людини залежить, чи зможе вона трансформувати цю

інформацію у власні знання. Тож *інформація* – це основа знань, а *інформативність* – це насиченість повідомлення новою, цінною для реципієнта інформацією.

Процесуальною величиною комунікативної ситуації є комунікативна взаємодія (інтерактивність), як діяльність учасників спілкування, спрямована на інформаційний обмін і вплив на свідомість чи поведінку. Комунікативна взаємодія має певні параметри, а тому по відношенню до облікової комунікації, необхідно виокремити: онтологічний підхід – передбачає віднесення учасників комунікації до певної сфери; когнітивний – характеризується спільністю пізнавальних можливостей комунікантів, їх категоризації, дискурсивної компетенції; семіотичний – зумовлений спільністю кодової системи мови й інших знакових систем, зокрема й паравербальних засобів спілкування; прагматичний – стосується особистісної налаштованості і вмотивованості інтеракції комунікантів, прагнення до комунікативної рівноваги. Інтеракцію не логічно розглядати відірвано від етнокультурного середовища. Взаємний обмін ідеями, емоціями, установками, мотивами в певному соціокультурному просторі з урахуванням міжособистісних відношень за наявності бікомунікативного та полікомунікативного контекстів забезпечує результативну взаємодію комунікантів» [173, с. 235].

З огляду на ці параметри в науковій літературі виокремлюються такі *типи комунікативної взаємодії*, як: 1) комунікативна кооперація (співробітництво), яка характеризується узгодженістю намірів, стратегічних програм комунікантів, симетричними відношеннями між ними, балансом комунікативних статусів, ефективністю й оптимальністю спілкування; 2) комунікативний конфлікт – характерні неузгодженість намірів, стратегічних програм комунікантів, асиметричні відносини між ними, результатом чого є небажання подальшого продовження комунікації; 3) комунікативне суперництво – можна охарактеризувати, як прагнення здобути інтелектуальну перевагу в дискусії.

За змістом, структурою та правилами подання фінансова звітність є інструментом комунікації, оскільки призначена та орієнтована на користувача

інформації. Відповідно до теорії комунікації, основна функція фінансової звітності загального призначення полягає в передачі повідомлення користувачам, отже її структура й зміст мають уможливлувати здійснення аналітичної інтерпретації не лише першочерговими користувачами.

Відомими вченими проф. Н. Бедфорда та М. Баладуні у праці “Комунікаційна теорія в бухгалтерському обліку” (1962 р.) [174] започатковано розгляд системи бухгалтерського обліку, як важливої складової комунікаційного процесу, що призводить до відповідного дослідження не лише функцій обліку, а й ролі фінансової звітності в економічному середовищі. В результаті дослідження системи обліку, як комунікаційного процесу, вченими обґрунтовано роль і значення показників фінансової звітності, як кодованих повідомлень, які призводять до можливості аналітичної інтерпретації її користувачами з метою прогнозування розвитку суб’єктів господарювання [174].

Наукові дослідження фінансової звітності, як *компонента комунікації*, розкрито в працях вітчизняних і зарубіжних науковців. В умовах розвитку інформаційного середовища, як зазначає Н. В. Семенишена, теорія комунікації розширює облікову терміносистему новими поняттями, зокрема: кодування, декодування, канали зв’язку, комуніканти як учасники комунікації, задіяні в комунікативному акті (відправники або отримувачі, які формують чи інтерпретують інформацію). Такими комунікантами можуть бути як окремі індивіди, так і суспільні інститути [171, с. 5]. При дослідженні комунікативних функцій важливо зазначити, що метою фінансової звітності є надання необхідної інформації користувачам (комунікантам), що відповідає якісним характеристикам і забезпечує достовірне сприйняття інформації про підприємницьку діяльність. У сучасних умовах розвитку підприємницької діяльності важливою вимогою для прийняття економічних рішень є надання інформації користувачам для подальшої аналітичної інтерпретації.

Відповідно до суті комунікаційної теорії Н.В. Семенишена розглядає *комунікативну функцію звітності*, як здатність обмінюватися інформацією між

комунікантами та через узагальнену систему символів формувати контакти та комунікативний ефект [171, с. 2-3].

На узгодженості інформації, необхідної для прийняття рішень окремими групами осіб (акціонерами, інвесторами, кредиторами), базується сучасний напрям біхевіористичної теорії. Активний розвиток інституційного середовища передбачає наявність базових концепцій удосконалення системи звітності відповідно до потреб користувачів облікової інформації. В основу інституційного підходу покладено логічний зв'язок основних інститутів, які формують теоретико-методологічні і практичні аспекти розвитку фінансової звітності.

Доречно зазначити, що у процесі реформування та розвитку фінансової звітності суттєву роль для налагодження взаємозв'язків між суб'єктами господарювання, інвестиційними ринками, кредитними установами, відіграють комунікаційні технології, завдяки яким забезпечується розвиток економіки кожної країни. Для виконання функцій комунікацій фінансової звітності та уможливлення її інтерпретації користувачами суттєва роль відводиться МСФЗ, як важливому засобу підвищення прозорості і доступності інформації про ресурси та результати діяльності суб'єктів господарювання, надання можливості порівнювати результати їх діяльності задля оцінки потенціалу й ухвалення рішень.

Зауважимо, що *фінансова звітність є об'єктом інституціонального аналізу*, який формується в контексті суспільних явищ й інститутів: права, освіти, економіки, політики та сприяє якісному інформуванню користувачів, забезпеченню їх релевантною інформацією фінансового і нефінансового характеру.

Варто зазначити, що спочатку Радою з розробки стандартів фінансового обліку США (Financial Accounting Standards Board - FASB) виокремлено чотири основні групи користувачів та чотири цілі бухгалтерської звітності залежно від запитів користувачів. В результаті змін нормативів і реформування методологічних засад порядку формування фінансової звітності Концептуальною основою подання фінансової звітності пріоритетними користувачами визнано

інвесторів та позичальників [73]. Враховуючи потреби інвесторів і кредиторів для прогнозування майбутніх грошових потоків запроваджено звіт про рух грошових потоків та звіт про власний капітал. Застосування принципів і концепцій фінансової звітності та вимог МСФЗ спрямовано на пріоритетні групи першочергових користувачів (інвесторів та позичальників), але певною мірою вони можуть задовольнити потреби й інших користувачів фінансової інформації. Основні позиції розкриття інформації про ресурси та джерела фінансування діяльності суб'єкта господарювання за елементами розкриваються у звіті про фінансовий стан (Балансі) та безпосередньо пов'язані з оцінкою фінансового стану.

Водночас для користувачів фінансової звітності, які аналізують фінансову звітність загального призначення, важливим є показник прибутку, як результат діяльності та основа для розрахунку аналітичних показників, зокрема: прибутковості інвестицій, прибутковості власного капіталу чи прибутковості акцій. У Концептуальній основі основними серед елементів, пов'язаних з визначенням прибутку, виокремлено дохід та витрати. Користувачі фінансової звітності повинні враховувати, що визнання, оцінка сум доходу і витрат і відповідно визначення у звітності суми прибутку залежить від концепцій капіталу та збереження капіталу, які суб'єкт господарювання використовує при складанні фінансової звітності. Концептуальною основою встановлено рекомендований порядок відображення інформації про суми доходів та витрат у звіті про прибутки та збитки з метою надання доречної інформації для прийняття економічних рішень. Наприклад, поширеною практичною рекомендацією є розмежування статей доходу та витрат звичайної діяльності суб'єкта господарювання, статей інших видів діяльності. Запропоновану методику класифікації статей доходів і витрат важливо враховувати користувачам для оцінки здатності суб'єкта господарювання генерувати грошові потоки в майбутньому, особливо в процесі оцінювання та розмежування статей доходів, які формуються на постійній основі чи ситуативно. Саме тому сума доходу і витрат від інших операцій визнається у звіті про прибутки та збитки та, як правило, відображається окремими статтями,

оскільки ці доходи не систематичні. Хоча така інформація аналізується при прийнятті економічних рішень, проте користувачі мають розуміти, що у фінансовій звітності загального призначення не розкривається вся необхідна нинішнім та потенційним інвесторам, позикодавцям та іншим кредиторам інформація. З огляду на це, у концептуальних основах вказано на необхідність враховувати доречну інформацію з інших інформаційних джерел, зокрема інформацію про загальні економічні умови та очікування потенційних подій, прогнозів галузі та компанії. До прикладу, у фінансовій звітності загального призначення не відображається вартість суб'єкта господарювання, що звітує. Водночас аналітична інтерпретація звітної інформації допомагає нинішнім та потенційним інвесторам, кредиторам, за необхідності, оцінити вартість суб'єкта господарювання.

Найбільш важливими аналітичними показниками оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання є показники платоспроможності та ліквідності. Слід зазначити, що чинній вітчизняній економічній теорії та практиці бракує однозначного розуміння їх сутності, оскільки не вироблено вистеми оцінок таких понять, як: ліквідність підприємства та його платоспроможність. Поняття платоспроможності та ліквідності тісно взаємопов'язані, але не тотожні. Під ліквідністю будь-якого активу розуміється його спроможність до трансформування у грошові засоби, а ступінь ліквідності визначається тривалістю тимчасового періоду, впродовж якого ця трансформація може бути виконана. Якщо період займає короткий проміжок часу, то ліквідність такого виду активів вища. Ліквідність можливо характеризувати з двох сторін. По-перше, це величина, зворотна щодо часу, необхідного для оперативного продажу активу за певною ціною. В.В. Ковальов наголошує, що головною ознакою ліквідності підприємства є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами [175]. Якщо вести мову про ліквідність підприємства, то слід мати на увазі наявність у нього оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань, навіть і з порушенням строків сплати, встановлених контрактами. Отже, ключовою

відмінністю у визначеннях ліквідності балансу й ліквідності підприємства в цьому випадку є врахування фактору часу. Сьогодні у практиці західних країн визнане комплексне обґрунтування ліквідності, яке відображає не тільки поточний стан, але й інформацію про ліквідність, яка може виникнути в подальшому у зв'язку з майбутніми платежами і рішеннями. О.О. Олійник, відслідковуючи взаємозв'язок між ліквідністю і платоспроможністю, пояснює це тим, що «ліквідність – це спроможність підприємства реалізувати активи й одержати грошові кошти для оплати зобов'язань, а платоспроможність – здатністю підприємства в достатніх обсягах і вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями» [176]. Властивість ліквідності підприємства може бути оцінена відповідним співвідношенням величини ліквідних активів і поточної заборгованості. Порядок розрахунку аналітичних показників на основі фінансової звітності та їх економічна характеристика наведено в додатку Д.

Слід акцентувати важливість сукупності аналітичних показників, поданих у додатку Д, перш за все, для кредиторів.

Розвиток системи управління в умовах глобалізації економічних відносин зумовили розвиток управлінських організаційних структур, зокрема – міжнаціональних, гібридних, мережевих та нових систем і методологій управління: вартісно-орієнтоване, стратегічне, соціальне управління, менеджмент знань, збалансована система показників, і відповідно удосконалення інформаційно-комп'ютерних систем і технологій: “електронний офіс”, “хмарні технології”, web-звітність, що потребує змін у структурі інформації. З огляду на це відбувається трансформація і фінансової звітності відповідно до змін у системі управління та засобах представлення інформації з метою інтерпретації показників фінансової звітності різними користувачами. Певна річ, подальше удосконалення управління та теорії прийняття рішень має спрямовуватися на розробку системи похідних аналітичних звітів та методичного забезпечення їх формування (системи похідних аналітичних показників), які дозволять приймати економічні рішення користувачами.

Розвиток еволюційно-адаптивної теорії звітності призвів до формування відповідної аналітичної концепції, яка характеризується такими принципами: 1) спрямованість у майбутнє; 2) використання показників фінансової звітності, як вихідного потоку інформації; 3) використання аналітичної інформації для прийняття стратегічних рішень. Ці складові визначають певну специфіку інформації, яка формується. Тому в сучасних умовах науковцями і практиками актуалізується питання релевантності звітної інформації для користувачів. Важливим компонентом релевантної звітності є формування системи інтегрованої звітності суб'єкта господарювання, в якій узгоджуються фінансові та нефінансові показники. При дослідженні та актуалізації питань щодо необхідності подання інтегрованої звітності суб'єктами господарювання в наукових дослідженнях учених все частіше актуалізується неокласична економічна теорія управління діяльністю суб'єктів господарювання. Йдеться про теорію зацікавлених сторін, яка є основою переважної більшості концепцій корпоративного управління і, відповідно розширює методологічні засади аналітичних процедур, як інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень, що уможливорює реалізацію інструментів корпоративного управління.

Теорія зацікавлених сторін та дослідження її впливу на управління капіталом започаткована відомим економістом Р. Фрімен (1984 р.), який доводив, що ефективність і результативність стратегічного управління діяльністю суб'єктів господарювання буде ефективнішою, якщо адміністрація й управлінський персонал враховуватимуть інтереси різних зацікавлених сторін [177].

Відповідно до *концепції теорії зацікавлених сторін* у довгостроковій перспективі постачальники капіталу отримають більші вигоди, якщо враховувати інтереси інших зацікавлених сторін (споживачів, постачальників). За визначенням Р. Фрімена, зацікавленою стороною, може вважатися група осіб чи особа, які мають вплив на діяльність суб'єкта господарювання та досягнення цілей підприємницької діяльності. Теорія зацікавлених сторін суттєво поглиблює методику аналізу фінансової звітності, доповнює інформаційне середовище і розширює інструменти прийняття управлінських рішень нефінансовими

показниками, що призводить до можливості застосування інструментів управлінського аналізу та контролю – Balanced Scorecard, Accountability Scorecard, Performance Pyramid та інших моделей.

Теорія зацікавлених сторін має теоретичну і практичну цінність за умови правильного визначення зацікавлених сторін з врахуванням їх інтересів, системи вимірювання та оцінки взаємного впливу сторін. Як правило, у більшості випадків до найвагоміших груп зацікавлених сторін включаються акціонери, діючі та потенційні інвестори, постачальники, покупці, менеджери, контролюючі органи та державні установи. При практичному впровадженні теорії зацікавлених сторін застосовується методичний інструментарій стратегічного управління, аналізу та аналітичних показників ефективності діяльності суб'єкта господарювання. До поширених сучасних інструментів теорії зацікавлених осіб доцільно включити систему показників відповідальності (Accountability Scorecard - ASC), започатковану економістом Ф. Ніколсом у 2000 році, за якою підприємство та зацікавлені сторони поєднуються двома типами зв'язків – внесками і стимулами (рис. 3.1).

На рисунку 3.1 представлено ключові зацікавлені сторони практично для будь-якого підприємства (кредиторів і інвесторів можна включати до моделі з урахуванням суттєвості їх внесків).

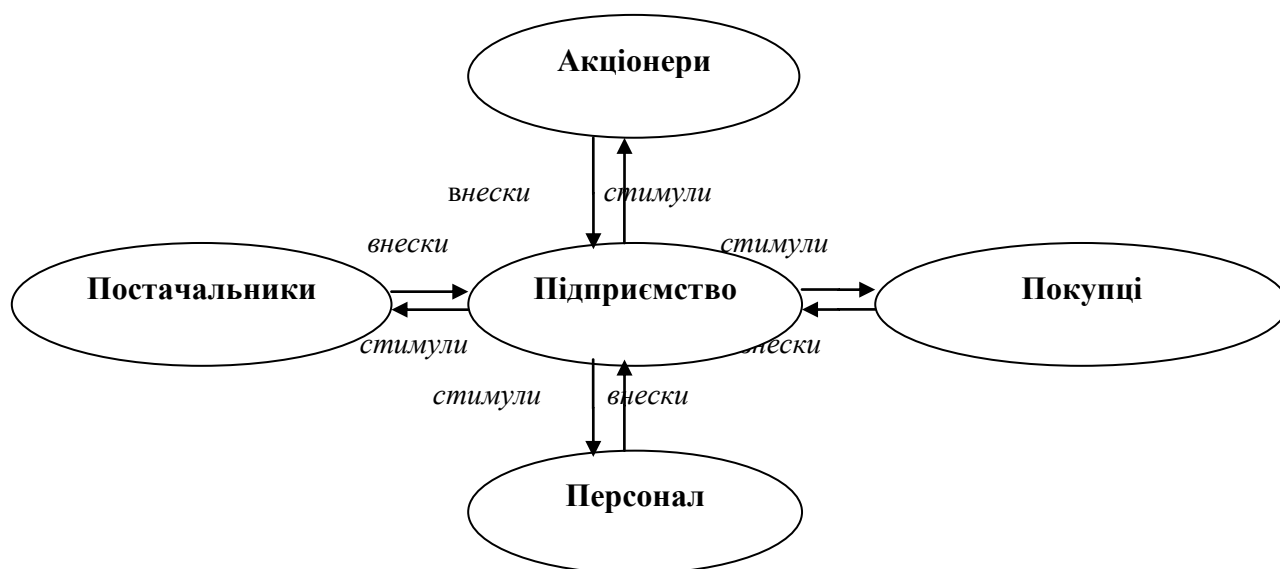

Рис. 3.1. Система показників відповідальності (Accountability Scorecard)

Джерело: [178]

Далі для кожної групи зацікавлених осіб мають бути визначені внески, які підприємство отримує від них, і стимули (вигоди), які отримують від підприємства зацікавлені сторони. Вигоди та стимули групуються за пріоритетами, визначаються головні показники для внесків і стимулів, які в підсумку аналізуються й використовуються у процесі прийняття стратегічних управлінських рішень [179, с. 4].

У збалансованій системі показників (Balanced Scorecard – BSC) також знаходить відображення теорія зацікавлених сторін: модель складається з блоків показників (проекцій), які стосуються працівників, менеджерів, споживачів, акціонерів. Модель підкреслює важливість показників нефінансового характеру, здійснюється оцінка задоволеності покупців, акціонерів, потенціалу працівників, що дає відповіді на стратегічно важливі питання [180].

При виборі для застосування на практиці моделей ASC чи BSC, необхідно зазначити особливості кожної з них, зокрема важливо виокремити найважливіші відмінності: перша полягає в тому, що в обох випадках „баланс” встановлюється між різними речами – у моделі BSC – встановлюється співвідношення між групами фінансових і нефінансових показників, а в моделі ASC – між зацікавленими сторонами та суб'єктом господарювання. Таким чином, при застосування моделі ASC аналітичні процедури спрямовуються на дослідження інтересів зацікавлених сторін.

Саме концепція зацікавлених сторін є важливим фактором впливу на розвиток корпоративної відповідальності й зобов'язання діяти в інтересах стейкхолдерів, а взаємна діяльність суб'єктів господарювання та користувачів фінансової звітності є важливою складовою її успішності. Згідно теорії участі (теорія стейкхолдерів, теорія зацікавлених сторін) формується спектр відповідальності та взаємовідносин підприємства з різними групами зацікавлених сторін, водночас розширюється сфера управління через актуалізацію інформації, зокрема – розкриття нефінансових показників, важливих для прийняття управлінських рішень, стратегічного планування і контролю. Відповідно до теорії стейкхолдерів ефективність підприємницької діяльності залежить від запитів

зацікавлених сторін, а тому на практиці необхідно виокремити найважливіші групи першорядних користувачів. У цьому сенсі, саме *звітність зі сталого розвитку є засобом комунікаційного діалогу зі стейкхолдерами*. Відповідність звітності інформаційним запитам стейкхолдерів сприяє ефективності діалогу та обґрунтованості стратегії компанії щодо соціальних, економічних, екологічних показників.

Таким чином, комунікація зі стейкхолдерами забезпечує інформативність інтегрованої звітності, яка є відображенням показників та індикаторів сталого розвитку з врахуванням їхніх інформаційних потреб. Крім того, інформаційна відкритість і прозорість діяльності компанії – основна ознака розвитку корпоративної звітності, оскільки окрім фінансової інформації суб'єкти господарювання повинні розкривати і нефінансову інформацію. Фінансова звітність, яка доповнюється додатковими формами, описом та коментарями керівництва щодо розкриття історичної та перспективної інформації про можливі зміни фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів компанії, основних ризиків, які впливають на вартість компанії, використання ресурсів доречно для широкого кола стейкхолдерів.

Показники фінансової звітності – це кількісні показники, узагальнені вартісними показниками, які відображають важливі фактори успіху (critical success factors) підприємства. Відповідно опис та нефінансові показники є індикаторами ефективності управління та додатковим підтвердженням результатів діяльності. Як приклад, застосування теорії зацікавлених осіб на практиці доречно навести фрагменти інтегрованої звітності компанії «Nestlé», де вказано: «Наша глобальна мережа зацікавлених сторін величезна. Nestlé визначає такі групи як основні для нашого постійного успіху в бізнесі: академія; спільноти; споживачі та громадськість; клієнти; працівники; уряди; промислові та торговельні асоціації; міжурядові організації; звітні установи; акціонери та фінансова спільнота; постачальники (включаючи фермерів та дрібних власників). Наші зібрання зацікавлених сторін організовуються зовнішніми експертами, щоб гарантувати, що ми отримаємо незалежні думки та зворотній зв'язок» [174].

Щорічне проведення глобальних зустрічей із зацікавленими сторонами відбулося в Лондоні за участі вищої виконавчої влади: участь взяли Голова Nestlé SA Петро Брабек-Летмате і генеральний директор Nestlé UK & Ireland Фіона Кендрік. Скликання включало презентації, надані Nestlé SA, дискусію із зацікавленими сторонами та цільову групу обговорення питань харчування, навколишнього середовища й сталого розвитку, дотримання прав людини. Обговорення характеризувалося чітким розумінням взаємопов'язаності питань створення спільної цінності, консенсусу щодо необхідності скоординованих, колективних дій і зобов'язань в частині розвитку багатосторонніх рішень з Nestlé [181].

Таким чином, основними напрямками сучасного розвитку фінансової звітності передбачено створення системи збалансованого розвитку підприємницької діяльності, яка сприятиме розвитку інвестиційного клімату держави, регулятивних інститутів, корпоративного управління та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Аналітична інтерпретація фінансової звітності зацікавленими користувачами обумовлена теоріями обліку та порядком формування фінансової звітності. Для забезпечення інформацією широкого кола користувачів виникає необхідність формування нефінансової інформації та застосування інтегрованої звітності.

3.2. Аналітична інтерпретація фінансової звітності кредиторами та оцінка платоспроможності позичальника

Для підвищення платоспроможності позичальника важливе значення має формування адекватного механізму її оцінювання, який протягом останніх років неодноразово намагались адаптувати до умов економічної нестабільності. Платоспроможність вважається головною умовою господарської діяльності, яка характеризується здатністю позичальника здійснювати планові платежі та виконувати термінові грошові зобов'язання за рахунок наявних в нього грошей і

грошових засобів та активів, які можуть бути легко реалізовані.

Для визначення платоспроможності позичальника необхідне використання чітких процедур її оцінювання, які неодноразово протягом останніх років намагались адаптувати до умов економічної нестабільності. Платоспроможними засобами позичальника вважаються грошові кошти, товари/послуги, цінні папери, готова продукція, розрахунки з покупцями. До платежів та зобов'язань відносяться заборгованість з оплати праці, короткотермінові та прострочені кредити банків, постачальників та інших кредиторів, а також першочергові платежі.

Платоспроможність позичальника виступає індикатором його фінансової стійкості, що показує забезпеченість обігових активів суб'єкта господарювання довгостроковими джерелами формування. Рівень поточної платоспроможності (або неплатоспроможності) вказує на ступінь забезпеченості (чи незабезпеченості) обігових активів позичальника довгостроковими джерелами.

У загальному розумінні під *платоспроможністю* позичальника розуміється наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру [182; 183].

Нерідко платоспроможність характеризують з позицій наявності в підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення [184]. Основними ознаками платоспроможності є наявність у достатньому обсязі коштів готівкових і безготівкових та відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

У багатьох випадках сутність «платоспроможність» ототожнюється з поняттям «кредитоспроможність». Наразі поняття *кредитоспроможності* значно вужче за поняття платоспроможності: кредитоспроможність окреслює платоспроможність позичальника тільки на визначений термін, наприклад – на термін дії кредитного договору та характеризує можливість погашення частини загальної заборгованості. Поняття “платоспроможність”, свідчить про

спроможність суб'єкта господарювання вчасно погасити всі види заборгованості. По суті, *платоспроможність є передумовою кредитоспроможності*, тож доцільно аналізувати платоспроможність позичальника з позиції його кредитоспроможності.

НБУ розроблено методику оцінки кредитоспроможності позичальника відповідно до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого Постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351 (далі - Постанова НБУ № 351). Положенням визначено порядок проведення аналізу фінансового стану позичальника та використання фінансових коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, обслуговування боргу та рентабельності [185].

Методика базується на визначенні кредитоспроможності позичальника-юридичної особи на застосуванні стандартизованого підходу до оцінювання фінансового стану боржників банку – економетричної скорингової моделі (Logit-моделі), яка має оновлюватися НБУ щороку відповідно до динаміки розвитку економічних процесів в Україні. «Поля» оцінювання розширено за рахунок групи підприємств, з якими позичальник пов'язаний відносинами контролю або спільним економічним ризиком. Передбачено також варіанти врахування інших факторів, зокрема своєчасність виконання боржником своїх зобов'язань [186, с. 55].

За результатами оцінювання значень фінансових показників, як загальної суми балів за основними та додатковими (суб'єктивними) показниками, розраховується інтегральний показник та визначається клас боржника. Фінансові показники, включені до дискримінантної моделі, характеризують фінансовий стан підприємства і розраховуються на основі фінансової звітності позичальника.

Відповідно до Постанови НБУ № 351 для оцінки фінансового стану позичальника банк визначає вид економічної діяльності боржника-юридичної особи згідно з Класифікацією видів економічної діяльності ДК 009:2010, затвердженою наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 року № 457 (зі змінами) [185].

З огляду на це, для дослідження обрано однопрофільні підприємства, які здійснюють діяльність з розподілу електричної енергії на території України, а саме: ПАТ «Миколаївобленерго», ПрАТ «Львівобленерго», ПрАТ «Київобленерго», АТ «Одесаобленерго», ПАТ «Хмельницькобленерго». Ці підприємства за своєю галузевою специфікою потрапляють до розділу «Інші»: секції D, E, H, I, J, O, P, Q, R, S, T, U. Для цієї категорії підприємств розраховується інтегральний показник за формулою [185]:

$$Z = 1,719 + 0,648 \cdot X_5 + 0,662 \cdot X_6 + 0,476 \cdot X_7 + 0,596 \cdot X_8 + 0,468 \cdot X_9 \quad (3.1)$$

Для розрахунку інтегрального показника позичальників зазначених секцій, розраховуються такі показники: K_5 – показник оборотності запасів, K_6 – показник покриття боргу валовим прибутком, K_7 – показник покриття чистих фінансових витрат операційним прибутком, K_8 – показник оборотності кредиторської заборгованості, K_9 – показник оборотності дебіторської заборгованості.

Варто зауважити, що коефіцієнти, які включаються до моделі переважно є показниками ділової активності (оборотність запасів, оборотність дебіторської і кредиторської заборгованості), аналіз яких може показати тільки частково проміжний фінансовий стан позичальника. Розрахунок інтегрального показника за цими показниками не дає об'єктивно реальної картини фінансового стану позичальника за рік і більше, що свідчить про недосконалість цієї методики.

Значний внесок у розроблення методики аналізу фінансового стану позичальників, зокрема оцінки рівня їх платоспроможності, зробили такі вчені, як: Є. Мних [183], М. Білик [184], І.Бланк [187], А. Єпіфанов, Т. Васильєва, С. Козьменко [188], Олійник О.В. [189], С. Калабухова, Л.Чалюк [190], І. Парасій-Вергуненко [191], Л. Лахтіонова [182], А. Шеремет [192], Г. Ямборко [193], Олійник О.О. [176], Райковська І.Т., Янков.

Аналізу їх наукових праць свідчить, що будь-яке аналітичне дослідження починається з вивчення фінансової звітності, а саме – проведення вертикального та горизонтального аналізу (структурно-динамічного аналізу). Тому першочерговим етапом аналізу платоспроможності позичальника, зокрема оцінка його фінансового стану, є проведення структурно-динамічного аналізу майна і

джерел його формування за даними балансів. Результати структурно-динамічного аналізу балансів обраних для дослідження позичальників за 2018 рік узагальнено в додатках Е, Ж.

Результати горизонтального аналізу балансу свідчать, що загальна сума майна та джерел його формування впродовж року по всіх підприємствах збільшилась, що вказує на підвищення виробничих та фінансових можливостей позичальників.

Інформація вертикального аналізу підтверджує, що в підприємствах необоротні активи займають частку в межах 70-80 %, а оборотні активи – 30-20 %. Така структура активів прийнятна з огляду на галузеву специфіку підприємств. Щодо структури пасивів, то переважно по всіх підприємствах капітал займає 70-80 %, а зобов'язання відповідно - 30-20%, що також позитивно, оскільки обсяг власних коштів перевищує обсяг залучених.

Наступний етап – проведення горизонтального аналізу звіту про фінансові результати (додаток 3). За результатами аналізу встановлено:

- фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) ПАТ «Миколаївобленерго» збільшився на 5,81 %, збільшився також і загальний фінансовий результат (прибуток) на 31,36 %;
- фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) ПрАТ «Львівобленерго» зменшився на 57,76 %, зменшився також і загальний фінансовий результат (прибуток) на 100 %;
- фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) ПрАТ «Київобленерго» збільшився на 33,57 %, збільшився також і загальний фінансовий результат (прибуток) на 43,83 %;
- по АТ «Одесаобленерго» фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) збільшився на 80,02%, а загальний фінансовий результат (прибуток) - на 87,19%;
- по ПАТ «Хмельницькобленерго» фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) збільшився на 100%, а загальний фінансовий результат (прибуток) - на 412,52%.

Як видно, усі підприємства, окрім ПрАТ «Львівобленерго», протягом року мали позитивну динаміку щодо отримання прибутку, зокрема збільшився фінансовий результат від операційної діяльності та загальний фінансовий результат підприємств. Водночас спостерігається непряма залежність між фінансовим результатом від операційної діяльності та загальним фінансовим результатом підприємств. Отже, при оцінці рівня платоспроможності позичальників слід орієнтуватись на показники, передусім, фінансових результатів від операційної діяльності, оскільки операційна діяльність є основною діяльністю позичальників, яка відображає реальну їх платоспроможність.

Наступний етап – проведення коефіцієнтного аналізу фінансового стану позичальників. Узагальнюючи різні підходи вчених до оцінки фінансового стану [183;184; 188; 191; 192; 194] встановлено, що в більшості випадків пропонується аналізувати такі показники, як: ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності, покриття боргу.

Є підстави детальніше розглянути коефіцієнти оцінки фінансового стану, передбачені Постановою НБУ №351, а саме:

- коефіцієнти майнового стану (K_{15} – показник частки неопераційних елементів балансу);
- коефіцієнти платоспроможності позичальника (K_7 – показник швидкої ліквідності; K_{10} – показник загальної ліквідності);
- коефіцієнти фінансової стійкості позичальника (K_5 – показник маневреності робочого капіталу; K_4 – показник капіталу);
- коефіцієнти ділової активності позичальника (K_8 – показник оборотності активів; K_9 – коефіцієнт оборотності поточних активів; K_{12} – показник достатності робочого капіталу; K_{13} – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; K_{14} – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості);
- коефіцієнти рентабельності позичальника (K_2 – коефіцієнт рентабельності активів; K_{16} – коефіцієнт операційного прибутку; K_3 – коефіцієнт покриття фінансових витрат за результатами операційної діяльності);
- коефіцієнти обслуговування боргу (K_{11} – коефіцієнт здатності

обслуговування боргу; K_6 – коефіцієнт покриття капіталом боргу; K_1 – коефіцієнт покриття боргу) [185].

Для аналізу фінансового стану запропоновано показники, які істотно варіюють як у кількісному аспекті, так і за методами розрахунку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Групи показників щодо загальної оцінки кредитоспроможності
позичальника (узагальнено автором)**

Відповідно до Положення № 351	Пропозиція автора
1	2
<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>	
Показник швидкої ліквідності; Показник загальної ліквідності	<i>додатково розраховувати:</i> Показник абсолютної ліквідності Показник поточної ліквідності Показник ліквідності при мобілізації засобів Показник власної платоспроможності
<i>Показники фінансової стійкості</i>	
Показник маневреності робочого капіталу; Показник капіталу	<i>додатково розраховувати:</i> Показник забезпечення власними оборотними засобами Показник співвідношення мобільних і імобільних активів Показник довгострокового залучення позикових коштів (маневрування капіталу) Показник постійного активу
<i>Показники рентабельності</i>	
Показник рентабельності до оподаткування Показник операційної рентабельності активів Показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації Показник покриття фінансових витрат валовим прибутком	<i>додатково розраховувати:</i> Показник рентабельності продажу Показник рентабельності послуг Показник рентабельності операційної діяльності Показник рентабельності необоротних активів Показник рентабельності оборотних активів Показник рентабельності власного капіталу Показник рентабельності сукупного капіталу Показник рентабельності поточних зобов'язань

Продовження табл. 3.1

1	2
<i>Показники ділової активності</i>	
Показник оборотності запасів Показник оборотності кредиторської заборгованості Показник оборотності дебіторської заборгованості Показник оборотності поточних активів	- слід керуватись Положенням № 351 в частині розрахунку показників ділової активності* *при здійсненні аналітичної інтерпретації розрахованих показників необхідно враховувати особливість галузі: 1) енергетичні компанії не мають запасів при безперебійному виробничому циклі; 2) зростання дебіторської заборгованості може свідчити про низьку платоспроможність споживачів електроенергії, але передача електроенергії не може бути припинена (передача електроенергії окремим споживачам - це соціальна функція; 3) тарифи і відповідно ціни реалізації контрольовані державними органами.
<i>Показники обслуговування боргу</i>	
Показник покриття боргу чистим доходом Показник покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування Показник заборгованості Показник покриття боргу прибутком до оподаткування Показник покриття боргу валовим прибутком Показник покриття чистих фінансових витрат операційним прибутком	- слід керуватись Положенням № 351 в частині розрахунку показників обслуговування боргу

Джерело: узагальнено автором [182-187; 191; 192; 194; 195]

Відповідно до табл. 3.1 для загальної оцінки фінансового стану позичальника за основу варто брати групи показників, визначені Постановою НБУ №351 та додатково розраховувати ще такі показники:

- ліквідності та платоспроможності (абсолютної ліквідності; поточної ліквідності; ліквідності при мобілізації засобів; власної платоспроможності);
- фінансової стійкості (забезпечення власними оборотними засобами; співвідношення мобільних і іммобільних активів; довгострокового залучення

позикових коштів (маневрування капіталу); постійного активу);

- рентабельності (продажу, послуг; операційної діяльності; необоротних активів; оборотних активів; власного капіталу; сукупного капіталу; поточних зобов'язань).

Методика розрахунку цих показників наведена в Постанові НБУ № 351, проте, в цьому документі не вказані їх нормативні значення. З огляду на це, у додатку II уточнені нормативні значення показників із врахуванням галузевої специфіки. Також у додатках I, К, Л наведено методику розрахунку показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності з уточненими нормативними значеннями.

Важливо детальніше розглянути методику розрахунку показників рентабельності, яка дещо відрізняється від класичної методики розрахунку. Зазвичай у чисельнику фіксується валовий або чистий прибуток підприємства, хоча, як це підтверджено результатами горизонтального аналізу доходів і витрат, реальним показником платоспроможності є фінансовий результат від операційної діяльності. У зв'язку з цим для розрахунку показників рентабельності в чисельнику слід наводити фінансовий результат від операційної діяльності, який показує рівень операційної рентабельності та є об'єктивнішим показником для аналізу платоспроможності позичальника.

Результати аналізу фінансового стану енергетичних компаній-позичальників України за 2018 рік наведено у табл. 3.2.

Розраховані групи показників для енергетичних компаній підтверджують, що підприємства є ліквідними, про що свідчать показники загальної, абсолютної та поточної ліквідності. Водночас показник власної платоспроможності має від'ємні значення, що вказує на недостатність чистих обігових коштів для покриття поточних зобов'язань.

Показники фінансового стану енергетичних компаній-позичальників України за 2018 рік

ПОКАЗНИК	ПАТ «Миколаївобленерго»		ПрАТ «Львівобленерго»		ПрАТ «Київобленерго»		АТ «Одесаобленерго»		ПАТ «Хмельницьк- обленерго»	
	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>										
Показник загальної ліквідності	0,34	0,33	1,16	1,1	0,28	0,29	1,81	1,86	0,66	0,91
Показник абсолютної ліквідності	0,01	0,01	0,01	0,02	0,05	0,09	0,20	0,10	0,07	0,17
Показник поточної ліквідності	0,25	0,25	0,51	0,41	0,23	0,25	1,30	1,33	0,52	0,69
Показник ліквідності при мобілізації засобів	0,11	0,10	0,66	0,71	0,10	0,13	0,71	0,63	0,22	0,39
Показник власної платоспроможності	-0,66	-0,67	0,16	0,10	-0,72	-0,71	0,81	0,86	-0,34	-0,09
<i>Показники фінансової стійкості</i>										
Показник капіталу (фінансової незалежності)	0,28	0,28	0,77	0,75	0,71	0,7	0,74	0,73	0,75	0,77
Показник маневреності робочого капіталу	-0,22	-0,24	0,13	0,15	0,06	0,05	0,19	0,24	-0,02	-0,01
Показник забезпечення власними оборотними засобами	-2,56	-2,77	-0,24	-0,21	-0,22	0,00	0,23	0,30	-0,77	-0,76
Показник співвідношення мобільних і імобільних активів	3,97	4,26	4,47	3,90	5,24	4,29	2,00	1,63	6,12	6,62
Показник довгострокового залучення позикових коштів (маневрування капіталу)	1,86	1,69	1,16	1,16	1,11	1,10	1,12	1,10	1,12	1,13
Показник постійного активу	2,81	2,87	1,06	1,06	1,04	1,00	0,90	0,85	1,14	1,13
<i>Показники рентабельності</i>										
Показник рентабельності до оподаткування	0,01	0,01	0,04	-0,02	0,11	0,17	0,06	0,1	-0,01	0,04
Показник операційної рентабельності активів	0,04	0,04	0,02	0,01	0,08	0,11	0,05	0,07	-0,02	0,03
Показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	4,38	5,09	6,55	4,55	3,69	4,43	15,75	31,85	5,71	7,28
Показник покриття фінансових витрат валовим прибутком	4,80	9,90	3,29	2,29	5,82	5,73	8,56	4,83	-2,43	6,67

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Показник рентабельності продажу	0,01	0,01	0,09	0,03	0,17	0,24	0,07	0,10	0,00	0,03
Показник рентабельності послуг	0,01	0,01	0,10	0,04	0,28	0,40	0,08	0,12	0,00	0,03
Показник рентабельності операційної діяльності	0,30	0,19	0,64	0,26	0,65	0,89	2,04	2,22	0,00	0,64
Показник рентабельності необоротних активів	0,05	0,05	0,02	0,01	0,11	0,15	0,07	0,12	0,00	0,04
Показник рентабельності оборотних активів	0,18	0,20	0,08	0,03	0,58	0,64	0,14	0,20	0,00	0,26
Показник рентабельності власного капіталу	0,13	0,13	0,02	0,01	0,12	0,15	0,06	0,10	0,00	0,04
Показник рентабельності сукупного капіталу	0,04	0,04	0,02	0,01	0,08	0,11	0,05	0,07	0,00	0,03
Показник рентабельності поточних зобов'язань	0,08	0,07	0,14	0,05	0,40	0,46	0,27	0,39	0,00	0,26
<i>Показники ділової активності</i>										
Показник оборотності запасів	6,84	6,31	168,29	198	13,72	12,75	53,66	58,37	7,72	10,52
Показник оборотності кредиторської заборгованості	14,36	5,60	52,31	57,26	31,1	50,07	60,26	57,42	19,61	15,03
Показник оборотності дебіторської заборгованості	15,64	15,65	109,93	98,83	28,91	31,73	105,23	115,42	23,74	24,14
Показник оборотності поточних активів	28,17	24,52	381,18	406,21	107,29	134,21	185,7	186,83	46,37	46,66
<i>Показники обслуговування боргу</i>										
Показник покриття боргу чистим доходом	0,11	0,09	0,36	0,5	0,28	0,29	-0,05	-0,02	-0,01	-0,02
Показник покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування	0,26	0,29	0,75	0,39	0,68	0,88	-3,19	-7,99	-4,65	-4,31
Показник заборгованості	0,28	0,26	0,06	0,09	0,15	0,15	0	0	0	0
Показник покриття боргу прибутком до оподаткування	0,06	0,08	0,11	-0,04	0,4	0,59	-1,18	-4,22	1,4	-1,66
Показник покриття боргу валовим прибутком	0,36	0,70	0,45	0,25	1,4	1,43	-1,82	-6,4	0,85	-2,03
Показник покриття чистих фінансових витрат операційним прибутком	1,85	2,17	1,79	0,63	2,92	3,58	8,52	21,05	16,65	-9,75

Джерело: розраховано автором з використанням даних [160]

Щодо оцінки фінансової стійкості, то підприємства не повною мірою фінансово стійкі. Підтверджується це від'ємними значеннями показників маневрування робочого капіталу, забезпечення власними оборотними засобами, хоча галузева специфіка енергетичних компаній не дає підстав однозначно стверджувати про їх незадовільну фінансову стійкість.

Серед головних показників успішності діяльності позичальників є рентабельність підприємства. Як видно, енергетичні підприємства недостатньо рентабельні, зокрема: загальний показник рентабельності коливається від -0,02 до 0,1; рентабельність послуг коливається в межах 0,01-0,4; рентабельність продажу від 0,01-0,2.

Показники ділової активності енергетичних підприємств показують, що оборотність кредиторської заборгованості нижча, ніж оборотність дебіторської заборгованості, що для енергетичних компаній-позичальників є позитивним результатом. Показники обслуговування боргу вказують на можливість покриття короткострокових і довгострокових зобов'язань за рахунок фінансового результату до оподаткування. Результати аналізу показали, що окремі енергетичні компанії станом на 31.12.2018 не в змозі покрити свої зобов'язання за рахунок валового прибутку.

Загалом енергетичні компанії України досить ліквідні та рентабельні, однак їм бракує власних коштів та чистих обігових коштів для покриття короткострокових і довгострокових зобов'язань. Висновок у цій площині такий: енергетичні компанії є неплатоспроможними, оскільки не можуть погасити свої зобов'язання за рахунок власних коштів та чистих обігових коштів.

У процесі аналізу показників фінансового стану позичальника може виникати така колізія: одні показники відповідають нормі і свідчать про успішну діяльність підприємства, а інші – не відповідають, що вказує на проблемні аспекти діяльності позичальника. За такої ситуації слід застосовувати додаткові процедури оцінки рівня платоспроможності

позичальника з використанням інших форм фінансової звітності, зокрема Звіту про рух грошових коштів.

Аналітичні процедури грошових коштів також починаються з проведення горизонтального аналізу, результати якого узагальнено в додатку І.

Огляд останніх публікацій [184; 190-192; 195-197] показує, що більшість показників, рекомендованих різними авторами для проведення аналізу руху грошових коштів, базується на ретроспективній інформації та традиційних принципах управління грошовими потоками: збалансованості, ефективності і ліквідності. На думку переважної більшості вчених, найбільш дієвим для аналізу руху грошових потоків є метод фінансових коефіцієнтів. Система фінансових коефіцієнтів, запропонованих вченими для аналізу руху грошових коштів підприємства, включає такі показники:

- достатності руху чистого операційного грошового потоку (K_d);
- ліквідності операційного грошового потоку ($K_{л}$), який визначається відношенням валового додатного операційного грошового потоку (надходження коштів внаслідок операційної діяльності, $H_{опер}$) до валового від'ємного операційного грошового потоку (видаток коштів унаслідок операційної діяльності, $B_{опер}$);
- ефективності грошового потоку (K_e), як відношення чистого руху коштів (ЧРК) до валового від'ємного грошового потоку (видатку коштів, B).

Використовуючи запропоновані показники для аналізу ефективності грошових коштів від операційної діяльності, слід зазначити, що для розрахунку коефіцієнта достатності чистого операційного грошового потоку доцільно у знаменнику показувати не загальні витрати, а тільки витрати операційної діяльності. Це дає підстави показник окреслити назвою «показник достатності чистого грошового потоку від операційної діяльності».

Також коефіцієнт ліквідності має показувати можливість погашення поточних зобов'язань і в даному випадку за рахунок чистого грошового потоку від операційної діяльності. Тож в знаменнику слід фіксувати обсяги

поточних зобов'язань. У даному випадку показник матиме назву «показник платоспроможності за грошові потоки від операційної діяльності».

І відповідно в розрахунку показника ефективності грошового потоку варто і в чисельнику і в знаменнику показувати дані за надходженнями й витратами тільки від операційної діяльності. Порядок розрахунку показників покриття грошовими коштами від операційної діяльності наведено далі:

- показник достатності чистого грошового потоку від операційної діяльності (Кд) - відношення чистого грошового потоку до витрат грошових коштів від операційної діяльності. Нормативне значення цього показника має бути більше 0,5;

- показник платоспроможності за грошові потоки від операційної діяльності (Кпл) - відношення чистого грошового потоку від операційної діяльності до поточних зобов'язань. Нормативне значення цього показника має бути більше 0,2;

- показник ефективності грошового потоку від операційної діяльності (Ке) – відношення надходження руху коштів від операційної діяльності (ЧРК) до витрат коштів внаслідок операційної діяльності. Нормативне значення цього показника має бути більше 1.

З урахуванням наведеного, за даними фінансової звітності, зокрема Звіту про рух грошових коштів енергетичних компаній України, узагальнено результати аналізу достатності грошових коштів від операційної діяльності (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз достатності грошових коштів від операційної діяльності енергетичних компаній-позичальників за 2018 рік

ПОКАЗНИК	ПАТ 1		ПрАТ 2		ПрАТ 3		АТ 4		ПАТ 5	
	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1. Показник достатності чистого грошового потоку від операційної діяльності	0,22	0,24	0,26	0,33	0,58	0,58	0,45	0,51	0,44	0,69
2. Показник платоспроможності за грошові потоки від операційної діяльності	0,12	0,18	0,23	0,21	0,22	0,24	0,25	0,32	0,15	0,90
3. Показник ефективності грошового потоку від операційної діяльності	0,65	0,67	0,93	0,92	1,28	1,32	1,07	1,08	1,05	1,1

Джерело: розраховано автором на основі [160]

Як видно з табл. 3.3, не всі підприємства мають позитивні результати і достатній обсяг коштів від операційної діяльності на покриття витрат, поточних зобов'язань. Зокрема, всі показники перших двох підприємств за всіма не відповідають нормі. Також за попередніми розрахунками рівень їх кредитоспроможності був досить низький, що свідчить про їх неплатоспроможність. Щодо інших трьох підприємств у них ситуація протилежна: показники покриття показали позитивну картину, відповідають нормі, відтак вони є платоспроможними позичальниками.

Комплексна методика оцінки платоспроможності позичальника на основі розрахунку показників фінансового стану проілюстрована на рис. 3.2.

Наведений удосконалений підхід та результати його застосування підтверджують, що для об'єктивної оцінки рівня платоспроможності позичальників важливо використовувати комплексну методику аналізу фінансового стану, з розрахунками показників фінансового стану, розроблених НБУ відповідно до Постанови НБУ № 351 та додаткових показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, достатності грошових коштів.

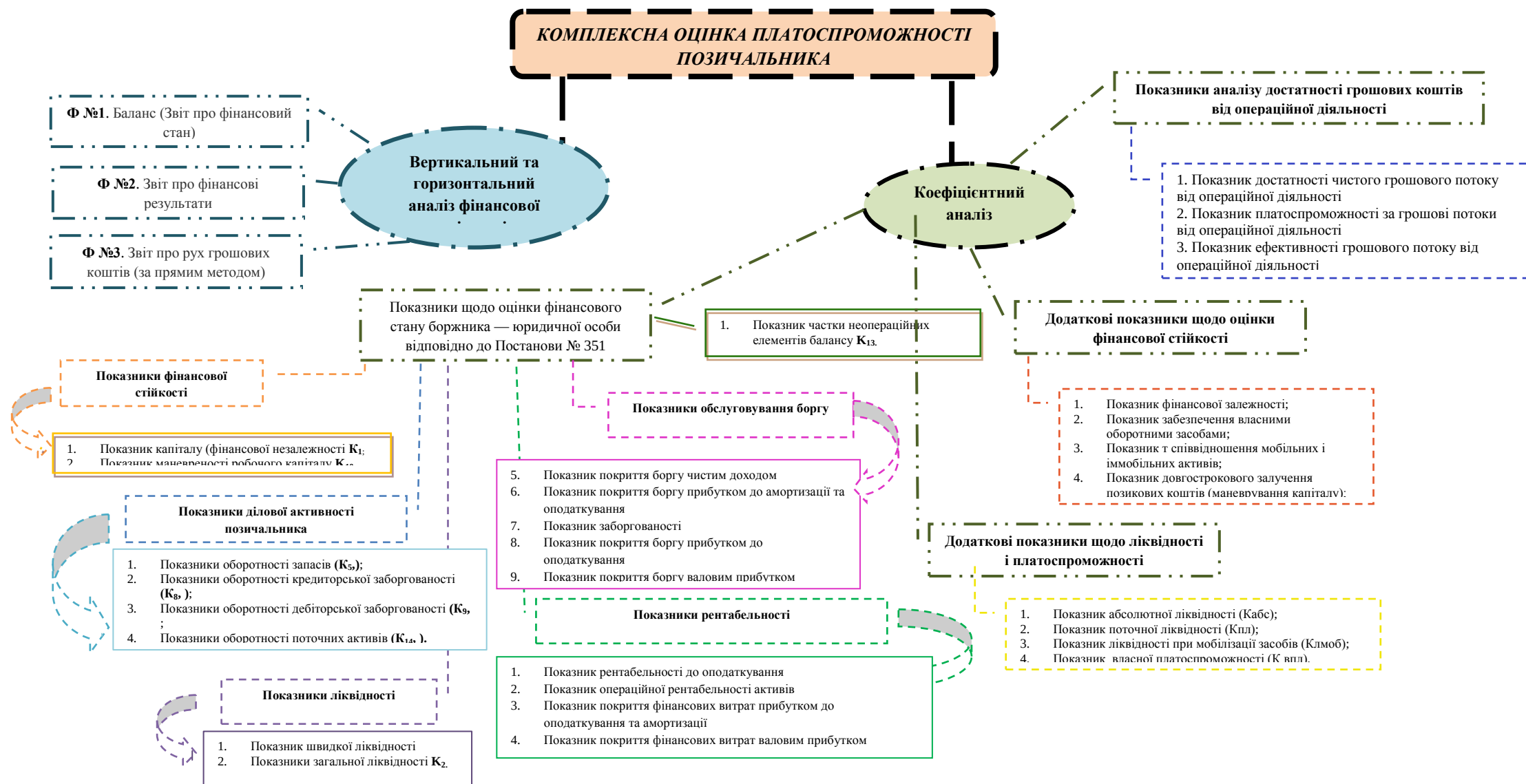

Рис. 3.2. Комплексна методика оцінки платоспроможності позичальника

Джерело: розроблено автором

3.3. Аналітичний інструментарій інтерпретації фінансової звітності інституціями інвестування

Підвищення активності в інвестиційному середовищі України суттєво залежить від доступності зовнішніх фінансових ресурсів. Придбаючи акції підприємств, інвестори націлюються на отримання дивідендів та вигаш на курсовій різниці внаслідок підвищення ринкової ціни акцій об'єкта інвестування. Водночас інвесторам слід урахувувати ймовірність ризику зниження очікуваного обсягу дивідендів або навіть їх не виплату через неефективну операційну діяльність підприємства, відсутність прибутку, або ж падіння ринкової ціни акцій. У процесі аналізу фінансової звітності об'єкта інвестування інвестори можуть визначитись із доцільністю надання ресурсів суб'єкту господарювання. По суті, аналіз фінансової звітності доцільно здійснювати у двох напрямках: 1) для оцінки результатів діяльності об'єкта інвестування у минулих періодах і його поточного стану; 2) для оцінки майбутніх можливостей отримання інвестиційного доходу і ризиків, пов'язаних з цими можливостями.

Відомий експерт у сфері стратегічного інвестиційного аналізу У. Баффетт зазначав: «щоб успішно займатися інвестиційною діяльністю, немає необхідності розбиратися в поняттях «коефіцієнт бета», «ефективний ринок», «сучасна портфельна теорія», «опційне ціноутворення» або «ринки, що розвиваються». ... Майбутнім інвесторам необхідно ретельно вивчити лише два курси : «як правильно оцінити діяльність компанії» і «як ставитися до ринкових цін»» [198, с. 62].

Про створення підприємством вартості свідчать позитивні значення конкретних фінансових коефіцієнтів. З огляду на це, моніторинг показників створення вартості компанією за його фінансовою звітністю, а також моделювання формалізованих зв'язків між фінансовими коефіцієнтами та показниками, розрахованими за інформацією фінансової звітності, уможливорює

оцінку інвесторами минулих результатів і майбутніх можливостей розвитку бізнесу об'єкта інвестування, оцінку його поточної вартості.

Аналітичну інтерпретацію фінансової звітності інвесторами доцільно починати з інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства з використанням результатів коефіцієнтного аналізу його фінансового стану за звітний період. В основу розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства, в якому відтворюються значення ключових фінансових коефіцієнтів, скоригованих відповідно до їх вагомості у фінансовому стані, покладено напрацювання, узагальнені в Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженій Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій [199].

Для розрахунку зваженої оцінки кожного фінансового коефіцієнта (P_{ij}), що має напрямок оптимізації в бік збільшення (max), використано формулу 3.2; для фінансових коефіцієнтів, що мають напрямок оптимізації в бік зменшення (min) використано формулу 3.3:

$$P_{ij} = d_{ij} \frac{|F_{ij} - P_{ij \min}|}{P_{ij \max} - P_{ij \min}}, \quad (3.2)$$

$$P_{ij} = d_{ij} \frac{|P_{ij \max} - F_{ij}|}{P_{ij \max} - P_{ij \min}}, \quad (3.3)$$

де d_{ij} - вагомість фінансового коефіцієнта у фінансовому стані, %; F_{ij} - фактичне значення фінансового коефіцієнта у звітному періоді; $P_{ij \min}$ – теоретичне мінімальне значення фінансового коефіцієнта; $P_{ij \max}$ – теоретичне максимальне значення фінансового коефіцієнта.

Для прийняття рішення інвестором про надання ресурсів суб'єкту господарювання за результатами розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості ($I^{\Phi C}$) слід покладатися на ідею числової шкали Д.Харрингтона [200, с.174], що уможливорює розуміння типу інвестиційної якості фінансового стану підприємства залежно від значення інтегрального показника (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Шкала значень інтегрального показника інвестиційної привабливості
для прийняття рішення про надання ресурсів суб'єкту господарювання**

Значення I^{FC}, %	Тип інвестиційної привабливості	Характеристика фінансового стану	Характеристика
100 - 119	Дуже низька	Кризовий фінансовий стан	недостатня фінансова стійкість у зв'язку з несприятливими тенденціями розвитку виробництва та збуту продукції
120 - 136	Низька	Нестабільний фінансовий стан	нестабільна структура капіталу та недостатній рівень ліквідності
137 - 163	Помірна (середня)	Задовільний фінансовий стан	низький рівень ефективності використання капіталу при нормальній поточній ліквідності
164 - 180	Достатня	Добрий фінансовий стан	високий рівень прибутковості та оборотності активів при низькій платоспроможності
Більше 180	Висока	Відмінний фінансовий стан	показники, що характеризують фінансовий стан, знаходяться на оптимальному рівні

Джерело: узагальнено автором на основі [200, с. 174]

Порядок інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства, з використанням результатів коефіцієнтного аналізу його фінансового стану, за інформацією фінансової звітності узагальнено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості об'єкта інвестування
за інформацією фінансової звітності**

Групи показників фінансового стану, (i)	Фінансові коефіцієнти у групах, розраховані за інформацією фінансової звітності, J	Загальна вага коефіцієнта у фінансовому стані, % d_{ij}	Мінімальне значення коефіцієнта - $P_{ij}^{\min}$	Максимальне значення коефіцієнта - $P_{ij}^{\max}$	Фактичне значення коефіцієнта - F_{ij}	Зважена оцінка коефіцієнта - P_{ij} , %
1	2	3	4	5	6	7
<u>Група 1.</u> Показники оцінки майнового стану	1.1. Активна частина основних засобів	2 (max)	0,2	1	0,41	0,53
	1.2. Коефіцієнт зносу основних засобів	8 (min)	0,1	0,8	0,3434	5,22
	1.3. Коефіцієнт оновлення основних засобів	6 (max)	0,01	0,025	0,012	0,8
	1.4. Коефіцієнт вибуття основних засобів	4 (min)	0,03	0,05	0,172	24,4
<u>Група 2.</u> Показники оцінки фінансової стійкості	2.1. Достатність власного капіталу для формування нових запасів	1,8 (max)	0	1300000	-81114	0
	2.2. Достатність перманентного капіталу для формування нових запасів	2,2 (max)	0	1500000	-37462	0
	2.3. Достатність власного та позикового капіталу для формування нових запасів	1,8 (max)	0	2300000	-37462	0
	2.4. Чистий робочий капітал	2,2 (max)	400000	700000	-28950	0
	2.5. Маневреність робочого капіталу	2,2 (max)	4	7,5	0	0
	2.6. Коефіцієнт автономії (незалежності)	2,2 (max)	0,5	1	0,75	1,1
	2.7. Коефіцієнт фінансової стійкості	2,6 (max)	1	3	3,04	2,65
	2.8. Коефіцієнт фінансування активів	2,6 (max)	0,85	0,9	0,81	2,08
	2.9. Показник фінансового левериджу	2,4 (max)	0,1	0,8	0,08	0,07
<u>Група 3.</u> Показники оцінки ліквідності активів	3.1. Поточний коефіцієнт покриття	2,5 (max)	1	1,5	0,78	1,1
	3.2. Коефіцієнт співвідно- шення кредиторської та дебіторської заборгованості	2,5 (min)	0,3	1	1,35	1,25
	3.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,5 (max)	0,2	0,35	0,0017	3,31
	3.4. Норма грошових резервів	1,5 (max)	0,8	1,6	0,0017	1,5

1	2	3	4	5	6	7
	3.5. Термін платіжної спроможності	1 (max)	7	12	89	16,4
<u>Група 4.</u> Показники оцінки прибутковості	4.1 Коефіцієнт прибутковості інвестицій <i>ROI</i>	1,2 (max)	0,4	0,9	0,0155	0,92
	4.2. Коефіцієнт прибутковості власного капіталу <i>ROE</i>	2,4 (max)	0,15	0,8	0,021	1,34
	4.3. Чиста рентабельність продажу - <i>NPM</i>	0,8 (max)	0,5	0,9	0,044	0,91
	4.4. Коефіцієнт експлуатаційної витратомісткості <i>OCM</i>	2 (min)	0,5	1	1,3238	1,3
	4.5. Коефіцієнт прибутковості активів <i>ROA</i>	1,6 (max)	0,01	0,07	0,0148	0,23
<u>Група 5.</u> Показники оцінки ділової активності	5.1. Трудомісткість реалізованої продукції	1,35 (min)	0,1	1	0,4661	0,8
	5.2. Фондовіддача	1,35 (max)	0,1	3,5	0,4154	0,13
	5.3. Оборотноість дебіторської заборгованості (в оборотах)	1,95 (max)	4	8	3,06	0,46
	5.4. Тривалість обороту дебіторської заборгованості (у днях)	2,25 (min)	45	90	118	1,4
	5.5. Оборотноість запасів (в оборотах)	1,95 (max)	8	10	24,79	16,37
	5.6. Тривалість обороту запасів (у днях)	1,95 (min)	36	45	15	6,5
	5.7. Капіталовіддача (в оборотах)	1,95 (max)	1,2	1,5	0,4772	4,7
	5.8. Ресурсовіддача (в оборотах)	2,25 (max)	1,2	1,4	0,3364	9,72
<u>Група 6.</u> Показники оцінки ринкової активності	6.1. Дивіденд на одну просту акцію <i>DPS</i>	8,1 (max)	0,2	0,8	0	0
	6.2. Коефіцієнт цінності акції, років	9,45 (min)	5	7,5	16,59	34,36
	6.3. Рентабельність акції	9,45 (max)	0,4	0,9	0	0
Аналітичні операції:						
Розрахунок інтегрального показника інвестиційної якості фінансового стану: $I^{FC} = \sum P_{ij}$			x	x	X	139,55
Визначення типу інвестиційної привабливості підприємства за шкалою: менше 100 % – незадовільна; 100-119 % - дуже низька; 120-136 % - низька, 137-163 % - помірна; 164-180 % - «нормальна» (достатня); більше 180 % - висока					137 < 139,48 < 163	

Джерело: узагальнено автором з використанням [160; 199]

За результатами здійснених розрахунків можна зробити висновок, що підприємство має помірну, ближчу до низької, інвестиційну привабливість.

На наступному етапі аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторам доцільно провести коефіцієнтний аналіз ринкової активності потенційного об'єкта інвестування, що дозволить визначитись із наявністю попиту на акції підприємства, середньою окупністю інвестиції в акції підприємства, створенням доданої ринкової вартості управлінським персоналом підприємства. Необхідно підкреслити, що саме різниця між ринковою вартістю підприємства (*Market Capitalization, MC*) та акціонерним капіталом об'єкта інвестування відображає факт «додавання» ринкової вартості внаслідок ринкової активності. Виникає так званий «гудвіл». Отже, ринкову додану вартість (*Market Value Added, MVA*) можна інтерпретувати, як обсяг багатства, що його управлінський персонал створив для інвесторів. Відносним показником доданої ринкової вартості підприємства є коефіцієнт Тобіна, за результатами аналізу якого визначається, чи ринкова капіталізація відбиває інвестований капітал. Порядок коефіцієнтного аналізу ринкової активності підприємства, що обране потенційним об'єктом інвестування, наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Порядок коефіцієнтного аналізу ринкової активності об'єкта
інвестування за інформацією фінансової звітності**

Показники	Джерело фінансової звітності	За поперед. період	За звіт. період	Абс. відхилення	Опт. знач.
1	2	3	4	5	6
1. Чистий прибуток, тис. грн	ф. 2 р.2350	34816	11021	-23795	х
2. Виплати власникам дивідендів, грн	ф. 4 р.4200	0	0	0	х
3. Середньорічна кількість простих акцій, шт.	ф. 2 р.2600	703332392	703332392	0	х
4. Ринкова ціна простої акції, грн	Сайт фондової біржі	0,26	0,26	0	х
5. Акціонерний капітал, тис. грн	ф. 1 р.1400 + ф. 1 р.1411	175833	175833	0	х

1	2	3	4	5	6
6. Чистий прибуток на 1 просту акцію, грн	<i>ф. 2 р.2610</i>	0,04950	0,01567	-0,03383	x
Аналітичні операції:					
1. Розрахунок ключових фінансових коефіцієнтів, що розкривають інформацію про ринкову активність суб'єкта господарювання:					
Показники	Формула розрахунку	Поп. період	Звіт. період	Відхилення	Опт. знач.
1.1. Дивіденд на одну просту акцію (Dividends per Share, DPS), грн	$\frac{\text{Виплати власникам (дивід.)}}{\text{Сер.річн. кільк. прост. акцій}}$	0	0	0	> 0,2
1.2. Коефіцієнт цінності акції, років	$\frac{\text{Ринкова ціна 1 простої акції}}{\text{Чист. приб. на 1 просту акцію}}$	5,2	16,59	+11,39	< 7,5
1.3. Рентабельність акції (Dividend Yield, DY), %	$\frac{\text{Дивіденд на 1 просту акцію}}{\text{Ринкова ціна 1 простої акції}}$	0	0	0	> 0,4
1.4. Ринкова капіталізація підприємства (Market Capitalization, MC), тис. грн	$MC = \text{Середньорічна кількість простих акцій} \times \text{Ринкова ціна акції}$	182866	182866	0	x
1.5. Додана ринкова вартість підприємства (Market Value Added, MVA), тис. грн	$MVA = \text{Market Capitalization} - \text{Акціонерний капітал}$	7033	7033	0	> 0
1.6. Коефіцієнт ринкової репутації (Tobin's Q-Ratio)	$Q\text{-Ratio} = \frac{\text{Market Capitalization}}{\text{Акціонерний капітал}}$	1,04	1,04	0	> 1
Оцінка ринкової репутації об'єкту інвестування у звітному періоді:					
Tobin's Q-Ratio > 1	нарощування внутрішнього гудвілу		1,04 > 1		
Tobin's Q-Ratio < 1	захист від поглинання конкурентом		-		

Джерело: розроблено автором на основі [201]

За результатами розрахунків можна зробити висновок: у звітному періоді підприємство мало низьку ринкову активність, ринкова ціна простої акції не змінилася, що свідчить про відсутність попиту або пропозиції акцій підприємства;

коефіцієнт цінності акцій, що показує в роках середню окупність інвестиції в акції підприємства, знизився на 11,39 пунктів, що свідчить про низьку окупність (16,59 років) та невисоку інвестиційну привабливість об'єкта інвестування у короткостроковій перспективі; управлінський персонал не забезпечив збільшення доданої ринкової вартості підприємства; водночас об'єкт інвестування має високу ринкову репутацію, нарощує свій внутрішній гудвіл та формує інтелектуальний капітал.

Оскільки міжнародними та національними стандартами фінансової звітності (МСБО 33 «Прибуток на акцію», ПСБО 24 «Прибуток на акцію») вимагається розкриття інформації про чистий прибуток на одну просту акцію (*Earnings Per Share, EPS*) суб'єкта господарювання у Звіті про фінансові результати, третім етапом аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторами має стати факторний аналіз змін у звітному періоді показника чистого прибутку на одну просту акцію потенційного об'єкта інвестування, що дасть змогу визначити «больові точки», які негативно впливають на падіння значення цього показника. Процедура факторного аналізу чистого прибутку на одну просту акцію підприємства, що обране потенційним об'єктом інвестування, запропоновано в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Процедура факторного аналізу чистого прибутку на одну просту акцію
об'єкта інвестування за інформацією фінансової звітності**

Показники	Джерело фінансової звітності	Звітний період, (1)	Попередній період, (0)	Абс. відх., Δ
1	2	3	4	5
Чистий прибуток, тис.грн	ф. 2 р.2350	11021	34816	-23795
Середньорічна кількість простих акцій, шт.	ф. 2 р.2600	703332392	703332392	0
Сер. власний капітал, тис.грн	ф. 1 р.1495	524924	502005	+22919
Сер. активи, тис.грн	ф. 1 р.1300	744672	800849	-56177

1	2	3	4	5
Аналітичні операції:				
1. Розрахунок ключових аналітичних показників формування чистого прибутку на одну просту акцію:				
1. Чистий прибуток на одну просту акцію (<i>Earnings Per Share, EPS</i>), грн (п.1 / п.2)	0,0157	0,0495	-0,0338	
2. Балансова вартість однієї простої акції (<i>Book Value per Share, BVS</i>), грн (п.3 / п.2)	0,7463	0,7138	+0,0325	
3. Чиста рентабельність активів (<i>Return On Assets, ROA</i>), % (п.1 / п.4)	1,48	4,35	-2,87	
4. Коефіцієнт фінансової залежності (<i>Equity Multiplier, EM</i>) (п.4 / п.3)	1,419	1,595	-0,176	
2. Факторний аналіз формування чистого прибутку на одну просту акцію у звітному періоді:				
Побудова 3-х факторної мультиплікативної моделі EPS:	$EPS = BVS \times ROA \times EM$			
Розрахунок впливу зміни балансової вартості однієї простої акції: $PS_{(\Phi 1)} = \Delta BVS \times ROA_{(0)} \times EM_{(0)}$	$+0,0325 \times 4,35 \times 1,595 = + 0,0023$ (позитивний вплив)			
Розрахунок впливу зміни чистої рентабельності активів: $PS_{(\Phi 2)} = BVS_{(1)} \times \Delta ROA \times EM_{(0)}$	$0,7463 \times (-2,87) \times 1,595 = -0,0342$ (негативний вплив)			
Розрахунок впливу зміни ризикованості фінансової діяльності: $PS_{(\Phi 3)} = BVS_{(1)} \times ROA_{(1)} \times \Delta EM$	$0,7463 \times 1,48 \times (-0,176) = -0,0019$ (негативний вплив)			
Баланс відхилень:	$-0,0338 = (+ 0,0023) + (-0,0342) + (-0,0019)$			

Джерело: розроблено автором на основі [201]

За результатами розрахунків EPS підприємства має негативну тенденцію (-0,0338). Найбільший негативний вплив на його зміну спричинила зміна чистої рентабельності активів. Проте, позитивно вплинуло зростання балансової вартості однієї простої акції за рахунок нагромадження середньорічної вартості власного капіталу через тезаврацію нерозподіленого прибутку.

Для задоволення інтересів довгострокових портфельних і стратегічних інвесторів важливо аналізувати інвестиційну привабливість компанії не тільки в контексті поточної діяльності, але й з позиції її інвестиційної активності, результативності капіталізованого прибутку. На думку У. Баффетті і при оцінці ефективності портфельних інвестицій в компанію, слід опиратися не на показник прибутку на акцію, а на частку нерозподіленого прибутку, яка залишається в

розпорядженні цієї компанії [198, с. 116-120]. Розробником моделі стійкості економічного зростання (A Model of Optimal Growth Strategy) Робертом Хіггінсом обґрунтовано, що темп стійкості зростання чистих активів підприємства (g) має збігатися з усталеним показником співвідношення нерозподіленого прибутку у звітному періоді та середніх залишків власного капіталу [202, с. 7-16].

Тому наступним етапом аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторами буде аналіз частки нерозподіленого прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

**Процедура аналізу стійкості економічного зростання об'єкту
інвестування за інформацією фінансової звітності**

Показники	Джерело фінансової звітності	Звітний період, (1)	Попередній період, (0)	Абс. відх., Δ
Чистий прибуток, тис.грн	ф. 2 р.2350	11021	34816	-23795
Нерозподілений прибуток, тис.грн	ф. 1 р.1420	9281	33955	-24674
Сер. власний капітал, тис.грн	ф. 1 р.1495	524924	502005	+22919
Аналітичні операції:				
1. Розрахунок ключових аналітичних показників формування стійкості економічного зростання чистих активів суб'єкта господарювання:				
Стійкість економічного зростання, % - g (п.2 / п.3)		1,768	6,764	-4,9
Рентабельність власного капіталу - ROE , % (п.1 / п.3)		2,1	6,9	-4,8
Коефіцієнт реінвестування чистого прибутку (Reinvestment Rate) – RR (п.2 / п.1)		0,842	0,975	-0,133
2. Факторний аналіз формування стійкості економічного зростання чистих активів суб'єкта господарювання у звітному періоді:				
Побудова 2-х факторної мультиплікативної моделі стійкості економічного зростання:		$g = ROE \times RR$		
Розрахунок впливу зміни рентабельності власного капіталу: $\Delta g_{(Ф1)} = \Delta ROE \times RR_{(0)}$		$(-4,8) \times 0,975 = -4,68$ (негативний вплив)		
Розрахунок впливу зміни норми капіталізації чистого прибутку: $\Delta g_{(Ф2)} = ROE_{(1)} \times \Delta RR$		$2,1 \times (-0,133) = -0,28$ (негативний вплив)		
Баланс відхилень:		$-4,9 = (-4,68) + (-0,28)$		
Порівняння показника стійкості економічного зростання з темпами приросту чистого доходу: $(g \approx \Delta T_{чд})$		$1,768\% \neq (-14,89)\%$ («проїдання» власного капіталу)		

Джерело: розроблено автором на основі [201]

Таким чином, стійкість економічного зростання підприємства у звітному періоді низька ($<10\%$), має негативну тенденцію ($-4,9\%$). Найбільший негативний вплив на її зміну спричинила зміна рентабельності власного капіталу (на $-4,68\%$),

менший негативний вплив має зменшення норми реінвестування прибутку (на - 0,28%). Отже, причини зниження значення показника стійкості економічного зростання об'єкта інвестування слід шукати у факторах, що впливають на формування показника рентабельності власного капіталу.

У процесі прийняття рішень інвесторами щодо надання ресурсів суб'єкту господарювання також важливо проаналізувати варіанти дивідендної політики, яких загалом існує два: або дивіденди виплачуються, або ж не виплачуються. З позиції інвестора дивіденди виступають платою за користування його грошима, вкладеними у статутний капітал компанії. Водночас з позиції управлінського персоналу акціонерного товариства дивіденди – це частка витрат підприємства, необхідна для обслуговування акціонерного капіталу («ціна» власного капіталу), що сплачується акціонерам пропорційно до кількості акцій, що знаходяться в обігу. За інформацією фінансової звітності інвестори формують судження про обраний об'єктом інвестування варіант дивідендної політики через порівняння рентабельності його власного капіталу (ROE) та «ціни» власного капіталу (K_S) для підприємства. Процедура аналізу дивідендної політики об'єкту інвестування за інформацією фінансової звітності запропоновано в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Процедура аналізу дивідендної політики об'єкту інвестування за інформацією фінансової звітності

Показники	Джерело фінансової звітності	Звітний період, (1)	Попередній період, (0)	Абс. Відх., Δ
1	2	3	4	5
1. Чистий прибуток, тис. грн	<i>ф. 2 р.2350</i>	11021	34816	-23795
2. Середній власний капітал, тис. грн	<i>ф. 1 р.1495</i>	524924	502005	+22919
1	2	3	4	5
Виплати власникам (дивіденди)	<i>ф. 4 р.4200</i>	0	0	0
Зареєстрований капітал, тис. грн	<i>ф. 1 р.1400</i>	175833	175833	0
Аналітичні операції:				
1. Розрахунок ключових аналітичних показників формування дивідендної політики суб'єкта господарювання:				
«Ціна» власного капіталу, % - K_S (п.3 / п.4)		0	0	0

1	2	3	4	5
Рентабельність власного капіталу – ROE , % (п.1 / п.2)		2,1	6,9	-4,8
2. Формування судження про обраний об'єктом інвестування варіант дивідендної політики у звітному періоді:				
$ROE > K_S$	тезаврація нерозподіленого прибутку	$2,1\% > 0\%$		
$ROE < K_S$	сплата дивідендів	-		

Джерело: розроблено автором на основі [201]

Узагальнюючи результати, наведені в таблиці, є підстави вважати, що управлінський персонал потенційного об'єкта інвестування у звітному та попередньому періоді дотримувався дивідендної політики за варіантом тезаврації нерозподіленого прибутку, а не розподілу чистого прибутку на дивіденди, що свідчить про наявні довгострокові перспективи стратегічного розвитку за рахунок внутрішніх джерел з метою максимізації ринкової вартості підприємства.

Обґрунтування рішень інвесторами, що базуються на аналітичній інтерпретації фінансової звітності об'єкта інвестування, здійснюється за результатами аналізу інформації про прибуток на інвестований капітал. Найбільш поширеним у зарубіжній практиці показником, що уможливлює прийняття рішень інвесторами щодо вкладень капіталу в підприємство, є показник ROI (*Return On Investment* або $ROIC$ як *Return On Invested Capital*). Він трактується, як показник рентабельності інвестованого в бізнес капіталу та показує, наскільки ефективно підприємство використовує інвестовані власниками та «довгостроковими» позичальниками гроші для отримання прибутку. У працях відомих дослідників Д. Міддлтона [203], Ж. Рішара [204] відзначається, що при розрахунку показника ROI в чисельнику більш доречною буде інформація про «чистий» операційний прибуток - $NOPAT$ (*Net Operating Profit After Tax*) як різниця між операційним прибутком ($EBIT$) та витратами з податку на прибуток (T), а у знаменнику – сума власного капіталу та довгострокових зобов'язань, що характеризує «інвестований капітал» (*Invested Capital, IC*).

Прийняття рішень інвесторами щодо надання ресурсів суб'єкту господарювання неможливе без наявності інформації про середньозважену «ціну» капіталу, використаного для фінансування активів об'єкта інвестування (*Weight Average Cost of Capital, WACC*). Багатьма вітчизняними і зарубіжними науковцями показник *WACC* визнається, як важливий стратегічний фінансовий показник. Якщо ставка *WACC* нижча, ніж у конкурентів чи в середньому по галузі, це свідчить про здатність управлінського персоналу об'єкта інвестування винайти дешевші джерела фінансування або сформувати їхню структуру таким чином, щоб мінімізувати середньозважену вартість капіталу.

У сучасній бізнес-практиці для прийняття рішень інвесторами все більшого поширення набуває показник доданої економічної вартості суб'єкта господарювання (*Economic Value Added, EVA*), який базується на концепції економічного прибутку, розроблений більше ста років тому Аланом Маршаллом. Мова йде про забезпечення перевищення доходів підприємства від основної діяльності над його фінансовими витратами на залучення капіталу протягом звітного року. Оскільки показник *EVA* найбільш поширений показник для оцінки процесу створення вартості бізнесу, визначати його доцільно також через аналітичну інтерпретацію фінансової звітності об'єкта інвестування (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Процедура аналізу ефективності використання інвестованого капіталу
об'єктом інвестування за інформацією фінансової звітності**

Показники	Джерело фінансової звітності	За попер. період	За звіт. період	Абс. відхилення
1	2	3	4	5
1. Прибуток від операційної діяльності (<i>EBIT</i>), тис. грн	<i>p.2190</i>	14758	10797	-3961
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток (<i>T</i>), тис. грн	<i>p.2300</i>	802	1917	+1115
3. Ціна власного капіталу, % (K_s)	$\frac{p.4200}{p.1400} \times 100\%$	0	0	0

Продовження табл. 3.10

1	2	3	4	5	
4. Частка власного капіталу (W_S)	$\frac{p.1495}{p.1900}$	0,66	0,75	+0,09	
5. Ціна заборгованого капіталу, % (K_D)	$\frac{p.2250}{p.1595 + p.1695} \times 100\%$	0	0	0	
6. Частка заборгованого капіталу (W_D)	$\frac{p.1595 + p.1695}{p.1900}$	0,34	0,25	-0,09	
7. Сер. інвестований капітал (IC), тис. грн	$\overline{p.1495} + \overline{p.1595}$	556604	572638	+16034	
Аналітичні операції:					
1. Розрахунок ключових аналітичних показників ефективності використання інвестованого капіталу суб'єкту господарювання:					
Аналітичні показники	Формула розрахунку	Поп. період	Звіт. період	Відхилення	Напр. зміни
NOPAT (Net Operating Profit After Tax), тис. грн	EBIT - T	13956	8880	-5076	негат.
ROI (Return on Invested Capital), %	$NOPAT / IC \times 100\%$	2,51	1,55	-0,96	негат.
WACC (Weight Average Cost of Capital), %	$K_S \times W_S + K_D \times W_D \times (1 - 0,18)$	0	0	0	Немає
EVA (Economic Value Added), тис. грн	$NOPAT - WACC \times IC$ або $(ROIC - WACC) \times IC$	13956	8880	-5076	негат.
SPREAD	ROIC - WACC	2,51	1,55	-0,96	негат.

Джерело: розроблено автором на основі [201]

У звітному періоді підприємство максимізувало добробут інвесторів, збільшуючи балансову вартість (+8880 тис. грн) та маючи позитивний спред, хоча спостерігається негативна тенденція їх зміни, воно не сплачує дивідендів та відсотків за позиками, тому не має фінансових витрат на капітал, що свідчить про дотримання стратегій капіталізації прибутку та розширення масштабів діяльності з внутрішніх джерел фінансування.

Більшість дослідників сходяться на тому, що бізнес-модель суб'єкта господарювання характеризує логіку формування та розподілу доданої вартості, яка відображає консенсус інтересів ключових стейкхолдерів бізнесу. В рамках аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторами пропонується оцінювати раціональність вибору об'єктом інвестування бізнес-моделі через співвідношення темпів зростання його ринкової вартості (*Market Capitalization*) та

інвестованого ним у бізнес капіталу (*Invested Capital*). Для розробки аналітичної процедури використано пропозиції В.І. Бариленка [205]. Розроблений порядок аналізу раціональності бізнес-моделі об'єкта інвестування за інформацією фінансової звітності наведено у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Процедура аналізу раціональності бізнес-моделі об'єкту інвестування за інформацією фінансової звітності

Показники	Джерело фінансової звітності	Звітний період, (1)	Попередній період, (0)	Абс. відх., Δ	Темп зростання (Т), %
1	2	3	4	$5 = \text{зр.} 3 - \text{зр.} 4$	$6 = \text{зр.} 3 / \text{зр.} 4$
1. Середньорічна кількість простих акцій	ф. 2 р.2600	703332392	703332392	0	100
2. Ринкова ціна простої акції, грн	Сайт фондової біржі	0,26	0,26	0	100
3. Ринкова вартість підприємства (<i>Market Capitalization, MC</i>), тис. грн	$MC = \text{Середньорічна кількість простих акцій} \times \text{Ринкова ціна акції}$	182866	182866	0	100
4. Сер. інвестований капітал (<i>Invested Capital, IC</i>), тис. грн	$\frac{\text{ф.1}}{\text{р.1495} + \text{р.1595}}$	572638	556604	+16034	102,9
Аналітичні операції:					
1. Розрахунок ключового співвідношення для оцінки раціональності бізнес-моделі інвесторами			≥ 1 свідчить про ефективну бізнес-модель		
T_{MC} / T_{IC}			100% / 102,9% = 0,97; 0,97 < 1 (неефективна бізнес-модель)		

Джерело: розроблено автором на основі [201]

Результати розрахунків дають підстави зробити висновок: у звітному році підприємством не створено умов для стійкого розвитку; розрахунок співвідношення стратегічного та фінансового показників свідчить про неефективність обраної бізнес-моделі для її інвесторів.

В сучасній економіці більшість провідних світових компаній функціонує на принципах управління вартістю. У західній практиці цей підхід отримав назву вартісного менеджменту (*VBM - Value-Based Management*) або менеджменту, що базується на вартості. Відповідно до цього підходу в процесі здійснення оціночної діяльності обирається конкретний вид вартості, який визначається

передбачуваним використанням результату оцінки [206]. Загалом в межах цього підходу при здійсненні оціночної діяльності можливо використовувати такі види вартості об'єкта оцінки: ринкову вартість, інвестиційну вартість, ліквідаційну вартість. Міжнародним комітететом зі стандартів оцінки вартості (International Valuation Standards Council) в Міжнародному стандарті оцінки 105 (IVS 105) «Valuation Approaches and Methods» виокремлено три оцінювальних підходи вартості: (a) market approach (ринковий підхід), (b) income approach (доходний підхід), and (c) cost approach (витратний підхід) [207 IVS 105].

У Національному стандарті оцінки (НСО) №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» зазначено: порівняльний (ринковий) підхід передбачає проведення аналізу цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки [208, п. 47]; за доходного підходу визначається вартість об'єкта оцінки, як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу, з використанням методів прямої капіталізації доходу та непрямої капіталізації доходу (дисконтування грошового потоку) [208, п. 42]; витратний підхід передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням їх на суму зносу (знецінення) з використанням методів прямого відтворення та заміщення [208, п. 40]. З наведеного можна зробити висновок, що індикатори створення або зниження зруйнованої бізнесом вартості компанії можуть базуватись на ринковій вартості (ринковий підхід), внутрішній вартості (доходний підхід) та балансовій вартості (витратний підхід).

Також у Національному стандарті № 1 зазначено, що інвестиційна вартість об'єкта оцінки у формі цілісного майнового комплексу, фінансових інтересів визначається переважно за допомогою доходного підходу із застосуванням методу дисконтування грошових потоків, а об'єкта оцінки в матеріальній формі – через комбінування кількох методичних підходів [208, п. 25]. З використанням доходного підходу визначається ринкова вартість та інвестиційна вартість [208, п. 42], пряма капіталізація може здійснюватися із застосуванням ставки

капіталізації, а непряма – із застосуванням ставки дисконту. Ставка капіталізації є коефіцієнтом, що застосовується для визначення вартості об'єкта, виходячи з очікуваного доходу від його використання, за умови, що дохід передбачається незмінним протягом визначеного періоду в майбутньому. Відповідно ставка дисконту – це коефіцієнт, що застосовується для визначення поточної вартості, виходячи з грошових потоків, які прогножуються на майбутнє за умови їх зміни протягом періодів прогнозування [208, п. 3]. Перевага методів розрахунку інвестиційної вартості компанії за доходним підходом полягає в тому, що вони припускають використання за ставку дисконту показника середньозваженої «ціни» капіталу (WACC), який можна розрахувати за інформацією фінансової звітності.

У праці американських дослідників у сфері оцінки вартості компанії відзначається, що однією з найпоширеніших груп методів, що застосовуються до оцінки вартості компанії за доходним підходом, є група методів дисконтування грошових потоків (*Discounted Cash Flow, DCF*) [209, с. 6-23]. Водночас залежно від того, які грошові потоки розглядатимуться, виокремлюються такі методи, як: метод вільних грошових потоків для фірми (*Free cash flow to the firm, FCF*); метод залишкового доходу (*Residual income*); метод дисконтування дивідендних виплат (*Dividend discount model*) [209, с. 25].

До основних етапів оцінки вартості компанії за методом дисконтованих вільних грошових потоків для фірми (*FCF*) ці дослідники відносять: 1) визначення прогнозного періоду інвестування в акції аналізованої компанії (як правило – 5 років); 2) аналіз перспектив компанії і темпів її подальшого зростання (*growth rate-g*) в прогнозований (протягом 5 років) період; 3) оцінювання ризику вкладень і визначення необхідної інвестору норми прибутковості або ставки дисконтування (*discount rate*) [209, с. 113-140].

На основних умовах визначення вартості підприємства з використанням моделі дисконтованого вільного грошового потоку і моделі Гордона зосереджують свою увагу також американські дослідники К. Мерсер, Т. Хармс [210, с. 156]. За підходом цих авторів вартість компанії розглядається, як сума

генерованих нею грошових потоків протягом прогнозного періоду інвестування (формула 3.4). Інвестору така група методів дає змогу розрахувати вартість майбутніх доходів компанії і оцінити доцільність вкладень в її акції.

$$VF = \sum_1^i \frac{FCF_i}{(1+WACC)^i} + \frac{TV}{(1+WACC)^n} , \quad (3.4)$$

де VF (*Value of the Firm*) – вартість бізнесу компанії, розрахована через майбутній грошовий потік; FCF (*Free Cash Flow*) – очікуваний вільний грошовий потік, $WACC$ – середньозважена вартість капіталу, TV (*Terminal Value*) – очікувана кінцева (термінальна) вартість бізнесу компанії, i – рік прогнозування; n – кінцевий рік горизонту прогнозування надходжень грошових потоків.

Сума вільного грошового потоку (*Free Cash Flow to the firm, FCF*) визначається за інформацією фінансової звітності (формула 3.5):

$$FCF = EBIT - T + DA - CapEx - \Delta WC , \quad (3.5)$$

в якій $EBIT$ – прибуток від операційної діяльності, T – очікувані витрати з податку на прибуток, DA – сума річних амортизаційних відрахувань, $CapEx$ – сума капітальних інвестицій, ΔWC – приріст власного оборотного (робочого) капіталу. Ці дані, зазвичай, є базою для прогнозування майбутніх грошових потоків протягом прогнозного періоду інвестування. Базові дані фінансової звітності за звітний період перераховуються для кожного року прогнозування з урахуванням очікуваного середньорічного темпу приросту вартості чистих активів (g). Розрахунок очікуваної кінцевої вартості бізнесу компанії (TV) у постпрогнозному періоді базується на ідеї моделі Гордона щодо постійного зростання дивідендів та здійснюється у такий спосіб (формула 3.6) [209, с.133]:

$$TV = \frac{FCF_n(1+g)}{WACC-g} , \quad (3.6)$$

де g – очікуваний щорічний темп приросту вартості бізнесу (власного капіталу) компанії.

Приймаючи рішення, чи є потік операційного прибутку останнього фінансового року (останніх 12 місяців) об'єкта інвестування найкращою базою для застосування методу дисконтованих вільних грошових потоків, інвестор повинен зробити висновок, наскільки даний потік доходу відображає діяльність

компанії у майбутньому. Водночас основний акцент повинен робитися на показниках чистого доходу від реалізації продукції і собівартості реалізованої продукції. Аналіз основних показників має базуватися на ретроспективному аналізі фінансової звітності, інтерв'ю з керівництвом компанії, а також на економічних оглядах галузі. Якщо інвестор вважає, що потік прибутку від операційної діяльності останнього фінансового року відображає її стан у майбутньому, тоді останній фінансовий рік чи останні 12 місяців, що передують даті оцінки, будуть найбільш прийнятними періодами діяльності, дохід яких може бути капіталізований. Якщо інвестор з будь-якої причини вважає, що показники операційного прибутку за останній фінансовий рік не характеризують діяльність компанії в майбутньому, то базою для прогнозування очікуваних грошових потоків рекомендується обрати середній операційний прибуток за кілька минулих років. Аналітичну процедуру оцінки поточної інвестиційної вартості компанії за умови очікуваного щорічного темпу приросту вартості бізнесу у 3% (g), середньозваженої вартості капіталу в 10% ($WACC$) та прогнозного періоду інвестування (n) у 5 років запропоновано у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Процедура оцінки поточної інвестиційної вартості об'єкта інвестування за інформацією фінансової звітності

Показники	Джерело фінансової звітності	База прогнозу	Горизонт прогнозування майбутніх грошових потоків, роки, i , $g = 3\%$, $WACC = 10\%$, $n=5$				
		0	1	2	3	4	5
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Прибуток від операційної діяльності, $EBIT$, тис. грн	ф. 2 п.2190	10797	11121	11455	11798	12152	12517
Витрати з податку на прибуток, T , тис. грн	ф. 2 п.2300	1917	1975	2034	2095	2158	2222
Річні амортизаційні відрахування, DA , тис. грн	ф. 2 п.2515	45337	45350	45400	45450	45500	45550
Річні капітальні інвестиції, $CapEx$, тис. грн	ф. 3 п.3260	3515	4000	5000	6000	7000	8000
Приріст власного оборотного (робочого) капіталу, ΔWC , тис. грн	ф. 1 (п.1195 - п.1695) $\Delta = WC_{(1)} - WC_{(0)}$	104888	50000	48500	47050	45650	44250

Продовження табл. 3.12

Продовження табл. 3.12

Аналітичні операції:					
1. Розрахунок вільного грошового потоку (FCF) у році прогнозування (п.1 – п.2 + п.3 – п.4 – п.5), тис. грн	496	1321	2103	2844	3595
2. Дисконтування значень очікуваних грошових потоків FCF : $FCF_i / (1+WACC)^i$	451	1091	1579	1942	2232
3. Розрахунок сумарного вільного грошового потоку за горизонтом прогнозування: $\Sigma FCF_i / (1+WACC)^i$	451 + 1091 + 1579 + 1942 + 2232 = 7295 тис.грн				
4. Визначення кінцевої вартості бізнесу компанії (TV) у постпрогнозному періоді: $TV = \frac{FCF_n(1+g)}{WACC-g}$	3595 × (1+0,03) / (0,1 – 0,03) = 52900 тис.грн				
5. Дисконтування значення термінальної (кінцевої) вартості бізнесу у пост прогнозному періоді: $TV / (1+WACC)^5$	52900 / (1 + 0,1) ⁵ = 32851 тис.грн				
6. Визначення теперішньої дисконтованої (поточної інвестиційної) вартості бізнесу компанії: (п.3 + п.5) $VF = \sum_1^i \frac{FCF_i}{(1+WACC)^i} + \frac{TV}{(1+WACC)^n}$	7295 + 32851 = 40146 тис.грн				
7. Визначення коефіцієнту капіталізації вільного грошового потоку: $WACC - g$	10% - 3% = 7%				
Інвестиційна вартість компанії складає 40146 тис.грн					

Джерело: розроблено автором на основі [201]

Узагальнюючи наведене, слід зазначити, що аналітична інтерпретація фінансової звітності інвесторами може здійснюватися з позиції або короткострокової, або довгострокової перспективи. В її основу, насамперед, повинна бути покладена оцінка інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, що уможлиблює розуміння типу інвестиційної якості фінансового стану підприємства залежно від значення інтегрального показника. До ключових елементів аналітичного процесу інтерпретації інвесторами інформації фінансової звітності запропоновано включити такі аналітичні процедури, як: коефіцієнтний аналіз ринкової активності об'єкта інвестування, оцінку його ринкової репутації; факторний аналіз чистого прибутку на одну просту акцію об'єкта інвестування; факторний аналіз інвестиційної активності для формування судження про стійкість економічного зростання об'єкта інвестування; коефіцієнтний аналіз дивідендної політики об'єкта інвестування;

коефіцієнтний аналіз ефективності використання інвестованого капіталу об'єктом інвестування; динамічний аналіз раціональності бізнес-моделі об'єкта інвестування; оцінку теперішньої інвестиційної вартості об'єкта інвестування.

Висновки до розділу 3

Розвиток теоретичних концепцій та розширення функцій фінансової звітності в сучасних умовах розвитку та глобалізації ринків капіталу спонукають до поглибленого дослідження інституціональних підходів використання аналітичного інструментарію. В результаті дослідження методики і практичного застосування інструментів аналітичної інтерпретації фінансової звітності постачальниками фінансового капіталу, зокрема інвесторами і кредиторами, встановлено й узагальнено:

1. Розвиток теоретичних концепцій та розширення функцій фінансової звітності потребують поглибленого дослідження з врахуванням інституціональних підходів та з використанням функціонального інструментарію. Виявлені та узагальнені причини консервативності в підходах до розвитку теорій комунікацій фінансової звітності дали змогу обґрунтувати доцільність використання в сучасній практиці моделі розвитку інституціональної теорії фінансової звітності. Крім удосконалення інформаційної, контрольної функцій, це дозволить актуалізувати аналітичну й комунікативну функції фінансової звітності, які в комплексі сприяють посиленню інформативності суб'єктів господарювання і формування ефективної системи інформаційного забезпечення всіх суб'єктів ринкового середовища.

2. Важливою умовою ефективного розвитку сучасної економіки України є підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, що визначається на основі інформації їх фінансової звітності, орієнтованої на

інвесторів та кредиторів, які в ринкових умовах кваліфікуються, як першочергові користувачі інформації. Підвищення активності в інвестиційному середовищі України істотно залежить від доступності інформації про діяльність суб'єкта господарювання. Зокрема, її потребують інвестори і кредитори для оцінки здатності суб'єкта господарювання генерувати чисті грошові потоки. На цій основі постачальники капіталу зможуть приймати обґрунтовані рішення щодо майбутніх надходжень грошових коштів. По суті, запити користувачів впливають на розвиток фінансової звітності, розкриття нефінансової інформації і складання інтегрованої звітності.

3. У процесі дослідження практики складання й оприлюднення фінансової звітності суб'єкта господарювання доведено, що регламентовані теорії та концептуальні формати, принципи й базові положення її формування та аналітичної інтерпретації суттєво відрізняються в різних країнах, породжуючи проблеми учасникам ринків капіталів щодо інформаційної систематизації процесів оцінювання їх діяльності в умовах глобалізації світової економіки. Вирішення цих проблем потребує узгодженості методологічної основи формування звітності відповідно до запитів користувачів. Сьогодні основою міжнародної гармонізації принципів і методик складання й оприлюднення фінансової звітності вважаються МСФЗ, що сприяє досягненню подвійної мети: забезпечення зіставності оприлюдненої фінансової інформації для оцінювання фінансово-майнового стану та формування довіри суспільства до звітності, як базового інструмента інформування зацікавлених користувачів.

4. Гармонізація фінансової звітності та запитів користувачів, узгодження форматів фінансової звітності, їх змістовного наповнення потребує уніфікації форм фінансової звітності та вироблення єдиних підходів до представлення активів і зобов'язань, застосування єдиних методологічних принципів обліку капіталу суб'єктів господарювання.

5. У процесі дослідження методики аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторами розроблено порядок визначення інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства з використанням результатів

коефіцієнтного аналізу фінансового стану за звітний період. В основу розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства, яким узагальнюються значення ключових фінансових коефіцієнтів, скоригованих відповідно до вагомості їх впливу на фінансовий стан, покладено результати коефіцієнтного аналізу ринкової активності потенційного об'єкта інвестування. Завдяки цьому складається уява управлінського персоналу підприємства щодо наявності попиту на акції підприємства, середньої окупності інвестиції в акції підприємства.

6. Для удосконалення методики комплексної оцінки платоспроможності позичальника запропоновано доповнити перелік показників аналізу фінансового стану, зокрема: ліквідності (абсолютної і поточної); ліквідності при мобілізації засобів та коефіцієнтом власної платоспроможності; фінансової стійкості (фінансової залежності, забезпечення власними оборотними засобами, співвідношення мобільних та іммобільних активів, довгострокового залучення позикових коштів, постійного активу); рентабельності від операційної діяльності (продажу, продукції, операційної діяльності, необоротних активів, оборотних активів, власного капіталу, сукупного капіталу, поточних зобов'язань); суми грошових коштів в результаті операційної діяльності (відношення руху грошових коштів від операційної діяльності до суми доходу від основної діяльності; співвідношення руху грошових коштів від операційної діяльності до суми активів; надходження грошових коштів на власний капітал; коефіцієнт покриття боргу, коефіцієнт рентабельності грошових потоків, коефіцієнт ліквідності грошових потоків, коефіцієнт ефективності руху грошових коштів від операційної діяльності).

7. Актуалізацію запитів на розширення інформаційного середовища фінансової звітності використано в процесі систематизації теоретичного формату формування та аналітичної інтерпретації фінансової звітності. Альтернативні методики оцінно-аналітичних інструментів для оцінки ефективності діяльності та економічного потенціалу суб'єктів господарювання розглянуто в площині всіх форм фінансової звітності, звіту про управління, нефінансових показників у

примітках до звітності, що певною мірою сприяло розвитку концепції аналітичної інтерпретації інтегрованої звітності.

8. Окреслено переваги та недоліки методики визначення кредитоспроможності позичальника відповідно до Положення «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затвердженого Постановою Правління Національного банку України 30.06.2016 № 351. Зокрема, основним недоліком визнано недостатність показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності для здійснення комплексного та об'єктивного аналізу всього комплексу інформації, що впливає на визначення розміру компонентів і факторів оцінки ризику платоспроможності позичальника – суб'єкта господарювання.

Основні результати розділу опубліковані в наукових працях автора: [211-214].

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження теоретичних і методичних засад формування й аналітичної інтерпретації показників фінансової звітності, еволюційного розвитку інтегрованої звітності суб'єктів господарювання України вироблено рекомендації щодо підвищення інформативності та корисності фінансової звітності для користувачів у процесі ухвалення ними економічних рішень. Отримані результати дають право на такі висновки:

1. На основі узагальнення наукових праць та нормативно-правових актів з регулювання порядку формування і подання фінансової звітності поглиблено трактування змісту понять «нормативне регулювання», «нормативно-правове регулювання та забезпечення» в частині фінансової звітності та доведено доречність їх застосування. Виокремлено термінологічні відмінності в ідентифікації суб'єктів господарської діяльності («суб'єкт господарювання», «юридична особа», «підприємство», «суб'єкт підприємництва», «установа»), наявні в різних нормативно-правових актах. Доведено важливість уточнення цих норм задля усунення колізії; виокремлено ознаки сегментації суб'єктів господарювання за різними класифікаційними критеріями та узгоджено сегментацію з вимогами подання фінансової звітності.

2. Оновлення положень нормативно-правових актів відповідно до умов сучасного розвитку держави та державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання є необхідною умовою гармонізації норм міжнародних стандартів фінансової звітності, директив ЄС, формалізованої інформаційної бази вищого ступеня. У цьому контексті систематизовано вимоги вітчизняного законодавства, яке підпадає під суттєву трансформацію з огляду на актуалізацію глобалізаційних процесів і реформування економіки.

3. У процесі систематизації актів з регулювання методичних засад формування фінансової звітності виокремлено класифікаційні ознаки та згруповано їх за порядком підпорядкованості та ієрархічними рівнями.

Запропонована шестирівнева система нормативно-правового регулювання порядку формування та подання фінансової звітності включає такі рівні, як: 1) міжнародно-правовий (міжнародно-правові акти, які є результатом діяльності міжнародного правотворчого органу, що видає офіційні документи, юридична сила яких поширюється на територію двох та більше держав, та міжнародно-правові договори, ратифіковані Верховною Радою України); 2) конституційний (Конституція України); 3) законодавчий (закони та кодекси України); 4) підзаконний (укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України); 5) відомчий (накази, положення, інструкції, роз'яснення, які приймаються чи затверджуються центральними органами виконавчої влади спеціальної компетенції); 6) локальний (рішення, накази, розпорядження щодо форми організації обліку на підприємстві та застосування облікової політики, що приймаються уповноваженою особою).

4. Правові, економічні, соціальні та організаційні умови поглиблення економічної інтеграції розглянуто з позиції актуалізації впровадження МСФЗ, Директив ЄС у практику вітчизняних підприємств в частині затвердження нових форм фінансової звітності підприємств, зокрема Звіту про управління та про платежі на користь держави. Інформація, що в них наводиться, представлена низкою важливих фінансових і нефінансових показників, отже має бути частиною річної звітності.

5. Узагальнення класифікаційних ознак транспарентності відносно суб'єкта господарювання свідчить про обґрунтованість поділу науковцями поняття «транспарентність» на певні сегментальні рівні та узгодженості транспарентності з прозорістю фінансової звітності господарюючого суб'єкта, що актуалізує ефективність комунікацій підприємства з усіма зацікавленими сторонами: акціонерами, кредиторами, засобами масової інформації. На цій основі виокремлено важливі чинники забезпечення транспарентності фінансової звітності, розроблено рекомендації щодо аналітичних показників, які характеризують транспарентність фінансової звітності суб'єкта господарювання,

зокрема – залежності між транспарентністю та ефективністю діяльності підприємства.

6. Доведено, що опис у відповідному суспільному контексті інформації про економічні, екологічні, соціальні напрями діяльності суб'єкта господарювання, його корпоративне управління (ESG - environmental, social, (corporate) governance) забезпечить розширення інформаційного наповнення звітності суб'єкта господарювання. З огляду на це, в процесі дослідження еволюційного розвитку фінансової звітності обґрунтовано можливість створення моделі, синтезу, об'єднання і взаємоузгодження фінансової звітності і нефінансової інформації в інтегровану звітність.

7. Інтегрована звітність, як компонент транспарентності фінансової звітності, забезпечує повноту наданої інформації зацікавленим особам про діяльність суб'єкта господарювання. На основі дослідження концептуальних засад інтегрованої звітності уточнено та удосконалено практичні положення процесу підготовки інтегрованої звітності: виокремлено умови забезпечення органічного синтезу фінансової і нефінансової інформації, кількісних і якісних показників звітності з метою досягнення синергетичного ефекту, особливо, як основи аналізу та довгострокового соціально-економічного планування, яке має стати стратегічним пріоритетом сталого розвитку.

8. Для удосконалення методики оцінки транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання запропоновано застосування модифікованого методу багатовимірного рейтингового аналізу. Узагальнено процедурні питання та методологічні засади рейтингування в частині рейтингових оцінок транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання. Рекомендовані основні кількісні та якісні критерії оцінки рівня розкриття інформації для розрахунку індексу транспарентності фінансової звітності, зокрема: дотримання принципів та вимог до розкриття інформації у фінансовій звітності; розкриття облікової політики та основних невизначеностей діяльності; примітки до фінансової звітності, їх впорядкованість, системне подання з урахуванням їх впливу на зрозумілість та порівнянність показників звітності; відповідність і

доступність інформації запитам користувачів та зацікавлених осіб; висновок і звіт аудитора щодо річної фінансової звітності; розкриття інформації щодо організаційної і правової структури підприємства, власників, корпоративної прозорості, про конфлікт інтересів; розкриття нефінансової інформації в умовах сталого розвитку.

9. У процесі дослідження теоретичних концепцій фінансової звітності розкрито практичну цінність теорії зацікавлених сторін, яка потребує поглибленого вивчення з урахуванням інституціональних підходів та з використанням функціонального інструментарію.

10. Доцільність використання в сучасній практиці моделі розвитку інституціональної теорії фінансової звітності пов'язана з удосконаленням інформаційної, контрольної та актуалізацією аналітичної й комунікативної функцій фінансової звітності, які в комплексі сприятимуть посиленню інформативності суб'єктів господарювання і формуванню на цій основі ефективної системи інформаційного забезпечення всіх суб'єктів ринкового середовища.

11. За результатами аналізу методики оцінки рівня кредитоспроможності позичальника, з урахуванням розробок Національного банку України, запропоновано її розширення показниками: *ліквідності* (абсолютної ліквідності, поточної ліквідності, ліквідності при мобілізації засобів та коефіцієнтами власної платоспроможності); *фінансової стійкості* (фінансової залежності, забезпечення власними оборотними засобами, співвідношення мобільних та іммобільних активів, довгострокового залучення позикових коштів, постійного активу); *рентабельності операційної діяльності* (продажу, продукції, операційної діяльності, необоротних активів, оборотних активів, власного капіталу, сукупного капіталу, поточних зобов'язань); *показниками грошових потоків від операційної діяльності* (відношення руху грошових коштів від операційної діяльності до доходу, відношення руху грошових коштів від операційної діяльності до активів, коефіцієнт покриття боргу, коефіцієнт рентабельності грошових потоків, коефіцієнт ліквідності грошових потоків, коефіцієнт ефективності руху грошових

коштів від операційної діяльності).

12. Оцінку рівня платоспроможності позичальника запропоновано здійснювати з використанням показників покриття грошовими коштами від операційної діяльності, а саме: достатності, платоспроможності та ефективності грошових коштів від операційної діяльності.

13. Узагальнюючи методичний інструментарій аналізу фінансової звітності суб'єкта господарювання інституціями інвестування доведено, що в його основу важливо покласти оцінку інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, що уможливить розуміння типу інвестиційної якості фінансового стану підприємства залежно від значення інтегрального показника. До ключових елементів аналітичного процесу інтерпретації інвесторами інформації фінансової звітності щодо об'єкта інвестування включено такі аналітичні процедури, як: коефіцієнтний аналіз його ринкової активності, оцінку його ринкової репутації; факторний аналіз чистого прибутку на одну просту акцію; факторний аналіз інвестиційної активності для формування судження про стійкість економічного зростання; коефіцієнтний аналіз дивідендної політики; коефіцієнтний аналіз ефективності використання інвестованого капіталу; динамічний аналіз раціональності бізнес-моделі; оцінку теперішньої інвестиційної вартості об'єкта інвестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 21.01.2019).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 року № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 18.09.2019).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 12.10.2018).
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029 (дата звернення: 05.08.2017).
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013 № 73, за реєстр. в М-ві юстиції України від 28 лютого 2013 р. за № 336/22868. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 15.12.2018).
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 17.12.2018).
7. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 10.08.2017).
8. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 10.08.2017).
9. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення: 10.08.2017).

10. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 10.08.2017).
11. Воронюк О.О. Критерії класифікації юридичних осіб. *Університетські наукові записки*. 2008. № 3. С. 129-135.
12. Кількість юридичних осіб за організаційними формами / Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoi/ukr/EDRPU_2017/ks_opfg/ks_opfg_1217.htm; https://ukrstat.org/uk/edrpoi/ukr/EDRPU_2018/ks_opfg/ks_opfg_0118.htm; https://ukrstat.org/uk/edrpoi/ukr/EDRPU_2019/ks_opfg/ks_opfg_0119.htm (дата звернення: 21.11.2019).
13. Марущак Я. Товариства в Європейському Союзі: права та обов'язки їх учасників. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 43-47.
14. Рібун Л.В., Лех Г.А., Васькович І.М. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26(2). С. 230-235.
15. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання України з розподілом за їх розмірами / Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u.htm/fin/osp/osp_u/osp_u.htm (дата звернення: 04.04.2019).
16. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень): Закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19> (дата звернення: 10.10.2018).
17. Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств: Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26.06.2013 № 2013/34/ЄС. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU13169?an=4> (дата звернення: 12.12.2018).
18. Про підприємства: Закон України від 27.03.1991 № 887-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/887-12> (дата звернення: 25.08.2017).
19. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 № 698-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12> (дата звернення: 25.08.2017).

20. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/h723/97-ВР> (дата звернення: 25.08.2017).
21. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 № 2269-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2269-19> (дата звернення: 25.08.2017).
22. Про оренду державного і комунального майна: Закон України від 10.04.1992 року № 2269-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2269-12> (дата звернення: 25.08.2017).
23. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> (дата звернення: 25.08.2017).
24. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5007-17> (дата звернення: 25.08.2017).
25. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1315-18> (дата звернення: 25.08.2017).
26. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 25.08.2017).
27. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.07.2018).
28. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 25.08.2017).
29. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-ВР> (дата звернення: 25.08.2017).
30. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 25.08.2017).
31. Порядок подання фінансової звітності: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п> (дата звернення: 09.02.2019).

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: затв. наказом М-ва фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (дата звернення: 02.11.2018).

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Консолідована фінансова звітність”: затв. наказом М-ва фінансів України від 27.06.2013 № 628. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення: 04.05.2018).

34. Крупка Я.Д. Консолідована звітність у постіндустріальній економіці. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 22. № 1. С. 174-180.

35. Задорожний З. Проблеми законодавчого регулювання бухгалтерського обліку в Україні. *Економічний аналіз*. 2009. Вип. 4. URL: http://www.econa.at.ua/Vypusk_4/zadoroznyu.pdf (дата звернення: 12.12.2017).

36. Проскура К. Фінзвітність: особливості складання. *Вісник офіційно про податки*. № 4(956). URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100007022-finzvitnist-osoblivosti-skladannya?issue=5632> (дата звернення: 05.01.2018).

37. The IFRS Taxonomy Illustrated. IFRS Taxonomy 2017 Taxonomy Update 1. A view of the IFRS Taxonomy 2017 Taxonomy Update 1 (organised by IFRS Standards). URL: <https://www.ifrs.org/-/media/project/ifrs-taxonomy-update-insurance-contracts/ifrs-taxonomy-illustrated-2017-by-ifrs-standards.pdf> (дата звернення: 05.01.2018).

38. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році: Закон України від 07.12.2017 № 2245-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2245-19> (дата звернення: 15.02.2018).

39. Войтенко Т. Євробухоблік: яким він буде? Податки та бухгалтерський облік. 2017. № 89. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/november/issue-89/article-31776.html> (дата звернення: 16.02.2018).

40. Про Примітки до річної фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.2000 № 302. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00> (дата звернення: 15.03.2018).

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами»: затв. наказом М-ва фінансів України від 19.05.2005 № 412. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05> (дата звернення: 17.03.2018).

42. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: затв. наказом Мінфіну України від 28.03.2013 № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0108840-18> (дата звернення: 21.09.2018).

43. Будько О.В. Фінансова звітність як джерело інформації для прийняття управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. С. 1-3. URL: https://efek_2013_1_20.pdf (дата звернення: 21.10.2018).

44. Stephen King Financial Reports vs. Management Reports: What's the Difference? URL: <https://www.growthforce.com/blog/financial-reports-management-reports-differences> (дата звернення: 22.10.2018).

45. Щодо підприємств, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини: Лист Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України від 14.03.2018 № 35230-06-5/6959, № 04.3-07/22-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3523201-18> (дата звернення: 22.10.2018).

46. Юридичний словник / за ред. Б.М. Бабія, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. Київ : Головна редакція Української рад. енцикл. АН України РСР, 1974. 848 с.

47. Теорія держави та права: навч. посіб. / Є.В.Білозьоров, В.П.Власенко, О.Б.Горова, А.М.Завальний, Н.В.Заяць та ін.; за заг. ред. С.Д.Гусарева, О.Д.Тихомирова. Київ, 2017. 320 с.

48. Кірейцев Г.Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України: наук. доп. на Міжнар. наук.-практ. конф. Подільського держ. аграрно-техніч. ун-ту, 24-25 вер. 2009 р. Кам'янець-Подільський, 2009. 32 с.

49. Пантелєєв В.П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: монографія. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2008. 491 с.

50. Пархоменко В.М. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 8-9. С. 3-21.

51. Петренко Н.І., Філозоф О.В. Правова основа організації внутрішнього аудиту в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2010. Вип. 1(16). С. 219-228.

52. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2009. 260 с.

53. Сук Л.К., Сук Л.П. Організація бухгалтерського обліку: підручник. Київ, 2009. 624 с.

54. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець та ін.; під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця. Вид. 8-м., доп. і перероб. Житомир: ПП "Рута", 2009. 912 с.

55. Кочерга С.В. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Полтава: Інтер Графіка, 2004. 324 с.

56. Шигун М.М. Розвиток моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і методологія: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2009. 632с.

57. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 420 с

58. Дерій В.А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2010. Вип. 2 (17). С. 77-83.

59. Лисенко А.М. Система нормативно-правового регулювання обліку та аудиту загальнопромислових витрат підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер. Економічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 234-245.

60. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована Законом України від 16.09.2014 № 1678-

VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 16.11.2018).

61. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 № 1706. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF> (дата звернення: 18.11.2018).

62. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> (дата звернення: 22.11.2018).

63. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80> (дата звернення: 22.11.2018).

64. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80> (дата звернення: 22.11.2018).

65. Хорунжак Н.М. Модернізація обліку і контролю в бюджетних установах в умовах системної трансформації управління : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.09. Тернопіль, 2014. 419 с.

66. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням недійсними актів державних чи інших органів : роз'яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 26.01.2000 № 02-5/35. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_35800-00/ed20071022/find?text=%CD%EE%F0%EC%E0%F2%E8%E2%ED%E8%E9+%E0%EA%F2#w11 (дата звернення: 25.11.2018).

67. Про визнання акту недійсним: Постанова Вищого Господарського суду України від 19.01.2006 у справі № 38/309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va309600->

06/ed20060119/find?text=%CD%EE%F0%EC%E0%F2%E8%E2%ED%E8%E9+%E0%EA%F2 (дата звернення: 25.11.2018).

68. Фінансова звітність підприємств відповідно до П(С)БО та МСФЗ: проблеми гармонізації / Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні: монографія / З.-М.В. Задорожний, Крупка Я.Д., Омецінська І.Я.; за наук. ред.. д.е.н., проф. З.-М.В. Задорожного, д.е.н., проф. Я.Д. Крупки. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. С. 25-59.

69. Мельник Н.Г. Регулювання обліку на міжнародному рівні. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 30 чер. 2017 р. м. Тернопіль. С. 141-142.

70. Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації: навч. посіб. Київ, 2011. 280 с.

71. Положення про Міністерство фінансів України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п> (дата звернення: 26.11.2018).

72. Положення про Методологічну раду з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України: затв. наказом М-ва фінансів України № 1186 від 01.12.2014. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MF14105?an=7> (дата звернення: 26.11.2018).

73. Концептуальна основа фінансової звітності. IASB; Стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення: 02.04.2019).

74. Корчак В. С. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами URL: <http://konf.amsfo.com.ua/perevagi-skladannya-finansovoї-zvitnosti-za-mizhnarodnimi-standartami/> (дата звернення: 26.11.2018).

75. Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=86024&cat_id=83018 (дата звернення: 27.11.2018).

76. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 (МСФЗ 1). Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004 (дата звернення: 27.11.2018).

77. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) / Звіт про рух грошових коштів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення: 27.11.2018).

78. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8) / Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020 (дата звернення: 28.11.2018).

79. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 10 (МСБО 10) / Події після звітного періоду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_024 (дата звернення: 27.11.2018).

80. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 24 (МСБО 24) / Розкриття інформації про пов'язані сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_043 (дата звернення: 28.11.2018).

81. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 (МСБО 29) / Фінансова звітність в умовах гіперінфляції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_048 (дата звернення: 29.11.2018).

82. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 34 (МСБО 34) / Проміжна фінансова звітність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_049 (дата звернення: 29.11.2018).

83. Про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності: Лист Міністерства фінансів України від 29.12.2017 № 35210-06-5/37175. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/O-primenenii-mezhdunarodnyx-standartov-finansovoj-otchetnosti?from=balance.ua> (дата звернення: 30.11.2018).

84. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: затв. наказом МФУ від 28.05.99 № 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99> (дата звернення: 01.12.2018).

85. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»: затв. наказом МФУ від 18.06.2001 № 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 05.12.2018).

86. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр.: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-п> (дата звернення: 06.12.2018).

87. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 10.12.2018).

88. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета / пер. с англ. / под ред. проф. Я.В. Соколова. Москва: Финансы и статистика, 2000. 576 с:

89. Німчинов П.П. Загальна теорія бухгалтерського обліку. Київ: Вища школа, 1977. 240 с.

90. Кузьмінський Ю.А. Що таке система бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 6. С. 8-11.

91. Кіндрацька Л. М. Фінансовий та управлінський облік у банках: підручник. Київ: КНЕУ, 2008. 816 с.

92. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: підруч. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.

93. Голов С., Костюченко В. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посіб. Київ, 2001. 840 с.

94. Шигун М.М., Іваненко В.О. Види звітності підприємств: підходи до їх класифікації. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2008. Вип. 3(12). С. 432-443.

95. Озеран А.В. Директива 2013/34/ЄС щодо річної фінансової звітності: Дискусійні питання та напрями її імплементації в нормативну базу України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 5. С. 2-10.

96. What do we mean by the term ‘Financial Reporting’, especially in relation to Integrated Reporting? Prepared by the Financial Reporting Council (FRC) Integrated Reporting Task Force on 11 September 2012 Revised by the FRC Integrated Reporting Task Force on 18 February 2013/ AUSTRALIAN GOVERNMENT.

97. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підруч. для студ. екон. спец. сищ. навч. закл. Вид. 6-те. Київ: А.С.К., 2005. 784 с.
98. Волинец Л. Задачи и сфера применения МСБУ. *Современный бухгалтер*. 2006. № 24. С. 31-38.
99. Чебанова НВ., Чупир Т.Я., Василенко Ю.А. Фінансова звітність підприємств. Харків, 2008. 444 с.
100. Андрієнко В. Сучасні проблеми обліку, аналізу та аудиту. *Наука молода*. 2008. № 9. С 153-157.
101. Максимова В.Ф., Черкашина Т.В. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Одеса, 2014. 238 с.
102. Литвин Н.Б. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: Атіка, 2007. 208 с.
103. Орлова В.К., Кафка С.М. Концептуальні основи складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3(20). С. 245-250. URL: <https://drive.google.com/drive/u/0/my-drive?ogsrc=32> (дата звернення: 13.12.2018).
104. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 (МСФЗ 10) / Консолідована фінансова звітність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_065 (дата звернення: 13.12.2018).
105. Калітенко Д.О. Правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств України. *Економічний розвиток країни в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. економічного спрямування. Тернопіль, 2016. С. 36-39.
106. Калітенко Д.О. Сучасні підходи до автоматизації формування і аналізу фінансової звітності підприємств України. *Актуальні питання сучасної економіки*: матеріали VIII Всеукр. наук. конф., 24 груд. 2016 р. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. Ч. 1. С. 57-58.
107. Калітенко Д.О. Імплементация міжнародних норм у сфері бухгалтерського обліку і звітності в національне законодавство України.

Інноваційний потенціал сучасної економічної науки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. економічного спрямування. Тернопіль, 2017. С. 69-72.

108. Калітенко Д.О. Аналіз та систематизація нормативно-законодавчого регулювання формування фінансової звітності підприємств України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки.* 2017. Вип. 26. Ч. 2. С. 118-120.

109. Калітенко Д.О., Ямборко Г.А. Концептуальні та регуляторні засади фінансової звітності та нефінансової інформації суб'єктів господарювання. *The global competitive environment development of modern social and economic systems: international scientific conference, April 21, 2017. Chisinau, Republic of Moldova: Baltija Publishing.* Р. 119-123.

110. Калітенко Д.О. Нормативно-правове забезпечення розвитку фінансової звітності в умовах євроінтеграції України. *Напрями та сучасні фактори розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 груд 2018 р.: у 2-х ч. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 2. С. 61.-63.*

111. Офіційний веб-сайт міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд». URL: <https://www.opengovpartnership.org> (дата звернення: 17.12.2018).

112. Колосова В.П. Фінансова глобалізація та рівень інтеграції країни в світовий фінансовий простір. *Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право.* 2012. №1. С. 121-127.

113. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504с.

114. Несененко П.П., Артеменко О.А., Патлатой О.Є. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. Одеса, 2017. 326 с.

115. Політична енциклопедія / ред. Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.

116. Прозорість бізнесу. *Вікіпедія – вільна енциклопедія: вебсайт.* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Прозорість_бізнесу (дата звернення: 25.12.2018).

117. Пашковська М. Поняття транспарентності в сучасній науці «Державне управління». URL: [file:///C:/Users/Elena/Downloads/efdu_2013_34_16%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Elena/Downloads/efdu_2013_34_16%20(1).pdf) (дата звернення: 25.12.2018).

118. Дерій Ж.В., Завгородня Н.В. Транспарентність інноваційної діяльності як необхідна умова існування та розвитку харчової промисловості України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2016. Вип 1(2). С. 264-267.

119. Завгородня Н.В. Управління інноваційним розвитком харчової промисловості України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та екон. наук: 08.00.03. Чернігів, 2017. 25 с.

120. Суровцева І.Ю., Ніколаєва В.І. Транспарентність управлінських структур: шляхи інформаційної прозорості. *Менеджер*. 2016. № 1. С. 55-61.

121. Богуцька Л. Реалізація принципів транспарентності суб'єктами господарювання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. № 4. С. 149-158.

122. Савченко Т.Г., Бондаренко Р.Р. Порівняльна оцінка транспарентності корпорації «ЕххонMobil» та НАК «Нафтогаз Україна» в контексті сталого розвитку. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/77.pdf (дата звернення: 28.12.2018).

123. Игумнов В.М. Основные направления исследования транспарентности. *Международный бухгалтерский учет*. 2011. № 41(191). С. 47–53.

124. Харламова О. В. Методологія формування та архітектоніка транспарентної фінансової звітності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.09. Харків: ХДУХТТ, 2016. 41 с.

125. Грицук И.Ю. Финансовая отчетность консолидированных групп как фактор транспарентности бизнеса. URL: <http://rep.polessu.by/bitstream/112/2075/1/38.pdf> (дата звернення: 04.01.2019).

126. Потриваєва Н.В., Кореновська Т.О. Транспарентність як забезпечення повноти висвітлення інформації у фінансовій звітності. Глобальні та національні

проблеми економіки. 2015. № 8. С. 1169-1171. URL: <http://global-national.in.ua/issue-8-2015> (дата звернення: 04.01.2019).

127. Ковальчук В.В., Новикова Е.В. Подходы к оценке прозрачности финансовой отчетности банков в современных условиях развития банковской системы. URL: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/9732/1/16.pdf> (дата звернення: 04.01.2019).

128. Щодо розкриття нефінансової та різноманітної інформації деякими великими підприємствами і групами: Директива 2014/95/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22.10.2014 року, що вносить поправки до Директиви 2013/34/ЄС. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZZ00125 (дата звернення: 10.03.2019).

129. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0095> (дата звернення: 10.03.2019).

130. Таксономія: основи основ. Вісник МСФЗ. Світовий досвід. Українська практика. № 10. Інформаційне агентство "ЛІГА:ЗАКОН", 2010-2020: вебсайт. – URL: http://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZZ00113 (дата звернення: 13.04.2019).

131. The official site of United Nations Global Compact. URL: <https://www.unglobalcompact.org/> (дата звернення: 14.04.2019).

132. The official site of International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org> (дата звернення: 14.04.2019).

133. Цілі сталого розвитку 2016-2030 / Офіційний сайт Представництва Організації Об'єднаних Націй в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 15.04.2019).

134. Концепція соціального розвитку України на 2013-2023 роки. URL: http://gurt.org.ua/uploads/news/2013/08/05/komment_kontseptsiyi_sotsrozvitku_ukr_2013-2023.doc (дата звернення: 15.04.2019).

135. Макаренко І.О. Сучасні тенденції складання і подання корпоративної звітності. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. 2014. № 1(105). С. 410-416. URL: http://www.libs.ubs.edu.ua/materials/konf/zbirnyk_2014_06_11_13.pdf (дата звернення: 18.04.2019).

136. Preface to International Financial Reporting Standards. URL: <http://www.ifrs.org> (дата звернення: 19.04.2019).

137. Безверхий К. Інтегрована звітність підприємства: удосконалення організації і методики її складання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 5. С. 23-28.

138. Інтегрована звітність підприємств : монографія / В.В. Євдокимов, С.Ф. Легенчук, Д.О. Грицишен, О.М. Баришнікова. Житомир : ЖДТУ, 2014. 180 с.

139. Воробей В., Журовська І. Нефінансова звітність: інструменти соціально відповідального бізнесу. Київ, 2010. 78 с.

140. Давидюк Т.В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів. *Економіка: реалії часу*. 2012. № 2(3). С. 123-129. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2012/No2/123-129.pdf> (дата звернення: 22.04.2019).

141. Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності суб'єктів господарювання: необхідність розвитку: монографія. Житомир ЖДТУ, 2010. 496 с.

142. Костирко Р.О. Перспективи міжнародної інтегрованої звітності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 794. С. 181-187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_794_27 (дата звернення: 24.04.2019).

143. Герасименко О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструменти реалізації соціальної відповідальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Економіка*. 2012. Вип. 137. С. 39-42.

144. Сорокина К.В. Интегрированная отчетность – новая модель для бизнеса. *Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты*. 2011. № 7. С. 14-18.

145. Сорокина Е.М. Социальная отчетность организаций. *Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління* : тези виступів XII Міжнар. наук. конф. Житомир : ЖДТУ, 2013. С. 297-299.

146. Проект міжнародного формату інтегрованої звітності. URL: [https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_National/ua/dis/IR%20Framework%20Draft%20\(Ukrainian\).pdf](https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_National/ua/dis/IR%20Framework%20Draft%20(Ukrainian).pdf) (дата звернення: 28.04.2019).

147. Скобареv В., Ляховенко Т. GRI G4 – новый шаг в развитии нефинансовой отчетности. *Устойчивый бизнес*. 2013. №4. URL: <http://csrjournal.com/6847-gri-g4-novyy-shag-v-razvitii-nefinansvoy-otchetnosti.html> (дата звернення: 30.04.2019).

148. Международный стандарт «ИО». International Integrated Reporting Council («IIRC»), декабрь 2013 г. URL: http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf (дата звернення: 04.05.2019).

149. Томчук В.В. Інтегрована звітність: новий етап в еволюції бухгалтерського обліку. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1 (22). С. 170-180.

150. Integrated Reporting. The Future of Corporate Reporting. – PricewaterhouseCoopers, 2012. 80 p.

151. Eijffinger S., Geraats P. How Transparent Are Central Banks? *European Journal of Political Economy*. 2006. № 22(1). P. 1-21.

152. Індекс прозорості і КСВ сайтів українських компаній – 2016. URL: <http://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2017/05/Transparency-Index-ppt-final.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).

153. Мельник Н. Транспарентність обліку як складова сприятливості ведення бізнесу в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 4. С. 10-17.

154. Прозрачность бизнеса и раскрытие информации в финансовой отчетности / В.В. Панков, В.Ф. Несветаилов, В.Л. Кожухов. *Аудит и финансовый анализ*. 2001. № 2. URL: <http://www.auditfin.com/2011/2/toc.asp> (дата звернення: 17.05.2019).

155. Осадча О.О. Методика кількісного оцінювання якості обліково-аналітичної інформації. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 24. № 2. С. 155-161.

156. Ведение бизнеса / World Bank Group and PwC. 2017. URL: <http://www.doingbusiness.org> (дата звернення: 02.06.2019).

157. Paying Taxes 2017: The global picture / World Bank Group and PwC. URL: <http://www.pwc.com/gx/en/services/tax/payingtaxes-2017.html> (дата звернення: 11.06.2019).

158. Doing Business 2017. Equal Opportunity for All. 14th edition. URL: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf> (дата звернення: 18.06.2019).

159. Transparency International, Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/trac-prozorist-korporatyvnoi-zvitnosti-2016> (дата звернення: 23.06.2019).

160. SMIDA. Електронні дані. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України, 2010-2017: вебсайт. URL: <https://smida.gov.ua/> (дата звернення 13.09.2018).

161. Калітенко Д.О. Таксономія та аналітична інтерпретація фінансової звітності підприємств суспільного інтересу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19. С. 14-19.

162. Ямборко Г.А., Калітенко Д.О. Транспарентність фінансової звітності суб'єктів господарювання України в умовах сталого розвитку. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю від дня народження д.е.н., проф. Василя Васильовича Сопка; 7 груд. 2018 р. Київ: КНЕУ, 2018. С. 110-112.

163. Калітенко Д.О. Вимоги і якісні характеристики як компоненти транспарентності фінансової звітності. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 10 лист. 2018 р.: у 8 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 6. С. 33-34.

164. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація і оцінка транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World Conference Proceedings: International Scientific Conference, December 28 th, 2018. Lisbon. Portugal: Baltija Publishing. P. 118-121.*

165. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація інтегрованої звітності в контексті сталого розвитку. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28 бер. 2019 р., м. Львів. Тернопіль : Крок, 2019. С. 165-167.

166. Гусейнов Р.М., Горбачева Ю.В., Рябцева В.М. История экономических учений: учебник. Москва-Новосибирск, 2000. URL: <http://www.bibliotekar.ru/istoriaekonomicheskikh-ucheniy-3/23.htm> (дата звернення: 04.07.2019).

167. Безверхий К. Звітність у теорії вітчизняних і зарубіжних інституціоналістів. *Бізнесінформ*. 2014. № 2. С. 299-307.

168. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: монография. Київ: Аграрная наука, 2013. 408 с.

169. Жук В.М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 71-76.

170. Прозрачность бизнеса и раскрытие информации в финансовой отчетности / В.В. Панков, В.Ф. Несветайлов, В.Л. Кожухов. *Аудит и финансовый анализ*. 2001. № 2. URL: <http://www.auditfin.com/2011/2/toc.asp> (дата звернення: 09.07.2019).

171. Семенишена Н.В. Комунікативна та інформаційно-аналітична функції бухгалтерської звітності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2008. 20 с.

172. Чайковская Л.А. Современные концепции бухгалтерского учета (теория и методология): автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра экон. наук: 08.00.12. Москва, 2007. 57 с.

173. Гетьман З.О. Поняття «інтерації» в текстолінгвістиці. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КДЛУ. ЛІНГВАПАКС – VIII*. 2000. Вип. 3 А. С. 235-237.

174. Bedford N.M., Baladouni V. A communications theory approach to accountancy. *The Accounting Review*. 1962. Vol. 37 (4). P. 650-659.

175. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. Москва: Финансы и статистика, 2001. 560 с.

176. Олійник О.О. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. *АГРОСВІТ*. 2018. № 19. С. 34-38.

177. Freeman R.E. Strategic management: A stakeholder approach, 1984. URL: https://www.researchgate.net/publication/228320877_A_Stakeholder_Approach_to_Strategic_Management (дата звернення: 12.07.2019).

178. Nickols F. The Accountability Scorecard: A Framework for Reconciling & Integrating Stakeholder Needs & Requirements. Robbinsville, NJ: The Distance Consulting Company, 2000.

179. Редченко К.І. Вплив теорії зацікавлених сторін на управлінський облік. URL: http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2816/st_43_7_NEW.pdf?sequence=4 (дата звернення: 14.07.2019).

180. Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard - Measures That Drive Performance. *Harvard Business Review*. 1992. January-February. P. 71-79.

181. Глобальний звіт Nestle. URL: https://www.nestle.ua/asset-library/documents/csv_report_nestle_ukraine_2016.pdf (дата звернення: 15.07.2019).

182. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. Київ : КНЕУ, 2001. 387 с.

183. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник. Київ : Знання, 2011. 630 с.

184. Фінансовий аналіз. Практикум : навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк та ін. ; за заг. наук. ред. М.Д. Білик. Київ : КНЕУ, 2014. 474 с.

185. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n791> (дата звернення: 12.08.2019).

186. Покідін Д. Економетрична модель Національного банку України для оцінки кредитного ризику банку та альтернативний метод опорних векторів. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 234. С. 53–75.

187. Фінансове забезпечення розвитку підприємств / І.О. Бланк, Г.В. Ситник та ін.; за ред. проф. І.О. Бланка. Київ : КНТЕУ, 2011. 344 с.

188. Управління ризиками банків : монографія. У 2 т. Т. 1. Управління ризиками базових банківських операцій / А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 283 с.

189. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2008. 653 с.

190. Калабухова С., Чалюк Л. Ключові відносні показники спроможності економічної одиниці генерувати грошові кошти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 4 (8). С. 119-125.

191. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз операційної діяльності підприємства: проблеми та перспективи подальших досліджень. URL: file:///C:/Users/larik/Downloads/iacagc_2016_2_14.pdf (дата звернення: 17.08.2019).

192. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций: практ. пособие для слушателей системы подготовки проф. бухгалтеров и аудиторов. Москва, 2003. 236 с.

193. Ямборко Г.А. Концептуальні основи, як методологічний базис формування і аналізу фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип 2. Т. 1. С. 152-160.

194. Чернелевський Л.М., Слободян Н.Г., Михайленко О.В. Аналіз діяльності підприємств та банківських установ: економічний, фінансовоінвестиційний, стратегічний: підручник. Київ, 2009. 640 с.

195. Крейнин М.Н. Финансовое состояние предприятия. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. 547 с.
196. Власюк Т. М., Волинець О.М., Новіцька Н.І. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. № 3 (77). С. 36-46.
197. Колодізев О.М., Коцюба О.В. Управління грошовими потоками суб'єктів господарювання на основі методів аналізу ефективності використання фінансових ресурсів. *ScienceRise*. 2015. № 3 (3). С. 56-64.
198. Баффетт У. Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями / пер. с англ. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2005. 155 с.
199. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: наказ № 22 від 23.02.1998 / Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98> (дата звернення: 21.08.2019).
200. Harrington D.R., Wilson B.D. Corporate Financial Analysis. 3-rd ed. Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1989. 239 p.
201. Річна фінансова звітність ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен». URL: http://kcf.roshen.com/uploads/DDDNDDND_DDNDDNNN_ND_DDDNNNNN_DNDDDDNDDDD_DDNDDDDDD_DNDDDDDD_DD_2018_NND_3.pdf (дата звернення: 14.05.2019).
202. Higgins R.C. How much growth can a firm afford? *Financial Management*. 1977. № 6 (3). Р. 7-16.
203. Миддлтон Д. Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений / пер. с англ.; под ред. И.И. Елисеевой. Москва: ЮНИТИ, 1997. 408 с.
204. Ришар Ж. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия. / пер. с фр.; под ред. Л.П. Белых. Москва: Аудит, ЮНИТИ, 1997. 375 с.
205. Бариленко В.И. Методология бизнес-анализа: учебн. пособ. Москва: КноРус, 2018. 190 с.

206. Антилл Н., Кеннет Л. Оценка компаний. Анализ и прогнозирование с использованием отчетности по МСФО / пер с англ. Л. Лопатникова. Москва, 2017. 442 с.

207. International Valuation Standards 2017 / International Valuation Standards Council; Publication date: December 2016. URL: <https://www.ivsc.org/files/file/view/id/812> (дата звернення: 15.09.2019).

208. Національний стандарт оцінки №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : постанова КМУ від 10.09.2003 р. № 1440 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п> (дата звернення: 10.10.2019).

209. Pinto J., Henry E., Stowe J.D., and Robinson T.R. Equity Asset Valuation, 2nd ed, John Wiley & Sons, New Jersey, USA, 2007.

210. Мерсер К., Хармс Т.У. Интегрированная теория оценки бизнеса. Москва: Маросейка, 2008. 288 с.

211. Калітенко Д.О. Комплексний аналіз фінансової звітності (DUE DILIGENCE) як стратегічний імператив корпоративного управління. *Фінанси облік і аудит*. 2018. № 32(2). С. 308-329.

212. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація фінансової звітності постачальниками фінансового капіталу. *European Journal of Economics and Management*. 2019. Vol. 5. Is. 3. С. 96-105.

213. Kalitenko D.O. Problem aspects borrower solvency evaluation in Ukraine. *Slovak international scientific journal*. 2019. № 29. Vol. 1. P. 12-19.

214. Калітенко Д.О. Комплексний аналіз (DUE DILIGENCE) як аналітичний інструмент корпоративного управління. *Сучасні наукові погляди на економічні механізми стимулювання соціальності економічного розвитку*: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 16 лют. 2019 р. : у 2-х ч. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 2. С. 38-41.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік юридичних норм і правових засад регулювання складання і подання фінансової звітності відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Стаття	Зміст норми та застосування терміну щодо суб'єкта подання фінансової звітності
1	2
частина 1 статті 2	Закон поширюється на <i>всіх юридичних осіб</i> , створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності (далі <i>підприємства</i>), які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність, а також на операції з виконання державного та місцевих бюджетів і складання фінансової звітності про виконання бюджетів з урахуванням бюджетного законодавства.
частина 2 статті 2	Для цілей цього Закону <i>підприємства (крім бюджетних установ)</i> можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств.
частина 3 статті 2	<i>Суб'єкти підприємницької діяльності</i> , яким відповідно до законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат, ведуть бухгалтерський облік і подають фінансову звітність у порядку, встановленому законодавством про спрощену систему обліку і звітності.
пункт 8 частини 1 статті 1	національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності <i>підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі)</i> , розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.
частина 2 статті 3	Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться <i>підприємством</i> . Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.
пункт 1 частини 1 статті 11	На основі даних бухгалтерського обліку <i>підприємства</i> зобов'язані складати фінансову звітність.
пункт 2 частини 1 статті 11	Фінансова звітність підписується керівником (власником) <i>підприємства</i> або уповноваженою особою у визначеному законодавством порядку та бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства.

1	2
пункт 3 частини 1 статті 11	Фінансову звітність підприємства, що становить суспільний інтерес, підписують керівник або уповноважена особа у визначеному законодавством порядку та головний бухгалтер. Фінансова звітність недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування підписується у порядку, передбаченому законодавством
пункт 4 частини 1 статті 11	Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів.
Частина 2 статті 11	Порядок та строки подання фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, звіту про управління та звіту про платежі на користь держави до органів державної влади, крім суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, визначаються Кабінетом Міністрів України, для банків – Національним банком України. Порядок та строки подання суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, звіту про платежі на користь держави встановлюються відповідно до Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях».
частина 3 статті 11	Для мікропідприємств, малих підприємств, непідприємницьких товариств і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за міжнародними стандартами, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати.
частина 1 статті 12	Підприємства, що контролюють інші підприємства (материнські підприємства), крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.
частина 2 статті 12	Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать суб'єкти державного сектору економіки, та органи, які здійснюють управління майном суб'єктів комунального сектору економіки, крім власної звітності, складають та подають консолідовану фінансову звітність щодо підприємств, які належать до сфери їх управління.
частина 2 статті 12	Об'єднання підприємств, крім власної звітності, складають та подають консолідовану фінансову звітність щодо підприємств, які входять до їх складу, якщо це передбачено установчими документами об'єднань підприємств відповідно до законодавства.

1	2
частина 2 статті 12-1	<i>Підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами.</i>
частина 3 статті 14	<i>Підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством.</i>

Джерело: систематизовано автором на основі [2]

Додаток Б

Вимоги до подання фінансової звітності підприємствами

Суб'єкт подання	Адресат (кому подається)	Вид фінансової звітності					
		Річна звітність			Проміжна звітність		
		Строки подання	Чим регламентовано	Склад	Строки подання	Чим регламентовано	Склад
1	2	3	4	5	6	7	8
Великі і середні підприємства (лише платники податку на прибуток). Підприємства, що становлять суспільний інтерес	Органи Державної фіскальної служби України	Одночасно з декларацією з податку на прибуток у строки подання такої декларації (протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного року) — не пізніше 1 березня.	- - - - п. 46.2, пп. 49.18.3 і 49.18.6 Податкового кодексу України; пп. 4, 5 Порядку подання фінансової звітності.	1. Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». 2. Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». 3. Форма № 3 (або форма № 3-н) «Звіт про рух грошових коштів». 4. Форма № 4 «Звіт про власний капітал». 5. Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». 6. Форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами». 7. Звіт про управління. 8. Звіт про платежі на користь держави (подається не пізніше 28 лютого підприємствами, які становлять суспільний інтерес, що здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини).	Одночасно із декларацією з податку на прибуток у строки подання такої декларації.	п.п. 2,5 Порядку подання фінансової звітності. пп. 49.18.2 Податкового кодексу України	- Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». - Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

1	2	3	4	5	6	7	8
	Органи Державної служби статистики України	Не пізніше 28 лютого року, що настає за звітним.	П.п. 2,5 Порядку подання фінансової звітності.		Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом.	П.п. 2,5 Порядку подання фінансової звітності.	
Малі підприємства. Представництва нерезидентів (платники податку на прибуток).	Органи Державної фіскальної служби України	Одночасно із декларацією з податку на прибуток у строки подання такої декларації (протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного року) — не пізніше 1 березня	- п. 46.2, пп. 49.18.3 і 49.18.6 Податкового кодексу України; - пп. 4, 5 Порядку подання фінансової звітності.	Форма № 1-м «Баланс». Форма № 2-м «Звіт про фінансові результати».	Не подається		
	Органи Державної служби статистики України	Не пізніше 28 лютого року, що настає за звітним.	П.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.		Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом	п.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.	Форма № 1-м «Баланс». Форма № 2-м «Звіт про фінансові результати».

1	2	3	4	5	6	7	8
Суб'єкти мікро-підприємництва (платники податку на прибуток).	Органи Державної фіскальної служби України	Одночасно з декларацією з податку на прибуток у строки подання такої	- <u>п. 46.2</u> , пп. 49.18.3 і 49.18.6 Податкового кодексу України;				
		декларації (протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного року) — не пізніше 1 березня .	- пп. 4, 5 Порядку подання фінансової звітності.	Форма № 1-мс «Баланс». Форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»	Не подається		
	Органи Державної служби статистики України	Не пізніше 28 лютого року, що настає за звітним.	П.п. 2,5 Порядку подання фінансової звітності.				
Неприбуткові організації	Органи Державної фіскальної служби України	Немає прямої вказівки в законодавстві. Іноді органи Державної фіскальної служби України вимагають подання звітності.		Форми № 1-м, № 2-м або № 1-мс, № 2-мс (залежно від того чи неприбуткова організація відноситься до малого підприємства чи суб'єкта мікропідприємництва).	Не подається		

1	2	3	4	5	6	7	8
	Органи Державної служби статистики України	Не пізніше 28 лютого року, що настає за звітним.	П.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.		Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом.	п.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.	Форми № 1-м, № 2-м.
Юридичні особи – платники єдиного податку (пп. 3 п. 291.4 ст. 291 ПК), малі підприємства, суб'єкти мікро- підприємництва	Органи Державної фіскальної служби України	Не подається					
	Органи Державної служби статистики України	Не пізніше 28 лютого року, що настає за звітним.	П.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.	1. Форми № 1-мс та № 2-мс (мікро); 2. Форми № 1-м та № 2-м (малі).	Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом.	П.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.	Форми № 1-м, № 2-м.
Юридичні особи – платники єдиного податку (пп. 3 п. 291.4 ст. 291 ПК) – середні підприємства	Органи Державної фіскальної служби України	Не подається					
	Органи Державної служби статистики України	Не пізніше 28 лютого року, що настає за звітним.	П.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.	1. Форма № 1 «Баланс» 2. Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». 3. Форма № 3 (або форма № 3-н) «Звіт про рух грошових коштів». 4. Форма № 4 «Звіт про власний капітал». 5. Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». 6. Форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».	Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом.	П.п.2,5 Порядку подання фінансової звітності.	Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Додаток В

Вимоги до подання консолідованої фінансової звітності об'єднаннями підприємств та холдингами

Суб'єкт подання	Адресат (кому подається)	Вид звітності				Чим регламентовано
		Річна звітність		Проміжна звітність		
		Зміст	Строки	Зміст	Строки	
1. Підприємства, що контролюють інші підприємства – материнські підприємства (якщо разом із контрольованими підприємствами їхні показники на дату складання річної фінансової звітності перевищують два з таких критеріїв: - балансова вартість активів - до 4 мільйонів євро; - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 мільйонів євро; - середня кількість працівників - до 50 осіб). *критерії не стосуються підприємств, що становлять суспільний інтерес. 2. Об'єднання підприємств.	Власникам (засновникам) До центру збору фінансової звітності (фінансова звітність, складена на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ в єдиному електронному форматі, визначеному Міністерством фінансів України). Іншим користувачам.	Власна фінансова звітність. Консолідована звітність (форми № 1-к, № 2-к, № 3-к чи № 3-н). Консолідований звіт про управління	У строки, визначені власниками, але не пізніше 15 квітня наступного за звітним роком.	Власна фінансова звітність. Консолідована звітність (форми № 1-к, № 2-к).	У строки, визначені власниками, але не пізніше ніж через 45 днів після закінчення звітного кварталу.	ст. 12 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». п. 11 Порядку подання фінансової звітності
	Міністерству фінансів України Міністерству економічного розвитку і торгівлі України	Власна фінансова звітність. Консолідована звітність (форми № 1–4) щодо всіх підприємств, які входять до складу об'єднання.	У строки, визначені власниками, але не пізніше 15 квітня наступного за звітним роком.	Власна фінансова звітність. Консолідована звітність (форми № 1–2) щодо всіх підприємств, які входять до складу об'єднання.	У строки, визначені власниками, але не пізніше ніж через 45 днів після закінчення звітного кварталу.	п. 8 Порядку подання фінансової звітності ч. 3 ст. 12 Закону України «про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Джерело: систематизовано автором на основі [2; 31]

Додаток Г

Класифікація фінансової звітності

За порядком регулювання:			
Державна звітність. Сутність державної звітності полягає в тому, що вона встановлюється і вимагається органами державної влади, такими як: Міністерство фінансів України, Державна служба статистики України, Державною податкова служба України, Державна казначейська служба України. Вона включає в себе фінансову, податкову і статистичну звітність.		Внутрішньогосподарська звітність. Це звітність окремих підприємств про їх фінансово-господарську діяльність, складена відповідно до облікової політики підприємства за обраними показниками, на підставі яких приймаються управлінські рішення. Відображає необхідну інформацію для прийняття рішень на рівні структурних підрозділів і розробляється підприємством самостійно.	
За охопленням			
держави	окремих галузей	регіонів	підприємств
За користуванням (за призначенням)			
Зовнішня звітність, яка призначена для подання зовнішнім користувачам, а також для використання внутрішніми користувачами. Така звітність адресована органам управління підприємством, податковим, статистичним органам та ін. Вимоги до такої звітності та терміни її подання чітко регламентовані законами та іншими нормативно-правовими актами.		Внутрішня звітність використовується в межах конкретного підприємства керівними органами підприємства, управлінським персоналом та іншими працівниками і стосується будь-яких аспектів діяльності підприємства, є комерційною таємницею такого підприємства, вимоги до такого виду звітності встановлюються внутрішніми документами.	
За періодичністю складання			
Оперативна звітність, яка призначена для поточного контролю підприємства в момент здійснення господарських операцій або відразу після їх завершення. Складається за допомогою даних оперативного обліку та містить дані про виконання плану поставок, дотримання умов договору та ін.).		Проміжна звітність включає в себе місячну, квартальну, піврічну. Проміжну звітність називають періодичною звітністю, яку складає і надає кожна юридична особа за підсумками звітного періоду.*	Річна фінансова звітність складається за звітний рік.*
* при складанні бухгалтерської звітності використовуються такі основні поняття, як: - звітний період - період, за який організація повинна скласти бухгалтерську звітність; - звітна дата - дата, за станом на яку організація повинна скласти бухгалтерську звітність.			
За ступенем узагальнення			
Первинна звітність подається окремим підприємством.	Консолідована фінансова звітність відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці та об'єднань підприємств щодо всіх підприємств, які входять до їхнього складу.*		
*до внесення в 2018 році змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» об'єднання підприємств складали і подавали щодо всіх підприємств, які входили до їхнього складу, зведену фінансову звітність.			
За обсягом звітної інформації			
Повна звітність. Її подають усі підприємства, крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва. Її склад визначено у частині 2 статті 11 Закону України [2] і у пункті 1 розділу II НП(С)БО 1 [4].		Скорочена звітність, що встановлюється для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності [2,4,32]. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва складається суб'єктами малого підприємництва - юридичними особами. Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва складається суб'єктами мікропідприємництва.	

Джерело: розроблено автором на з урахуванням [1; 2; 6; 7]

Додаток Г

Порядок оприлюднення фінансової звітності

Компоненти транспарентності фінансової звітності	Класифікація підприємств за групами відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»				
	Мікро	Малі	Середні	Великі	Підприємства що становлять суспільний інтерес
1	2	3	4	5	6
1.Склад фінансової звітності					
Баланс	Форма 1-М (крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ)	Форма 1-М(крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ)	Форма 1	Форма 1	Форма 1
Звіт про фінансові результати	Форма 2-М (крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ)	Форма 2-М (крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ)	Форма 2	Форма 2	Форма 2
Звіт про рух грошових коштів	Не подається	Не подається	Форма 3	Форма 2	Форма 2
Звіт про власний капітал	Не подається	Не подається	Форма 4	Форма 4	Форма 4
Примітки	Не подається	Не подається	Форма 5,6 таблична або описова форма	Форма 5,6 таблична або описова форма	Форма 5,6 таблична або описова форма
Звіт про управління	Звільняються від подання	Звільняються від подання	мають право не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію		
Звіт про платежі на користь держави	Склад та форми звіту про платежі на користь держави для суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, установлюються відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях"				
2. Порядок формування фінансової звітності					
Формування фінансової звітності за національними стандартами	ПСБО 25	ПСБО 25	Н(С)БО 1	Н(С)БО 1	Н(С)БО 1

1	2	3	4	5	6
Формування фінансової звітності за міжнародними стандартами	Підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами.				
Розкриття не фінансової інформації	Не обов'язково	Не обов'язково	Подається окремими категоріями підприємств	Подається окремими категоріями підприємств	Обов'язково
3. Висновок аудитора	Не обов'язково	Не обов'язково	Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі).	Повинні оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством	
4. Подання фінансової звітності	Підприємства зобов'язані подавати фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, якщо інше не передбачено цим Законом. Органам державної влади та іншим користувачам фінансова звітність. подається відповідно до законодавства Підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність				
Подання фінансової звітності органам статистики	відповідно до законодавства	відповідно до законодавства	відповідно до законодавства	відповідно до законодавства	відповідно до законодавства
Подання фінансової звітності іншим користувачам	Підприємства зобов'язані забезпечувати доступність фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності для ознайомлення юридичних та фізичних осіб за місцезнаходженням цих підприємств.				
5.Оприлюднення фінансової звітності					
Оприлюднення (візуалізація) фінансової звітності в єдиному електронному форматі (таксономія)	Підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають і подають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність органам державної влади та іншим користувачам на їх вимогу в порядку, визначеному цим Законом, на основі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами в єдиному електронному форматі, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.				

Джерело: систематизовано автором на основі [22; 25]

Додаток Д

Економічна характеристика і порядок розрахунку на основі фінансової звітності аналітичних показників

Коефіцієнти	Порядок розрахунку	Економічна характеристика аналітичного показника
1	2	3
Коефіцієнти ліквідності		
коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	відношення суми оборотних активів до суми поточних зобов'язань підприємства	відображає достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані на погашення поточних зобов'язань
Коефіцієнт поточної ліквідності	відношення суми найбільш ліквідних оборотних коштів (грошових коштів і їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій і дебіторської заборгованості) до суми поточних зобов'язань підприємства	відображає платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості
коефіцієнт абсолютної ліквідності	співвідношення суми грошових коштів і їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань	коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає ту частину боргу підприємства, яка може бути погашена негайно
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації засобів	співвідношення суми грошових коштів і їх еквівалентів та запасів до суми поточних зобов'язань	відображає ступінь залежності підприємства від наявних товарно-матеріальних запасів
Коефіцієнт власної платоспроможності	відношення суми чистого оборотного капіталу до поточних зобов'язань. Чистий оборотний капітал розраховується як різниця між сумою оборотних активів підприємства і сумою поточних зобов'язань	Відображає наміри про фінансування діяльності підприємства за рахунок власного робочого капіталу

Продовження дод. Д

1	2	3
Аналітичні показники ділової активності (аналітична інтерпретація показників фінансової звітності та оцінка ефективності діяльності підприємств, що характеризується швидкістю обертання ресурсів)		
коефіцієнту оборотності активів	відношення суми чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої суми активів (підсумку балансу) підприємства	характеризує ефективність використання підприємством наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення
коефіцієнту оборотності оборотних активів	співвідношення виручки і середньої за період суми оборотних активів.	вимірює ефективність використання оборотних активів підприємства (грошових коштів, запасів товарів, виробничих запасів, дебіторської заборгованості)
коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості	відношення доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної суми дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги)	відображає швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується
коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості	відношення собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги)	характеризує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, який аналізується

Фінансова стійкість характеристика стабільності фінансового стану підприємства, яка забезпечується часткою власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування діяльності підприємства. Основною метою аналізу фінансової стійкості є інформаційне забезпечення прийняття рішення щодо фінансового важеля та оцінки ризику щодо залучення капіталу. Фінансова стійкість - рівень ризику діяльності компанії і її залежності від позикового капіталу		
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)		розраховується як відношення суми власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і відображає питому вагу власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування. Вважається, що питома вага власного капіталу повинна бути не меншою 50%, тобто коефіцієнт незалежності $\geq 0,5$. Коефіцієнт незалежності характеризує можливість підприємства виконати зобов'язання за рахунок використання власних активів та незалежність від позикового капіталу. Чим нижче значення коефіцієнта, тим вище ризик неплатоспроможності та дефіциту грошових коштів
Коефіцієнт фінансування	Розраховується, як співвідношення суми позикового до суми власного капіталу	характеризує залежність підприємства від позикового капіталу. Коефіцієнт фінансування повинен бути меншим 1,0.
Коефіцієнт фінансового левериджу	співвідношення суми довгострокового позикового капіталу до суми власного капіталу	показник фінансового левериджу характеризує залежність діяльності підприємства від суми довгострокових зобов'язань
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Розраховується, як співвідношення суми чистого оборотного (робочого) капіталу до суми оборотних активів підприємства	характеризує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. Робочий капітал визначається, як різниця між сумою оборотних активів підприємства та сумою поточних зобов'язань, тобто це частина оборотних активів, яка фінансується за рахунок суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань

Джерело: розроблено автором з використанням [12; 13]

Додаток Е

Горизонтальний аналіз показників Балансів (Звітів про фінансовий стан) ПАТ «Миколаївобленерго», ПрАТ «Львівобленерго», ПрАТ «Київобленерго», АТ «Одесаобленерго», ПАТ «Хмельницькобленерго» за 2018 рік

Стаття	ПАТ "Миколаївобленерго"		Відхилення		ПрАТ «Львівобленерго»		Відхилення		ПрАТ «Київобленерго»		Відхилення		АТ "Одесаобленерго"		Відхилення		ПАТ «Хмельницькобленерго»		Відхилення	
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Тис.гр н.	%	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Тис.грн.	%	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Тис.грн.	%	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Тис.грн.	%	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Тис.гр н.	%
Нематеріальні активи:	8400	11024	2624	31,24	87669	88028	359	0,41	57444	178201	120757	210,22	56082	49101	-6981	-12,45	4429	4850	421	9,51
первісна вартість	10348	14163	3815	36,87	201979	228436	26457	13,10	480576	637481	156905	32,65	273041	286033	12992	4,76	6860	8199	1339	19,52
накопичена амортизація	1948	3139	1191	61,14	114310	140408	26098	22,83	-423132	-459280	-36148	8,54	216959	236932	19973	9,21	2431	3349	918	37,76
Незавершені капітальні інвестиції	5671	12931	7260	128,02	7618470	9627731	2009261	26,37	665579	516418	-149161	-22,41	7438771	7968659	529888	7,12	0	0	0	
Основні засоби:	870915	893178	22263	2,56	15969898 4	155922293	- 3776691	-2,36	8839758	8627127	-212631	-2,41	46492196	47134368	642172	1,38	1494816	2077410	582594	38,97
первісна вартість	1871716	1934737	63021	3,37	47827305 9	482631167	4358108	0,91	8839758	9070786	231028	2,61	89883725	94645209	4761484	5,30	1566350	2310360	744010	47,50
знос	1000801	1041559	40758	4,07	31857407 5	326708874	8134799	2,55	0	-443659	-443659		43391529	47510841	4119312	9,49	71534	232950	161416	225,65
Інвестиційна нерухомість:	0	0	0		16840	16545	-295	-1,75	180100	319746	139646	77,54	35631	33290	-2341	-6,57	0	0	0	
первісна вартість	0	0	0		46275	47901	1626	3,51	180100	319746	139646	77,54	78818	81231	2413	3,06	0	0	0	
знос	0	0	0		29435	31356	1921	6,53	0	0	0		43187	47941	4754	11,01	0	0	0	
Довгострокові біологічні активи:	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
первісна вартість	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
накопичена амортизація	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	0	0	0		0	0	0		618	349	-269	-43,53	0	0	0		0	0	0	
інші фінансові інвестиції	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Довгострокова дебіторська заборгованість	12626	10512	-2114	-16,74	274404	292835	18431	6,72	555	85	-470	-84,68	0	0	0		0	0	0	

Відстрочені податкові активи	0	14942	14942				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Гудвіл	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Інші необоротні активи	0	0	0		788083	1275689	487606	61,87	0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Усього за розділом I	897612	942587	44975	5,01	168484450	167223121	-1261329	-0,75	9744054	9641926	-102128	-1,05	54022680	55185418	1162738	2,15	1499245	2082260	583015	38,89
Запаси	52858	53430	572	1,08	13988883	18289227	4300344	30,74	143940	124993	-18947	-13,16	7045190	9045451	2000261	28,39	41151	67668	26517	64,44
Виробничі запаси	0	0	0		13781068	18045551	4264483	30,94	113741	82708	-31033	-27,28	4399651	5147704	748053	17,00	0	0	0	
Незавершене виробництво	0	0	0		84680	82888	-1792	-2,12	0	0	0		2023035	2564228	541193	26,75	0	0	0	
Готова продукція	0	0	0		110058	135413	25355	23,04	0	0	0		622504	1333519	711015	114,22	0	0	0	
Товари	0	0	0		13077	25375	12298	94,04	30199	42285	12086	40,02	0	0	0		0	0	0	
Поточні біологічні активи	0	0	0		83	83	0	0,00	0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Депозити перестрахування	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Векселі одержані	0	0	0		10	10	0	0,00	0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	125525	141347	15822	12,60	10862771	10420880	-441891	-4,07	501226	531696	30470	6,08	15269128	20929336	5660208	37,07	125425	162601	37176	29,64
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	3273	5009	1736	53,04	2644602	4567808	1923206	72,72	57543	63181	5638	9,80	622231	267153	-355078	-57,07	49739	29779	-19960	-40,13
з бюджетом	4321	122	-4199	-97,18	768460	1736298	967838	125,95	6257	5959	-298	-4,76	1046380	1720571	674191	64,43	8546	0	-8546	-100,00
у тому числі з податку на прибуток	4321	0	-4321	-100,00	981	513742	512761	52269,22	801	493	-308	-38,45	0	0	0		8348	0	-8348	-100,00
з нарахованих доходів	0	0	0		27	2922	2895	10722,22	5184	4216	-968	-18,67	0	0	0		0	0	0	
із внутрішніх розрахунків	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість	16613	501	-16112	-96,98	460071	658918	198847	43,22	830823	993167	162344	19,54	89330	10787	-78543	-87,92	0	0	0	
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0		0	0	0		160872	219816	58944	36,64	11605	6368	-5237	-45,13	0	0	0	
Гроші та їх еквіваленти	4454	8029	3575	80,26	257896	548978	291082	112,87	129838	272289	142451	109,71	2769304	1694595	-1074709	-38,81	20158	54257	34099	169,16
Готівка	0	0	0		55	91	36	65,45	0	0	0		8	7	-1	-12,50	0	0	0	
Рахунки в банках	0	0	0		257613	548107	290494	112,76	0	0	0		2769296	1694588	-1074708	-38,81	0	0	0	
Витрати майбутніх періодів	0	0	0		8438217	6198135	-2240082	-26,55	13232	19444	6212	46,95	0	0	0		0	0	0	

Частка перестраховика у страхових резервах	0	0	0			0		0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	0	0	0			0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
резервах збитків або резервах належних виплат	0	0	0			0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
резервах незароблених премій	0	0	0			0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
інших страхових резервах	0	0	0			0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Інші оборотні активи	19137	13035	-6102	-31,89	245606	409691	164085	66,81	10865	14505	3640	33,50	91800	203370	111570	121,54	0	0	0
Усього за розділом II	226181	221473	-4708	-2,08	37666626	42832950	5166324	13,72	1859780	2249266	389486	20,94	26944968	33877631	6932663	25,73	245019	314305	69286
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0	0		130364	130364	0	0,00	1448611	1846458	397847	27,46	0	0	0		0	0	0
Баланс	1123793	1164060	40267	3,58	206281440	210186435	3904995	1,89	13052445	13737650	685205	5,25	80967648	89063049	8095401	10,00	1744264	2396565	652301
Зареєстрований (пайовий) капітал	39660	39660	0	0,00	164875664	164875664	0	0,00	4681562	4681562	0	0,00	3859533	3859533	0	0,00	33638	33638	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	0	0	0				0	0	0	0	0		0	0	0		0	0	0
Капітал у дооцінках	0	0	0		613472	619900	6428	1,05	8885075	8291743	-593332	-6,68	0	0	0		825441	1317731	492290
Додатковий капітал	93358	94893	1535	1,64	641140	772676	131536	20,52	411370	411370	0	0,00	27824211	27808156	-16055	-0,06	147961	149238	1277
Емісійний дохід	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0
Накопичені курсові різниці	0	0	0				0		0	0	0		27824211	27808156	-16055	-0,06	0	0	0
Резервний капітал	8159	8670	511	6,26	0		0		222812	222812	0	0,00	578930	578930	0	0,00	13531	13957	426
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	178272	185340	7068	3,96	-6520945	-7847797	-1326852	20,35	-4872412	-3965923	906489	-18,60	27918328	32980175	5061847	18,13	289720	328105	38385
Неоплачений капітал	0	0	0		0	()			0	0	0		0	0	0		0	0	0
Вилучений капітал	0	0	0		0	()			0	0	0		0	0	0		0	0	0
Інші резерви	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0
Усього за розділом I	319449	328563	9114	2,85	159609331	158420443	-1188888	-0,74	9328407	9641564	313157	3,36	60181002	65226794	5045792	8,38	1310291	1842669	532378
Відстрочені податкові зобов'язання	2289	0	-2289	-100,00	21911988	20599875	-1312113	-5,99	712465	595278	-117187	-16,45	4903101	4318061	-585040	-11,93	152123	240275	88152
Пенсійні зобов'язання	0	0	0				0		0	0	0		1058100	1045127	-12973	-1,23	0	0	0
Довгострокові кредити банків	0	0	0		966211	1543638	577427	59,76	0	0	0		0	0	0		0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	267149	222203	-44946	-16,82	1149626	2051864	902238	78,48	0	0	0		0	189721	189721		0	0	0

Довгострокові забезпечення	1230	1413	183	14,88	610397	646489	36092	5,91	282026	329848	47822	16,96	973862	1238961	265099	27,22	0	0	0	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Цільове фінансування	3196	3107	-89	-2,78	379445	369117	-10328	-2,72	0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Благодійна допомога	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Страхові резерви, у тому числі:	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Інвестиційні контракти;	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Призовий фонд	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Резерв на виплату джек-поту	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Усього за розділом II	273864	226723	-47141	-17,21	25017667	25210983	193316	0,77	994491	925126	-69365	-6,97	6935063	6791870	-143193	-2,06	152123	240275	88152	57,95
Короткострокові кредити банків	0	40000	40000		10278188	14869118	4590930	44,67	1072611	2048009	975398	90,94	0	0	0		0	0	0	
Векселі видані	0	0	0		310	235	-75	-24,19	0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	48172	42931	-5241	-10,88	726282	1201897	475615	65,49	846858	2550	-844308	-99,70	0	0	0		0	0	0	
за товари, роботи, послуги	110924	47380	-63544	-57,29	4347867	5289211	941344	21,65	326338	490688	164350	50,36	7911555	8897364	985809	12,46	104558	96737	-7821	-7,48
за розрахунками з бюджетом	16834	15176	-1658	-9,85	2208004	698704	-1509300	-68,36	84162	214455	130293	154,81	418104	908203	490099	117,22	11378	7874	-3504	-30,80
за у тому числі з податку на прибуток	0	10192	10192		1111560	0	-1111560	-100,00	5444	54044	48600	892,73	104649	722497	617848	590,40	0	1170	1170	
за розрахунками зі страхування	2613	3176	563	21,55	63671	77187	13516	21,23	11310	8185	-3125	-27,63	78631	121290	42659	54,25	0	0	0	
за розрахунками з оплати праці	10803	13108	2305	21,34	214857	259571	44714	20,81	46214	44866	-1348	-2,92	385269	573711	188442	48,91	0	0	0	
за одержаними авансами	206460	235793	29333	14,21	250	4215	3965	1586,00	68050	87617	19567	28,75	123070	276000	152930	124,26	139705	177415	37710	26,99
за розрахунками з учасниками	6068	6215	147	2,42			0		1898	1898	0	0,00	0	0	0		0	0	0	
із внутрішніх розрахунків	0	0	0		0	0	0		869	1128	259	29,80	0	0	0		0	0	0	

за страховою діяльністю	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Поточні забезпечення	100635	153851	53216	52,88	1116418	1348843	232425	20,82	252832	249249	-3583	-1,42	17611	6544	-11067	-62,84	0	0	0	
Доходи майбутніх періодів	0	0	0		1667973	1638166	-29807	-1,79	1901	2518	617	32,46	0	0	0		0	0	0	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Інші поточні зобов'язання	27971	51144	23173	82,85	1030622	1167862	137240	13,32	16504	19797	3293	19,95	4917343	6261273	1343930	27,33	26209	31595	5386	20,55
Усього за розділом III	530480	608774	78294	14,76	21654442	26555009	4900567	22,63	2729547	3170960	441413	16,17	13851583	17044385	3192802	23,05	281850	313621	31771	11,27
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Баланс	1123793	1164060	40267	3,58	206281440	210186435	3904995	1,89	13052445	13737650	685205	5,25	80967648	89063049	8095401	10,00	2396565	0	-2396565	-100,00

Джерело: розраховано автором за даними [160]

Додаток Ж

Вертикальний аналіз показників Балансу (Звіту про фінансовий стан) ПАТ «Миколаївобленерго», ПрАТ «Львівобленерго», ПрАТ «Київобленерго», АТ «Одесаобленерго», ПАТ «Хмельницькобленерго» за 2018 рік

Стаття	ПАТ «Миколаївобленерго»					ПрАТ «Львівобленерго»					ПрАТ «Київобленерго»					АТ «Одесаобленерго»					ПАТ «Хмельницькобленерго»				
	На початок звітного періоду	Питома вага, %	На кінець звітного періоду	Питома вага, %	Відхилення	На початок звітного періоду	Питома вага, %	На кінець звітного періоду	Питома вага, %	Відхилення	На початок звітного періоду	Питома вага, %	На кінець звітного періоду	Питома вага, %	Відхилення	На початок звітного періоду	Питома вага, %	На кінець звітного періоду	Питома вага, %	Відхилення	На початок звітного періоду	Питома вага, %	На кінець звітного періоду	Питома вага, %	Відхилення
Нематеріальні активи:	8400	0,75	11024	0,95	2624	87669	0,04	88028	0,04	359	57444	0,44	178201	1,30	120757	56082	0,07	49101	0,06	-6981	4429	0,25	4850	0,20	421
первісна вартість	10348	0,92	14163	1,22	3815	201979	0,10	228436	0,11	26457	480576	3,68	637481	4,64	156905	273041	0,34	286033	0,32	12992	6860	0,39	8199	0,34	1339
накопичена амортизація	1948	0,17	3139	0,27	1191	114310	0,06	14048	0,07	26098	-423132	-3,24	-459280	-3,34	-36148	216959	0,27	236932	0,27	19973	2431	0,14	3349	0,14	918
Незавершені капітальні інвестиції	5671	0,50	12931	1,11	7260	7618470	3,69	9627731	4,58	2009261	665579	5,10	516418	3,76	-149161	7438771	9,19	7968659	8,95	529888	0	0,00	0	0,00	0
Основні засоби:	870915	77,50	893178	76,73	22263	159698984	77,42	155922293	74,18	-3776691	8839758	67,72	8627127	62,80	-212631	46492196	57,42	47134368	52,92	642172	1494816	85,70	2077410	86,68	582594
первісна вартість	1871716	166,55	1934737	166,21	63021	478273059	231,85	482631167	229,62	4358108	8839758	67,72	9070786	66,03	231028	89883725	111,01	94645209	106,27	4761484	1566350	89,80	2310360	96,40	744010

знос	1000 801	89, 06	10415 59	89,48	4075 8	318574075	154,4 4	32670 8874	155,4 4	8134799	0	0,00	-443659	-3,23	-443659	43391529	53,5 9	4751084 1	53, 35	41 19 31 2	71534	4,1 0	23295 0	9,72	16 14 16
Інвестиц ійна нерухом ість:	0		0			16840	0,01	16545	0,01	-295	180100	1,38	319746	2,33	139646	35631	0,04	33290	0,0 4	- 23 41	0		0		
первісна вартість	0		0			46275	0,02	47901	0,02	1626	180100	1,38	319746	2,33	139646	78818	0,10	81231	0,0 9	24 13	0		0		
знос	0		0			29435	0,01	31356	0,01	1921	0		0			43187	0,05	47941	0,0 5	47 54	0		0		
Довгост рокові фінансо ві інвестиц ії:	0		0			0		0			618	0,00	349	0,00	-269	0		0			0		0		
які облікову ються за методом участі в капіталі інших підприє мств																									
Довгост рокова дебіторс ька заборгов аність	1262 6	1,1 2	10512	0,90	-2114	274404	0,13	29283 5	0,14	18431	555	0,00	85	0,00	-470	0		0			0		0		
Відстроч ені податко ві активи	0		14942	1,28	1494 2						0		0			0		0			0		0		
Інші необоро тні активи	0		0			788083	0,38	12756 89	0,61	487606	0		0			0		0			0		0		

Усього за розділом І	897612	79,87	942587	80,97	44975	168484450	81,68	167223121	79,56	-1261329	9744054	74,65	9641926	70,19	-102128	54022680	66,72	55185418	61,96	1162738	1499245	85,95	2082260	86,89	583015
Запаси	52858	4,70	53430	4,59	572	13988883	6,78	18289227	8,70	4300344	143940	1,10	124993	0,91	-18947	7045190	8,70	9045451	10,16	2000261	41151	2,36	67668	2,82	26517
Виробничі запаси	0		0			13781068	6,68	18045551	8,59	4264483	113741	0,87	82708	0,60	-31033	4399651	5,43	5147704	5,78	748053	0		0		
Незавершене виробництво	0		0			84680	0,04	82888	0,04	-1792	0		0			2023035	2,50	2564228	2,88	541193	0		0		
Готова продукція	0		0			110058	0,05	135413	0,06	25355	0		0			622504	0,77	1333519	1,50	711015	0		0		
Товари	0		0			13077	0,01	25375	0,01	12298	30199	0,23	42285	0,31	12086	0		0			0		0		
Поточні біологічні активи	0		0			83	0,00	83	0,00	0	0		0			0		0			0		0		
Векселі одержані	0		0			10		10	0,00	0	0		0			0		0			0		0		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	125525	11,17	141347	12,14	15822	10862771	5,27	10420880	4,96	-441891	501226	3,84	531696	3,87	30470	15269128	18,86	20929336	23,50	5660208	125425	7,19	162601	6,78	37176
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	3273	0,75	5009	0,43	1736	2644602	1,28	4567808	2,17	1923206	57543	0,44	63181	0,46	5638	622231	0,77	267153	0,30	-355078	49739	2,85	29779	1,24	-19960

за виданим и авансам и																									
з бюджето м	4321	0,3 8	122	0,01	-4199	768460	0,37	17362 98	0,83	967838	6257	0,05	5959	0,04	-298	1046380	1,29	1720571	1,9 3	67 41 91	8546	0,4 9	0	0,00	- 85 46
у тому числі з податку на прибуто к	4321	0,3 8	0		-4321	981	0,00	51374 2	0,24	512761	801	0,01	493	0,00	-308	0		0			8348	0,4 8	0	0,00	- 83 48
з нарахова них доходів	0		0			27	0,00	2922	0,00	2895	5184	0,04	4216	0,03	-968	0		0			0		0		
Інша поточна дебіторс ька заборгов аність	1661 3	1,4 8	501	0,04	- 1611 2	460071	0,22	65891 8	0,31	198847	830823	6,37	993167	7,23	162344	89330	0,11	10787	0,0 1	- 78 54 3	0		0		
Поточні фінансо ві інвестиц ії	0		0			0		0			160872	1,23	219816	1,60	58944	11605	0,01	6368	0,0 1	- 52 37	0		0		
Гроші та їх еквівале нти	4454	0,4 0	8029	0,69	3575	257896	0,13	54897 8	0,26	291082	129838	0,99	272289	1,98	142451	2769304	3,42	1694595	1,9 0	- 10 74 70 9	20158	1,1 6	54257	2,26	34 09 9
Готівка	0		0			55	0,00	91	0,00	36	0		0			8	0,00	7	0,0 0	-1	0		0		
Рахунки в банках	0		0			257613	0,12	54810 7	0,26	290494	0		0			2769296	3,42	1694588	1,9 0	- 10 74 70 8	0		0		

Витрати майбутніх періодів	0		0			8438217	4,09	6198135	2,95	-2240082	13232	0,10	19444	0,14	6212	0		0			0		0		
Інші оборотні активи	19137	1,70	13035	1,12	-6102	245606	0,12	409691	0,19	164085	10865	0,08	14505	0,11	3640	91800	0,11	203370	0,23	111570	0		0		
Усього за розділом II	226181	20,13	221473	19,03	-4708	37666626	18,26	42832950	20,38	5166324	1859780	14,25	2249266	16,37	389486	26944968	33,28	33877631	38,04	6932663	245019	14,05	314305	13,11	69286
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0		0			130364	0,06	130364	0,06	0	1448611	11,10	1846458	13,44	397847	0		0		0		0			
Баланс	1123793	100	1164060	100	40267	206281440	100	210186435	100	3904995	13052445	100	13737650	100	685205	80967648	100	89063049	100	8095401	1744264	100	2396565	100	652301
Зареєстрований (пайовий) капітал	39660	3,53	39660	3,41	0	164875664	79,93	164875664	78,44	0	4681562	35,87	4681562	34,08	0	3859533	4,77	3859533	4,33	0	33638	1,40	33638	1,40	0
Капітал у дооцінках	0		0			613472	0,30	619900	0,29	6428	8885075	68,07	8291743	60,36	-593332	0		0			825441	34,44	1317731	54,98	492290
Додатковий капітал	93358	8,31	94893	8,15	1535	641140	0,31	772676	0,37	131536	411370	3,15	411370	2,99	0	27824211	34,36	27808156	31,22	-16055	147961	6,17	149238	6,23	1277
Накопичені курсові різниці	0		0								0		0			27824211	34,36	27808156	31,22	-16055	0		0		

Резервний капітал	8159	0,73	8670	0,74	511	0					222812	1,71	222812	1,62	0	578930	0,72	578930	0,65	0	13531	0,56	13957	0,58	426
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	178272	15,86	185340	15,92	7068	-6520945	-3,16	-7847797	-3,73	-1326852	-4872412	-37,33	-3965923	-28,87	906489	27918328	34,48	32980175	37,03	5061847	289720	12,09	328105	13,69	38385
Усього за розділом I	319449	28,43	328563	28,23	9114	159609331	77,37	158420443	75,37	-1188888	9328407	71,47	9641564	70,18	313157	60181002	74,33	65226794	73,24	5045792	1310291	54,67	1842669	76,89	532378
Відстрочені податкові зобов'язання	2289	0,20	0		-2289	21911988	10,62	20599875	9,80	-1312113	712465	5,46	595278	4,33	-117187	4903101	6,06	4318061	4,85	-585040	152123	6,35	240275	10,03	88152
Пенсійні зобов'язання	0		0								0		0			1058100	1,31	1045127	1,17	-12973	0		0		
Довгострокові кредити банків	0		0			966211	0,47	1543638	0,73	577427	0		0			0		0		0		0			
Інші довгострокові зобов'язання	267149	23,77	222203	19,09	-44946	1149626	0,56	2051864	0,98	902238	0		0			0	0,00	189721	0,21	189721	0		0		
Довгострокові забезпечення	1230	0,11	1413	0,12	183	610397	0,30	646489	0,31	36092	282026	2,16	329848	2,40	47822	973862	1,20	1238961	1,39	265099	0		0		
Цільове фінансування	3196	0,28	3107	0,27	-89	379445	0,18	369117	0,18	-10328	0		0			0		0		0		0			
Усього	2738	24,	22672	19,48	-	25017667	12,13	25210	11,99	193316	994491	7,62	925126	6,73	-69365	6935063	8,57	6791870	7,6	-	152123	6,3	24027	10,0	88

за розділом II	64	37	3		4714 1			983											3	14 31 93		5	5	3	15 2
Коротко строкові кредити банків	0		40000	3,44	4000 0	10278188	4,98	14869 118	7,07	4590930	1072611	8,22	204800 9	14,91	975398	0		0		0		0			
Векселі видані	0		0			310	0,00	235	0,00	-75	0		0			0		0		0		0			
Поточна кредито рська заборгов аність:	4817 2	0,7 5	42931	3,69	-5241	726282	0,35	12018 97	0,57	475615	846858	6,49	2550	0,02	-844308	0		0		0		0			
за довгостр оковими зобов'яз аннями																									
за товари, роботи, послуги	1109 24	9,8 7	47380	4,07	- 6354 4	4347867	2,11	52892 11	2,52	941344	326338	2,50	490688	3,57	164350	7911555	9,77	8897364	9,9 9	98 58 09	104558	4,3 6	96737	4,04	- 78 21
за розраху нками з бюджето м	1683 4	1,5 0	15176	1,30	-1658	2208004	1,07	69870 4	0,33	- 1509300	84162	0,64	214455	1,56	130293	418104	0,52	908203	1,0 2	49 00 99	11378	0,4 7	7874	0,33	- 35 04
за у тому числі з податку на прибуто к	0		10192	0,88	1019 2	1111560	0,54	0	0,00	- 1111560	5444	0,04	54044	0,39	48600	104649	0,13	722497	0,8 1	61 78 48	0		1170	0,05	11 70
за розраху нками зі страхува ння	2613	0,2 3	3176	0,27	563	63671	0,03	77187	0,04	13516	11310	0,09	8185	0,06	-3125	78631	0,10	121290	0,1 4	42 65 9	0		0		

за розраху нками з оплати праці	1080 3	0,9 6	13108	1,13	2305	214857	0,10	25957 1	0,12	44714	46214	0,35	44866	0,33	-1348	385269	0,48	573711	0,6 4	18 84 42	0		0		
за одержан ими авансам и	2064 60	18, 37	23579 3	20,26	2933 3	250	0,00	4215	0,00	3965	68050	0,52	87617	0,64	19567	123070	0,15	276000	0,3 1	15 29 30	139705	5,8 3	17741 5	7,40	37 71 0
за розраху нками з учасник ами	6068	0,5 4	6215	0,53	147						1898	0,01	1898	0,01	0	0		0			0		0		
із внутріш ніх розраху нків	0		0			0		0			869	0,01	1128	0,01	259	0		0			0		0		
Поточні забезпеч ення	1006 35	8,9 5	15385 1	13,22	5321 6	1116418	0,54	13488 43	0,64	232425	252832	1,94	249249	1,81	-3583	17611	0,02	6544	0,0 1	- 11 06 7	0		0		
Доходи майбутн іх періодів	0		0			1667973	0,81	16381 66	0,78	-29807	1901	0,01	2518	0,02	617	0		0			0		0		
Інші поточні зобов'яз ання	2797 1	2,4 9	51144	4,39	2317 3	1030622	0,50	11678 62	0,56	137240	16504	0,13	19797	0,14	3293	4917343	6,07	6261273	7,0 3	13 43 93 0	26209	1,0 9	31595	1,32	53 86
Усього за розділом III	5304 80	47, 20	60877 4	52,30	7829 4	21654442	10,50	26555 009	12,63	4900567	2729547	20,91	317096 0	23,08	441413	13851583	17,1 1	1704438 5	19, 14	31 92 80 2	281850	11, 76	31362 1	13,0 9	31 77 1
Баланс	1123 793	10 0	11640 60	100	4026 7	206281440	100	21018 6435	100	3904995	13052445	100	137376 50	100	685205	80967648	100	8906304 9	100	80 95 40 1	2396565	100	23965 65	100	- 23 96 56 5

Джерело: розраховано автором за даними [160]

Додаток 3

Горизонтальний аналіз показників Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ «Миколаївобленерго», ПрАТ «Львівобленерго», ПрАТ «Київобленерго», АТ «Одесаобленерго», ПАТ «Хмельницькобленерго» за 2017 р.

Стаття	ПАТ "Миколаївобленерго"		Відхилення		ПрАТ «Львівобленерго»		Відхилення		ПрАТ «Київобленерго»		Відхилення		АТ "Одесаобленерго"		Відхилення		ПАТ «Хмельницькобленерго»		Відхилення	
	За звітний період	За аналогіч ний період попереднь ого року	Тис.г рн.	%	За звітний період	За аналогіч ний період поперед нього року	Тис.гр н.	%	За звітний період	За аналогіч ний період попереднь ого року	Тис.грн.	%	За звітний період	За аналогічний період попереднь ого року	Тис.грн .	%	За звітний період	За аналогічний період попередньог о року	Тис.г рн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	329709 4	2930379	36671 5	12,51	384876 90	3606786 4	241982 6	6,71	611711 5	6327113	-209998	-3,32	661858 76	52961756	132241 20	24,97	245872 3	1928673	53005 0	27,48
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	- 308865 8	-2818850	- 26980 8	9,57	- 337146 03	- 3034046 3	- 337414 0	11,12	- 357733 2	-3830125	252793	-6,60	- 565621 19	-47924608	- 863751 1	18,02	- 234864 1	-1945759	- 40288 2	20,71
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Валовий: прибуток	208436	111529	96907	86,89	477308 7	5727401	- 954314	-16,66	253978 3	2496988	42795	1,71	962375 7	5037148	458660 9	91,06	110082	0	11008 2	
збиток	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	-17086	17086	- 100,00
Інші операційні доходи	66595	65879	716	1,09	166240 7	2214832	- 552425	-24,94	524980	254623	270357	106,18	54896	482756	-427860	-88,63	98654	74497	24157	32,43
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	0	0	0				0		-936788	-870112	-66676	7,66	0	0	0		0	0	0	
Адміністративні витрати	-88543	-81909	-6634	8,10	-809043	-717821	-91222	12,71	-936788	-870112	-66676	7,66	- 220695 8	-1311408	-895550	68,29	-61777	-49767	- 12010	24,13
Витрати на збут	-18611	-1803	- 16808	932,2 2	0	0	0		-430099	-477605	47506	-9,95	-59999	-29734	-30265	101,79	-133	-195	62	-31,79
Інші операційні витрати	-124161	-52379	- 71782	137,0 4	431752 2	-4125517	- 192005	4,65	-251592	-321115	69523	-21,65	-741733	-473575	-268158	56,62	-65000	-37383	- 27617	73,88
Фінансовий результат від операційної діяльності:	43716	41317	2399	5,81	130892 9	3098895	- 178996 6	-57,76	144628 4	1082779	363505	33,57	666996 3	3705187	296477 6	80,02	81826	0	81826	100

прибуток																				
збиток	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	-29934	29934	100,00
Дохід від участі в капіталі	0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Інші фінансові доходи	884	873	11	1,26	6076	3259	2817	86,44	39314	57862	-18548	-32,06	70634	153636	-83002	-54,03	8412	1812	6600	364,24
Інші доходи	1788	2786	-998	-35,82	763632	989949	-	-22,86	0	0	0		0	0	0		8720	37896	-	-76,99
Дохід від благодійної допомоги	0	0	0				0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Фінансові витрати	-21062	-23214	2152	-9,27	-	-1738257	-	20,05	-443603	-429029	-14574	3,40	-387564	-588734	201170	-34,17	-18	-14	-4	28,57
Втрати від участі в капіталі	0	0	0		0	0	0		-269	-200	-69	34,50	0	0	0		0	0	0	
Інші витрати	-479	-402	-77	19,15	-	-2061153	469533	-22,78	0	0	0		0	0	0		-40336	-583	-	6818,7
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	24847	21360	3487	16,32		292693	-	-100,00	104172	711412	330314	46,43	635303	3270089	308294	94,28	58604	9177	49427	538,60
збиток	0	0	0		-	0	-		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	8341	8795	-454	-5,16	277969	-59902	337871	-564,04	-177319	-110385	-66934	60,64	-	-565973	-725213	128,14	-14973	-664	-	2154,9
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	0	0	0			0	0		0	0	0		0	0	0		0	0	0	
Чистий фінансовий результат: прибуток	16506	12565	3941	31,36		232791	-	-100,00	864407	601027	263380	43,82	506184	2704116	235773	87,19	43631	8513	35118	412,52
збиток	0	0	0	-	-	0	-		0	0	0		0	0	0		0	0	0	

Джерело: розраховано автором за даними [160]

Додаток И

Показники оцінки фінансового стану боржника - юридичної особи відповідно до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351

№ з/п	Фінансовий показник	Характеристика	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку	Рекомендоване значення
Показники ділової активності позичальника					
5	К ₅ , - показники оборотності запасів	Період повного обороту запасів	$\frac{\text{Запаси}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}$	$\frac{(\text{ф. 1 р. 1100} + \text{р. 1110 гр. 4}) \cdot 365}{\text{ф. 2 р. 2050 гр. 3}}$	Тенденція до зростання
8	К ₈ , - показники оборотності кредиторської заборгованості	Період повного обороту кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 1615 гр. 4} \cdot 365}{\text{ф. 2 р. 2050 гр. 3}}$	Тенденція до зростання виключно у взаємозв'язку
9	К ₉ , - показники оборотності дебіторської заборгованості	Період повного обороту дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги}}{\text{Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 1125 гр. 4} \cdot 365}{\text{ф. 2 р. 2000 р.} + \text{2010 гр. 3}}$	
17	К ₁₄ , - показники оборотності поточних активів	Період повного обороту поточних активів	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)}}$	$\frac{\text{ф. 1 р. 1195 гр. 4} \cdot 365}{\text{ф. 2 р. 2000 р.} + \text{2010 гр. 3}}$	Тенденція до зростання
Показники обслуговування боргу					

3	К ₃ , - показники покриття боргу прибутком до оподаткування	Спроможність обслуговування боргу прибутком до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 + р. 2220 - р. 2250 гр. 3 ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4	> 1
6	К ₆ , показники покриття боргу валовим прибутком	Спроможність обслуговування боргу валовим прибутком	Валовий прибуток Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 2 р. 2090 - р. 2095 гр. 3 ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4	> 1
12	К ₁₁ , - показники покриття боргу чистим доходом	Спроможність обслуговування боргу доходами від основного виду діяльності	Короткострокові та довгострокові зобов'язання Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4 ф. 2 р. 2000 + р. 2010 гр. 3	> 1
13	К ₁₂ - показник покриття боргу прибутком до амортизації та оподаткування	Спроможність обслуговування боргу прибутком до оподаткування та амортизації	Фінансовий результат до оподаткування та амортизації Короткострокові та довгострокові зобов'язання	ф. 2 р. 2190 - р. 2195 + р. 2220 - р. 2250 + р. 2515 гр. 3 ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 - р. 1165 гр. 4	> 1
22	К ₁₈ , МК ₁₈ - показники заборгованості	Частка боргу підприємства до активів	Короткострокові та довгострокові зобов'язання Валюта балансу (актив)	ф. 1 р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 гр. 4 ф. 1 р. 1300 гр. 4	< 0,5

Джерело: розроблено автором з використанням [182-187; 191; 192; 194; 195]

Додаток I

Методика розрахунку показників ліквідності позичальника

Показник	Економічна суть	Розрахунок	Формула розрахунку	Рекомендоване значення
Показники відповідно до Постанови №351				
K2, - показник загальної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів	Кзаг= Оборотні активи / Поточні зобов'язання і забезпечення	$\frac{\text{ф. 1 р. 1125 гр.} + \text{р. 1100} + \text{р. 1110} + \text{р. 1165 гр. 4}}{\text{ф. 1 р. 1695 гр. 4}}$	> 1
Запропоновані показники щодо аналізу ліквідності				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс)	Показує яку частину заборгованості можливо погасити за рахунок наявних грошових коштів	К абс = грошові кошти та їх еквіваленти / поточні зобов'язання	$\frac{\text{ф. 1 р. 1165 гр}}{\text{ф. 1 р. 1695 гр. 4}}$	0,15 - 0,2
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	Прогнозні можливості розрахунку за зобов'язаннями при умові сплати дебіторської заборгованості	(Кпл) = оборотні активи - запаси / поточні зобов'язання	$\frac{(\text{ф. 1 р. 1125 гр.} + \text{р. 1100} + \text{р. 1110} + \text{р. 1165 гр. 4}) - \text{ф. 1 р. 1100}}{\text{ф. 1 р. 1695 гр. 4}}$	0,5 - 0,8 <i>Зниження свідчить про необхідність активізації роботи з дебіторами</i>
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації засобів (Клмоб)	Ступінь залежності підприємства від товарно - матеріальних запасів	Клмоб = грошові кошти та їх еквіваленти + запаси / поточні зобов'язання	$\frac{\text{ф. 1 р. 1165 гр} + \text{ф. 1 р. 1100}}{\text{ф. 1 р. 1695 гр. 4}}$	0,5 - 0,7 <i>Нижня межа показує достатність мобілізації запасів для покриття поточних зобов'язань</i>
Коефіцієнт власної плато спроможності (К впл)	Здатність підприємства погасити зобов'язання за рахунок чистих оборотних активів	(Квпл) = оборотні активи – зобов'язання / поточні зобов'язання	$\frac{(\text{ф. 1 р. 1125 гр.} + \text{р. 1100} + \text{р. 1110} + \text{р. 1165 гр. 4}) - \text{ф. 1 р. 1695 гр. 4}}{\text{ф. 1 р. 1695 гр. 4}}$	<i>Показник залежить від специфіки виробничої та комерційної діяльності підприємства</i>

Джерело: розроблено автором з використанням [182-187; 191; 192; 194; 195]

Додаток К

Методика розрахунку показників фінансової стійкості позичальника

Показник	Економічна суть	Розрахунок	Формула розрахунку	Рекомендоване значення
Показники відповідно до Постанови НБУ №351				
K ₁ , - показники капіталу	Частка капіталу в балансі підприємства	Власний капітал <u>Валюта балансу (актив)</u>	ф. 1 р. 1495 гр. 4 <u>ф. 1 р. 1300 гр. 4</u>	> 0,5 <
K ₁₀ - показник маневреності робочого капіталу	Частка оборотних активів, непокритих поточними зобов'язаннями	Оборотні активи за вирахуванням поточних <u>зобов'язань і забезпечень</u> <u>Валюта балансу (актив)</u>	ф. 1 р. 1195 - р. 1160 - р. 1165 - р. 1190 - р. 1695 + р. 1600 + р. 1610 + р. 1690 гр. 4 <u>ф. 1 р. 1300 гр. 4</u>	> 0,2
Запропоновані показники щодо аналізу фінансової стійкості				
Коефіцієнт фінансової залежності	показує співвідношення власного і позикового капіталу підприємства	<u>Власний капітал</u> Загальна сума зобов'язань	<u>ф. 1 р. 1900 – р. 1495 гр. 4</u> <u>ф. 1 р. 1900</u>	> 1
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок чистого оборотного капіталу	<u>(Власний капітал-необоротні активи)/</u> Оборотні активи	<u>ф. 1 р. 1495 гр. 4 – ф. 1 р. 1095</u> <u>ф. 1. 1195</u>	> 1
Коефіцієнт співвідношення мобільних і імобільних активів	Показує напрямки інвестування капіталу підприємства	<u>Необоротні активи/</u> Оборотні активи	<u>ф. 1 р. 1095</u> <u>ф. 1. 1195</u>	Залежно від специфіки підприємства
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (маневрування капіталу)	Показує частку довгострокових позикових джерел фінансування в загальній сумі власного і позикового капіталу	<u>Довгострокові зобов'язання +</u> Власний капітал/ Власний капітал	<u>ф. 1 р. 1595 + ф. 1 р. 1495 гр. 4</u> <u>ф. 1 р. 1495 гр. 4</u>	> 1
Коефіцієнт постійного активу	показує долю власного капіталу направлену на покриття немобільної частини активів	<u>Необоротні активи /</u> <u>Власний капітал</u>	<u>ф. 1 р. 1095</u> <u>ф. 1 р. 1495 гр. 4</u>	Залежно від специфіки підприємства

Джерело: розроблено автором з використанням [182-187; 191; 192; 194; 195]

Додаток Л

Методика розрахунку показників рентабельності операційної діяльності позичальника

Показник	Економічна суть	Розрахунок	Формула розрахунку	Інтерпретація
1	2	3	4	5
Показники відповідно до Постанови №351				
К4, - показники операційної рентабельності активів	Ефективність використання активів підприємства в операційній діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Валюта балансу (актив)	$\frac{\text{ф. 2 р. 2190} - \text{р. 2195 гр. 3}}{\text{ф. 1 р. 1300 гр. 4}}$	-
К7, - показники покриття чистих фінансових витрат операційним прибутком	Спроможність фінансування чистих неопераційних витрат за результатами операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Чисті фінансові витрати	$\frac{\text{ф. 2 р. 2190} - \text{р. 2195 гр. 3}}{\text{ф. 2 р. 2250} - \text{р. 2220 гр. 3}}$	-
К15 - показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	Спроможність фінансування неопераційних витрат операційним прибутком до вирахування амортизації	Фінансовий результат від операційної діяльності до вирахування амортизації Фінансові витрати	$\frac{\text{ф. 2 р. 2190} - \text{р. 2195} + \text{р. 2515 гр. 3}}{\text{ф. 2 р. 2250 гр. 3}}$	-
К16 - показник рентабельності до оподаткування	Ефективність діяльності підприємства до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)	$\frac{\text{ф. 2 р. 2190} - \text{р. 2195} + \text{р. 2220} - \text{р. 2250 гр. 3}}{\text{ф. 2 р. 2000} + \text{р. 2010 гр. 3}}$	-
К17 - показник покриття фінансових витрат валовим прибутком	Спроможність фінансування неопераційних витрат валовим прибутком	Валовий прибуток (збиток) Фінансові витрати	$\frac{\text{ф. 2 р. 2090} - \text{р. 2095 гр. 3}}{\text{ф. 2 р. 2250 гр. 3}}$	-
Запропоновані показники щодо аналізу рентабельності				

1	2	3	4	5
1.Рентабельність продажу	відношення фінансового результату від операційної діяльності до чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг)	Фінансовий результат від операційної діяльності/дохід від реалізації	$R_p = \Phi. \text{ № 2 p 2190} / \Phi. \text{ № 2 p 2000}$	Показує суму прибутку, яка припадає на кожну гривню реалізованої продукції. Зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства.
2.Рентабельність продукції	відношення фінансового результату від операційної діяльності до собівартості продукції (робіт, послуг)	Фінансовий результат від операційної діяльності / <u>собівартість продукції</u>	$R_p = (\Phi. \text{ № 2 p. 2190} / \Phi. \text{ № 2 p. 2050})$	характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.
3. Рентабельність операційної діяльності	відношення фінансового результату від операційної діяльності до витрат від операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності / витрат від операційної діяльності	$\Phi. \text{ № 2 p 2190} / \Phi. \text{ № 2 p. 2130+2150+2180}$	характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від операційної діяльності.
4.Рентабельність необоротних активів	відношення фінансового результату від операційної діяльності до суми необоротних активів	Фінансовий результат від операційної діяльності /необоротні активи	$R_{HA} = \Phi. \text{ № 2 p 2190} / \Phi. \text{ № 1 p. 1095}$	Показує ефективність використання необоротних активів.
5.Рентабельність оборотних активів	відношення фінансового результату від операційної діяльності до суми оборотних активів	Фінансовий результат від операційної діяльності /необоротні активи	$R_{OA} = \Phi. \text{ № 2 p 2190} / \Phi. \text{ № 1 p. 1195}$	Показує ефективність використання оборотних активів.
6.Рентабельність власного капіталу	відношення фінансового результату від операційної діяльності до власного капіталу	Фінансовий результат від операційної діяльності /власний капітал	$R_{BK} = \Phi. \text{ № 2 p 2190} / \Phi. \text{ № 1 p 1495}$	Показує ефективність використання власного капіталу

Продовження дод. Л

1	2	3	4	5
7.Рентабельність сукупного капіталу	відношення фінансового результату від операційної діяльності до сукупного капіталу	Фінансовий результат від операційної діяльності /сукупний капітал (баланс)	$R_k = \Phi. \text{ № 2 р 2190} / \Phi. \text{ № 1 р 1300} .$	Показує ефективність використання сукупного капіталу. Зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та перенасиченість активами
8.Рентабельність поточних зобов'язань	відношення фінансового результату від операційної діяльності до поточних зобов'язань	Фінансовий результат від операційної діяльності / поточні зобов'язання	$R_k = \Phi. \text{ № 2 р 2190} / \Phi. \text{ № 1 р 1695} .$	Показує ефективність використання сукупного капіталу. Зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та перенасиченість активами

Джерело: розроблено автором з використанням [182-187; 191; 192; 194; 195]

Додаток М

Горизонтальний аналіз руху грошових коштів від операційної діяльності ПАТ «Миколаївобленерго», ПрАТ «Львівобленерго», ПрАТ «Київобленерго», АТ «Одесаобленерго», ПАТ «Хмельницькобленерго» за 2018 рік

Стаття	Код ряд-ка	Публічне акціонерне товариство "Миколаївобленерго"		Відхилення		ПрАТ «Львівобленерго»		Відхилення		ПрАТ «Київобленерго»		Відхилення		АТ "Одесаобленерго"		Відхилення		ПАТ «Хмельницькобленерго»		Відхилення	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Тис.грн.	%	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Тис.грн.	%	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Тис.грн.	%	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Тис.грн.	%	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	Тис.грн.	%
		на кінець	на початок			на кінець	на початок			на кінець	на початок			на кінець	на початок			на кінець	на початок		
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності																					
Надходження від:																					
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	3745407	3338795	406612,00	12,18	45621307	42049152	3572155	8,50	7207664	6724076	483588	7,19	62656079	49232031	13424048	27,27	2953810	2322116	631694	27,20

Повернення податків і зборів	3005	148	3543	-3395,00	- 95,82	34	54	-20	-37,04	8812	80	8732	10915,00	6181843	8029462	-1847619	- 23,01	0	0		
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0	0,00			0			8500	0	8500	0	6108800	8029169	-1920369	- 23,92	0	0		
Цільового фінансування	3010	36	37	-1,00	-2,70	12103	9695	2408	24,84	10205	964	9241	958,61	0	0			408	151	257	170,20
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0	0,00		86060	4594	81466	1773,31	0	0			0	0			0	0		
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	282958	247684	35274,00	14,24	4057	91	3966	4358,24	22321	22663	-342	-1,51	276000	123070	152930	124,26	0	0		
Надходження від повернення авансів	3020	94	1724	-1630,00	- 94,55	487	188	299	159,04	7800	1339	6461	482,52	2358	18596	-16238	- 87,32	0	0		
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	59	62	-3,00	-4,84	1340	513	827	161,21	0	0			70634	171533	-100899	- 58,82	0	0		
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	2874	11127	-8253,00	- 74,17	11202	6183	5019	81,17	0	0			12878	9419	3459	36,72	0	0		
Надходження від операційної оренди	3040	894	886	8,00	0,90	2740	2521	219	8,69	325684	296611	29073	9,80	1613	1342	271	20,19	0	0		
Інші надходження	3095	9820	19314	-9494,00	- 49,16	1407318	795867	611451	76,83	35219	212457	-177238	-83,42	90512	152547	-62035	- 40,67	112892	93201	19691	21,13
Витрачання на оплату:																					

Товарів (робіт, послуг)	310 0	- 34133 13	- 29749 03	- 438410, 00	14,7 4	- 225326 05	- 225744 01	41796	-0,19	- 17391 89	- 18132 76	74087	-4,09	- 575072 71	- 473626 86	- 101445 85	21,4 2	- 225 649 4	- 18 72 18 7	- 3843 07	20,5 3
Праці	310 5	- 27080 0	- 25480 3	- 15997,0 0	6,28	- 480608 9	- 405597 1	- 75011 8	18,4 9	- 15224 43	- 15165 20	-5923	0,39	- 227943 7	- 202377 5	- 255662	12,6 3	- 271 372	- 19 43 29	- 7704 3	39,6 5
Відрахувань на соціальні заходи	311 0	- 73533	-70386	- 3147,00	4,47	- 131391 8	- 114185 6	- 17206 2	15,0 7	- 37926 4	- 37822 0	-1044	0,28	- 828070	- 779498	-48572	6,23	- 146 565	- 10 70 96	- 3946 9	36,8 5
Зобов'язань з податків і зборів	311 5	- 20006 2	- 17075 9	- 29303,0 0	17,1 6	- 989552 3	- 648557 1	- 34099 52	52,5 8	- 14246 98	- 13436 15	- 81083	6,03	- 289450 6	- 246209 5	- 432411	17,5 6	- 145 655	- 90 00 2	- 5565 3	61,8 4
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	311 6	- 15640	-6027	- 9613,00	159, 50	- 265896 7	- 112360 0	- 15353 67	136, 65	0	0			- 126181 0	- 616575	- 645235	104, 65	0	0		
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	311 7	- 10998 9	-98146	- 11843,0 0	12,0 7	- 341308 2	- 251371 3	- 89936 9	35,7 8	0	0			0	0			0	0		
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	311 8	- 74433	-66586	- 7847,00	11,7 8	- 382347 4	- 284825 8	- 97521 6	34,2 4	0	0			- 163269 6	- 184552 0	212824	- 11,5 3	0	0		
Витрачання на оплату авансів	313 5	- 14367	-3850	- 10517,0 0	273, 17	- 365360 3	- 195822 7	- 16953 76	86,5 8	- 49441 3	- 34084 7	- 15356 6	45,05	- 267153	- 622231	355078	- 57,0 7	0	0		

Витрачання на оплату повернення авансів/td>	314 0	-6340	-5776	-564,00	9,76	-30	0	-30	0	-6178	-138	-6040	4376,8 1	-17500	-25677	8177	- 31,8 5	0	0		
Витрачання на оплату цільових внесків	314 5	0	0	0,00		-73223	-5692	- 67531	1186 ,42	0	0			0	0			0	0		
Інші витрачання	319 0	- 34284	-52767	18483,0 0	- 35,0 3	- 125976 3	- 102711 5	- 23264 8	22,6 5	- 21249 2	- 28319 9	70707	-24,97	- 315069	- 293596	-21473	7,31	- 321 10	- 27 69 4	-4416	15,9 5
Чистий рух коштів від операційної діяльності	319 5	29591	89928	- 60337,0 0	- 67,0 9	361189 4	562002 5	- 20081 31	- 35,7 3	18390 28	15823 75	25665 3	16,22	518291 1	416844 2	101446 9	24,3 4	214 914	12 41 60	9075 4	73,0 9
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності																					
Надходження від реалізації:																					
фінансових інвестицій	320 0	0	0	0	0	0	0	0	0	13349 75	0	13349 75	0	5236	809225	- 803989	- 99,3 5	0	0		
необоротних активів	320 5	501	0	501,00	0	0	0			10125 2	22784 9	- 12659 7	-55,56	66	910	-844	- 92,7 5	0	0		
Надходження від отриманих:																					
відсотків	321 5	0	0	0	0	0	0	0	0	29020	13673	15347	112,24	0	0	0	0	0	0	0	0
Надходження від погашення позик	323 0	0	533	-533,00	- 100, 00	1586	1053	533	50,6 2	0	0			0	0			0	0		

Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0	0,00						0	0			0	0			0	0		
Інші надходження	3250	0	0	0,00		68799	51149	17650	34,51	29170	947	28223	2980,25	0	0			0	0		
Витрачання на придбання:																					
фінансових інвестицій	3255	0	0	0	0	0	0	0	0	-1533186		-1533186	0	0	0	0	0	0			
необоротних активів	3260	-60077	-69169	9092,00	-13,14	-6280321	-5261374	-1018947	19,37	-867788	-849084	-18704	2,20	-6262922	-4705430	-1557492	33,10	-176913	-137566	-39347	28,60
Витрачання на надання позик	3275	0	0	0,00		-504532	-433964	-70568	16,26	0	0			0	0			0	0		
Інші платежі	3290	0	-1550	1550,00	-100,00	-8086	-56682	48596	-85,73	-430683	-280235	-150448	53,69	0	0			0	0		
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	59576	70186	-10610,00	-15,12	-6722554	-5699818	-1022736	17,94	1337240	886850	450390	50,79	-6257620	-3895295	-2362325	60,65	-176913	-137566	-39347	28,60
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності																					
Отримання позик	3305	295700	199323	96377,00	48,35	24175057	21980594	2194463	9,98	595380	1454948	-859568	-59,08	0	0			21000	0	21000	0

Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	331 0	0	0	0,00						0	0			0	0			0	0		
Інші надходження	334 0	0	0	0,00		51	1368	-1317	- 96,2 7	0	0			0	0			841 2	18 12	6600	364, 24
Погашення позик	335 0	25570 0	21032 3	45377,0 0	21,5 7	185442 55	194654 18	- 92116 3	-4,73	60155 0	17604 26	- 11588 76	-65,83	0	0			210 00	0	2100 0	0
Сплату дивідендів	335 5	-6440	-7049	609,00	- 8,64	- 457100	- 669840	21274 0	- 31,7 6	0	0			0	0			- 123 14	- 20 98 9	8675	- 41,3 3
Витрачання на сплату відсотків	336 0	0	0	0,00		- 184015 7	- 154904 0	- 29111 7	18,7 9	- 36088 3	- 35135 1	-9532	2,71	0	0			0	0		
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	336 5	0	0	0,00		0	0			0	0			0	0			0	0		
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	337 0	0	0	0,00		()	()			0	0			0	0			0	0		
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	337 5	0	0	0,00		()	()			0	0			0	0			0	0		
Інші платежі	339 0	0	0	0,00		-65905	-61143	-4762	7,79	0	-45831	45831	- 100,00	0	0			0	0		

Чистий рух коштів від фінансової діяльності	339 5	33560	18049	15511,0 0	85,9 4	326769 1	236521	30311 70	1281 ,56	36705 3	70266 0	- 33560 7	-47,76	0	0			- 390 2	- 19 17 7	1527 5	- 79,6 5
Чистий рух грошових коштів за звітний період	340 0	3575	1693	1882,00	111, 16	157031	156728	303	0,19	13473 5	-7135	14187 0	- 1988,3 7	- 107470 9	273147	- 134785 6	- 493, 45	340 99	- 32 58 3	6668 2	- 204, 65
Залишок коштів на початок року	340 5	4454	2761	1693,00	61,3 2	257896	49977	20791 9	416, 03	12983 8	14396 5	- 14127	-9,81	276930 4	249615 7	273147	10,9 4	201 58	52 74 1	- 3258 3	- 61,7 8
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	341 0	0	0	0,00		134051	51191	82860	161, 86	7716	-6992	14708	- 210,35	0	0			0	0		
Залишок коштів на кінець року	341 5	8029	4454	3575,00	80,2 6	548978	257896	29108 2	112, 87	27228 9	12983 8	14245 1	109,71	169459 5	276930 4	- 107470 9	- 38,8 1	542 57	20 15 8	3409 9	169, 16

Джерело: розраховано автором за даними [160]

Додаток Н

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях України:

1. Калітенко Д.О. Аналіз та систематизація нормативно-законодавчого регулювання формування фінансової звітності підприємств України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. 26. Ч. 2. С. 118-120. (0,5 д.а.).
2. Калітенко Д.О. Таксономія та аналітична інтерпретація фінансової звітності підприємств суспільного інтересу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19. С. 14-19. (0,9 д.а.).
3. Калітенко Д.О. Комплексний аналіз фінансової звітності (DUE DILIGENCE) як стратегічний імператив корпоративного управління. *Фінанси облік і аудит*. 2018. № 32(2). С. 308-329. (1,2 д.а.).

У періодичних наукових виданнях іноземних держав:

4. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація фінансової звітності постачальниками фінансового капіталу. *European Journal of Economics and Management*. 2019. Vol. 5. Is. 3. С. 96-105. (1 д.а.).
5. Kalitenko D. Problem aspects borrower solvency evaluation in Ukraine. *Slovak international scientific journal*. 2019. № 29. Vol. 1. Р. 12-19. (0,6 д.а.).

В інших виданнях:

6. Калітенко Д.О. Правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств України. *Економічний розвиток країни в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. економічного спрямування. Тернопіль, 2016. С. 36-39. (0,1 д.а.). (форма участі – заочна).

7. Калітенко Д.О. Сучасні підходи до автоматизації формування і аналізу фінансової звітності підприємств України. *Актуальні питання сучасної економіки*: матеріали VIII Всеукр. наук. конф., 24 груд. 2016 р. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. Ч. 1. С. 57-58. (0,1 д.а.). (форма участі – заочна).

8. Калітенко Д.О. Імплементация міжнародних норм у сфері бухгалтерського обліку і звітності в національне законодавство України. *Інноваційний потенціал сучасної економічної науки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. економічного спрямування. Тернопіль, 2017. С. 69-72. (0,2 д.а.). (форма участі – заочна).

9. Калітенко Д.О., Ямборко Г.А. Концептуальні та регуляторні засади фінансової звітності та нефінансової інформації суб'єктів господарювання. *The global competitive environment development of modern social and economic systems: international scientific conference*, April 21, 2017. Chisinau, Republic of Moldova: Baltija Publishing. P. 119-123. (0,2 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: окреслено необхідність запровадження інтегрованої звітності як умови забезпечення соціально відповідального підприємництва). (форма участі – заочна).

10. Ямборко Г.А., Калітенко Д.О. Транспарентність фінансової звітності суб'єктів господарювання України в умовах сталого розвитку. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю від дня народження д.е.н., проф. Василя Васильовича Сопка; 7 груд. 2018 р. Київ: КНЕУ, 2018. С. 110-112. (0,2 д.а., особисто автору – 0,1 д.а.: розглянуто «Звіт про управління» та «Звіт про платежі на користь держави» в контексті розвитку транспарентності підприємств). (форма участі – очна).

11. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація і оцінка транспарентності фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World Conference Proceedings: International Scientific Conference*, December 28 th, 2018. Lisbon. Portugal: Baltija Publishing. P. 118-121. (0,2 д.а.). (форма участі – заочна).

12. Калітенко Д.О. Комплексний аналіз (DUE DILIGENCE) як аналітичний інструмент корпоративного управління. *Сучасні наукові погляди на економічні*

механізми стимулювання соціальності економічного розвитку: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 16 лют. 2019 р. : у 2-х ч. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 2. С. 38-41. (0,2 д.а.). (форма участі – заочна).

13. Калітенко Д.О. Вимоги і якісні характеристики як компоненти транспарентності фінансової звітності. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 10 лист. 2018 р.: у 8 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 6. С. 33-34. (0,2 д.а.). (форма участі – заочна).

14. Калітенко Д.О. Нормативно-правове забезпечення розвитку фінансової звітності в умовах євроінтеграції України. *Напрями та сучасні фактори розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти*: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 груд 2018 р.: у 2-х ч. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 2. С. 61.-63. (0,2 д.а.). (форма участі – заочна).

15. Калітенко Д.О. Аналітична інтерпретація інтегрованої звітності в контексті сталого розвитку. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28 бер. 2019 р., м. Львів. Тернопіль : Крок, 2019. С. 165-167. (0,2 д.а.). (форма участі – заочна).

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

«ДІМ Трейд»

Ідентифікаційний код 40429504
Україна 03022 м. Київ, вул. Трутенко, буд 6.
ПНН 404295026503
тел\факс 501-66-57,
e-mail: dimtrade.llc@gmail.com
платник податку на прибуток на загальних підставах

Вих. № 35
від 15.11.2019 р.

Довідка

*про практичне впровадження результатів дисертаційного дослідження
за темою: «Фінансова звітність та її аналітична інтерпретація»
Калітенко Дарини Олександрівни, здобувача наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування.*

Результати дисертаційної роботи аспірантки кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Калітенко Дарини Олександрівни використано при формуванні, поданні та організації аналізу фінансової звітності ТОВ «ДІМ Трейд».

Проведений автором дисертаційного дослідження аналіз методики оцінки транспарентності діяльності суб'єктів господарювання дозволив систематизувати оновлені вимоги до формування фінансової звітності та переконує у необхідності її подання контролюючим органам, банкам та публікації для комунікації з зацікавленими користувачами.

Запропоновану автором Калітенко Д. О. у дисертації методику рейтингової оцінки транспарентності фінансової звітності доцільно впроваджувати у практику підприємств України, що сприятиме прозорості підприємницької діяльності, активізації інвестиційної привабливості та розширення джерел фінансування діяльності, виходу на міжнародні ринки капіталу вітчизняних суб'єктів господарювання.

Головний бухгалтер
ТОВ «ДІМ Трейд»

Ю.В. Поліщук

**Акціонерне товариство
«ХАРКІВОБЛЕНЕРГО»**

вул. Плеханівська, 149, м. Харків, Україна, 61037
тел. (057) 740-11-65, факс (057) 731-24-86
E-mail: kanc@obl.kh.energy.gov.ua
код ЄДРПОУ: 00131954

00025081

21.11.2019 № 02 25/12745

Довідка

На № _____

*про практичне впровадження результатів дисертаційного дослідження
за темою: «Фінансова звітність та її аналітична інтерпретація»*

Калітенко Дарини Олександрівни, здобувача наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування.

Результати дисертаційної роботи аспірантки кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Калітенко Дарини Олександрівни використано для аналітичної інтерпретації фінансової звітності АТ «Харківобленерго» та аналітичного обґрунтування прийняття управлінських рішень.

Проведений автором дослідження аналіз концепції сталого розвитку та формування звітності використано для систематизації методологічне забезпечення, практичного застосування інструментів розкриття фінансової та не фінансової інформації АТ «Харківобленерго» для комунікації із зацікавленими користувачами.

Рекомендовану Калітенко Д. О. у дисертації методику оцінювання кредитоспроможності позичальника з врахуванням запропонованих критеріїв та аналітичних розрахунків запроваджено у практику АТ «Харківобленерго». Запровадження методики аналізу дозволило якісніше охарактеризувати фінансовий стан, ефективність діяльності з врахуванням особливостей енергетичної галузі. Рекомендований автором дослідження порядок аналітичної інтерпретації фінансової звітності та розкриття економічної, соціальної та екологічної результативності діяльності дає змогу сформувати якісне інформаційне середовище управління акціонерного товариства.

Фінансовий директор

Handwritten signature of D.M. Isaev

Д.М. Ісаєв

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

«ПКДЗ»

Юридична адреса: 09600 Київська обл., Рокитнянський р-н., смт. Рокитне, вул. Білоцерківська, 1
 Банк: UA403808050000000026008386616 в АТ "Райффайзен Банк АВАЛЬ" МФО 380805
 Реквізити: код ЄДРПОУ 37066465, ІПН 370664610194, св. пл. под. 100313669
 Тел.. (04562) 5-17-25

вих. № 158 від 25 листопада 2019 року

Довідка

*про практичне впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Калітенко Дарини Олександрівни, здобувача наукового ступеня доктора
 філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування, аспірантки
 кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного
 аналізу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
 Вадима Гетьмана», за темою «Фінансова звітність та її аналітична
 інтерпретація»*

Результати дисертаційної роботи Калітенко Дарини Олександрівни використано при організації обліково-аналітичного дослідження інвестиційної привабливості ТОВ «ПКДЗ».

Узагальнюючи запропоноване здобувачем, слід зазначити, що покладена в основу аналітичної інтерпретації фінансової звітності інвесторами оцінка інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання сприяє визначенню результатів діяльності об'єкта інвестування у минулих періодах і його поточного стану, та сприяє визначенню майбутніх можливостей отримання інвестиційного доходу і ризиків, пов'язаних з цими можливостями.

З повагою,
 Генеральний директор

Свинарчук Б.В.

Публічне акціонерне товариство
«Державний ощадний банк України»
Філія-Головне управління по м.Києву та Київській області
ТВБВ №10026/0583

вих № 286 25.11.2019

Довідка

*про практичне впровадження результатів дисертаційного дослідження
Калітенко Дарини Олександрівни, здобувача наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування, аспірантки
кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного
аналізу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана», за темою «Фінансова звітність та її аналітична
інтерпретація»*

Результати дисертаційної роботи Калітенко Дарини Олександрівни використано при оцінюванні платоспроможності позичальників ТВБВ 10026/0583 філії – Головного управління по м. Києву та Київської обл. АТ «Ощадбанк».

Запропонована автором методика комплексного аналізу з розрахунками показників фінансового стану і визначення узагальнюючого оціночного аналітичного показника кредитоспроможності позичальника з врахуванням уточнених нормативних значень сприяє достовірнішій оцінці платоспроможності позичальників.

Керуючий

Н.М.Бусол

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», доктор економічних наук, професор

А.М. Колот

2019 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», доктор економічних наук, професор

Л.Л. Антонюк

2019 р.

Довідка

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Калітенко Дарини Олександрівни, здобувача наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування,
на тему: «Фінансова звітність та її аналітична інтерпретація»
у навчальний процес ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»**

Довідка видана аспіранту кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Калітенко Дарині Олександрівні про те, що наукові результати проведеного нею дослідження на тему «Фінансова звітність та її аналітична інтерпретація» мають наукову, практичну цінність і використані у навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при наукових розробках в частині вдосконалення теоретико-правових та організаційно-методичних засад аналізу фінансової звітності підприємств України, а також у підготовці навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Організація бухгалтерського обліку», «Звітність підприємств», «Аналіз господарської діяльності».

**Декан факультету обліку та
податкового менеджменту**

М.І. Бондар